

Tu'j Lucas

Lucas tb'i jun q'anil, ex aj u'jlil, a kub' ttz'ib'in kab'e u'j toj Ak'aj Tu'jlil, ajo u'j lo, a Tu'j Lucas, ex ajo u'j Kyb'inchb'in Tsanjil Jesús. Ajo tumil tu'n Lucas tzalu'n toj tu'j, noq tu'n ttzaj tq'o'n nimku tqanil kyil'jjo ila'ku ti', a o b'aj toj tchwinqil Jesús.

Atzin ximjo tojjo Tu'j Lucas, a nimxix t-xilin, a ti' kub' tb'inchin Dios noq tu'n Tk'wal, a Jesucrist, tu'n ttzaj ti'n kolb'il, nya noq kyeku aj Israel, qala' te tkyaqil xjal twutz tx'otx'. Ate Lucas ntzaj yek'inte qa twutzxix ajo kolb'il lo tkub' te tkyaqil xjal aj il, exla qa aj Judiy mo qa minaj. Ex ntzaj tyek'in qa nimxix taj Jesús kyil'jjo xjal tze'nqeku k'wal ex yaj, ex qya, a nti' kyoklin toj kywutzxjal te twutz tx'otx'. Me ikyqex kye aku knet nuk'b'il kyu'n ex jun kymujb'il kyib' tuk'a Dios noq tu'n kynimb'il ti'j Jesús.

Ntzaj tq'o'n Lucas jun tumil, tu'n tchiky'b'itjo a iky'x ti'j Jesús tzalu'n twutz tx'otx'. Ex nimku nyolin ti'l'jjo tb'e Jesús, te' t-xi' Jerusalén, tu'n tkyim twutz cruz tu'n tok te chojb'il qil, ex te chojb'il kyil tkyaqil xjal, a kqeb'il kyk'u'j ti'j.

Atzin juntl tumil, a nimx t-xilin tojjo u'j lo, a tna'j Dios Jesús; ex nkub' ttz'ib'in Lucas b'el'aj maj tna'j Dios Jesús junx kyuk'a nim t-xnaq'tzb'il Jesús ti'l'jjo na'j Dios, noq kyu'n techil ex tb'inchb'in.

Jun tyol Lucas tu'n t-xi xkye u'j lo

1 ¹Ma kub' ntz'ib'inji'y lu'n ay Tyople, k'u'jl'inxix wu'n: Ila' o b'aj tz'ib'in te tkyaqil'jo jni' o b'aj qxol, ²ex tze'nkuxjo o b'aj yek'in qe kyu'n i lontexix, ex kyij oxqeninxix kye, tu'n kyxi' q'malte tze'nxix toke. ³Ex ikyxjo we', cheb'exix o b'aj nqani'n tze'nxix tzaje xkyeye, tu'ntzi'n kyjel ntz'ib'in ex kyjel nik'u'nxixa tey, ⁴tu'ntzin telxix tniky'a te o b'aj xnaq'tzin tey.

⁵Te' attaq Herodes kawil toj Judey, attaq jun ch'uq pale tzajnin ti'l'j tyajiljo jun qtzan pale Abías,^a ex tojjo ch'uq anetzi'n tokxtaq jun pale, Zakariy tb'i. Ataqtzin t-xu'jlil Zakariy, Lisabet tb'i, tzajnin ti'l'j tyajiljo qtzan tnejil pale Aarón. ⁶Kykab'ilx tb'anil xjalq; nti'xtaq ch'in b'a'n tok q'met kyil'j qa nya wenqe, qu'n noqx niminkutaqjo tkawb'il Dios kyu'n. ⁷Noq tij xjalqel, nti'x jun kyal otaq tzul, qu'n mitaq n-alinxjo t-xu'jlil.

Jun tqanil ti'j titz'jlin Juan, a Jawsil A'

⁸Pon jun q'ij kye ch'uq pale a tzajninqe ti'l'jjo qtzan Abías tu'n kyokx

na'l Dios, ex patil pon tojjo nim ja te na'b'l Dios. ⁹Me ataqtzi'n ntene kyu'n nej nb'aj kyjyo'n kyxolx, alkye jun tu'n tokx tojjo tnejil ja te nab'l Dios, a ja' nkub'e patittaq pon; me a Zakariy tzyet tu'n tokx. ¹⁰Te' tokx Zakariy na'l Dios ex patil pon, kykyaqiljo jni' xjal i b'aj kyij na'l Dios pe'n. ¹¹Nna'ntaq Dios, ex npatintaq pon, nti'xtaq toj t'nab'l, me atzaj tok tka'yin noq wa'l jun t-angel Dios ttxlajjo me'x, ja' nb'aj kub' patittaqjo jni' pon. ¹²Te' tlonte Zakariy angel, noq jaw ka'ylaj, ex b'e'x tzaj xob'.

¹³Me b'e'x xi tq'ma'n angel te: iZakariy! Mina tzaj xob'a, qu'n atzi'n tna'j Diosa, ma tzaj ttzaq'win Dios. Atzin t-xu'jila tzul jun tal, ex atzin tb'i k-okil tq'o'n, Juan. ¹⁴Okx ktzalajilxa ti'l'j, ex nya o'kxa; qu'n nimx txqantl ktzalajil ti'l'j, aj tul itz'je. ¹⁵Qu'n nimx k-ajb'ila tk'wala te Dios. Nya tx'ujtinel,^b ex na'mxtaq tul itz'je, noq nojninl tanmin tu'n Xewb'aj Xjan. ¹⁶Nimx aj Judiy k'wel kyb'inchin kyten twutz Dios tu'n. ¹⁷A k'wel nej twutzjo Kolil tuk'a nim tipin ex tuk'a

^a 1:5 1Cr. 24:10. ^b 1:15 Num. 6:3.

Xewb'aj Xjan, tze'nkuj Elías, a yolil Tyol Dios ojtxe, tu'n tkub' kyxmoxin manb'aj kyib' kyuk'a k'walb'aj, ex ikyxqex k'walb'aj kyuk'a manb'aj;^c ex aye xjal, a mina nkub' kyb'inchin a taj Dios, tu'n tel kyniky' ti'lj, ikyxjo tze'nqeku a nkub' kyb'inchin wen, tu'ntzintla noq b'antnintl kyten aj tul Kolil.

¹⁸Xi tq'ma'n Zakariy te angel: ¿Ti'n ktzajil tq'o'n we'y tu'n t-xi nimirij'y tyola? Qu'n noq ta'xqinla ex ikyx nxul'jilji'y, ¿Exsin tu'n tul jun nk'wala ja'llin?

¹⁹Xi ttzaq'win angel te: ¡Ayí'n Gabriel! Nchin ajb'i'n te Dios.^d Ma chin tzaj tchq'o'n yolil tuk'iy, ex q'malte tquaniljo lu'n tey. ²⁰Me tu'n mina xi tnimirij'y a xi nq'ma'n tey, mina b'antl tyoli'n ja'llin, tzmáxi ajxi tjapin tq'ijjo, a ma txi nq'ma'n tey.

²¹Me ayetzin jni' xjal nchi b'aj na'ntaq Dios pe'n otaq chi b'aj jaw qanlaj kyxolile, qu'n tu'n nq'altex n-etztaq Zakariy toj ja te na'b'l Dios. ²²Atzaj te' tetz, mix b'antil tyolin kyuk'a jni' xjal, noq tq'ob'qe i xi tyekin, tu'n tyek'inte jun ti'. Tu'ntzi'n ikyyjo, b'e'x el kyniky'jo jni' xjal te, qa attaq jun otaq tli, qu'n kukx xa'ye mix b'antil tyolin.

²³Te' kyjapin b'ajjo q'ij tu'n taq'nin tojjo nim ja te na'b'l Dios, b'e'x aj tja.

²⁴Tb'ajlinxi' ikyyjo, n-okku tz'aq taljo t-xu'jil. Te' tok tz'aq tal, ex jwe' xjaw mix etz b'ete toj tja, ex tq'ma: ²⁵Ma q'aq'in tk'u'j Dios wi'ja ja'llin, tu'n mina chi yolb'ine xjal wi'ja, tu'n nti'x jun wala otaq tzul, chi Lisabetjo.

Jun tquanil ti'lj titz'jlin Jesús

²⁶Tb'ajlinxi' qaq xjaw toklin tz'aq tal Lisabet, te' t-xi tchq'o'n Dios angel Gabriel tzma Nazaret, jun tnam toj tx'otx' te Galiley, ²⁷tu'n t-xi' yolil tuk'a jun txin, a na'mtaq tlonte jun ichin. Atzin txin, Mariy tb'i.^e Otaq ja yolil tu'n tja meje tuk'a jun ichin, Jse tb'i, tzajnin ti'lj tyajil qtzan nmaq kawil David.

²⁸Te' tkanin Gabriel, xi tq'ma'n te' txin: Ma chin tzaja q'olb'il tey, Mariy. Ax Dios tuk'iy ex ky'iwlinxixa tu'n.

²⁹Te' tb'inte tyol angel ikyyjo, noq el kyim tu'n, exsin kub' tb'isin tiqu'n'il xi tq'ma'n angeljo te ikyyjo.

³⁰Xi tq'ma'n angel te: Mina ja xob'a Mariy. Ntzalaj Dios ti'lja, ³¹ex k-okil tz'aq jun tala ja'llin. Ex ajtzin tul itz'je, k-okil tq'o'n tb'i Jesús.^f ³²Tb'anil ichinx ex k-okil q'o'n tb'i te Tk'waljo Dios nimx toklin. Ex ax Dios k-okil q'onte te kawil, tze'nku qtzan t-xe'chil, a David, ³³tu'n tkawin kyib'aj aj Judiy te jun majx, qu'n a tkawb'il nlay b'ajx.^g

³⁴Xi ttzaq'win Mariy te angel: ¿Tze'n tten tu'n tok tz'aq wala, ex b'ajxi chin kub' kxeyiy tuk'a jun ichin? chi'.

³⁵Xi tq'ma'n angel te: A t-xlekemil Xewb'aj Xjan k'wel tib'aja tze'n t-xlekemil muj, ex noq tu'n tipin Dios, a nimxix toklin, k-okil tz'aq tala. Tu'ntzi'n ikyyjo, a tala tzul itz'je xjanix ex k-okil tb'i te Tk'wal Dios. ³⁶Ex ikyxjo t-xjalila Lisabet, nti'taql b'isin tu'n, tu'n tul jun tal, qu'n noq tijl. Me atzin ja'llin, tzul itz'je jun tal, qu'n o b'ant qaq xjaw toklin tz'aq, ³⁷qu'n nti'x te Dios nlayit b'ant tu'n.^h

³⁸Xi tq'ma'n Mariy: Noq b'i'nku we wu'n tze'n taj Dios wuk'iy. Qa ikyyjo tze'n ma tq'may, b'a'nla.

Ex b'e'x xi' angel.

Tej t-xta'j Mariy q'olb'ilte Lisabet

³⁹Tb'ajlinxi' ikyyjo, xi tajqelin Mariy tib', tu'n t-xi' toj jun tnam attaq txol wutz te Judey. ⁴⁰Te' tkanin, okx toj tja Zakariy, ex q'olb'in te Lisabet. ⁴¹⁻⁴²Te' tb'i'nte Lisabet te' tq'olb'in Mariy te, atzi'n tal b'e'x jaw yekj toj tk'u'j. Ex nojnin tanmin Lisabet tu'n Xewb'aj Xjan, ex xi tq'ma'n kuj wen te Mariy: A te ky'iwlinxix kyxol jni' qya twutz tx'otx', ex ikyxjo tala tzul itz'je. ⁴³Ex atzin we noq jun tal qyaqinx'i'y, ¿Exsin tu'n wul q'olb'aja tu'n tnana Klol we'y? ⁴⁴Qu'n noqx te' xq'olb'in we'y, b'e'x xjaw yekjo wala tu'n tzaljb'il toj nk'u'ja. ⁴⁵Ky'iwlinxix te, tu'n xi tnimi'n qa tu'n tb'ajjo jni' saj tq'ma'n Dios, a tAjaw Tkyaqil, tey.

^c 1:17 Mal. 4:5-6. ^d 1:19 Dan. 8:16; 9:21. ^e 1:27 Mt. 1:18. ^f 1:31 Mt. 1:21. ^g 1:33 Is. 9:7. ^h 1:37 Gen. 18:14.

- ⁴⁶ Tq'ma Mariy:
Kjawil nnimsi'n tuk'a tkyaqil
wanmi'n tb'i wAjawa.ⁱ
- ⁴⁷ Ex tzunx ntzalajx wanmi'n til'j Dios,
a Klol we'y.
- ⁴⁸ Nti'xtaq wokli'n, me atzi'n ja'llin, ma
chin tzaj tka'yi'n Dios.
O'kqinxa nimxix wokli'n kyxoljo
jni' xjal ja'llin.
- ⁴⁹ Qu'n a Dios nimxix toklin, tb'anilx
ma tzaj tq'o'n we'y. Xjanixjo tb'i.
- ⁵⁰ Atx te Dios tq'aq'b'il tk'u'j kyi'ljo
nchi kub' niminte.
- ⁵¹ Tuk'a tkyaqil tipin, nchi el ti'n
nimsil kyib' toj kytx'ixew, ex n-ok
tyupi'n kyb'is.
- ⁵² N-el ti'n kyoklin nmaq kawil,
ex nxi tq'o'n kye a nti' kyoklin.
- ⁵³ Ayetzi'n at wa'yaj kyi'l, nxi tq'o'n
kywa.
Ex n-el ti'n kye' a noqx nb'aj
kyyajin.
- ⁵⁴ Mi xi el najjo aj Judiy toj tk'u'j.
Ma chi tzaj tmojin tuk'a tq'aq'b'il
tk'u'j.
- ⁵⁵ Ikytzin tq'ma ojtxe kye qtzan qyajil
Abraham ex kye txqantl kchi ul
itz'je.^j
- ⁵⁶ Kyij Mariy oxo xjaw tja Lisabet. Te'
kyb'ajjo oxo xjaw, b'e'x aj tja.

Tej titz'je Juan, a Jawsil A'

- ⁵⁷ Te' tjapin q'ij tu'n tkub' tz'aq Lisabet,
ul jun kyal q'a. ⁵⁸ Te' tok kyb'i'n jni'
t-xjalil, ex jni' xjal, a at ite'ke te, i xtal'j
q'olb'ilte, qu'n otaq q'aq'in tk'u'j Dios ti'lj.
- ⁵⁹ Te' tb'aj wajxaq q'ij tulin itz'je, ul
aq'b'aj techiljo q'a,^k tze'n nchi tenetaqjo
jni' kyk'wal aj Judiy, a q'aqetaq.^l Atzi'n
te' tu'ntaq tok tb'i, Zakariytaq tb'i
tu'ntaq tok q'o'n, tze'nkuxjo tb'i ttata.
- ⁶⁰ Me mix ttziye tnana, qu'n Juan tb'i
k-okilch.
- ⁶¹ Xi kyq'ma'n xjal te: ¿Tiqu'n ikyjo?
¿Ma attzin jun kye' iky tb'i? chi chi'.
- ⁶² Xi kyqanin noq tuk'a techil te ttata
ti'taq tb'i tu'n tok. ⁶³ Xi tqanin ttata jun
tz'lan, ja' tu'n tkub' tz'ib'ite tb'i. Atzaj te'

tzaj ttzyu'n, kub' ttz'ib'in, Juan tb'i. Te'
tok kyb'i'n jni' xjal ikyjo, jotx b'e'x i b'aj
jaw ka'ylaj.

⁶⁴ Ex tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x b'antl
tyolin Zakariy, exsin ok ten nimsil tb'i
Dios.

⁶⁵ Jotxjo jni' xjal antza, junx kyuk'a
tkyaqiljo najleqe tojjo jni' najb'il kyxol
wutz te Judey, i b'aj jaw ka'ylaj ti'ljjo
jni' otaq b'aj. ⁶⁶ Tkyaqilxjo jni' otaq b'aj
b'inte ikyjo, b'aj jaw yolín toj kyanmin
ex kyq'ma: ¿Titzila kb'antil tu'n k'wal?
Qu'n nimx toklin ma tzaj tq'o'n Dios, a
tAjaw Tkyaqil.

Ajo tyol Zakariy ti'lj tk'wal

⁶⁷ Zakariy, a ttata ne'x, noj tanmin
tu'n Xewb'aj Xjan, ex ok ten yolil tu'n,
ex chi' kyjalu'n:

⁶⁸ Ky'iwlinxixjo tb'i Dios te Israel, a
tAjaw Tkyaqil,
qu'n ma tzul klol te' Ttanim.

⁶⁹ Ma tzaj tq'o'n jun Klolqe, a nimx
toklin,
tzajnin ti'lj tyajiljo qtzan nmaq
kawil David, a kub' niminte.

⁷⁰ Atzi'n lu'n a q'umj ojtxe kyu'n xjan
yolil Tyol Dios, tej kyq'ma:

⁷¹ A tu'n tel klonqe kye qajq'oj ex kye
aye kyky'e'x q'ilj;

⁷² tu'n ttzaj q'aq'in tk'u'j kyi'ljo qyajil,
ex tu'n mina tz'el naje toj tk'u'j, a
tumil xjanix b'ant ti'lj tu'n;
tu'n kykyij Ttanim toj wen tuk'a.

⁷³ Ex atzi'n b'ant ti'lj tu'n, ex tq'ma te
Abraham, a qxe'chil kyjalu'n,

⁷⁴ tu'n qel tklo'n kye qajq'oj,
ex tu'n qajb'in te tuk'a tkyaqil
qanmin;

⁷⁵ tu'n tkub' qb'inchin qten jikyinxix
toj tkyaqil qchwinqil twutz.

⁷⁶ Atzi'n te, mil: Yolil Tyol Dios te' tb'i
k-okil,
a Dios nimxix toklin.

Qu'n ay k'wel nej twutzjo Kolil
q'malte tu'n tkub' kyb'inchinxjal
kyib' twutz.^m

⁷⁷ K'wel tnajsin Dios kyila,

ⁱ 1:46 1Sa. 2:1-10. ^j 1:55 Gen. 17:7. ^k 1:59 Ajo aq'b'aj techil, *circuncisión* tb'i toj kastiy. ^l 1:59 Lv. 12:3.
^m 1:76 Mal. 3:1.

ex kchi kletila tu'n, chkujiy kye.

⁷⁸ Qu'n a Dios tuk'a tq'aq'b'il tk'u'j q'i'j, ktzajil tq'o'n jun tzaj toj kya'l'j tze'nku tqan q'i'j,

⁷⁹ tu'n tk'ant toj kychwinqiljo aye' nchi b'et toj najin, ex tu'n tkub' nej qwutz toj tb'eyil b'a'n.^a

⁸⁰ Atzi'n k'wal nch'i'yixtaq twe' ex ttab'l, exsin najan tojjo najb'il, ja' mixtaq a'l najle toj, tzmaksi tpon q'i'j, ja' tu'n tkub' tyek'ine tib' kyxol aj Judiy.

Tej titz'je Jesús

(Mt. 1:18-25)

2 ¹ Kyojtzi'n q'i'j aye', tq'ma nmaq kawil toj Rom, Augusto tb'i, tu'n tjaw ajlet kyb'ajjo jni' xjal tkyaqil twutz tx'otx', ex tu'n kyb'aj tz'ib'it. ² Ajo tajlal lo tnejil maj tu'n tel tqanil jni' xjal at twutz tx'otx'. Ataq Sirenio toktaq te kawil toj Siria. ³ Jotxjo jni' xjal ok il kyi'j tu'n kyxi' tz'ib'il kyb'i tojjo kytanim.

⁴ Tu'ntzi'n, b'e'x etz Jse tojjo tnam te Nazaret toj ttx'otx' Galiley, tu'n t-xi' tзма Belén toj tx'otx' te Judey, ja' itz'je qtzan nmaq kawil David, qu'n ti'j tyajil David tzajnin. ⁵ Xi' tz'ib'il tb'i junx tuk'a Mariy, a tu'n tmejetaq tuk'a, ex ch'ixtaq tul tal.

⁶ Itex'taq Belén, te' tjapin kani'n q'i'j, ja' tu'n tkub' tz'aqe Mariy, ⁷ ex antza itz'je tnejil tal. Te' tulku itz'je, b'aj tptzo'n toj tan, exsin kub' tku'xb'in toj twab'l chej, qu'n nti'taq jun ja, ja' tu'n tkub'e tku'xb'ine.

Tej kyul angel q'ol tqanil kye kyik'lel

⁸ Me nqayin tk'atz Belén, ite'taq junjun kyik'lel nchi b'aj xq'uqintaq kyi'j kyrit qniky'in. ⁹ Nti'kux toj kynab'l, te' tkub' qoptz'aj kyi'jile tu'n tspiky'emil tipin Dios, exsin pon jun t-angel Dios kyk'atz. Tu'n ikyjo, b'e'x i xob'xjo kyik'lel.

¹⁰ Me xi tq'ma'n angel kye: Mina chi tzaj xob'a wely, qu'n atx jun tqanil ma chin tzaja q'malte kye'y, me a tb'anilx wen, ex te tzaljb'ilx te tkyaqilx xjal.

¹¹ Tojjo ttanim David, ma tz'itz'je jun Kolil ja'lin, a Crist, ex a tAjaw Tkyaqil.

¹² Tu'n tel kyniky'a te, ok kjetil jun ne'x kyu'n ptzo'nkux toj tan ex ku'leku toj twab'l chej toj jun kyja alu'mj.

¹³ Tzunxtaq nyolinjo angel, te' kyul nimku angel kyk'atz; nchi b'aj nimsintaq tb'i Dios kyjalu'n:

¹⁴ Noqit nk'ant tqoptz'ajiyil Dios toj kya'l,

ex jun tzaljb'il kyxolxjal toj tkyaqil twutz tx'otx',

a nkub' kyb'inchin taj Dios.

¹⁵ Te' b'aj angel toj kya'l, ayetzin' n kyik'lel i b'aj jaw yolin kyxolile ex kyq'ma: Qo'qe Belén lol te' ma b'aj, a ma tzaj tq'ma'n Dios qe.

¹⁶ B'e'xsin i xi'. Atzaj te' kykanin, attaq Mariy exsin Jse, tuk'a ne'x ku'lekutaq toj twab'l chej. ¹⁷ Te' kylonte, i ok ten q'malte tkyaqiljo jni' tq'ma angel kye. ¹⁸ Jotqexjo aye nchi b'aj b'intaq, b'e'x i el kym tu'n kyq'ma kyik'lel.

¹⁹ Ante Mariy mix jaw yoline; noq kub' tb'isin tkyaqiljo nkyq'ma'ntaq.

²⁰ Ayetzin kye kyik'lel, ox chi tzalajx, exsin nchi b'aj nimsintaq tb'i Dios te' kyajtz, qu'n otaq kyb'i ex kyli a tzaj q'ma'n kye.

Tej t-xi aq'b'aj Jesús toj tnejil ja te na'b'l Dios

²¹ Atzaj te' tb'aj wajxaq q'i'j titz'jlin ne'x, b'e'x ul aq'b'aj techil ti'j, tze'nkuxtaqjo ntene,^o exsin tu'n tok tb'i. Atzi'n tb'i ok q'o'n Jesús, qu'n ikyxtaq tb'i tu'n tok, a xi tq'ma'n angel te Mariy, te na'mxtaq tok tz'aq ti'j.^p ²² Tb'ajlinxi' ikyjo, tjapin kanin q'i'j, ja' tu'n kyxi'ye txjol til'j nana, tu'n tsaqix tu'n titz'jlin ne'x, tze'nku ntenetaq toj tkawb'il Dios. Ex xi kyi'n ne'x tзма Jerusalén, tu'n t-xi kyq'o'n toj tq'ob' Dios.

²³ Kub' kyb'inchi'n ikyjo qu'n ikyxtaqjo tz'ib'in toj tkawb'il Dios: Tkyaqiljo tnejil k'wal qa q'a, il ti'j tu'n t-xi kyq'o'n toj tq'ob' Dios.^q

^a 1:79 Is. 9:2. ^o 2:21 Lv. 12:3. ^p 2:21 Lc. 1:31. ^q 2:23 Ex. 13:2, 12.

²⁴I xta'l q'ol chjonte te Dios tuk'a jun oyaj tze'nku ntq'ma'n tkawb'il Dios; jun muj xluk'ek' mo kab'e tal palomj.'

²⁵Kyobjo q'ij anetzi'n, najletaq jun ichin Jerusalén, Simeón tb'i, nna'ntaq Dios ex nyo'ntaq ti'jjo Klolkye aj Judiy tu'n tul, ex attaq Xewb'aj Xjan tuk'a.

²⁶Atzi'n Xewb'aj Xjan q'ma'nte te Simeón, tu'n tzmoxitaq tu'n tkyimjo, aj tlon te' Kolil, a Crist, a tu'ntaq tul tsma'n Dios. ²⁷Ax Xewb'aj Xjan xi q'inte Simeón tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, ja' ite'taq Jse ex Mariy tuk'axjo kyne'x, tu'n tjapin kyu'n a tz'ib'in toj tkawb'il Dios. ²⁸Tzaj tchle'n Simeón tal ne'x, exsin jaw na'n Dios:

²⁹WAjaw, a tzaj tq'may ma b'ajx ja'lin. B'a'n tu'n nkyim we' ja'lin tuk'a tzaljb'il, chi'.

³⁰Qu'n ma nli weji'y Kolil,

³¹a kkolil ky'i'jjo jni' xjal chi xel niminte tkyaqil twutz tx'otx'.

³²Ajo ne'x lo jun tzaj kk'antil toj kychwinqiljo jni' xjal, aye mina nxi kynimin Tyola, tu'n tel kyniky' ti'ja.

Ex a k-okil te nimsb'il tb'iy kyxol tkyaqil aj Israel.⁵

³³Te' kyb'inte Jse ex Mariy a tq'ma Simeón, noq i el kyim, ³⁴exsin i xi tky'iwlin Simeón kyoxelx.

Xi tq'ma'n te tnana Jesús: Atzi'n ne'x lu'n ma tzaj tq'o'n Dios kyxol aj Judiy, tu'n tel wen junjun ex junjun mina. A k-ajb'il te techiljo a taj Dios kyuk'axjal, me nya tkyaqilx kxel niminte. ³⁵Ex antza k-elile tniky'tzajil tb'is tanmin junjun, qu'n junjun kchi xel lipe ti'j ex junjun mina. Me te tey, nana, jun ky'ixb'ajil te tanmi'n tu'n b'isb'ajil, aj tok tka'yi'n, aj tel iky'in kyu'nxjal.

³⁶Ex attaq jun tal b'i'x antza, Ana tb'i, tk'waltaq Fanuel tzajnin ti'j qtzan Aser, nyolintaq ti'j tb'i Dios. Txinxtaq wen, te' tok meje tuk'a tchmil, ex noq wuq ab'q'e i ten junx, te' tkyij meb'e, qu'n b'e'x kyim tchmil. ³⁷Kyaje toj jwe' k'al' ab'q'etaq Ana, ex noqtaq tojjo tnejil ja

te na'b'l Dios tokxitaq. Minaxtaq n-etz ch'in qniky'in ex q'ijl noqx nna'nku Dios, ex nimku maj nkub' tpa'n wa'yaj toj na'j Dios.

³⁸Ikyxjo te' t-xta'l aq'b'ajjo tal ne'x Jesús toj nim ja te na'b'l Dios, ex b'e'x xta'l q'ol chjonte te Dios, ex yolil ti'jjo ne'x kye jni' xjal aj Jerusalén, aye' nchi b'aj yontaq ti'jjo Kolil.

Tej kymeltz'aj Jesús tzma Nazaret

³⁹Te' tb'aj b'ant kyu'n tze'ntaqjo ntq'ma'n tkawb'il Dios, b'e'x i meltz'aj juntl majl tojxjo kytanim, a Nazaret te Galiley.⁴⁰ Atzi'n k'wal nch'iyxixex twe' ex nch'iyxixex tna'b'l, qu'n nimtaq tq'aq'b'il tk'u'j Dios tuk'a.

Tej tkyij Jesús tjunalx toj Jerusalén

⁴¹Ayetz'i'n ttata Jesús nche'xtaq tkyaqil ab'q'e Jerusalén iky'sil te' nintz q'ij, a nkub' kyiky'sintaq aj Judiy, te' kyetz toj Egipto.^v

⁴²Te' tel Jesús kab'lajaj ab'q'e, i xta'l kykyaqilx Jerusalén tze'nxtaq ntene kyu'n. ⁴³Te' kyb'ajjo q'ij anetzi'n, b'e'x i b'aj ajtz kyja. Ante Jesús mix iwle kyu'n ttata, te' tkyij Jerusalén. ⁴⁴Ikyla te kye qa ajintaq Jesús lipchek kyij'j kyxoljo jni' xjal. Me atzaj te' tok kyka'yin, ex tb'aj kyjyo'n kyxoljo jni' xjal ex kyxoljo jni' aye kyojtzq'i'ntaq, nti'l; exsin jun q'ij otaq txi kyb'etin. ⁴⁵Te' mix ja jyete kyu'n, b'e'x i meltz'aj jyolte tzma Jerusalén. ⁴⁶Otaqxi b'ant oxex q'ij kyjoyb'in ti'j, te' tjyet kyu'n, tokxtaq tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, kyxoljo jni' xnaq'tzil ti'j ojttxe kawb'il nb'intaq ti'jjo jni' kyyol, ex nb'aj xi tqanintaq junjun ti' kye. Ex ikyqextaqjo xnaq'tzil ti'j ojttxe kawb'il ex nb'aj xi kyqanintaq junjun ti' te. ⁴⁷Ayetz'i'n nchi b'aj b'intaq ti'j, noq i b'ajel kyim, qu'n tb'anilxtaq tumil toj twutz tu'n ttzaq'win a jni' nb'aj xi kyqanintaq nmaq xnaq'tzil ti'j ojttxe kawb'il te.

⁴⁸Te' tiwle tu'n Jse ex Mariy, noq i jaw ka'yaj ti'j, ex xi tq'ma'n tnana te: i'Wal!

^r 2:24 Lv. 12:6-8. ^s 2:32 Is. 42:6; 49:6. ^t 2:37 Kyaje toj jwe' k'al, 84 n-ele. ^u 2:39 Mt. 2:23. ^v 2:41 Ex. 12:1-27; Deu. 16:1-8.

¿Tiqu'n tu'n qil'ja ikyjo? Loqo'y tzunx nqo b'isin wen ti'ja tu'n tjete.

⁴⁹I xi ttzaq'win Jesús.

¿Tiqu'n nchi jyon wil'ja? ¿Ma nya b'i'n kyu'n qa ilxix ti'l'j tu'n nte'n toj taq'in nMa'n? ⁵⁰Me mix oke kyb'i'ne Jse ex Mariyo ikyjo. ⁵¹B'e'x aj kyk'le'n, ex i kub' tminin. B'e'x xi' kyuk'a tzma Nazaret, qu'n antza najleqetaq, ex atzi'n tnana nb'isintaq tjunalx toj tanmin ti'l'jjo ikyjo. ⁵²Me ante Jesús nch'i'yixixe twe' ex ttab'l. Ntzalajtaq Dios ti'l'j ex jni' xjal. ^w

Tej t-xi xkye taq'in Juan, a Jawsil A'
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 ¹Nkawintaq te Poncio Pilat toj tx'otx' te Judey tojjo jwe'lajaj ab'q'e tjaq' tkawb'iljo nmaq kawil toj Rom, Tiberio tb'i. Atzinte Herodes tzuntaq nkawin te' toj Galiley; atzi'n titz'in, a Lip tb'i, tzuntaq nkawin te' kyoj tx'otx' te Iturey ex toj Traconit. Ex kawiltaq te' Lisanas toj Abilinia. ²Ayetaqztzi'n kye Anás tuk'a Caifás nmaq paleqetaq kye' kyxol aj Judiy. Tojjo amb'il anetzi'n ex tojjo jun tx'otx' ja' nti'yetaq kynajb'ilxjal, kub' toqxenin Dios Tyol te Juan, a tk'wal Zakariy.

³Tu'npetzi'n, ate Juan iky' te' kyojile jni' najb'il, a ite'taq nqayin tk'atzjo nim a' Jordán tb'i, ex tq'ma kyexjal qa iltaq ti'l'j tu'n tajtz ti'l'j kyanmin toj tkyaqil nya b'a'n toj kychwinqil, ex tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a', te jun yek'b'il qa otaq najsit kyil tu'n Dios. ⁴Iky b'ajjo tze'nkuxjo otaq ttz'ib'e qtzan Isaías, a yolil Tyol Dios ojtxe. Chi' kyjalu'n:

Ex b'ijte tq'ajq'ojil twi' jun a'la kujxix wen toj tzqij tx'otx', ja' nti' kynajb'ilxjal toj, a xi tq'ma'n kyjalu'n:

Kyb'inchim kye'te'n twutz qAjaw;
kyq'o'nx kyanmi'n te' jikyinxix wen.

⁵Tkyaqiljo a nya b'a'n toj kychwinqila, il ti'l'j tu'n ttx'ixpit; ikyxjo tze'nku jun b'e, a tu'n tjikyimixjo, a ma txa'x ta'ye,

ex tu'n tnojsitjo jni' jul at toj, ex tu'n tb'aj jaw pixk'itjo ma tij jawnin, aj tul jun nimx toklin. Ikytzi'n, il ti'l'j tu'n qb'inchinte tkyaqil, tu'ntzin b'antnin qten, aj tul qAjaw.

⁶Qu'n kykyaqilx kyexjal kchi ka'yil ti'l'jjo tkolb'il qMan Dios, a ktzajil tsma'n.^x

⁷Atzaj te' kyetzxjal tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a' tu'n Juan, xi tq'ma'n kye kyjalu'n:

Nti'x kye' kyajb'in, ikyqexjiy tze'nku jun ch'uq ma' kan.^y ¿Ma noqtzin tu'njo jawsb'il a', aku chi kleta toj tyab' twi' Dios kujxix wen, a ch'ix tul kanin? ⁸Qu'n ojtzqi'n kyu'n kykyaqilxjal, qa axjo kyb'inchb'i'n nyek'inte qa na'm tajtz ti'l'j kyanmi'n. ¿Tze'ntzin tten nkub' kyximi'n kyxola, qa aku chi kleta noq tu'n Judiyqi'y, a tyajil qtzan Abraham,^z ex nya tu'n tajtz ti'l'j kyanmi'n? Tunpetzi'n, kxel nq'ma'n kye'y, noqpetzin at kolb'iltz ikyjo, majqexpetla kye' ab'j lu'n, aku chi ok tq'o'n Dios te tyajil Abraham, tu'n kyklet. ⁹Tu'npetzi'n, ch'ix tul tkawb'il Dios kujxix kyib'aj kykyaqiljo, aye' kyky'e' tu'n tajtz ti'l'j kyanmin, ikyxjo tze'nku tajaw jun wi' tze kjawil ttx'emini, qa nti' twutz n-el. Ex a tze, a nti' tajb'in, k-okix toj q'aq'; ikyxsin kchi tenb'ilaji'y qa mi s-ajtz ti'l'j kyanmi'n.^a

¹⁰Ayetzin kyej xjalz antza xi kyqanin te kyjalu'n: ¿Ti'tzin aku kub' qb'inchintza?

¹¹Xitzin ttzaq'win Juantz: Ankye te' at kab'e t-xb'alin, il ti'l'j tu'n t-xi tq'o'n jun te' a nti' at te; ex ankye te' at twa, il ti'l'j tu'n t-xi tq'o'n ch'in te' a nti'.

¹²Ex i tzaj laq'e junjun kyej xjal, tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a'. Ayetzin xjal anetzi'n, a peyil pwaqqetaq toj tkawb'il Rom.^b Me nej xi kyqanin te Juan kyjalu'n: Ay xnaq'tzil, ¿Yajtzin qe'? ¿Ti'n qe' k'wel qb'inchin?

¹³Xitzin ttzaq'win Juan: Mi tz'el kypeyin ch'intla tib'ajjo q'ma'ntz kye'y, chi'.

^w 2:52 1Sa. 2:26; Pr. 3:4. ^x 3:6 Is. 40:3-5. ^y 3:7 Mt. 12:34; 23:33. ^z 3:8 Jn. 8:33. ^a 3:9 Mt. 7:19.

^b 3:12 Lc. 7:29.

¹⁴Ex ite' junjuntl xo'l q'aaq' i xi qaninte te kyjalu'n: ¿Yajtzin qetza? ¿Ti'n qe' k'wel qb'inchin?

Xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Ikyxjo kye', mina tz'ok kyxob'tzin jun a'la, ex mina txi kypati'n jun a'la, a nti' tb'inchb'in nya b'a'n, ex mina tz'el kyi'n jun ti' te jun a'la; qala' qe kyk'u'ja ti'jjo twi' kyk'u'ja n-etz.

¹⁵Jotqex keye' xjal tzuntaq chi ayon kye', ex tzuntaq chi ximin kye' toj kynab'l, qa ataq te Juan a Crist, a Kolil, a otaq tzaj q'o'n toklin tu'nx Dios. ¹⁶Me atzin te Juan xi q'mante kye kyjalu'n: Me metzin we', nchi kux nq'o'n xjol toj a' te jawsb'il a', te jun yek'b'il qa ma tz'ajtz ti'l' kyanmin. Me ante tzul wi'l'xiy nya noq o'kx tu'n kyku'xxjal tu'n toj a', qala' kxel tq'o'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin te jun majx te patb'il jni' il toj. Qu'n at nimixitl tipin tze'nku we', ex nti' we woklin nipe tu'n woka te taq'nil. ¹⁷Qu'n lu' Kawil kkawil kyib'aj xjal tze'nku jun aj triyil, a q'i'n ma nim tze toj tq'ob' te xtulb'il triy. Ex k-elix tpa'n kykyaqilxjal wen kyxoljo nya wen, ikyxjo tze'nku jun xjal, aj t-xtulin triy, ex k-elil tpa'n paj ti'l'. Ex kchi xel tk'le'n nimil toj kya'l tze'nku tu'n tkux tk'u'n triy toj ttx'utx'. Me ayetzin nya nimil, ikyxjo tze'nku paj, ok kchi k'wel tpatin tuk'a q'aaq', a mixla k-yupjilx.

¹⁸Nimku tumil b'aj tq'ma'n Juan kyexjal, tej tq'metj Tb'anil Tqanil. ¹⁹Ex majxpe te' aj kawil, Herodes tb'i, xi tmiyo'n Juan, a Jawsil A', qu'n tu'n otaq tz'ok t-xu'jlin Herodías, a t-xu'jil Lip, a titz'in. ²⁰Nya wen ele ikyjo toj twutz Herodes; b'e'x xi tq'ma'n tu'n tkux jpet Juan toj tze. ^cTu'ntzin ikyjo, b'e'x chmet nim til twutz Dios.

Tej tku'x Jesús toj a' te jawsb'il a'

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹Ikytzin b'ajjo, tej na'mxtaq tu'n tku'x Juan toj tze. Tej nchi ku'xtaq tq'o'n Juan xjal toj a' te jawsb'il a', ikyxl te Jesús b'e'x ku'x toj a' tu'n, te jawsb'il

a'. Ex tzuntaqtzin nna'nxi Jesús Dios, jun paqx xi jaqpajjo kya'l, ²²ex atzi'n Xewb'aj Xjan k'ul kanin tib'aj, ex icy ka'yi'n tze'nku jun palom. Ex q'ajq'ojin jun yol toj kya'l, ex tq'ma: Axixpen te nk'wala, k'u'jlinix wu'n, a o jaw nsk'o'n.^d

Aye t-xe'chil ja' saja Crist

(Mt. 1:1-17)

²³B'alaqa lajaj toj ka'wnaq^e te Jesús tab'q'e, tej t-xi t-xikyb'i'n tkyaqil taq'in. Q'umlaj qa k'walb'aj te Jse, tze'nkuxtaqjo tqanil kyxolxjal. Atzin te Jse k'walb'ajtaqpen te' te Elí. ²⁴Ataqtzin te' Elí, k'walb'ajtaq te' te Matat, a tk'waltaq Leví, a tk'waltaq Melkí, a tk'waltaq Jana, a tk'waltaq Jse. ²⁵Atzin te Jse tk'waltaq te Matatías, a tk'waltaq Amós, a tk'waltaq Nahum, a tk'waltaq Esli, a tk'waltaq Nagai. ²⁶Ataqtzin te Nagai k'walb'ajtaq te' te Maat, a tk'waltaq Matatías, a tk'waltaq Semei, a tk'waltaq Josec, a tk'waltaq Judá. ²⁷Ataqtzin te Judá k'walb'ajtaq te' te Joanán, a tk'waltaq Resa, a tk'waltaq Zorobabel, a tk'waltaq Salatiel, a tk'waltaq Neri. ²⁸Ataqtzin te Neri k'walb'ajtaq te' te Melkí, a tk'waltaq Adi, a tk'waltaq Cosam, a tk'waltaq Elmadam, a tk'waltaq Er. ²⁹Ataqtzin te Er k'walb'ajtaqtzin te' te Josué, a tk'waltaq Eliezer, a tk'waltaq Jorim, a tk'waltaq Matat, ³⁰a tk'waltaq Leví, a tk'waltaq Simeón, a tk'waltaq Judá, a tk'waltaq Jse, a tk'waltaq Jonam, a tk'waltaq Eliaquim. ³¹Ataqtzin te Eliaquim k'walb'ajtaq te' te Melea, a tk'waltaq Mena, a tk'waltaq Matata, a tk'waltaq Natán. ³²Ataqtzin te Natán k'walb'ajtaq te' te David, a tk'waltaq Isaí, a tk'waltaq Obed, a tk'waltaq Booz, a tk'waltaq Sala, a tk'waltaq Naasón. ³³Ataqtzin te Naasón k'walb'ajtaq te' te Aminadab, a tk'waltaq Admin, a tk'waltaq Arni, a tk'waltaq Esrom, a tk'waltaq Fares, a tk'waltaq Judá. ³⁴Ataqtzin te Judá k'walb'ajtaqtzin te'

^c 3:20 Mt. 14:3-4; Mr. 6:17-18. ^d 3:22 Is. 42:1; Mt. 12:18; 17:5; Mr. 9:7; Lc. 9:35. ^e 3:23 Lajaj toj ka'wnaq, 30 n-ele.

te Jacob, a tk'waltaq Isaac, a tk'waltaq Abraham, a tk'waltaq Taré, a tk'waltaq Nacor, ³⁵a tk'waltaq Serug, a tk'waltaq Ragau, a tk'waltaq Peleg, a tk'waltaq Heber, a tk'waltaq Sala. ³⁶Ataqtzin te Sala k'walb'ajtaqtzin te' te Cainán, a tk'waltaq Arfaxad, a tk'waltaq Sem, a tk'waltaq Noé, a tk'waltaq Lamec, ³⁷a tk'waltaq Matusalén, a tk'waltaq Enoc, a tk'waltaq Jared, a tk'waltaq Mahalaleel, a tk'waltaq Cainán. ³⁸Ataqtzin te Cainán k'walb'ajtaqtzin te' te Enós, a tk'waltaq Set, a tk'waltaq Adán. Ataqtzin te Adán tzajnin te Dios.

Tej tok Jesús toj joyb'il ti'j tu'n tajaw il

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 ¹Nojnintaq tanmin Jesús tu'n Xewb'aj Xjan, tej tmeltz'aj tzi Nim A' Jordán, exsin xi' tu'n tkujil Xewb'aj Xjan, tzmax tojjo tzqij tx'otx' ja' nti'ye kynajb'ilxjal toj. ²Ka'wnaq q'ij' ten Jesús antza, ex antza oke toj joyb'il ti'j tu'n tajaw il, tjoy ttxolil tu'n tel tiky'in tkawb'il tMan. Kyojtzi'n q'ij anetzi'n, nti'x ch'in xi twa'n. Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x tzaj wa'yaj ti'j.

³Ante tajaw il xi tq'ma'n te kyjalu'n: Qa k'walb'ajixtza te Dios, q'manxa kye ab'j lo, tu'n kyok te wab'j, qu'n manyor wa'yajx ti'ja.

⁴Me xi tzaq'win Jesús: Kyij tz'ib'in toj Tyol Dios, qa nya noq o'kx tu'n wab'j k-anq'ile texjal.⁸

⁵Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x xi' Jesús tu'n tkujil tajaw il twi' jun ma tij wutz, ex jun paqx xi tyek'i'n kykyaqiljo tnam ite'kutaq twutz tx'otx', ⁶exsin xi tq'ma'ntz kyjalu'n: Kxel nq'o'n tkyaqiljo kyoklin jni' tnam tzalu'n twutz tx'otx', tu'n tkawi'n kyib'aj, junx tuk'a tkyaqil kynimsb'il kyib'. Qu'n we'y o tzaqe q'o'ne' lu'n, ex noq alqe waji'y tu'n t-xi nq'o'n. ⁷Me qa ma kub' meje'y k'ulil nwutza, tkyaqil kxel nq'o'n tey, chi' tajaw il.

⁸Xitzin tzaq'win Jesús kyjalu'n: Tz'ib'in ta' toj Tyol Dios kyjalu'n: K'uli'n

o'kx twutz qAjaw, a tDiosa, ex noq te, tu'n tajb'iniych.^h

⁹Tb'ajlinxi' ikyjo; b'e'x xi' Jesús juntl majl tu'n tkujil tajaw il tzma toj tnam te Jerusalén. Jax tk'le'n tzmax toj tjuch'iljo tnejil ja te na'b'l Dios, a nimxix twe', exsin xi tq'ma'ntz te kyjalu'n: Qa K'walb'ajixtza te Dios, xo'nkuxsin tib'tza, tu'n tkupi'n tzmax twutz tx'otx'. ¹⁰Qu'n ikytzin ntq'ma'n Tyol Dios kyjalu'n:

Kchi tzajil tasma'n Dios t-angel te kloltyi.ⁱ

¹¹Ex kjawil q'i'n kyu'n toj kyq'ob', tu'ntzintla mi ky'ixb'iy twi' ab'j.^j

¹²Me ikyxjo ntq'ma'n toj Tyol Dios kyjalu'n, chi Jesús: Mi tz'ok tq'onjij qAjaw, a tDiosa toj joyb'il ti'jch.^k

¹³Tej mix jyetil tumil tu'n tajaw il, tu'n tok tq'o'ntaq Jesús toj joyb'il ti'j, b'e'xsin el tlaq'win jun jte'b'in q'ij tib'tz ti'j Jesús.

Tej t-xi xkye taq'in Jesús toj tx'otx' te Galiley

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴Nojnintaq te Jesús tu'n tipin Xewb'aj Xjan, tej tmeltz'aj toj ttx'otx' Galiley, ex nimxtaq nyolajtz tqanil toj kykyaqiljo tnam ite'taq ti'jile' tx'otx' anetzi'n.

¹⁵Xnaq'tzin te Jesús kyojile mu'x ja te kyna'b'l Judiy Dios tojile junjun najb'il, ex tkyaqil xjal i jaw nimsin te' tb'i Jesús.

Tej t-xi' Jesús toj ttanim, a Nazaret

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Xi' te Jesús tojjo tnam Nazaret, a ja' jawe ch'iye. Tze'nkuxtaqjo n-oke tu'n, okx tojjo mu'x ja te kyna'b'l Judiy Dios toj tq'ilil ajlab'l, ex jawtzin we'tz u'jil te' Tyol Dios. ¹⁷Xi q'o'n tul'j Isaías te, aj yolil Tyol Dios. Atzaj te' tjaw tqo'n Jesús, antza jatze jyete jun tnej yol tu'n, tz'ib'inku kyjalu'n:

¹⁸Nojninqin we' tuk'a Xewb'aj Xjan, a T-xew tAjaw Tkyaqil.

Qu'n ma chin el tpa'n, tu'n nxi'y yolil Tb'anil Tqanil kye yaj;

^f4:2 Ka'wnaq q'ij, 40 q'ij n-ele. ^g4:4 Deu. 8:3. ^h4:8 Deu. 6:13. ⁱ4:10 Sal. 91:11. ^j4:11 Sal. 91:12.

^k4:12 Deu. 6:16.

ex tu'n nxi'y q'mal te' tzaqpi'b'l
 kye' jpuñqekux toj tze, a nti'
 tumil tu'n kyten antza;
 ex tu'n tq'anit kywutzjo mox, ex
 tu'n nxi'y q'uqb'il kyk'u'l'jjo a
 nti' kyipin;

¹⁹ ex tu'n tq'metjo tq'l'jil kolb'il tu'n
 t-xtalb'il tAjaw Tkyaqil.^l

²⁰ Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x kub'
 tjpu'n Jesúsjo u'l, exsin xi tq'o'ntz te'
 moji'l tojjo mu'x ja te kynab'l' Judiy Dios,
 ex b'e'x kub' qe. Kykyaqilxjo ite'taq
 antza, noqx otaq chi ok kyim ti'l.

²¹ Xitzin t-xikyb'intz tu'n tyolin, ex
 tq'ma kyjalu'n: Kywutzxa ex texjo q'ij
 lu'n, ma japin b'ajjo a xjaw wu'l'ji'n toj
 Tyol Dios.

²² Kykyaqilx xjal wentaq nkyyolin
 ti'l Jesús, ex nchi jawtaq ka'y'ljaj, qu'n
 tb'anilxtaq t-xili'n tumil Tyol. Nchi
 b'aj jawtaq qanlaj kyxol kyjalu'n: ¿Ma
 nyatzin tej tk'wal Jse lo?

²³ I xitzin ttzaq'win Jesús: Tu'n kyxima
 ikyjo, b'alaqa aku tzaj kyq'ma'n jun
 yol we'y kyjalu'n: Jun q'anil aku kub'
 tq'a'nin tib' ja'chaqx ta'y'itz. Ikytzi'n,
 akula tzaj kyq'ma'n we'y, tu'n tkub'
 nb'inchin' tzalu'n tkyaqiljo techil wipi'n
 xb'ant wu'n tzma toj tnam Capernaum,
 tu'n tel kyniky'a wi'ja.

²⁴ Me xi tq'ma'n'l Jesús kye: Twutzxix
 kxel nq'ma'n kye'y, qa mix a'l'x jun yolil
 Tyol Dios, aku kub' wutzlin tojx ttanim.^m

²⁵ Qu'n toj kywutzja wen xjalq'i'y, noq
 tu'n tzajninq'i'y te qtzan Israel. Me
 twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, kyoyjo q'ij,
 tej tten Elías tzalu'n toj ttx'otx' Israel,
 nimxtaq qya otaq b'aj kyim kychemil
 exla qa tzajninqetaq te Israel, ikyxjo
 tze'nku te Elías. Oxe ab'q'e tuk'a niky'jin
 mix tzaje jb'al. Tu'ntzi'n ikyjo, tkyaqil
 twutz tx'otx' nimx wa'yaj tzaj.ⁿ ²⁶ Me
 exla qa nimx wa'yaj tzaj toj tx'otx' te
 Israel, mix xaye tchq'o'ne Dios Elías
 qanil twa te jun meb'e qya tzalu'n toj
 Israel, qala' antza xi chq'o'nil tuk'a
 jun qya otaq kyim tchemil, tojjo tnam
 Sarepta, nqayin ta'taq te' tk'atzjo

tnam Sidón tojjo tx'otx' te amaq' xjal.^o
 ¿Tiqu'nil? ²⁷ Ex ikyxjo, ila'taq qxjalil
 yab' tu'n tx'a'k, aj noqtaq n-el lemimin,
 me mix jun kub' tq'ani'n Elisey, a yolil
 Tyol Dios ojtxe, qala' o'kxjo jun b'etin
 xjal, Naamán tb'i, a tzajninetaq toj ttx'otx'
 Siria. Ex ikyxjo nya qxjalil.^p B'alaqa nya
 o'kqox nqo ok tk'u'l'jin Dios.

²⁸ Tej tb'ij te' lu'n kyu'n xjal ite'kxtaq
 tojjo ja te kynab'l' Judiy Dios, nimx i
 jaw q'ojle.

²⁹ Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'xsin i b'aj
 jaw we'ks, exsin tu'n tex kylajo'ntaq
 Jesús. Xitzin kyi'ntz twi' jun tij wutz,
 ja' b'inchinkutaqjo kyntanim, tu'ntzi'n
 ttzajtaq kyxo'n tzmantza.

³⁰ Me atzin te Jesús, ex kyxolile ex
 b'e'x xi'.

**Tej tex tlajo'n Jesús taq'nil tajaw il
 toj tanmin jun xjal
 (Mr. 1:21-28)**

³¹ B'e'x xi' Jesús toj Capernaum, jun
 tnam toj tx'otx' te Galiley. Antza oke
 tene xnaq'tzil kyexjal toj jun q'ij te
 ajlab'l. ³² Ex b'e'x i jaw ka'y'ljaj kye' xjal
 ti'jjo t-xnaq'tzb'il, qu'n nimxtaq kyokli'n
 Tyol.^q

³³ Me tojtaqtzi'n jun mu'x ja te kynab'l'
 Dios aj Judiy, attaq jun ichin tzyu'ntaq
 tu'n jun taq'nil tajaw il. Jaw xch'in, ex
 tq'ma kyjalu'n: ³⁴ Ay Jesús aj Nazaret,
 ¿Ti'xsin s-ula lolte qxola? Noq ma tzula
 yuch'il qe'y. Wojtzqi'n te, ex b'i'n we'
 wu'n, a tejiy Tk'wal Dios, xjanxix toklin.

³⁵ Oktzin tyiso'n Jesúsjo taq'nil tajaw
 il kyjalu'n: Mi ch'otjiy. Kux tz'etza toj
 tanminjo xjal lo, ex tzaqpinkja.

Atzin tej ichin b'e'x kub' tlank'in
 taq'nil tajaw il twutz tx'otx' ex twutz
 kykyaqilxjal, tej tkyij ttzaqpi'n; ex nti'x
 ch'in kyij ky'ixb'e te.

³⁶ Kykyaqiljo xjal i b'aj jaw ka'y'ljaj, ex
 i b'aj jaw yolil kyxolx kyjalu'n: ¿Anqeqe
 kye' xnaq'tzb'il ikyjo, a nimxix tkawb'il
 ex nimxix toklin? Nchi etz tlajo'n taq'nil
 tajaw il toj kyanminxjal, ex b'e'x nchi
 b'ajetz.

^l 4:19 Is. 61:1-2. ^m 4:24 Jn. 4:44. ⁿ 4:25 1Re. 17:1. ^o 4:26 1Re. 17:8-16. ^p 4:27 2Re. 5:1-14. ^q 4:32 Mt. 7:28-29.

³⁷Ajo toklin ex Tyol Jesús, nimx iky'e' t'qanil kyxolile' tkyaqil tnam ti'jile Capernaum.

Tej tkub' tq'anin Jesús tnana t-xu'jil Pegr

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸Tb'ajlinxi' ikyjo; jaw we', ex ez Jesús toj mu'x ja te kynab'l' Judiy Dios. B'e'x xi', ex okx toj tja Simun. Ataqtzi'n tnana t-xu'jil Simun yab'taq tu'n txqan kyaq. Tu'ntzi'n, i kub'sin kywutz te Jesús, tu'ntaq tkub' tq'anin.

³⁹Kub' k'we' Jesús, tu'n tok tka'yinj yab', exsin xi tq'ma'ntz te' nim kyaq, tu'n teltaq tpa'n tib' ti'l'jo qya. Texjo paq anetzin, b'e'x xi chewx kyaq, ex b'e'x jaw we'ks tej qya, ex n-ok tentz b'inchil ch'in ti' kye.

Tej tkub' tq'anin Jesús nimku yab'

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Atzaj te' qoqox, tu'n otaq kyb'inte, ex otaq tz'ok kyka'yin xjal jni' otaq b'ant tu'n Jesús, kykyaqilx xjal attaq yab' kyja ex noq ti'chaqku kyyab'il, i b'aj xi kyin tk'atz Jesús, tu'n kyb'aj kub'taq tq'anin. I kub' tq'o'n tq'ob' tib'ajile junjun, ex b'e'x i q'anit. ⁴¹Nimku yab'il b'aj q'anit, ex nimx taq'nil tajaw il b'ajetz tlajo'n toj kyanminxjal. Aye taq'nil tajaw il i b'aj jaw xch'in, ex kyq'ma kyjalu'n: iAxixa Tk'wal Dios! Me b'e'x nchi b'aj ok tmiyo'ntaq Jesús, ex mina nchi kub'taq twutzlin tu'n kyjawtaq yolin, qu'n b'intaq kyu'n, qa axtaq Jesúsjo Tk'wal Dios, a Crist.

Tej tok ten Jesús yolil Tyol Dios kyojile tnam

(Mr. 1:35-39)

⁴²Atzi'n tej qsqix, b'e'x ex Jesús toj tnam, tu'n t-xi' toj jun tx'otx', a nti' kynajb'ilxjal toj. Me b'e'x i ok tenxjal jyolte, ex jyet kyu'n ja'taqjo ta'ye, qu'n kyajtaq tu'n tten Jesús kyuk'a te jun majx. ⁴³Me atzin te Jesús xi tq'ma'n kye: iMina! Qu'n il ti'l' tu'n t-xi nq'ma'nji'y

Tb'anil Tqanil ti'l' Tkawb'il Dios kyoj kykyaqil txqantl tnam, qu'n apen wilji'y xin tzaj chq'o'n.

⁴⁴Ikytzin nkub'etaq tyolin Jesúsjo Tyol Dios kyojile' mu'x ja te kynab'l' Judiy Dios, tojx ttx'otx' Judey.

Tej ttzyet nimku kyix tu'n tipin Jesús

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 ¹Jun maj, tej attaq Jesús ttzi jun ma tij nijab', Genesaret tb'il, nimku xjal pon kychmo'n kyab' tk'atz, ex ok jitz'le kyu'n, qu'n kyajtaq tu'n tkub' kyb'i'n Tyol Dios. ²I xi tka'yin Jesús kab'e bark toj tz'awin ttzi nijab'. Nti'taq xjal tokx kyoj, qu'n ayetaqtzi'n kyixil otaq chi ku'tz txjol kye' kypa te kyix'b'il.

³Ex b'e'x jax Jesús toj jun bark, a tetaq Simun, ex kub'sin twutz te, tu'n t-xi tlimo'ntaq ch'intl'jo bark tojxi a'. Ex b'e'x kub' qe Jesús toj bark, ex tojxsi'n a', ok tentz xnaq'tzil kye' xjal. ⁴Tb'ajlinxitzin yolin, xitzin tq'ma'n te Simun kyjalu'n: Q'inkxsinjiy bark ja' nim t-xe nijab', exsin kyxo'nkuxji'y kypa'y te tzu'yb'il kyix.

⁵Me atzin te Simun xi ttzaq'win: iAy Xnaq'tzil! Ma tz'elkux aq'wil qu'n, tu'n qaq'ni'n, exsin nti'x kyix'tz ma tzyet qu'n. ⁶Me tu'n Tyola saj tq'ma'n, chi k'welix nxo'nji'y npa'y te kyix'b'il.

⁶Atzaj te' tkux kyxo'n kypa toj a', nimx kyix tzyet kyu'n. ⁷Ayetzin kyej pa noqx tu'n kyb'ajeltaq laqj tu'n kyix. ⁷Tu'ntzi'n ikyjo, b'aj xi kyyek'in kyq'ob' kye' kyuk'a, aye' tajawtaqjo juntl bark, tu'ntzin kyxi'taq kye' mojikye. Ex jun paqx i xi', ex kykab'ilx kyej bark i jaw noj kyuk'a nimku kyix; noqtaq ch'inl kyaj tu'n kyxi yuql'. ⁸Tej tok tka'yin Simun Pegrjo ikyjo, b'e'x kub' meje twutz Jesús, exsin xi tq'ma'ntz te: Tata, chin ttzaqpinkja, qu'n jun aj ilqin we'.

⁹⁻¹⁰Xi tq'ma'n Pegrjo ikyjo, qu'n nimxtaq kyxob'il junx kyuk'a Jacob ex Juan, aye' tk'wal Zebedey, ex tuk'aqetaq Simun, tu'n nimx kyix otaq tzyet kyu'n.

Me ante Jesús xi tq'ma'n te Simun: Mina jaw xob'a, qu'n texjo paq ja'l'in,

¹5:3 Mt. 13:1-2; Mr. 3:9-10; 4:1. ²5:5 Jn. 21:3. ³5:6 Jn. 21:6.

k-okila te chmol xjal, tu'n kyklet toj il, ex nya te chmol kyix, tze'nku ja'lin.

¹¹Ex b'e'x xi kyin bark ttzi tx'otx'. Ex antza kyije kytzaqpi'n tkyaqiljo q'i'ntaq kyu'n, exsin i b'aj xi lipetz ti'j Jesús.

Tej tkub' tq'anin Jesús jun ichin iltaq tu'n tx'a'k, a noq n-el lemimin

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²Jun q'ij, attaq Jesús toj jun tnam, kanin jun ichin tk'atz, ex otaqx yaxx tu'n jun tx'a'k noqx n-el lemimin. Atzaj te' n tok tka'yin Jesús, kub' meje, exsin kub' t-xo'n twutz tzmax twutz tx'otx'. Jaw kub'sin twutz kyjalu'n: Ay wAjaw, qa taja, b'a'n tu'n nkub' tq'ani'n tuk'a nyab'ila.

¹³Noq ok tmeko'n Jesús, ex xi tq'ma'ntz te: Waja. B'e'x ma q'anita ja'lin.

Texjo paq anetzi'n, b'e'x q'anitkux te jun majx. ¹⁴Exsin xi toqxeninxix Jesús te: Mi txi tq'ma'n te a'la. Qala' ku txi'y, ex yek'inx tib'a te kypale aj Judiy, ex q'onxa jun oyaj te aq'b'il chjonte, tu'n ma tzul Dios tey, a tze'nkuxjo kub' ttz'ib'in Moisés ojtxe,^u tu'ntzin kyb'in texjal qa ma q'anita.

¹⁵Me mix tu'n ikyjo, nimx n-iky'taqljo tqanil Jesús, ex nimxtaq xjal nb'aj ok chmo'n kyib' ti'j, tu'n tb'aj ok kyb'i'ntaqjo Tyol, ex tu'n kyb'aj kub' tq'anintaqjo kyyab'. ¹⁶Me ataqtzin te Jesús, b'e'xtaq n-el tpa'n te' tib' kyij, ex nxi'taq te' na'l Dios ja' mixtaq a'l jun at.

Tej tq'anit jun kox tu'n Jesús

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷⁻¹⁸Toj jun q'ij, tzuntaq nchi kub' t-xnaq'tzin Jesús xjal, ex attaqjo tipin Dios tuk'a, tu'n kyq'anittaqjo yab'. Me antza, attaq junjun Parisey exqetzi'n xnaq'tzil ti'l'jjo ojtxe kawb'il tzajninqetaq toj junjun kojb'il, ite'kutaq toj ttx'otx' Galiley, Judey, ex Jerusalén. Q'uqleqetaq tk'atz Jesús toj jun ja, tej kykanin junjun ichin iqintaq jun yab' kyu'n twi' tku'xb'il. Ex ataqtzin te' yab' noq otaq tz'ok k'olpaj. Kyajtaqjo xjal tu'n tokx kyin twutz Jesús, me mib'intaq tokx.

¹⁹Tu'ntzin mix jyete tumil kyu'n tze'n tu'n tokxi kyinetaq, tu'n tpajjo nimxtaq xjal at; tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x i b'aj yax tib'ajxi ja, ex jaw kypo'q'in xk'o'n antza, ex kux tuninin yab' kyu'n tuk'ax tku'xb'il, ex kupin kyin'tz twutz Jesús ex kywutz txqan xjal.

²⁰Tu'n ikyjo, ex tej tok tka'yin Jesúsjo kynimb'il, xi tq'ma'n te yab' kyjalu'n: Ay wuk'a, ayetzin tila ma chi kub' najsit ja'lin.

²¹Me ayetzin kye' xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il exqetzi'n jni' Parisey, b'e'x i ok ten kye' ximilte kyjalu'n: ¿Tze'ntzin tten n-el tzaqpaj ttzi ichin ikyjo? qu'n noq nxo'n yol ti'j Dios tu'n ma' tyolch. Qu'n o'kx te Dios aku b'ant najsin te til jun xjal.

²²Me ante Jesús b'e'x el tniky' ti'j ti'taq nkxyime, ex xi tqanin kye: ¿Tiqu'n nkub' kyximinji'y ikyjo? ²³¿Ankye junx tz'ele tu'n t-xi q'met, tu'n tkub' najsit til jun xjal, a tze'nkuljo tu'n t-xi q'met: We'ksa, ex kux b'eta? ¿Ma nyapela a te kujxixjo a tu'n tnajsit til jun xjal? ²⁴Me mi nxi kynimi'n qa ikyjo. Me atzin ja'lin, kxel nyek'i'n kywutza qa ayin we', a Tk'wal Ichin, at wokli'n tzalu'n twutz tx'otx', tu'n tkub' nnajsi'n kyilxjal te jun majx.

Tu'n'petzi'n, xi tq'ma'n te yab': Kxel nq'ma'n tey, iWe'ksa! iQ'inxjiy tku'xb'ila, ex kux tz'aja tjaj!

²⁵Ex jun paqx jaw we' tej yab' kywutz kykyaqilxjal, ex jaw tchmo'n tku'xb'il, ex b'e'x aj tja nnimsin tb'i Dios wen.

²⁶Kykyaqilxjal i jaw ka'ylaj, ex jaw kynimsin tb'i Dios, exsin tuk'a txqan kyxob'il b'aj kub' kyq'ma'n kyxolx: Tzmaxpen xqliyx jun ti' te ka'yb'ajil, chi chi'.

Tej ttzaj ttxko'n Jesús Leví tu'n tok te t-xnaq'tzib'in

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷Tb'ajlinxi' ikyjo; b'e'x etzku Jesús toj ja. Tej tb'et, ex iwle jun ichin tu'n, peyil pwaqtaq te k'ayb'il te Rom, ex

^u 5:14 Lv. 14:1-32.

ataqzi'n tb'i ichin, Leví.^v Ex antza q'uqleta q'ojtoq najb'il, ja' npeyintaq k'ayb'il. Exsin xi tq'ma'n Jesús te kyjalu'n: Lipeka wi'ja.

²⁸Jun paqx jaw we' Leví, ex kyij ttzaqpi'n tkyaqil, ex b'e'x iky' lipe ti'j Jesús.

²⁹Tb'ajlinxi' ikyjo, atzin te Leví kub' tb'inchin jun tb'anil wa'n ti'j Jesús, ex ila'ku tuk'a Leví, nchi b'aj peyintaq k'ayb'il te Rom, junx kyuk'a junjunl xjal, q'uqleqetaq kyuk'a ti'j me'x. ³⁰Me ayetzin kye' Parisey exqetzi'n xnaq'tzil ti'jjo ojtxe kawb'il ex kyuk'axtaq kyib' i b'aj jaw yob'bin kyij' t-xnaq'tzb'in Jesús kyjalu'n: ¿Ti'qu'nil majqex kye' nchi b'aj wa'n, ex nchi b'aj k'wan kyuk'a ma' peyil k'ayb'il ex jni' b'inchil il?

³¹I xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Ayetzin b'a'nqe nti' kye tajb'in q'anil kye; me meqetzi'n yab'qe, atpen kye' tajb'in kye. ³²Tu'npetzi'n, nya ma chin tzaj we' txkol kye xjal nb'aj kub' kyb'isin qa b'a'n kyten; qala' ayin weji'y ma chin tzaj txkolkye aye' b'inchil ilqe, tu'n tajtz ti'j kyanmin. Tu'npetzi'n, ma chin ula kyxol.

Jun kyxjexjal ti'jjo nkub' qpa'n wa'yaj

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³Me ayetzin kye' Parisey exqetzi'n xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il xi kyq'ma'n te Jesús: Ayetzin t-xnaq'tzb'in Juan, a Jawsil A', exqetzi'n Parisey, nimx nb'aj kub' kypa'n wa'yaj tu'n kyna'n Dios, me ayetzin kye t-xnaq'tzb'in, kukxjo nchi b'aj wa'n ex nchi b'aj k'wan.

³⁴I xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: ¿Ma akutzin kub' kywutzlin kye', tu'n tkub' kypa'n txokenj wa'yaj toj jun mejeb'lin, qa axsa ta'ye chmilb'aj kyxol? Ikytzin ite'ye weji'y n-xnaq'tzib'in, qu'n loqi'n ntin kyxol. ³⁵Me pon kanin jun q'ij, ja' tu'n wele naji'y, a ayi'n, a ikyxjo tze'nku chmilb'aj kyxol. Ajtzin tjapin kaninjo q'ij anetzi'n, okpetzila k'wel kypa'ntz wa'yaj, tu'n kyna'n Dios wen.

³⁶Ex kub' tq'ma'n'l Jesús oxe techil kyjalu'n: Tnejil, mix a'l'x aku tz'el ttajk'in ch'in b'u'x ti'j jun saq xb'alin, tu'n tok te slepb'ilte junl xb'alin noql ttx'aqin. Qa ma kub' tb'inchin ikyjo, nkub' tyaji'n saq b'u'x, exsin nya wen kka'yile tuk'aljo ttx'aqin xb'alin. ³⁷Ex tkab', tze'n aj tkux b'inchit vin; nlay ku'x b'inchit toj jun ttx'aqin tz'u'n, qu'n ajtzin tloqlin, b'e'x aku tz'ex laqj, ex noq aku chi kub' najx kykab'il. ³⁸Tu'ntzi'n, il ti'j tu'n tkux b'inchit vin toj jun saq tz'u'n. Ikytzi'n weji'y n-xnaq'tzb'il, nlay b'ant tu'n tok smet tuk'a juntl tumil. ³⁹Ex toxin: A'lchaqx jun a'la, nxi tk'wa'n jun wiq vin, nlay tziye, tu'n t-xi tk'wa'n junl wiq k'wab'j, a saq, qu'n naq'le ti'jjo tk'wa', a tb'anilx toj twutz. Ikytzin kyeji'y naq'leqe kye' ti'jjo ojtxe tumil. Tu'npetzi'n kyky'e'y tu'n kyxi lipey ti'j n-xnaq'tzib'ila, a saq, exla qa wenzixtl tze'nku ojtxe.

Jesús at toklin tib'ajjo q'ij te ajlab'l

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 ¹Toj jun q'ij te ajlab'l, nchi b'ettaq Jesús kyxol awal. Me ayetaqtzi'n t-xnaq'tzb'in nb'aj jawtaq kyxb'oqin triy, ex nb'aj kub' kyxq'uchintaq toj kyq'ob', exsin b'aj xi kywa'ntz. ²Ite'taq junjun Parisey antza, exsin b'aj xi kyqanantz kye kyjalu'n: ¿Tiqu'nil nkub' kyb'inchinji'y jun ti', a nya q'o'n tu'n tkub' b'inchit kyojjo q'ij te ajlab'l, ja' mix a'l' jun tu'n tja aq'nin?

³I xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: ¿Ma na'mtzin tkux kyujin kyeji'y b'ant jun maj tu'n qtzan David, a nimx toklin, tej ttzaj wa'yaj ti'j kyuk'a tuk'a? ⁴B'e'x okx toj ojtxe tja Dios, exsin i etz ti'n wab'j, a otaq chi kub' ky'iwlit te oyaj twutz Dios.^w Ex i xi twa'n, exsin xi tq'o'ntz kye' tuk'a, a nti'taq kyoklin ti'j tu'n t-xi kywa'n, qala' o'kqextaq pale.^x

⁵Exsin xi tq'ma'ntz: Tze'nku nte'n, ayi'n Tk'wal Ichin, chq'onqintza tu'n Dios kyxola; ex ayi'n at woklin tib'ajjo q'ij te ajlab'l, ex ayi'n chin q'malte qa

^v5:27 Atzin Leví ok q'o'n juntl tb'i Matey. ^w6:4 1Sa. 21:1-6. ^x6:4 Lv. 24:9.

wen tu'n tkub' b'inchit jun ti' mo qa minaj.

**Tej tkub' tq'anin Jesús jun ichin nti'
tanmin tq'ob'**

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶Tojtzin juntl q'ij te ajlab'l, okx Jesús toj jun mu'x ja te na'b'l Dios. Tokpinxi, ok ten xnaq'tzil kye' xjal. Tojxtaqtzin k'ulb'il, attaq jun ichin, a nti'taq tanmin tman tq'ob'. ⁷Ex ayetzi'n xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il exqetzi'n jni' Parisey nchi b'aj xluk'intaq ti'j Jesús, qa tu'ntaq tkub' tq'anin yab' toj jun q'ij te ajlab'l, noq tu'n kystz'imin ti'j qa otaq kub' tz'aaq toj til, qu'n nya wentaq toj kywutz tu'n tkub' b'inchit jun ti' toj q'ij te ajlab'l. ⁸Me ataqtzin te Jesús tojtzq'intaq te' kyxim, exsin xi tq'ma'ntz te' yab': iWe'ksa, ex we'kuy kywutzxjal!

Atzin tej ichin b'e'x jaw we'. ⁹Atzin te Jesús xi tq'ma'n kye' xjal kyjalu'n: At jun we' tu'n t-xi nqanin ky'e'y: ¿Ma tzuntzin ntq'ma'n tu'n tkub' b'inchitjo nya wen, mo a wenj; tu'n tklet tchwinqil jun xjal, mo tu'n tok ka'yitj tu'n tkub' kyim?

¹⁰Tb'ajlinxi tq'ma'n ikyjo, b'e'x xi tka'yinku toj kywutzxjal ite'taq ti'jile, exsin xi tq'ma'ntz te ichin, yab'taqjo tq'ob': Nuqpinx tq'ob'a.

Atzin tej ichin kub' tb'inchin tze'nku otaq txi q'ma'n te, ex texjo tqan, b'e'x el we' tyab'il tq'ob'.

¹¹Me ayetzin kyej txqan xjal nimx txqan kyq'oj tzaj; i jaw yolb'in ti'jlb'inxi Jesús, exsin i ok tentz jyolte tumil ti'taq tu'n tkub' kyb'inchin ti'j.

**Tej tjaw tsk'o'n Jesús kab'lajaj
t-xnaq'tzb'in**

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹²Kyojjo q'ij anetzi'n, b'e'x jax Jesús twi' jun wutz na'l Dios, ex elkux aq'wil tu'n. ¹³Atzaj te' qsqix, kykyaqiljo lipchegetaq ti'j i tzaj ttxko'n, exsin i jaw tjyo'ntz kab'lajaj ichin kyxolx, tu'n kyok te t-xnaq'tzb'in. ¹⁴Atzin kyb'i junjun ichin i jaw tsk'o'n: Simun, a ok tq'o'n

juntl tb'i te Pegr; majxljo Andrés, a titz'in; Santyaw; Juan; Lip; Bartolomey; ¹⁵majqexl Matey; Tmas; Santyaw, a tk'wal Alpey; Simun, a toktaqljo q'olb'inte te Celote; ¹⁶majqexl Judas, a titz'in Santyaw; exsin Judas Iscariot, a ok meltz'aj ti'j Jesús.

Tej t-xi t-xnaq'tzin Jesús nimku xjal

(Mt. 4:23-25)

¹⁷Ku'tz Jesús kyuk'a t-xnaq'tzb'in twi' wutz, exsin kub' we' Jesús toj jun chq'ajlaj. Antza otaq b'aj chmete nimku xjal, aye' otaq chi b'aj ok lipé ti'j, junx kyuk'a a otaq chi b'aj tzaxi tzmaz toj ttx'otx' Judey, Jerusalén exqetzi'n najleqetaq toj mlaj toj ttx'otx' Tiro, ex otaq chi pon chmetljo najal te Sidón. Otaq chi pon chmetjo xjal antza, noq tu'n toktaq kyb'i'n Tyol, ex tu'n tkub' q'anitjo yab'qetaq. ¹⁸Majqexpekye' xjal i q'anit, aye' nimxtaq n-iky'x kyu'n, noq kyu'n taq'nil tajaw il.

¹⁹Ikytaqtzi'n kykyaqilxjo xjal kyajtaq tu'n tok kymeko'n Jesús, qu'n nimxtaq tipin, tu'n kyq'anitjo kykyaqilxjal yab'qetaq.

**Tej tyolin Jesús kyi'jjo wen xjal ex
nya wen**

(Mt. 5:1-12)

²⁰Jawtzin ti'n Jesús twutz, exsin xi tka'yintz toj kywutz t-xnaq'tzb'in, exsin xi tq'ma'n kye kyjalu'n:

Ky'iwlinqexix kye', a ayi'y yajqi'y ja'lin, qu'n at kyokli'n ti'jjo Tkawb'il Dios.

²¹Ky'iwlinqexix kye', a ayi'y at wa'yaj kyi'ja ja'lin, qu'n tzul jun q'ij tu'n kynoja.

Ky'iwlinqexix kye', a ayi'y nchi b'aj oq'a ja'lin, qu'n tzul jun q'ij, ja' kchi tze'jilxa.

²²Ky'iwlinqexix kye', aj kyel iky'i'n kyu'nxjal, aj kyex lajo'n, ex aj kyok yiso'n kyu'n, aj tel i'jli'n kyb'i'y, noqx tu'n npaja, ayi'n a Tk'wal Ichin. ²³Qa ma tziky'x kyu'n, chi tze'jixa, ex chi tzalajxa, qu'n ktzajil tq'o'n Dios nim t-xel

kye'y toj kya'j, tze'nku xi tq'o'n kye yolil Tyol Dios ojtxe, tu'n nim siky'x kyu'n,^z tze'nkuxjo kye ja'lin.

²⁴Me b'isb'ajilxla kye'y, a ayi'y q'iningi'y; nti'x kye' tzaljb'il tu'n tkub' kyyo'n, qu'n loqe kye' noqx nchi tzalaj ja'lin.

²⁵Ex b'isb'ajilxla kye'y, a ayi'y noqx nchi lo'nkuy ja'lin, qu'n tzul jun q'ij kyib'aja te nim wa'yaj.

Ex b'isb'ajilxla kye'y, loqi'y noqx nchi tze'ja ja'lin, qu'n okxla kchi oq'ila, ex kchi lab'ila.

²⁶Ex b'isb'ajilxla kye'y, a ayi'y njaw nimsin kyb'iy kyu'nxjal qa wenqi'y, qu'n ikyx jawe kynimsin xjaljo kyb'i aye ok kyq'o'n kyib' te yolil Tyol Dios ojtxe.

T-xnaq'tzb'il Jesús tu'n kyok qk'u'jlin qajq'o'j

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷Me atzin kyetzta, a loqi'y nchin kub' kyb'i'n, kxel nq'ma'n: Kyk'u'jlinqektzinji'y kyajq'o'ja; kyb'inchinktzi'n jun wen kye nchi el iki'yin kye'y. ²⁸Kyqaninxa ky'iw'b'il kyib'ajjo nchi qanb'in kyil'ja. Chi na'n Diosa kyil'jjo nchi ok yison kye'y. ²⁹Qa at jun s-ok laqtz'in te jun plaj kytzi'y, kymeltz'inxji'y juntl plaj. Ex qa at jun nlab'te tu'n t-xi ti'n tchaketa, majx kykotpinxji'y kykami'xa tuk'a te jun majx. ³⁰Qa at jun saj qanin te jun ti' kye'y, kyq'onxa; ex qa at jun s-el elq'in te jun ti' kye'y, mi txi kyqanintla.

³¹Tu'npetzi'n, kukxittzin kub' kyb'inchinji'y kyuk'a txqantl, tze'nku kyaja tu'n tkub' b'inchit kye.

³²Qu'n qa o'kx xi ok kyk'u'jlinji'y aye' nchi ok k'u'jlin kye'y, ¿Ti'tzin jun tb'aniltz nkub' kyb'inchin' nchi ikyjo? Qu'n ikypen kye b'inchil iljo nb'ant kyu'n.

³³Ex qa ma tz'ok kyb'inchin' jun wen noq kyil'jku xjal nchi ok b'inchin te' wen kyil'ja, ¿Ti'tzin jun tb'aniltz nkub' kyb'inchin' nchi ikyjo? Qu'n ikypen kye b'inchil iljo nb'ant kyu'n. ³⁴Ex qa ma txi kyq'o'n jun tx'ex kyexjal noq tu'n

ttzaj q'o'nku ch'in ta'l kye'y, ¿Ti'tzin jun tb'aniltz nkub' kyb'inchin' nchi ikyjo? Qu'n ikypen kye aj iljo nb'ant kyu'n, qu'n nchi b'aj jaw txon kyxolile, ex nkub' kyyo'n, tu'n ttzaj q'o'n kyinxljo te manb'ilte.

³⁵Tu'npetzi'n, il ti'j tu'n tok kyk'u'jlin kye' kyajq'o'j, ex tu'n tkub' kyb'inchinji'y wen. Kyq'onxa tx'ex ex mina b'aj kub' kyyo'n, tu'n tb'aj tzaj q'o'n manb'ilte. Ikytzin ktzajile nim t-xeljo kye'y, ex ikytzin kchi okileji'y te tb'anil tk'wal Dios, nimxix tb'i. Qo ok tze'nku te qMan, qu'n ntzaj pax te' tanmin kyil'jjo mib'in chi q'on chjonte ex kyil'jjo nya wen xjalqe. ³⁶Tzaj q'aq'intzin kye' kyk'u'j kyil'j xjal, tze'nku ntzaj q'aq'in te qMan Dios tk'u'j kyil'ja.

Nya wen tu'n qok te kawil tib'aj kynimb'il txqantl

(Mt. 7:1-5)

³⁷Mi chi oka kawil kyib'aj kynimb'il txqantl, tu'ntzintla mi kawine Dios kyib'aja. Ex mi chi yob'l'in kyil'j txqantl, tu'n mi yob'l'in Dios kyil'ja, aj kyxil'y toj pa'b'in. Kynajsinkuy kyil' txqantl tuk'a tkyaqil kyanmi'n, ex ikytzi'n k'wele tnajsinte Diosjo kyila. ³⁸Ku kyoka so'j kyuk'a kykyaqil, ex axte Dios k-okil so'j kyuk'iy. Ex ktzajil tq'o'n Dios t-xel kye'y tz'aqlexix, ex nojninxix, ex ch'uqin wen. Qu'n axla malb'iljo k-okil tq'o'n Dios kyil'ja, tze'nkuxjo s-ok kyq'o'n kyil'j txqantl.

³⁹Kub'tzin tyolin Jesús jun techil kywutz kyajalu'n, tu'n mi che'xe lipe kyil'jjo xnaq'tzb'il nya wen: ¿Ma akutzin b'ant tu'n tkub' nej jun mox, yek'il te' tb'e juntl mox? ¿Ma nyapetzila kykab'ix aku chi kux lank'aj toj xaq?^a ⁴⁰Ex mix a'l jun xnaq'tzb'in aku tz'ok nimxixtl toklin tze'nku xnaq'tzilte.^b Qala' tzmaxi aj tjapin b'aj xnaq'tzb'il tu'n, okpin japin toklintz tze'nxjo te xnaq'tzilte.

⁴¹Mi chi oktza tze'nqeku xnaq'tzil, a at jun il nb'ant tu'n, b'alaqa tze'nku jun ma tij tze toj twutz, exsin taj tu'n tmojin, tu'n tetz jun tal netz' tz'is toj twutz

^a6:23 2Cr. 36:16; Kyb'i. 7:52. ^a6:39 Mt. 15:14. ^b6:40 Mt. 10:24-25; Jn. 13:16; 15:20.

tuk'a. ⁴²¿Tze'ntzin tten tu'n t-xi tq'ma'n te termana, Yonkutzin nej, tu'n tetz wi'n tz'is toj twutza, ex mi ntan'n qa ma tizzo te tokx? iXmiletz'qily! Nti' kynab'la ikyjo. Il ti'l nej tu'n tetz te ma tij tze toj twutz, tu'ntzintla tb'ant tka'yi'n, tu'n tetz ti'n ajo tal netz' tz'is, a at toj twutz termana.

Jun xob'tzb'il tu'n Jesús, tu'n mi qox lipe kyi'jjo xnaq'tzb'il nya wen
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³Nya tu'n kyxi lipe'y kyi'jjo xnaq'tzil, a nya wen, qu'n noq ti'jjo kyb'inchb'in k-elile kyniky'a kyi'j. Qu'n ikytzi'n tze'nku jun tze, a nya wen, nlay tz'el twutz, a wen te lob'j. Ex ikyxjo, jun tze, a tb'anil, nlay tz'el twutz, a nya wen. ⁴⁴Ikyxjo tze'nku jun tze, n-el tniky'tzajil noq tu'njo twutz. Qu'n nlay tz'el twutz iw ti'l tx'i'x; ex nlay tz'el twutz uv ti'l saqtx'i'x. ⁴⁵Ikytzin jun tb'anil xjaljo, tb'anil tanmin, a ja' n-anq'ine tb'inchb'in wen. Me atzin xjal nya wen, ex nya wen tanmin, a ja' n-anq'ine' tb'inchb'in nya wen. Tze'nkuxsi'n at toj kyanmin, qa jun tb'anil mo jun nya wenj, ikyxsin chi yoli'n.

Kab'e wiq tq'uqil qchwinqil
(Mt. 7:24-27)

⁴⁶¿Tiqu'nil ntzaj kyq'ma'n we'y, wAjaw, wAjaw, exsin mina nkub' kyb'inchinjily a nxi nq'ma'n kye'y? ⁴⁷Kxel nq'ma'n jun tumil kye'y tze'ntzin t-xilin jun a'la ktzajil lipe wi'ja, a nkub' tb'inchin a nxi nq'ma'n. ⁴⁸Ikytzi'n tze'nku jun ichin, kjawil tb'inchin jun tja; tnejilix k'welix tlaku'n tq'uqil, exsin k'wel tb'inchintz tib'aj ab'j. Tej ttzaj nim jb'al, jaw ch'iy nim a' ex pon peq'j a' ti'jjo ja, me mix jawe yekche, qu'n b'inchinku tib'aj ab'j. ⁴⁹Me atzin te' nchin kub' tb'i'n, me mina nchin kub' tnimi'n, ikytzin kb'ajile' tze'nku jun ichin, a nkub' tb'inchin tja tib'aj tz'awin, exsin mix jawe tb'inchine' tq'uqil. Te' ttzaj nim jb'al, jaw ch'iy nim a', ex pon peq'j a' ti'jjo ja, ex jun paqx jaw yuch'j te jun majx.

Tej tkub' tq'anin Jesús jun taq'nil nejinel kye xo'l q'aq'
(Mt. 8:5-13)

7 ¹Tb'ajlinxi tyolin Jesúsjo jni' tyol kyexjal, a nchi b'intaq ti'l, b'e'xsin xi'tz toj tnam te Capernaum. ²Ex tojjo tnam anetzi'n ataq'tza najle jun xjal nejinel kyib'aj xo'l q'aq', ex atzin tej xjal anetzi'n yab'taqjo jun taq'nil, a tajxixtaq ti'l, me ch'ixtaq tkyim.

³Atzaj te' tb'intze nejinel jun tq'anil Jesús, b'e'xsin i xi tch'q'o'ntz jun jte'b'in xjal, a ataq kyoklin kyxol Judiy, tu'ntzintla kykub'sin kywutz te Jesús tu'n tkanin q'anil te' taq'nil, a ch'ixtaq tkyim. ⁴I kub'sin kywutz nimxix te Jesús, tej kypon kanin tk'atz, exsin xi kyq'ma'ntz te kyjalu'n: Taa, nimsinx tk'u'ja, atla qaji'y noqit aku txi'y quk'iy, exsin tu'n tkub' tq'aninjy ajo jun taq'niljo jun tb'anil nejinel. ⁵Tb'anilxjo nejinel anetzi'n, ex at toklin tu'n tkub' tb'inchin, qu'n tajxix ti'l q'tanim, ex o kub' tb'inchin jun ja te qnab'l Dios, chi chi'.

⁶B'e'xsin xi lipe te Jesús kyi'jjo xjal anetzi'n. Atzaj te' ch'ixtaq kypon kanin, b'e'xsin i ul oyb'aj kyu'n jun jte'b'in tuk'a nejinel, tu'n t-xi kyq'ma'n jun kyyol te Jesús. Chi chi' kyjalu'n: Taa, nya ilxix ti'l tu'n tula tзма tja nejinel, qu'n tu'n nti' we' woklin tu'n toktza toj njaych. ⁷Tu'npetzi'n, mina xinka tk'atza, qu'n tu'n nya b'a'nqi'n, ex nti' wokli'n twutza, me o'kx q'mantz jun jte' tyola, ex noq tu'n tyola ok kq'anitil we' waq'nil. ⁸Qu'n ikyqinx wejily at we' kawilwe, me ex ite' xo'l q'aq' ite'kx tjaq' nkawb'ila. Qatzin ma txi nq'ma'n te jun kyjalu'n: Kux txi'y, ex b'e'xsin kxe'ltz; ex qa: Ku tzaja, qa nchijiy te juntl, ex b'e'x ktzajil. Ex qa: B'inchinkuji'y lu'n, qa nchijiy te waq'nila, ex b'e'x k'wel tb'inchin. Ikytzi'n, n-el nniky'ji'y ti'ja, qa aku q'anj noq tu'n Tyola.

⁹Tej tb'inte Jesúsjo ikyjo, b'e'x jaw ka'ylaj, ex b'e'x tzaj meltz'aj, exsin tzaj tq'ma'ntz kye' xjal, a lipcheqetaq ti'l. Chi' kyjalu'n: Twutzix kxel nq'ma'n kye'y,

na'mx nb'inti'y jun ichin kyxol aj Israel, a atit nim tnimb'il tze'nku tnimb'iljo ichin lo, chi'.

¹⁰Otaq q'anit tej taq'nil kawil, tej kymeltz'ajjo xjal, ayej i xi chq'o'n tu'n nejinel txkolte Jesús.

**Tej tjaw anq'in juntl majl
taljo qya meb'e tu'n Jesús**

¹¹Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, xi' Jesús tojjo jun tnam, Naín tb'i. Aye t-xnaq'tzb'in ex jun ch'uq xjal xi lipe ti'j.

¹²Atzaj te' tkanin nqayin ttxa'n tnam, oktzin tk'ulb'in tib' taq'nil txqan xjal, a iqintaq jun kyimnin kyu'u'n, a tu'ntaq kyxi' muqulte. Ajo kyimnin anetzi'n, alb'ajtaq te jun meb'e qya, ex o'kxtaq taljo qya anetzi'n. Tu'n ikyjo nimxtaqjo xjal te aj tnam lipcheqektaq ti'j te nimsil tk'u'j.

¹³Atzaj te' tiwle' meb'e qya tu'n Jesús, a tJaw Tkyaqil, b'e'x tzaj q'aq'in tk'u'j ti'j, exsin xi tq'ma'ntz te kyjalu'n: Ay qya, mina tz'o'q' te.

¹⁴Texjo paq anetzi'n, b'e'x ok laq'e Jesús tk'atz kyimnin. Ok tmeko'njo tz'lan ja' iqintaq. Tu'n ikyjo, b'e'x i kub' we' kyej xjal, a ite'kxtaq tjaq'. Xitzin tq'ma'n Jesús tez kyimnin kyjalu'n: Ay q'a, kxel nq'ma'n tey: iQeksa!

¹⁵B'e'xsin jaw qe tej kyimnintaq, exsin ok tentz yolil. Tu'n ikyjo, b'e'xsin xi q'o'ntz te tnana tu'n Jesús.

¹⁶Jotqexjo xjal, a ite'taq antza, b'e'x tzaj kyxob'il, tej tiwle' a otaq b'aj. Tu'ntzi'n, b'e'x ok ten nimsil te' tb'i qMan Dios. Chi chi' kyjalu'n:

Lu' jun nmaq yolil Tyol Dios ma jaw anq'in qxol, ex: Lu' te Dios ma tzul klol te' Ttanim, chi chi'.

¹⁷Jotxjo a otaq b'ant tu'n Jesús, b'e'x b'ijte te' toj tkyaqil tnam te Judey exsin kyojjo tx'otx', a nqayin ite'k tk'atz.

**T-xnaq'tzb'il Jesús ti'j Juan, a Jawsil
A'**

(Mt. 11:2-19)

¹⁸Tkyaqiljo lo b'ijte tu'n Juan, a Jawsil A', qu'n tu'n b'e'x xi q'ma'n te kyu'nj

t-xnaq'tzb'in. I tzajtzin ttxko'n kab'e, ¹⁹exsin xi tchq'o'ntz qanilte te Jesús kyjalu'n: ¿Atzinji'y a Crist, a attaq tulil, mo qa at juntl, tu'n tkub' qyo'n?

²⁰Atzaj te' kyanin ichin tk'atz Jesús, a i xi chq'o'n tu'n Juan, xitzin kyqanintz kyjalu'n: Ma qo tzaj chq'o'n qe' tu'n Juan, a Jawsil A', tu'n t-xi qqani'n tey, aj qa ajiy, a il ti'j tu'n tul kanin, mo qa qo ayolja ti'j juntl a'la.

²¹Texjo paq anetzi'n, nimku yab'il i q'anit tu'n Jesús, ex nimku kyixk'oj, a jun paqx n-el leminin; ex nim taq'nil tajaw il, b'ajetz toj kyanminxjal; ex nimku moxqetaq i jqet kywutz tu'n.

²²Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, xitzin tttzaq'wi'n kyqanb'itzi'jo ichin, a i xi tchq'o'n Juan. Chi' kyjalu'n: Kux che'xa, ex kyq'manxa te Juan ajo ma kyli'y, exsin ma kyb'i'y, ikyxjo tze'nku kyij tz'ib'it wi'ja toj Tu'jil Tyol Dios. Chi' kyjalu'n:

Aye moxtaq ma chi k'ant kywutz, aye koxtaq ma chi b'et, exqetzi'n yab'qetaq tu'n nim tx'a'k, ma chi q'anit; exqetzi'n xö'rtaq, ma chi b'in;^c exqetzi'n otaq chi kyim, ma chi jaw anq'in juntl majl.

Ex jni' qe' yaj ma pon tqanil Tb'anil Tqanil kolb'il kye.^d

²³Ex ky'iwlinqexixjo a mi njawje kyk'u'j wi'ja.

²⁴Tej kymeltz'ajjo t-xnaq'tzb'in Juan, b'e'x ok ten Jesús yolil ti'j Juan kyuk'axjal. Xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Tej kyxi'y lolte Juan toj tzqij tx'otx', ¿Ti'taqtzin wiq ichin kyajtaqa tu'n kylonti'y? ¿Ma noqpe jun ichin kab'e tk'u'j, tze'nku jun ajlaj meltz'aje tu'n kyq'iq'? ²⁵Qa mina, ¿Ti'taqtzin kyajtza tu'n kylonti'y? ¿Moj qa jun ichin manyor tb'anilx t-xb'alin tok? Me b'i'n kye' kyu'n, qa toj kyja nmaq kawil najleqe kye' ichin, a tb'anilx kyxb'alin tok, ex nimx nchi achin tzalu'n twutz tx'otx'. ²⁶¿Me ti'tzin chi txa'jtza lolte? ¿B'alaqa jun yolil Tyol Dios? ilkytzi'n! Me ante Juan nimxixtl toklin kyib'aj tkyaqil yolil Tyol

^c7:22 Is. 35:5-6. ^d7:22 Is. 61:1.

Dios, aye i k'monte Tyol ojtxe. ²⁷Qu'n ikytzin tq'ma Diosjo ti'lj toj Tu'jil Tyol kyjalu'n:

Kxel nchq'o'n we' nsan twutza
q'malte tqanil tulila,
tu'n tkub' kyb'inchinxjal kyib'
twutza.^e

²⁸Twutzxix kxel nq'ma'n, qa kyxol tkyaqilxjal twutz tx'otx', mix a'l jun nimxixtl toklin tze'nku te Juan, a Jawsil A'. Me ajo a noq tal ch'in toklin toj Tkawb'il Dios toj kya'lj, nimxixtl toklin tze'nku te Juan.

²⁹Jotqexjo xjal, a otaq kyb'i tyol Juan ex majqexpe kyej xjal, a peyil pwaqqe te Rom, xi kytziyin te Juan tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a', ex xi kyq'o'n chjonte te Dios, qu'n el kyniky' te qa tz'aqlexix te Dios. ³⁰Me ayeqetzin kyej Parisey exqetzi'n jni' xnaq'tzil ti'lj ojtxe kawb'il, mix kytziye kye' tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a' tu'n Juan.^f Tu'n ikyjo b'e'xsin el kyiky'in a tajtaq Dios kyuk'a.

³¹K'wel nq'o'n jun techil tze'nqce xjal ja'lin. ³²Ikyqetzi'n tze'nqeku tal k'wal nchi kub' qe saqchal toj k'ayb'il. Ex nxi ky'xch'in te kyuk'a, tu'n kysaqcha'n junx, ex nxi kyq'ma'n: Ma qo chinb'i'n kyuk'a xux, tu'ntzintla qsaqchan, ex tu'n kytzalaja ex tu'n kyb'ixi'n, me mi xi b'ixi'n. Tu'npetzi'n, ma txi qb'itzi'n b'itz te b'isb'ajil, tu'ntzintla qsaqchan, ex tu'n kyoq'a, me mix a'l s-oq'. ¿Ti'xsin kyajtza? chi chi'.

³³Ikytzin kyej'i'y, chi Jesús. Qu'n tej tul Juan, a mix wa'n pan ex mix k'wan vin kyuk'a txqantl, ex xi kyq'ma'n qa attaq taq'nil tajaw il toj tanmin. ³⁴Ex ma chin ula, ayi'n Tk'wal Ichin ja'lin, a nchin wa'n ex nchin k'wan kyuk'a noq ti'chaqku xjal, me nkyq'ma'nla wi'ja qa lo'lqi'n, ex jun kyuk'a peyil pwaq ex kyuk'a aj il. Ex ayetzin kye, ¿Ti'xsila kyajtza? ³⁵Kxel nq'ma'n qa atzin k-elile kyniky'a ti'ljjo na'b'l nntzaj tu'n Dios ti'ljjo qb'inchb'i'n.

**Tej tok tsu'njo qya k'ok'jsb'il
kyi'lj tqan Jesús**

³⁶Tb'ajlinxi' ikyjo, jun Parisey kub'sin twutz tu'n t-xi' Jesús wa'l junx tuk'a toj tja.

Kutzin, chi Jesúsjo.

Atzaj te' tkanin, ok qe ti'lj me'x. Q'uqletaq te Jesús, ³⁷tej tpon kanin jun qya, a b'inchil il, a axsa najletaq tojjo tnam anetzi'n. Ex otaq tb'i tej qya anetzi'n qa otaq pon kanin Jesús wa'l toj tja Parisey. Tu'n ikyjo, xi ti'n jun xunk nojnin tuk'a jun wiq a' k'ok'jxix wen; ajo xunk b'inchin tuk'a jun wiq ab'lj tb'anilx wen. ³⁸Pon laq'e tej qya kyk'atz tqan Jesús, ok ten oq'il ex kyuk'a ta'l twutz, oktzin tentz txjolkye tqan Jesús.^g Atzaj te' kyb'aj txjet, b'e'xsin ok tentz tzqijsilkye kyuk'a tsmal twi', ex i el tma'tzin tqan, exsin ok tqo'n a' k'ok'jsb'il kyi'lj, a q'i'ntaq tu'n.

³⁹Atzaj te' tiwle lo tu'n Parisey, a xi txkonte Jesús, ul jun t-xim kyjalu'n toj tanmin: A noqxix jun yolil Tyol Dios te' ichin lo, matla kaninte ti'lj tze'n ta'ye tchwinqiljo qya, a lu' n-ok tzyunte, qu'n ajo qya lo, jun b'inchil il te', chtej Parisey.

⁴⁰Atzi'n te Jesús b'e'x kanin te' ti'lj t-xim Parisey. Tu'ntzi'n, iky xi tq'ma'n kyjalu'n: Ay Simun, at jun we' tu'n t-xi nq'ma'n tey.

Atzin te Parisey xi ttzaq'win kyjalu'n: Kutzin, Xnaq'tzil. Q'mantza.

⁴¹Xitzin tq'ma'n Jesús kyjalu'n: Ite'taq kab'e xjal, a attaq kyk'as tuk'a jun ichin, a b'a'ntaq q'on pwaq tx'ex. Attaqtzin te' jun jwe' syent pwaqtaq te' ttx'ex. Ataqtzil te' juntl lajaj toj ox k'altaq^h te' ttx'ex. ⁴²Me qu'n tu'n mix ja' nchjetetaqjo kyk'as, b'e'x kub' najsi'n kyk'as tu'njo ichin, a tajaw pwaqtaq.

Kutzin. Q'mantzintza we'y ja'lin, chi Jesúsjo te Parisey. Kyxoljo kab'e k'asb'ine lo, ¿Altzila kye' k-okil k'u'jlinte ch'intljo tajaw k'as?

⁴³Xitzin ttzaq'win Simun kyjalu'n: Toj nwutza, b'alaqa a ichin, a nimxixtaq ch'intljo tk'as.

Twutzx te', chi Jesúsjo. Ikypen te' tze'nku ma tzaj tq'ma'n.

⁴⁴Xitzin ka'yin Jesús toj twutzjo qya, exsin xi tq'ma'ntz te Simun kyjalu'n:

^e 7:27 Mal. 3:1. ^f 7:30 Mt. 21:32; Lc. 3:12. ^g 7:38 Mt. 26:7; Mr. 14:3; Jn. 12:3. ^h 7:41 Lajaj toj ox k'al, 50 n-ele.

¿Man tz'iwle qya lo tu'n, a ma chi el ttxjo'n nqa'n tuk'a ta'l twutz, ex ma chi el tsu'n kyuk'a tsmal twi' tu'ntzintla kytzqijtz? Me metzi'n te, ma chin tzaj ttxko'n tu'n woktza toj tjay, me nti' ch'in a' saj tq'o'n te tx'ajb'ilkye nqa'n. ⁴⁵Ex mi ñin el tma'tzi'n te q'olb'il we'y, tze'nku ntene qxol; qalatzin te' qya lo, noqx te' ñin oktza, b'e'x s-ok ten ma'tzilkye nqa'n, ex na'mx tu'n tkub' qen ja'lin. ⁴⁶Ex nti' te aseyt ma jax tq'o'n toj nwi'y, a tze'nkuxjo nb'inchajtz, me metzin te' qya lo, at te' a', a k'ok'jix wen ma tz'ok tq'o'n kyil'j nqa'n. ⁴⁷Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n tey, qa noq tu'n nim tk'u'l'jjo qya wi'ja, ma chi kub' najsit nimku til. Me atzin te' xjal, a nya nim til toj twutz, ex nya nim tk'u'l'j wi'ja.

⁴⁸Tb'ajlinxi tq'ma'n ikyjo, xitzin tq'ma'nltz te' qya kyjalu'n: ¡Ay, qya! Ma chi najsit te til ja'lin wu'n.

⁴⁹Ayetzin kyej txqantl xjal, a otaq chi pon txko'ntl wa'l junx tuk'a Jesús, i ok ten kye' qanilte kyxolx kyjalu'n: ¿Ankye te' xjal lo, a nimsil tib'? ¿Majqexjo kyilxjal nchi kub' tnajsin?

⁵⁰Me atzin te Jesús, b'e'x xi kyiml te' ti'j qya anetzi'n, exsin xi tq'ma'nltz kyjalu'n: ¡Ay qya! Noq tu'njo tnimb'ila wi'ja, ma kletiy. Atzi'n ja'lin toj tzaljb'il kux meltz'aja, chi Jesúsjo te.

Ayejo qya nchi mojintaq tuk'a Jesús

8 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, b'aj b'et Jesús tojile ila' tnam ex tojile ila' koj'b'il, tu'n tq'met, ex tu'n tchiky'b'itjo Tkawb'il qMan Dios. Majqex kye' kab'lajaj t-xnaq'tzb'in, lipcheqektaq ti'j. ²Ex ite'taq jun jte'b'in qya lipcheqektaq ti'j, ayej a otaq chi q'anit tu'n Jesús kye' taq'n'il tajaw il ex te' ila'kul yab'il. Kyxoljo qya anetzi'n tokxtaq Mariy, aj Xle'n tb'i nq'olb'ajtztaq, exsin otaq chi etzjo wuq taq'n'il tajaw il toj tanmin. ³Ex majxjo Juana, a t-xu'jil Cuza, aj mojiltaq tuk'a Herodes, majx Susana exsin txqantl qya, ayej nchi mojintaq tuk'a Jesús.ⁱ

Jun techil tze'n kyanmin xjal ti'j Tyol Dios

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴Nimkuxjal i pon kychmo'n kyib' tk'atz Jesús, ayej i b'aj tzaj tojile junjun tnam, qu'n kyajtaqjo xjal anetzi'n tu'n tiwle Jesús kyu'n. Oktzin ten Jesús yolil ti'jjo jun techil, a ntq'ma'n kyjalu'n: ⁵Jun maj, attaq jun xjal ex, awal triy. Atzaj te' t-xi tchto'n tijaj, ila'ku ijaj i pon tz'aq toj b'e. Tu'ntzi'n, b'e'x i b'aj kywa'b'inxjal, ex b'e'x jaw kywa'n pich'. ⁶Ex ila'kul ijaj i pon tz'aq kyxol ab'j. Ulpin kye' kywi', me liweyxix i jaw tzqij, qu'n tu'n nti'taq tak'iljo tx'otx' anetzi'n. ⁷Atx txqantl ijaj pon chitj kyxol tx'i'x; ex ul kye' kywi'. Me noq i jaw xky'i'six, qu'n tu'n b'e'x i xi b'aj kyxoljo k'ul, a at kytx'i'xil. ⁸Me at txqantl pon chitj tojjo tb'anil tx'otx'. Tb'anilpen ch'i'ye te', ex nimxjo twutz kyij, b'alaqa junjunchaq jwe' k'al' twutzjo junjun ijaj.

Tb'ajlinxitzin tq'ma'n Jesúsjo techil lo, jawtzin yolin juntl majl kujxix wen. Chi' kyjalu'n: Ankye taj tu'n tkub' tb'i'n nyola, in tkub' tb'i'ntz, tu'ntzintla tkub' tb'inchin.

Nuk'b'il tu'n Jesús ti'jjo t-xnaq'tzb'il

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹Me ayetzin kyej t-xnaq'tzb'in Jesús, b'e'xkux xi kyqanin kye', tze'n tz'elpine' techil, a otaq b'aj tyolin kyxol.

¹⁰Ajo techil, iky tz'elpine te' kyjalu'n, chi Jesúsjo: Ajo tumil, a ewintaq ti'jxi Tkawb'il qMan Dios, o tz'el kyniky'a te, qu'n tu'n aku Dios o tzaj yek'inte kye'y. Me ayetzin kye' txqantl, a na'mx tel kyniky' te, il ti'j tu'n nyoli'n kye kyuk'a techil, tu'ntzintla aj nb'aj yoli'n, ajo otaq kyli, me mina s-el kyniky' te; exsi'n ajo otaq kyb'i, mi n-okx toj kywi'.^k

Tej ttzaj tchiky'b'in Jesús techil kyil'jjo kyanminxjal

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹Ajo techil, a ma b'aj q'met, antza nyoline te' ti'jjo Tyol qMan Dios. ¹²Atzi'n

ⁱ 8:3 Mt. 27:55-56; Mr. 15:40-41; Lc. 23:49. ^j 8:8 Jwe' k'al, 100 n-ele. ^k 8:10 Is. 6:9-10.

ijaj, a xpon chitj toj b'e, antza nyoline te' kyi'ljjo xjal, a nchi b'in ti'lj Tyol qMan Dios, me liwey n-ul kanin tajaw il najsilte toj kyanmin, tu'ntzintla mina txi kynimin, ex mina chi klet. ¹³Atzin te' ijaj, a xpon chitj kyxol ab'lj, antza nyoline te' kyi'ljjo xjal, a nchi b'in ti'lj Tyol qMan Dios. Nxi kynimin tuk'a tkyaqil kyajb'il, me ajo kynimb'il nti'xix tkujil, ex noq te jte'b'in q'lj, tu'ntzi'n b'e'x nchi jaw tz'laq toj kynimb'il, tze'nku ntzaj jun mib'in toj kychwinqil. ¹⁴Atzin te' ijaj, a xpon chitj kyxol tx'i'x, antza nyoline te' kyi'ljjo xjal, a nchi b'in ti'ljjo Tyol qMan Dios, me liwey nchi tzaj numj toj kynimb'il tu'njo t-xim kyanmin nya jikyin. Atku tu'n tpajjo q'inimil, ex atku noq tu'n tpajjo achb'il, a at twutz tx'otx', tu'ntzi'n mina nchi wutzin toj kychwinqil. ¹⁵Me atzin te' ijaj, a xpon chitj toj tb'anil tx'otx', antza nyoline te' kyi'ljjo xjal, a tb'anilxjo kyanmin ex at-xixjo kyajb'il tu'n kyb'in ex tu'n tkub' kyb'inchi'n a ntq'ma'n Tyol qMan Dios. Tu'ntzi'n, jikyinxix ite'ye toj kynimb'il, ex tb'anilxjo kywutz n-el toj kychwinqil, chi Jesúsjo kye.

Ajo Tyol Dios tze'nku jun tqan tzaj
(Mt. 4:21-25)

¹⁶Yolin Jesús ti'ljjo juntl techil lo: Mix a'l jun te xjal aku tz'ok txqonte jun tzaj, tu'ntzintla at spiky'in tuja, exsin liwey tu'n tkub' tmaqsi'n'l, mo tu'n tokx tq'o'n'l tjaq' jun watb'il. Qala' k-okil txqet jun te tzaj, exsin tu'n tjax q'oyit twi' jun xtanko'l, tu'ntzintla spiky'in te kye', a nchi okxik tuja. ¹⁷Ex ikyxjo ajo nyola nlay b'ant tu'n tmaqet. ¹⁷Nti'x jun te ti' mina tz'el tqanil, qala' ikytzin ilx ti'lj tu'n tkub' chiky'b'it. ¹⁸Ikytzin Tyol Dios; te tnejil mina n-eltaq kyniky'a te, me atzin ja'lin loqi'n nchin xnaq'tzin kyi'ja, tu'n tel x'tile' toj kynab'la tze'nku tqan tzaj. Tu'ntzin ikyjo, nti'x jun ti' aku b'ant tu'n tewit.

¹⁸Tu'npetzi'n, kyka'yinktzin kyib'a. Qu'n tkyaqiljo, a nim n-ok tilil Tyol Dios

tu'n, kyja kxela q'oyit txqantl t'nab'l, tu'n tel tniky' ti'lj tkyaqil. Me ankye te' nti' n-ok tq'o'n tilil, majxpe ajo t'nab'l, a tb'anilx toj twutz, me a nti' tumil, k-elil q'iyit te jun majx."

Ankyeqexix titz'in ex tnana Jesús
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹Tzuntaq nyolin Jesús ikyjo, tej tpon kanin tnana exqetzi'n titz'in antza, me mix i pon laq'eyexix tk'atz, qu'n tu'n ma nintzxtaq xjal at. ²⁰Tu'ntzi'n, noq xi q'ma'n te kyjaluh'n: Lu tej tnaniy exqetzi'n titz'in ite' pe'n, ex kyaj tu'n kyyolin tuk'iy.

²¹Atzin te Jesús xi tzaq'win kyjaluh'n: A weji'y nnana ex aye weji'y witz'in aye' nchi b'in, ex nkub' kyb'inchin a ntq'ma'n Tyol qMan Dios.

Tej tmiyet kyq'iq' ex nijab' tu'n Jesús
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²²Jun majjo ikyjo, okx Jesús exqetzi'n t-xnaq'tzb'in toj jun bark, exsin xi tq'ma'n kye kyjaluh'n: Qo iky'x tзма tjlajxi nijab', chi'.

Ex b'e'xsin i xi'tz. ²³Ex tzmataq nchi b'et tib'aj a', b'e'x iky' ktan Jesús. Ex b'e'x ok ten txqan kyq'iq' jumil tib'ajile' nijab' anetzi'n, ex atzin tej bark kyja'taq tnoj te' tu'n a'. Ex tu'n ikyjo, ch'ixtaq t-xi mulq'aj toj nijab'. ²⁴Tu'ntzi'n, b'e'x okx k'asin kyu'n t-xnaq'tzb'in, ex xi kyq'ma'n te kyjaluh'n: iXnaq'tzil! iXnaq'tzil! Ch'ix qxi mulq'aj.

B'e'x jaw we'ks Jesús, exsin xi tmiyo'ntz kyq'iq' exsi'n tipin a', a tzunxtaq jaw mayiyin, ex noq tu'njo tyol, b'e'x i kub' qen, ex jotx kub' nume.

²⁵Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, xitzin tq'ma'n Jesús kye' t-xnaq'tzb'in kyjaluh'n: ¿Ja'tzin saq'eku' kynimb'ila?

Ayetzin kyej t-xnaq'tzb'in otaq chi xob', ex i jaw ka'y'aj. Tu'ntzi'n, jaw qanlaj kyxolx kyjaluh'n: ¿Alxila kye xjal ikyjo? A ajin kyq'iq' ex a' ma kub' niminte.

Tej kyex tlajo'n Jesús taq'n'il tajaw il toj tanmin jun xjal aj Gerasa
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶I pontzin tojjo tx'otx' te Gerasa, a at tjlajxi nijab', ttxlaj Galiley. ²⁷Noqxix

¹8:16 Mt. 5:15; Lc. 11:33. ^m 8:17 Mt. 10:26; Lc. 12:2. ⁿ 8:18 Mt. 25:29; Lc. 19:26.

nku'tzku Jesús toj bark, tej tpon laq'e jun ichin tk'atz, a antza etza kyxolxjal toj tnam. Atzi'n ichin anetzi'n, ite'taq taq'nil tajaw il toj tanmin ila'xitaq ab'q'e. Minataq nchi ok tq'o'njo t-xb'alin, ex nya toj jun ja najleta; qala' antza n-anq'inetaq toj muqb'il kyimnin.

²⁸Atzaj te' tiwle Jesús tu'n, b'e'x kub' meje twutz, exsin jaw xch'intz kujxix wen kyjalu'n: ¿Ti' taja wil'ja, ay Jesús, a Tk'waljo Dios nimxix toklin? Chin kub'sil nwutza tey, tu'n mina chin kub' tyajinx.

²⁹Tq'ma xjaljo yol lo, qu'n b'ijte Jesús tej t-xi tq'ma'n kyej taq'nil tajaw il, qa iltaq ti'l tu'n kyetz toj tanminjo xjal anetzi'n. Ojtxetaq ttzyetla kyu'n taq'nil tajaw il. Mix tu'n otaq chi k'letjo tq'ob' exqetzi'n tqan kyuk'a kxb'il kyu'nxjal, tu'ntzintla mina tzaqpaje. Me b'e'x nchi laqjtaqjo kxb'il tu'n, tu'n kyipin taq'nil tajaw il. Ex ayejo taq'nil tajaw il nxi q'intetaq tojjo tx'otx' ja' nti'ye kynajb'ilxjal.

³⁰Xitzin tqanin Jesús tej ichin kyjalu'n: ¿Titzin tetza tb'i?

Tzajtzin ttaq'win tej ichin kyjalu'n: Ila'ku we' nb'i.

Xi tq'ma'n ikyjo qu'n tu'n nimxtaq taq'nil tajaw il otaq chi okx toj tanmin. ³¹Aye' taq'nil tajaw il lo, i kub'sin kywutz te Jesús, tu'ntzintla mina chi xi xo'ne toj ma tij jul, a ja'la ta'yile t-xela. ³²Me qu'n tu'n ite'taq txqan kuch nchi wa'ntaq twi' wutz, xitzin kyqani'n taq'nil tajaw il te Jesús, tu'ntzintla t-xi tq'o'n amb'il kye, tu'n kyokx kyojjo kye kuch. Xitzin tq'o'n Jesús amb'il kye. ³³Texjo or anetzi'n, b'e'x i etz kyej taq'nil tajaw il toj tanminjo ichin anetzi'n, ex b'e'xsin i okxtz kyojile' kuch, a ite'taq. Ayetzin kyej kuch b'e'x i xi tilj kye' kub'l, ex atzaj te' kykupin, b'e'xsin xi kyxo'n kyib'tz tojjo nijab', ex antza b'e'x i jiq'we.

³⁴Atzaj te' tiwle lo kyu'nxjal, a nchi kyik'lentaq kyil'j kuch, b'e'xsin i kub'tz toj b'e yolilte kye' xjal, a ite'taq toj tnam ex kyojjo jni' kojb'il. ³⁵B'e'xsin i b'ajetz kyej xjal lolte qa twutzxtaqjo otaq

kyb'i. Ex atzi'n te' kykanin tk'atz Jesús, iwle' ichin kyu'n, aj otaq chi etz taq'nil tajaw il toj tanmin. Atzaj ichin anetzi'n q'uqletaq t-xe tqan Jesús; ite'ktaq t-xb'alin, ex otaq tzul spiky'e' toj twutz. Tu'n ikyjo, b'e'x tzaj kyej xjal kyxob'il.

³⁶B'e'x tzyet tej lo tq'umle kyu'nj xjal i lonte, tze'n tten tq'anitj ichin anetzi'n. ³⁷Tej tb'ijte lo kyu'nxjal, a ite'taq tojjo tx'otx' te Gerasa, nimx kyxob'il tzaj. Tu'n ikyjo, kykyaqilx i xi' kub'sil kywutz te Jesús, tu'ntzintla tex tojjo kytanin. Okxsin Jesús toj bark, ex b'e'x iky' antza. ³⁸Me na'mtaq tiky', atzin te ichin, a otaq chi etz taq'nil tajaw il toj tanmin, kub'sin te' twutz, tu'n t-xi lipe ti'l Jesús, me mix ttziye te Jesús. Tzajtzin q'ma'ntz te kyjalu'n: ³⁹Kux meltz'aja tjay, ex q'manxjiy tkyaqiljo a ma tb'inche Dios ti'ja.

Kutzin, chtej ichin. B'e'xsin xi'tz, exsin ok tentz yolilte te kykyaqil xjal, a najleqetaq toj tnam, jotxjo a otaq tb'inche Jesús ti'lj.

Tej tkub' tq'anin Jesús kab'e xjal
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰Atzaj te' tmeltz'aj Jesús tjlajxi nijab', tzuntaq chi yonxjal ti'lj, ex tzaj kyk'mo'n tuk'a tzaljb'il. ⁴¹Tzuntaq nb'ajjo ikyjo, tej tpon kanin jun ichin tk'atz Jesús, Jayr tb'i, nejinel tojjo mu'x ja te kynab'l Dios aj Judiy. Atzin tej ichin anetzi'n b'e'x kub' meje t-xe tqan Jesús, exsin kub'sin twutz, tu'ntzintla t-xi' Jesús tzmax tja, ⁴²qu'n tu'n ch'ixtaq tkyimjo jun tk'wal txin, a junch'inxtaq, b'alaqa te kab'lajaj tab'q'e. Tzmataq nb'et Jesús, tu'n tkanin tja Jayr, tej tok jitz'le kyxolxjal, qu'n tu'n nimxtaq xjal lipcheqetaq ti'lj.

⁴³Kyxoljo xjal, a lipcheqetaq ti'lj Jesús, attaq jun qya, a otaq b'ant-xi' kab'lajaj ab'q'e ttzyetlin tuk'a kyyab'ilqya, ex mix ja' nqenetaq. Ex tu'n ikyjo, otaq xb'aj tyaji'n tib' kyuk'a q'anil, ex otaq b'aj tyupin jni' attaq te, te twi' tq'anb'il, me mix a'ltaq otaq q'aninte. ⁴⁴Tzaj lipexi tej qya lo ti'lxi Jesús, exsin ok ttzyu'n ttxa'n t-xb'alin. Ex noq tu'n ikyjo, b'e'x qe'n

tyab'il. ⁴⁵Xitzin tqanin Jesús kyjalu'n: ¿Ankye! ma tz'ok meko'n we'y? chi'.

Qu'n tu'n mix a'l xi tzaq'winte, xitzin tq'ma'n Pegr kyjalu'n: Taa, mix a'lte ma tz'ok tzyunte, qala' tu'n nim xjal lipche; tu'ntzi'n, b'e'x nchi ok aq'le ti'ja, expe b'e'x nxi limo'n kyu'n.

⁴⁶Me kub' tq'ma'n'l Jesús kab'el tyol. Chi' kyjalu'n: Ma tz'el nniky'a te, qa at jun a'la ma tz'ok tzyun we'y, qu'n noq tu'n wipi'n ma q'anite' xjal anetzi'n.

⁴⁷Kub'tzin t-ximin tej qya, a qa nlay tz'ewittaq. Tu'n ikyjo, b'e'x tzaj laq'e tk'atz Jesús lu'lin wen tu'n t-xob'il, ex b'e'x kub' meje t-xe tqan. Kub'tzin tpa'ntz kyxolxjal tiqu'n'il ok ttzyu'n t-xb'alin Jesús, ex kub' tq'ma'ntz, qa b'e'x q'anitku texjo paq anetzi'n.

⁴⁸Xitzin tq'ma'n Jesús tej qya kyjalu'n: Nk'wal, axjo tnimb'ila ma kub' q'anin tey. Kuxsin txi'tza ja'llin tuk'a tzaljb'il.

⁴⁹Tzunxtaq yolín Jesús ikyjo, tej tul kanin jun xjal q'olte jun tqanil te Jayr, aj nejinel tojjo mu'x ja te kynab'l Dios Judi, exsin xi tq'ma'n kyjalu'n: Taa, ma kyim te tk'wal. Mi tz'ok ila ti'j xnaq'tzil ja'llin. Mi txi tk'le'nla t'aj.

⁵⁰Me b'e'x b'ij te' lo tu'n Jesús, exsin xi tq'ma'ntz te Jayr kyjalu'n: Mina tzaj xob'a, o'kx qe tk'u'ja wi'ja, ex ok kq'anitil te tk'wal, chi'.

⁵¹Atzaj te' tkanin Jesús t'ja Jayr, mix tziye tu'n kyokx kykyaqil xjal tuk'a; qala' o'kxjo ttata ex tnanaj txin tuk'ax Pegr tuk'a Santyaw exsin Juan. ⁵²Tej kyokx tuja, kykyaqilxjal tzuntaq nchi oq' tu'n b'isb'ajil ti'jjo tal txin, a otaq kyim. Me atzin te Jesús xi q'mante kye kyjalu'n: Mina chi oq' kye', qu'n nya ma kyim tetxin, qala' lu' noq nktan.

⁵³Noqx i b'aj jaw tze'n jni' xjal ti'jjo tyol Jesús ikyjo, qu'n tu'n otaq tz'iwle' txin kyu'n, a qa otaq kyim.

⁵⁴Me atzin te Jesús, xi' te' tzyulte tq'ob'jo txin, exsin jaw ti'n tq'ajq'ojil twi'. Chi' kyjalu'n: iWe'ksa, txin!

⁵⁵B'e'xsin jaw anq'in juntl majl tej txin, ex texjo paq anetzi'n b'e'x jaw

we'ks. Xitzin tq'ma'n Jesús tu'n t-xi q'o'n twa.

⁵⁶B'e'x i jaw ka'y'aj kyej ttata k'wal tu'n ikyjo, me b'e'x xi q'ma'n kye tu'n Jesús, tu'n mix alqeye, tu'n t-xi kyq'ma'ne tkyaqilxjo otaq b'aj.

Tej kyxi t'sma'n Jesús t-xnaq'tzb'in q'mal Tb'anil Tqanil kolb'il

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 ¹I ok tchmo'n Jesúsjo kab'lajaj t-xnaq'tzb'in, exsin xi tq'o'n kyoklin te kawil, ex xi tq'o'n kyipin tu'n kyetzjo jni' tkyaqil wiq taq'n'il tajaw il toj kyanminxjal kyu'n, exsin jni'q'e yab' tu'n kyq'anit. ²Exsin i xi chq'o'ntz tu'n Jesús tu'n kyxi' yolil te' Tkawb'il qMan Dios, ex tu'n kyq'anin kyil'jjo jni' yab'. ³Chi' kyjalu'n: Nti' ch'in kye' tu'n t-xi kyin, a il ti'j tu'n tajb'in toj kyb'e'y; mina txi kyin kye kytze, kych'u'xa ex wab'j, ex mina txi kyin kye' pwaq, nipe jun xb'alin te tx'ixpil kyil'ja. ⁴Ex a'lchaqx kye jatz ja' chi pon kanini'y ajlal, axsa chi tenkuy, tzmami k'a' chi etzji'y toj, ajxi kyxi'y toj junxil tnam, chi Jesús kye. ⁵Me metzi'n, aj qa at jun tnam, a ja' kyky'e'yexjal kyil'ja, b'e'x k'a' chi etza antza. Me b'e'x k'a' tz'el kychto'n quq ti'j kyqa'n kywutzjo xjal tojjo tnam anetzi'n, tu'n tajb'in te techil kye, tu'n mina xkub' kyb'i'n Tyol Dios.^p

⁶B'e'xsin i xi' kyej t-xnaq'tzb'in Jesús tojile junjun koj'b'il, q'mal te' Tb'anil Tqanil kolb'il kyexjal, ex tu'n kyq'anitjo jni' yab' kyu'n.

Tej t-ximin Herodes ti'j ankye te' Jesús

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷Jotxjo a nyolajtztaq ti'j Jesús, ex ti'j tkyaqiljo nb'anttaq tu'n. B'e'x b'ijte te' tu'n Herodes, a nmaq kawiltaq, me mix elexix tniky' te, qu'n ila'taq nq'mante a qa ataq Juan, a Jawsil A', otaq jatz itz'je juntl majl. ⁸Ex ite'taqtl nchi q'mante a qa ataq Elías, a yolil Tyol Dios, otaq tzul juntl majl. Me ite'taq nchi q'mante

^o9:3 Lc. 10:4. ^p9:5 Lc. 10:10-11; Kyb'i. 13:51.

a qa jun qtzan yolil Tyol Diosjo otaq jaw anq'in juntl majl.⁹ ⁹Me atzin te Herodes iky te' tq'ma kyjalu'n: Nyatel te Juan, a Jawsil A', qu'n ayinku we' in xi q'mante, tu'n tel tx'emite te' twi'. ¿Me altzila kye' xjaltz, a nimku nq'umlajtz ti'j? Tu'n ikyjo, ok tq'o'n Herodes tilil, tu'ntzintla tiwle Jesús.

Tej tka'chit jwe' mil ichin tu'n tipin Jesús

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰Atzaj te' kymeltz'ajjo t-xnaq'tzb'in Jesús, b'e'x i ok ten q'malte te Jesús jni' otaq b'aj kyb'inchin. B'e'xsin i xi q'i'ntz kyjunalx, tu'n kypon kanin tojjo jun najb'il, Betsaida tb'i. ¹¹Me atzaj te' kyb'inte txqantl xjal, qa otaq che'x Jesús kyuk'a t-xnaq'tzb'in tzma Betsaida, b'e'xsin i xi lipetz kyij'. I kub' tziyin tu'n Jesús tej kykanin; xi chiky'b'in Tkawb'il qMan Dios kye, ex i kub' tq'anin jni' yab'.

¹²Atzaj te' kyja'taq qok yupj, b'e'xsin i xi laq'e kab'lajaj t-xnaq'tzb'in tk'atz Jesús, exsin xi kyq'ma'n te kyjalu'n: Chq'onqexjiy xjal lo kyojile' jni' kojib'il a nqayin ite', tu'ntzintla kyjyon kywa, ex tu'n kyjyon te' ja' tu'n kyktane, qu'n tu'n nti'x ch'in te at tzalun.

¹³Xitzin ttzaq'win Jesús: Kyq'onxa kywa.

Me ayetzintljo t-xnaq'tzb'in xi kytzaq'win kyjalu'n: Nti' qe wab'lj q'i'n qu'n, o'kxjo jwe' tal wab'lj exsin kab'e tal netz' kyix. ¿Ma man qo'xtza laq'olte txqantl wab'lj te tkyaqiljo xjal lo? chi chi'.

¹⁴Attaq jun jwe' mil ichin antza. Me chi Jesúsjo kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Kyq'manxa kyexjal tu'n tok kychmo'n kyib' toj ch'uqin, lajaj toj ox k'al' tu'n tten toj junjun ch'uq, ex tu'n kykub' qe.

¹⁵Jotx xjal i b'aj kub' qe, tze'nxjo xi q'ma'n kye kyu'njo t-xnaq'tzb'in Jesús. ¹⁶Texjo paq anetzi'n, i jaw ttzyu'n Jesúsjo jwe' tal wab'lj exqetzi'n kab'e tal netz' kyix, jaw ti'n twutz jawl, exsin xi tq'o'n chjonte te Dios kyij'. Atzaj te' tb'aj na'n Dios, b'e'xsin i kub' tpiixin tal wab'lj,

exsin i xi tq'o'ntz kye' t-xnaq'tzb'in, tu'ntzintla tkub' kysipin kye tkyaqilxjal. ¹⁷Jotxjo xjal b'aj noj kyk'u'j, qu'n tu'n nimx kywa b'aj. Me atzaj te' kyb'aj wa'n, kab'lajaj chi'ljo tb'uchil wab'lj chmet.

Tej t-xi tq'ma'n Pegr qa Kolil te Jesús
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸Jun majjo ikyjo, tjunalxatq Jesús at kyuk'a t-xnaq'tzb'in; na'n Dios nej, exsin xi tqanin kye' t-xnaq'tzb'in. Chi kyjalu'n: ¿Ankyeqi'n toj kywutzjo jni' xjal?

¹⁹Xitzin kytzaq'win t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: At junjun nq'ma'nte qa ajiy qtzan Juan, a Jawsil A'; at junjuntl nq'ma'nte qa ajiy Elías, a yolil Tyol Dios ojtxe. Ex at junjuntl nq'ma'nte qa ajiy jun yolil Tyol Dios jaw itz'je juntl majl.⁵

²⁰¿Yajtzin kye toj kywutz? ¿Ankyeqi'n?

Ate Pegr xi tzaq'winte kyjalu'n: A tejiy Crist, a sk'o'nixix tu'n Dios, tu'n tul tzalun twutz tx'otx', chi'.

Tej tyolin Jesús ti'j tkyimlin
(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹Tb'ajlinxi' ikyjo, xi oqxeninxix kye tu'n Jesús, tu'n mix alqeye tu'n t-xi kyq'ma'ne qa ate Jesúsjo Crist.

²²Xi tq'ma'n kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Ayi'n, a Tk'wal Ichin, ilxix ti'j tu'n tiky'x nim yajb'il wu'n, ex ok kchin elil i'jli'n kyu'n kynejilxjal ex kyu'n kynejil pale junx kyuk'a tkyaqil xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il. Ok kchin k'wel b'yo'n kyu'n, me toj toxin q'ij ok kchin jawitz anq'intla juntl majl.

²³Xitzin tq'ma'n kye kykyaqilx: Ankye jun taj tu'n tok te nxnaq'tzb'in, il ti'j tu'n tel ti'n toj tk'u'j tkyaqil tajb'il, ex tu'n t-xi tq'o'n tib' tu'n t-xi lipe wi'lja tkyaqil q'ij, exla qa ma kyim twutz cruz.⁴ ²⁴Ikytzi'n, alkye taj noq tu'n tkub' tb'inchin tajb'il tzalun twutz tx'otx', kxe'l toj najin te jun majx. Ex alkye k'wel ttzyu'n tib' ti'j tkyaqiljo at tajb'in kyexjal tzalun twutz tx'otx', noq tu'n

⁹ 9:8 Mt. 16:14; Mr. 8:28; Lc. 9:19. ¹⁰ 9:14 Lajaj toj ox k'al, 50 n-ele. ¹¹ 9:19 Mt. 14:1-2; Mr. 6:14-15; Lc. 9:7-8. ¹² 9:20 Jn. 6:68-69; 11:27. ¹³ 9:23 Mt. 10:38; Lc. 14:27.

npaja, ktenb'il tchwinqil te jun majx.^v
²⁵¿Qu'n ti'xsila tajb'in tu'n tkanb'it
tkyaqiljo ajb'il tzalu'n twutz tx'otx',
exsin tu'n tnaj tanmin? ²⁶Tu'npetzi'n,
qa at jun saj tx'ixwe wi'ja ex til'jjo nyola,
ex ikyx weji'y, ayi'n Tk'wal Ichin, ex ok
kchin tzajil tx'ixwe we' te, aj wula tuk'a
nkawb'ila ex tuk'a tqoptz'ajiyil nMa'n
junx kyuk'a jni' xjan angel. ²⁷Twutzxix
kxel nq'ma'n kye'y, at junjun ite' tzalu'n
wuk'iy, mi kyli kyimin, tzmaksi aj
kylonte Tkawb'il Dios tzalu'n twutz
tx'otx'.

Tej ttx'ipit ka'yajtz Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸Otaqxi b'aj wajxaq q'ij, tej tjax Jesús
na'l Dios twi' jun wutz; lipcheqektaq
Pegr, Santyaw ex Juan ti'j.^w ²⁹Tzmataq
nna'n te Jesús Dios, tej ttx'ixpit
tka'yb'il twutz, exsin ajo t-xb'alin ox
qoptz'ajx wen. ³⁰Texjo paq anetzi'n, i
kub' kyyek'in kyib' kab'e ichin nchi
yolintaq tuk'a Jesús, a Moisés ex Elías.
³¹Tzunxtaq nqoptz'aj kyil'jile ichin
anetzi'n, tej kyok ten yolil ti'jjo tkyimlin
Jesús, a tu'ntaq tb'aj toj Jerusalén.
³²Nimxtaq te Pegr twatl at, exqetzi'n
tuk'a. Me mix ikye' ktane; tu'ntzi'n
iwle tqoptz'ajiyil Jesús kyu'n, exsin
kyspiky'imiljo kab'e ichin, a ite'taq tuk'a.
³³Atzaj te' kyja'taq tel kypa'n kyib'jo
kab'e ichin ti'j Jesús, xitzin tq'ma'n Pegr
kyjalu'n: iAy Xnaq'tzil, tb'anilx te' tu'n
oto' tzalu'n! K'a' kub' qb'inchi'n oxo tal
pach; jun te, ex jun te Moisés, ex jun te
Elías.

Me mix ele te Pegr tniky' ti'jjo a otaq
txi tq'ma'n. ³⁴Tzmataq nyolin Pegr, tej
tkub' juktz'aj jun muj kyib'aj. Tu'ntzi'n,
nimx kyxob'il tzaj. ³⁵Tojjo muj anetzi'n,
etz yolín jun tq'ajq'ojil, ex tq'ma:
Axixpen weji'y Nk'wal lo, sk'o'nxix wu'n.
Kyb'inkuji'y Tyol.^x ³⁶Tej tb'aj kyb'in yol,
a etz q'ma'n toj muj, iwle Jesús kyu'n, ex
kyli qa tjunalxtaq wa'l. Nti' ch'in i jaw
yolin, ex mix a'l qe xi kyq'ma'ne ti'jjo
otaq kyli.

Tej tex tlajo'n Jesús taq'nil tajaw il toj tanmin jun q'a

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷Tojxi junxil q'ij i meltz'aj twi' wutz.
Atzaj te' kyku'tzku, nimx xjal i b'ajetz
k'lulte Jesús. ³⁸Kyxoljo xjal anetzi'n,
attaq jun te ichin jaw yolín kujix wen.
Chi' kyjalu'n:

Ay Xnaq'tzil, b'inchim t-xtalb'ila,
q'aninkujiy tal nk'wala lo, noq tu'n o'kx
weji'y tal nk'wal junch'in: ³⁹Jun taq'nil
tajaw il ma b'inchin ti'jjo tal nk'wala;
tu'ntzi'n, tzunx n'xch'inx wen, ex
n-etz plut toj tzi tze'nku ntzaj kyimin
ti'j. Tu'n ikyjo, nimx ma ky'ixb'e tal
nk'wala tu'n, ex nti'x tumil tu'n tzaq'paj.
⁴⁰Nimx ma chin kub'sin nwutza kye
t-xnaq'tzb'in, tu'ntzintla tetz ky'in
taq'nil tajaw il, me na'mx tetz kyu'n.

⁴¹Xitzin tzaq'win Jesús kye
t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Ayi'y xjal nti'
kynimb'ila, ex nti' kyumila. ¿Jte'xsin
q'ij nkub'lin te'n kyxola? ¿Ex jte'xsin q'ij
kky'elix wu'n kyuk'iy? Kyintzinji'y q'a
tzalu'nch.

⁴²Atzaj te' t-xi laq'e tal k'wal tk'atz
Jesús, b'e'x pon tolpaq juntl majl tu'n
tipin taq'nil tajaw il, ex b'e'x tzaj jun
majljo kyimin ti'j. Me ante Jesús b'e'x xi
tmiyo'n tipin taq'nil tajaw il. Tu'ntzi'n,
b'e'x q'anit tej k'wal anetzi'n, exsin xi
q'o'ntz te ttata.

⁴³Jotx i b'aj jaw ka'yaj tu'n tipin
qMan Dios antza.

Tej tyolin Jesús juntl majl ti'jjo tkyimlin

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Tzunxtaq nchi lab'texjal antza ti'jjo
a nb'anttaq tu'n Jesús, xitzin tq'ma'n
Jesús kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n:

⁴⁴Kyb'inkutzinji'y a kxel nq'ma'n kye'y,
ex mina tu'n tel naj toj kyk'u'ja: Ayin
weji'y, a Tk'wal Ichin, me ok kchin xel
q'o'n toj kyq'ob'xjal tu'n nkyima, chi'.

⁴⁵Me mix ele kyniky'jo t-xnaq'tzb'in te'
a otaq b'aj tq'ma'n Jesús kye, qu'n tu'n

^v9:24 Mt. 10:39; Lc. 17:33; Jn. 12:25. ^w9:28 2Pe. 1:17-18. ^x9:35 Is. 42:1; Mt. 3:18; 12:18; Mr. 1:11; Lc. 3:22.

axtaq te Dios otaq tz'ok jpunte kynab'l, tu'n minataq tz'ele kyniky' te. Ex nimx kyxob'il tzaj tu'n t-xi kyqanin juntl majl, tze'n chi elpine' yol anetzi'n.

Ankye nimxixtl toklin toj Tkawb'il

Dios

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶Texjo paq anetzi'n, b'e'x i ok ten kyej t-xnaq'tzb'in Jesús ch'otjil kyxolile, qu'n kyajtaq tu'n kyb'inte alkyexixjo nimxixtl toklin kyxol.^y ⁴⁷Me atzaj te' tel tniky' Jesús ti'ljo nb'ajtaq kyxol, tzaj tk'le'n jun k'wal, exsin kub' twa'b'intz kyxol, ⁴⁸exsin xi tq'ma'n kye: Ankye jun kxel k'monte jun tal q'a tze'nku lo noq tu'n tnimb'il ti'l nb'i'y, nya o'kxjo tal q'a kxel tk'mo'n, qala' ayi'n. Ex alkye' kxel k'mon we'y, nya o'kqinx ch'in xel tk'mo'n, qala' majxjo Dios, a saj chq'on we'y.^z Tu'npetzi'n, alkye nya nim ch'in toklin kyxola toj kywutza, apente nimxix toklin, chi' Jesúsjo.

Ankyeqexix quk'a toj taq'in qMan

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹Atzin te Juan xi tq'ma'n kyjalu'n: Xnaq'tzil, o qli qe' jun xjal, a nchi etzjo jni' taq'nil tajaw il toj kyanminxjal tu'n, noq toj tumil tb'i'y. Me o txi qmiyo'n tu'n mina kub' tb'inchintl, qu'n tu'n nya quk'a.

⁵⁰Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Mina txi kymiyo'n kye', qu'n atzi'n lu'n nya qil'jb'inxi ta', quk'a ta' te'.

Tej t-xi tmiyo'n Jesús

Sant yaw ex Juan

⁵¹Atzaj te' ch'ixtaq tul kanin q'ij, ja' tu'n taje Jesús toj kya'l, okxix tilil tu'n, tu'n tkanin tzmax Jerusalén. ⁵²Me nej i xi tnejsin kab'e t-xnaq'tzb'in tzma tojjo jun kojb'il te Samaria, tu'ntzintla tjet jun ja kyu'n, ja' tu'ntaq tktane Jesús.

⁵³Me ayetzin kyej xjal aj Samaria, mix kytziye tu'n tkyij Jesús antza, qu'n tu'n otaq kyb'i qa kyja'taq t-xi' Jesús tzma Jerusalén, ex nimtaq q'oj kyxol

aj Samaria kyuk'a aj Jerusalén. ⁵⁴Atzaj te' kyb'in te' kab'e t-xnaq'tzb'in Jesús, a Sant yaw ex Juan, ti'taq kyb'is aj Samaria, xitzin kyq'ma'n te Jesús: ¿Taa, me qa aku tziya te, tu'n t-xi qq'ma'n tu'n tku'tz q'aq' toj kya'l, tu'ntzintla kykimyo ma' xjal kykyaqil?^a

⁵⁵Tej tb'inte Jesús kyyoljo t-xnaq'tzb'in, b'e'x aj meltz'aj, exsin i xi tmiyo'n. Chi' kyjalu'n: Mina n-el kye' kyniky' te, ja' tzajni'n tb'is kyanmi'n, a nya b'a'n, chi'. ⁵⁶Qu'n ayi'n, a Tk'wal Ichin, mi' xin ula yuch'il kychwinqilxjal, qala' tu'n kyklet.^b Noqx te' tb'aj tq'ma'n ikyjo, b'e'x i xi' toj junxil kojb'il.

Aye kyajtaq tu'n kyxi lipe ti'j Jesús

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷Tzuntaq chi b'et, tej tjaw yolin jun ichin, exsin xi tq'ma'n te Jesús kyjalu'n: Taa, wajx we' tu'n wok lipe ti'ja, ja'chaqx txa'yetza.

⁵⁸Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: ¿Ma twutzxixsin tey qa aku txi lipey wi'ja? Me majx kxel nq'ma'n tey: At kye wech kyjul te kynajb'il; ex at kye pich' kypaqb'il. Me metzin we', a Tk'wal Ichin, nipe ja' tu'n nxi q'ejeje ch'i'n, nti'.

⁵⁹Ex xi tq'ma'n Jesús te juntl: Lipeka wi'jach.

Me ante xjal xi ttzaq'win: Me nti' amb'il wi'ja ja'lin, qu'n ma tijin ntatiy. Wajatla'y nej tu'n tkub' nyo'n ajxi tkyim, ex tu'n tku'x nmuqu'n, tzmazixintla xinx lipeji'y ti'ja.

⁶⁰Me xi ttzaq'win Jesús: Lipeka wi'ja ja'lin. Ex tzaqqinkekji'y kyimninge toj kynimb'il, tu'n tkux kymuqu'n kyib'. Me ante, ku txi'y q'malte Tb'anil Tqanil kolb'il, a tzajnin toj kya'l.

⁶¹Me atx junltle xi q'mante kyjalu'n: Taa, waj we' tu'n wok lipe ti'ja, me nej ma chinka q'malte nqanila kye' ite' toj nja'y.^c

⁶²Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Mina, qu'n alkye te' k-okil ttzyu'n ttz'utz' wakx tu'n taq'nin, exsin o'kxsa nkyimexi ti'lxi, nti' te xjal lo tajb'in tu'n taq'in toj Tkawb'il Diosch.

^y 9:46 Lc. 22:24. ^z 9:48 Mt. 10:40; Lc. 10:16; Jn. 13:20. ^a 9:54 2Re. 1:9-16. ^b 9:56 At junjun wiq Tyol qMan, nti' tkyaqil v. 55 ex 56 toj. ^c 9:61 1Re. 19:20.

**Tej t-xi tchq'o'n Jesúsjo kab'lajaj
toj jun mutx' q'malte tqanil**

10 ¹Tb'ajlinxitzin tkyaqiljo lo, jaw tsk'o'n Jesús, a tAjaw Tkyaqil, kab'lajaj toj jun mutx'^d xjal. I xi tsm'a'n kakab'ile kyb'aj, tu'n kyxi' nej twutz toj kykyaqil tnam ex toj kykyaqil najb'il, ja' tu'ntaq tpone Jesús.

²Xi tq'ma'n Jesús kye kyjalu'n: Twutzx tetz nimx te xjal tu'n kynimin, tze'nku nim twutz awal ma b'ant tu'n tjaw chmet; me noqtzin tu'n nya ila'qel kye aq'nil ite'. Tu'npetzi'n, kyqaninxla te tajaw aq'untl, tu'n ttzaj tsm'a'n txqantl aq'nil te chmol te' twutz awal.^e ³Kuxsin che'xtza, ex kyka'yink kyib'a, qu'n ma chex nchq'o'n tze'nqeku' tal rit kyxol txqan xo'l.^f ⁴Mina txi kyi'n kye' kychu'x nixpe tkub'il kypwaqa, nixpe kyxjab'a. Ex minape chi kub' te'n q'olb'ilte jun a'la toj b'e, qala' tu'n tok kyq'o'n tilil kyaq'i'n. ⁵Ajtzin kyokxa tuja, kchi q'olb'ila kye ite'kx toj tuk'a tnu'k'b'il Dios. ⁶Ikytzi'n, qa aye xjal ite'kx tuja at kyoklin ti'jjo nuk'b'il lo, ok kb'antil; metzin qa mina, nlay b'anttz. ⁷Axsa k'a' chi kyijiy tojjo ja anetzi'n; k'a' txi kywa'n, ex k'a' txi kyk'wanji'y a ktzajil q'o'n kye'y, qu'n at te aq'nil toklin tu'n tchjet twi' tk'u'l.^g Mina che'x kye' kyojile' txqantl ja. ⁸Ajtzin kyokxa toj jun tnam, ex qa ma chi kub' tziyi'n kyu'nxjal antza, wen tu'n t-xi kywanji'y a ktzajil q'o'n kye'y. ⁹Ex kyq'ananqekujiy yab', a ite' antza, exsin kyq'manxa kyjalu'n: Ajo Tkawb'il qMan Dios, lu' ma tzul laq'e kyk'atza, chichkujiy.

¹⁰Ex qatzin qa mi xi kub' tziyin kyu'n, ex qa mi xkub' kyb'i'n kyyola, ku kyetza tojjo b'e, ex kyq'manxa: ¹¹Majxpe quq ti'l qqa'n k-elil qchto'n te jun yek'b'il kyi'ja, qa kyky'e'y ti'l Tyol Dios.^h Me b'i'nkuxix kyu'n, a Tkawb'il Dios ma tzul laq'e kyk'atza. ¹²Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, toj tq'ijil pa'b'in twutz

Dios, kujxixla tkawb'il Dios ktzajil kyib'aj, a tze'nku kye xjal ojtxe kyojjo tnam Sodoma, a i b'aj tu'n q'aq'.ⁱ

**Tkawb'il Dios kujxix kyib'aj tnam, a
kyky'e' chi nimin
(Mt. 11:20-24)**

¹³I kub' tq'ma'n Jesús jun jte'b'in tyol kyi'jjo xjal mib'in chi nimin, a najleq kyojjo tnam. Chi' kyjalu'n: iAy! Nimx b'isb'ajil kye'y, a ayi'y aj tnam Corazín exsin aj Betsaida. Qu'n noqit kyojjo tnam Tiro ex Sidón ma b'ant te yek'b'il wipi'n,^j tze'nku ma b'ant kyxola, ojtsetla tz'ajtz ti'l kyanminxjal, ex matla kub' kyyek'in jun tx'ixpib'il toj kychwinqil, noq tu'n tok kyq'o'n kyxb'alin te b'isb'ajil, ex tu'n tjaw kychto'n tza'j toj kywi', tze'nkuxjo nb'ant kyu'nxjal tzalu'n. ¹⁴Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, toj tq'ijil pa'b'in twutz Dios, kujxixtl kye tkawb'il Dios ktzajil kyib'aj, tze'nku kye aj Tiro ex Sidón. ¹⁵Ikyxjo kye aj tnam Capernaum; ¿Chila, qa chi japi'n toj kya'j? iMe mina! Qu'n ayexixpe kye' kchi xe'l tojjo ma tij jul, a ja'la ta'yile t-xela, chi Jesúsjo.^k

¹⁶Xi yolinl Jesús kye' t-xnaq'tzb'in. Chi kyjalu'n: Ayetzi'n xjal, a kchi k'wel b'inte kyyola, a nyola nkub' kyb'i'n.^l Ex ayetzin kye' xjal, a kchi elil iky'in kye'y, ayin we' nchi el kyiky'in. Ex alkye' k-elil iky'in we'y, majxpe te Dios n-el kyiky'in, a saj chq'on we'y, chi'.

Tej kymeltz'ajjo aye i xi tchq'o'n Jesús

¹⁷Tzunx nchi tzalajx keye kab'lajaj toj jun mutx' xjal, tej kymeltz'aj. Chi chi' kyjalu'n: Taa, majqexpe kye' taq'nil tajaw il nqo kub' nimi'n kyu'n, tze'nku nqo yoli'n toj tumil tb'iy.

¹⁸Chi Jesús kyjalu'n: Twutzx te', nlonte we' tajaw il, tej ttzaj lank'aj toj kya'j ikyjo tze'nku' jun q'anxyaq. ¹⁹O txi nq'o'n we' kyipi'n tu'n kyjax we'y kyib'aj kan ex kyib'aj txuk, a at kytx'a'b'l ti'l

^d 10:1 Kab'lajaj toj jun mutx', 72 n-ele, ex ikyxjo toj v. 17. ^e 10:2 Mt. 9:37-38. ^f 10:3 Mt. 10:16.

^g 10:7 1Co. 9:14; 1Tim. 5:18. ^h 10:11 Mt. 10:7-14; Mr. 6:8-11; Lc. 9:3-5; Kyb'i. 13:51. ⁱ 10:12 Gen. 19:24-28; Mt. 10:15; 11:24. ^j 10:13 Is. 23:1-18; Ez. 26:1-28:26; Jl. 3:4-8; Am. 1:9-10; Zac. 9:2-4. ^k 10:15 Is. 14:13-15.

^l 10:16 Mt. 10:40; Mr. 9:37; Lc. 9:48; Jn. 13:20.

kyje,^m ex tu'n tkub' kyil'jjo jni' kyipin ajq'oj kyu'n. Ex ayetzin kye', nti'x ch'in kchi ky'ixb'ila kyu'n. ²⁰Me mina chi jaw tzalaja noq tu'n nchi kub' nimi'n kyu'n taq'nil tajaw il; qala' chi tzalaj kye', qu'n tu'n lu' kye' kyb'i noq tz'ib'inl toj kyal'j toj kyajlal jni' nimil, chi Jesúsjo.

Tej ttzalaj Jesús ti'jjo t-xim qMan Dios
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹Texjo paq anetzin, jaw tzalajxix Jesús tu'n Xewb'aj Xjan, exsin tq'ma kyjalu'n: Taa, ay tAjaw kyal'j ex ay tAjaw tx'otx'; loqi'n nchin nimsin Tb'iy ja'llin, qu'n tu'n ma kub' tewin tejy t-xilin tumil kolb'il kye' xjal a x'tijqe ex nim kynab'l toj kywutz, exsin ma kub' tchiky'b'intza kywutzjo xjal, a q'o'nk kyoklin te nti' b'a'n kyu'n. Ikytzi'n Tata, qu'n ikytaqkuxla tajiy.

²²Qu'n ma tzaj tq'o'n nMa'n we'y tkyaqil. Ex mix a'l jun ojtzqil we'y, qala' o'kx nMa'n, qu'n ayi'n Tk'wal. Ex mix a'l jun ojtzqil te nMa'n, qala' o'kqinx. Ex alkje jun xjal waja tu'n t-xi nyek'i'n nMa'n te, kxel nyek'i'n.^a

²³Xi meltz'aj Jesús kyuk'a t-xnaq'tzb'in, ex noq kyeku xi tq'ma'ne kyjalu'n: Ky'iwlinqexix kye', ayi'y, a n-ok kyka'yi'n jotxjo, a loqi'y nchi ka'yi'n ti'j. ²⁴Twutzxjo kxel nq'ma'n kye'y, qa ila' qtzan yolil Tyol Dios, ex qa ila' qtzan nmaq kawil kyib'aj tnam kyajtaq tu'n tok kyka'yi'n a loqi'y nchi ka'yi'n ti'j ja'llin, me mina xkylonte. Ex kyajtaq tu'n tok kyb'i'n ajo nchi b'i'n ti'j ja'llin, ex ikyxjo mina xkyb'i, chi'.

**Jun techil tu'n Jesús ti'jjo
jun ichin b'a'n aj Samaria**

²⁵Attaq jun xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il xi laq'e yolil tk'atz Jesús,^o me noq tu'n tkub' tz'aq tu'n toj til tu'n tyol. Xitzin tqanintz kyjalu'n: Xnaq'tzil, ¿Titzin we' tu'n tkub' nb'inchi'n, tu'n nkanb'intejy' chwinqil te jun majx?

²⁶Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: ¿Titzin o kub' tz'ib'it toj kawb'il? ¿Titzin tetza nkux tu'jin?

²⁷Atzin tej xnaq'tzil xi ttzaq'win kyjalu'n: Chixix te u'jjo kyjalu'n:

K'u'jlinkxix te tDios, a tAjaw Tkyaqil, tuk'a tkyaqil tanmi'n, tuk'a tkyaqiljo tajb'ila, tuk'a tkyaqil tipi'n ex tuk'a tkyaqil t'nab'la;^p exsin k'u'jlink te t-xjalil tze'nkuxjo n-ok tk'u'jlin te tib'.^q

²⁸Xitzin tq'ma'n'l Jesús kyjalu'n: Ikyixpetzin toka, chi Jesúsjo. Qatzin ma b'anttz tu'n ikyo, okpetzin ktenb'il tchwinqiltza te jun majx, chi'.^r

²⁹Atzin tej xnaq'tzil nya wen e'le te te, tu'n mix xkyeye tyolin ti'j Jesús. Tu'ntzi'n, xi tqanin juntl majl kyjalu'n: ¿Me altzin kye' qe wetza nxjalil? chi'.

³⁰Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Jun maj, at jun ichin tzajninxtaq toj tnam Jerusalén, ex tu'ntaq tpon kanin toj tnam Jericó. Tzuntaq nb'et, tej tok tzyu'n kyu'n txqan ileq'. Noqx techx b'aj b'yo'n, exsin el q'i'n jotxjo jni' q'i'ntaq tu'n exsin jni' t-xb'alin. Atzaj te' ch'ixtaqx tel kyimj ichin anetzi'n, b'e'xsin i oq kyej ileq'. ³¹Noq'la tze'n tten, n-iky'taqku jun pale tojjo b'e anetzi'n. Atzaj te' tiwlej ichin tu'n, a otaq ky'ixb'e kyu'n ileq', liweyxix xi ttxalpin tib' ex mix kub' we'yexix ch'in. ³²Ex at jun nmaq nimil ti'j kynimb'il aj Judiy iky' tojjo b'e anetzi'n. Me ex ikyxjo, b'e'x xi ttxalpin tib' ttxlaj b'e, tej tiwlej ichin tu'n, aj otaq b'aj b'yo'n kyu'n ileq'. ³³Ex attaq juntl ichin, a aj Samaria, jun kxol xjal manyor iky'in kyu'n aj Judiy, a tzuntaq nb'et tojxjo b'e anetzi'n. Ajo ichin anetzi'n, b'e'x tzaj chy'o'nx tanmin ti'jjo xjal, a otaq ky'ixb'e kyu'n ileq'. ³⁴Ok laq'e tk'atzjo xjal ky'ixb'ine, jatz ti'n t-aseyt exsin vin te q'anb'il, exsin ok tentz su'lte ti'jile' jni' tky'ixlb'in xjal. Atzaj te' tb'aj tsu'n, ok tq'o'n b'u'x te potzb'ilte, exsin jax tq'o'ntz tib'ajjo tchej. Xi ti'n toj jun ja, ja' ntzaje q'o'n qkuxb'il, exsin axsa kub'e tene ka'yilte. ³⁵Tojtzin juntl q'ijltz, jatz ti'n tej ichin aj Samaria kab'e pwaq, exsin xi tq'o'ntz te' tajawjo ja, ja' ku'xletaqjo yab', exsin

^m 10:19 Sal. 91:13. ⁿ 10:22 Jn. 3:35; 10:14-15. ^o 10:25 Mt. 22:35-40; Mr. 12:28-34. ^p 10:27 Deu. 6:5. ^q 10:27 Lv. 19:18. ^r 10:28 Lv. 18:5.

xi tq'ma'ntz kyjalu'n: B'a'nx te ka'yin ti'ljjo ichin lo, qatzin atl tetza pwaq xb'aj tu'n te ka'yb'inte, we txi nchjo'n we', aj nmeltz'aja.

³⁶Kutzintz ja'llin, chi Jesús. ¿Altzin kye ichintz kyxoljo oxe, aku tz'ok tq'o'n te t-xjaliljo ichin, aj ky'ixb'e kyu'n ileq'?

³⁷Atzin tej xnaq'tzil ti'lj ojtze kawb'il xi tq'ma'n te Jesús kyjalu'n: Aj tzaj chy'o'n tk'u'lj ti'lj xjal, a otaq ky'ixb'e.

Xitzin tq'ma'n'l Jesús te kyjalu'n: iKuxsin txi'tza! exsin b'inchinkutza tze'n oke tu'n xjal, a tzaj chy'o'n tk'u'lj ti'ljjo juntl.

Tej tpon Jesús tja Mart ex Mariy

³⁸Atzin te Jesús b'e'x xi ti'n'l te' tb'e, exsin pon kanin toj jun koj'b'il, ja' najletaq jun qya, Mart tb'i. K'amle Jesús tojjo ja anetzi'n. ³⁹Me atzin te Mart, attaq jun te' ttziky, Mariy tb'i. ⁴⁰B'e'x kub' qe te Mariy t-xe tqan Jesús, b'ilte jni' Tyol. ⁴⁰Atzin te Mart nim jaw lab'te te', qu'n tu'n nimxtaq taq'in at. Tu'ntzi'n, xi laq'e tk'atz Jesús, exsin xi tq'ma'ntz kyjalu'n: Taa, ¿Nti'xsin ch'in npon tb'isa, tu'n njunalxa ma chin kyij tq'o'n ntzikya ti'ljjo txqan aq'untl lo? iQ'manx ch'in te, tu'n tmojin wuk'y!

⁴¹Me atzin te Jesús xi ttzaq'win kyjalu'n: Ay, Mart, ¿Man jaw b'isin te, ex man jaw b'ajxte tk'u'lj tu'n ma nintzx taq'in? ⁴²¿Me tiqunil? Qu'n junch'inte ilxix ti'lj tu'n tkub' b'inchit. Atzin nkub' b'inchin Mariy, atzin te ilxix ti'ljjo tu'n tkub' b'inchit, qu'n mix a'l'x jun a'la k-elil q'inte te.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'ljjo qna'lj Dios

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹Jun maj, nna'ntaq Jesús Dios. Atzaj te' tb'aj na'n Dios, at jun t-xnaq'tzb'in xi q'mante te kyjalu'n: Taa, qo t-xnaq'tzintza tu'n tb'ant qna'n Diosa, ikyjo tze'nku oke tu'n Juan, tej kyxi t-xnaq'tzin jni' t-xnaq'tzb'in.

²Chi Jesúsjo kyjalu'n: Ajtzin kyok ten kye' na'l Dios, chichkujil'y kyjalu'n:

Ay qMan Dios, noqit tz'el kyniky'xjal qa xjanxixjo tb'iy. Noqit ku'tzjo Tkawb'ila tzalu'n twutz tx'otx'!

³Q'ontzjiy qwa'y nimxix te q'ij ja'llin.

⁴Ex najsinkujij qila, ikyxjo tze'nku qe', nkub' qnajs'i'n kyilxjal, a nchi b'inchin mib'in qil'ja.

Mi ttziyiy tu'n qkub' tz'aqa toj jun joyb'il, aj ttzaj qil'ja.

⁵Ex xi tq'ma'n'l Jesús kyjalu'n:

Qq'aknajtzin kyjalu'n: Atit jun kye', at jun tuk'a pon kanin niky'jin aq'wil, exsintla xi tq'ma'ntz kyjalu'n: Ay wuk'a, q'ontzin oxe tal wab'lj ntx'exa, ⁶noq tu'n at jun we' wuk'a tzajnin toj tb'e, ex lu' ma kanin nja'y. Me nti'x ch'in we' at we, a tu'n t-xi nq'o'n te.

⁷B'alaqa a xjal, a tokx tuja, ktzajil tq'ma'n: Mitzin chin tyajiy nej. Ma jpet we' nja, ex loqo qe' ma qo kux k'xe kyuk'a qala'. Me b'a'petzi'n, nlay chin jaw we'ks we' q'olte ch'in ti' tey. ⁸Kxel nq'ma'n kye'y, exla qa mi xjaw we'ks, noq tu'n kyuk'a kyib', me noq tu'n tzunxix nlab'te wen, kjawil we'ks q'olte noq alkye ntqanin.

⁹Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n kye'y: Kyqaninx, ex ktzajil tq'o'n Dios; kyjyoma t-xilin tajb'il qMan, ex knetil kyu'n; kyq'olb'inxa toj kyna'lj Diosa, ex ktzajil ttzaq'win kye'y. ¹⁰Qu'n alkye nqanin jun ti', ok k'metil tu'n; ex alkye njo'nxix, ok knetil tu'n; ex alkye nq'olb'in, ex ok ktzajil tzaq'win.

¹¹¿Ma attzin jun kye', a ayi'y manb'ajq'iy, aku txi q'onte jun kan te jun kyk'wala, aj ttzaj tqanin jun tchi' kyix? ¿Mo akupela txi tq'o'n jun manb'aj ab'lj te jun tk'wal, aj qa ma tzaj tqanin k'wal jun twa pan? ¹²¿Mo qa aku txi tq'o'n jun sichil, qa ma tzaj tqanin jun tchi' jos? iNlayla! chi Jesúsjo. ¹³Noqpe o'kx kyeji'y tb'anilxix kyaj te kyk'wala, exla qa nya wenqi'y. ¿Yajtzin te Diostz, a at toj kya'lj? ¿Ma nlaypetzila tzaj tq'o'n te' Xewb'aj Xjan qe, qa ma txi qqanin te?

⁶ 10:39 Jn. 11:1.

**¿Ja'n tzaje tipin Jesús tu'n
kyetz tlajo'n taq'nil tajaw il toj
kyanminxjal?**

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴Attaq jun xjal, minataql nb'ant tyolin, tu'n otaq tz'okx jun taq'nil tajaw il toj tanmin. Me atzaj te' tetz q'i'n toj tanmin tu'n Jesús, b'e'x b'antl tej xjal tyolin. Tu'npetzi'n, nimx i jaw ka'ylajxjal tu'n ikyjo. ¹⁵Me ite' junjun xjal i q'mante kyalu'n: Nchi etz te' xjal taq'nil tajaw il tu'n, qu'n tu'n a te Beelzebú, a tajaw il, o txi q'onte tipin, chi chi xjaljo ti'l Jesús.¹

¹⁶Me ite'l txqantl xjal xi kyqanin te Jesús, tu'n tkub' tb'inchin jun yek'b'il tipin toj kya'j.^u Xi kyqanin ikyjo, qu'n kyajtaqjo xjal tu'n tel kyniky' te, a qa antza tzajni'n tipin Jesús toj kya'j mo minaj. ¹⁷Me b'i'ntaq te Jesús tu'n, ti'taqjo nkyb'isin xjal. Tu'ntzi'n, xi tq'ma'n kye kyalu'n: Qa pa'n kytenxjal toj jun nim tnam, ex qa kyajq'oj kyib', noqx aku chi kub' naj tu'n q'oj. Ex ikyxjo toj jun ja xjal; qa kyajq'oj kyib', nlay chi el wen. ¹⁸Ikytzin ta'ye te satanáso, a tajaw il. Qa ma tz'etz tlajo'n tib' tu'nx tib'x kyoj kyanminxjal, pa'nla ttentz ti'l'x, ex atzin tkawb'il nlay ch'iy. ¿Ma man kub' numjjo tipintz? Nxi nq'ma'n we' ikyjo, qu'n loqi'y nchi yolin kyxolili'y aj qa noq tu'n tipin Beelzebú, a tajaw il, nchi etz nlajonji'y taq'nil. ¿Ma akutzin tz'ok meltz'aj tajaw iltz kyil'xjo taq'nil? ¹⁹Ex noqit ikyjo tze'nku nkyq'ma'n, qa tu'n tipin Beelzebú nchi etza taq'nil tajaw il toj kyanminxjal wu'n, ¿Yajqetzin kye', a lipcheqek kyil'ja? ¿Ankye kye tzaj q'o'nte kyipin tu'n tetz kylajo'n taq'nil tajaw il toj kyanminxjal, qa nya ax Dios? Tu'npetzi'n, ayexjo kyuk'iy kchi q'malte qa nya toj tumil kyyola ti'l'jjo lo. ²⁰Me metzi'n, qa a te Dios ntzaj q'onte we' wipin, tu'n kyetzjo taq'nil tajaw il wu'n toj kyanmin xjal, tz'elkutzin kyniky'tza te, a qa ma tzuljo Tkawb'il Dios kyxola.

²¹Qa at jun xjal nimxix tipin, a at kxb'il te kolb'ilte kywutz ileq', exsin

tzunxix nxq'uwintz ti'l'j tja, nlay tz'ez q'i'n a at toj, ex nti'xla aku b'ajte. ²²Me tzulittzin juntl xjal, a nimxixtl tipin tze'nku tnejil, b'e'x aku kub' tu'n'ljo xjal anetzi'n. B'e'x aku chi el q'i'n jni' q'uqle tk'u'j ti'l'j te kolb'il tib', ex a xjal anetzi'n kq'malte tze'n aku chi oke jni' at toj tja.

²³Ankye jun xjal nya taj tu'n tq'o'n te tib' wuk'iy, nq'ojin wi'l'ja. Ex ankye jun xjal mi n-onin wuk'iy tu'n tel kyniky'xjal ti'l'j Kolb'il, noq nb'aj tchitin,^v tze'nku jun aq'nil ky'aj, a tky'e' tu'n tmojin tu'n tjaw chmet twutz awal.

**T-xnaq'tzb'il Jesús ti'l'j, ti' kb'ajil
kyi'xjal, a nya nimil**

(Mt. 12:43-45)

²⁴Aj tetz jun taq'nil tajaw il toj tanmin jun xjal, a nya nimil, b'e'x nxiku jyolte tojjo tzqij tx'otx', ja' tu'n ttene. Exsin qa mi xjyet tu'n, k'wel t-ximin: Kchin meltz'ajil we' juntl majl tojjo nja'y, ja' x'in etziy. ²⁵Ex ajtzin tkanin juntl majl tk'atzjo xjal, knetiljo xjal tu'n, tze'nku jun ja, a nti' at toj, ex cheb'e miso'n, ex nik'u'nixix wen. ²⁶B'e'xsin k-okixtz toj tanmin xjal, me nya tjunalx ja'lin; qala' kyuk'a wuql tuk'a xininqexix toj il tze'nku a. Ex kykyaqilx chi najal toj tanminjo xjal ja'lin. Atzaj xjal noqx kyja kxe'lix toj il tze'nku' ttentaq te tnejil.

Ajo qtzaljb'il, a twutzix

²⁷Tzuntaq nyolin Jesús ikyjo, tej tjaw xch'in jun qya kyxolxjal. Chi' kyalu'n: iKy'iwlinox te' qya, a xkub' alintiy ex xjaw ch'iysintiy!

²⁸Xitzin ttaq'win Jesús kyalu'n: Ikypen te', me nimxixtl te' tky'iwb'il qMan kyib'ajjo a nkub' kyb'i'n Tyol Dios, exsin nkub' kynimin, chi'.

**Tej t-xi kyqanin aj il jun techil tipin
Jesús**

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹Me ayetzin kye' xjal, tzuntaq nchmet-xi kye' kyb'aj ti'l'jje Jesús. Ex ante Jesús ok ten q'malte kyalu'n:

¹11:15 Mt. 9:34; 10:25. ^u11:16 Mt. 12:38; 16:1; Mr. 8:11. ^v11:23 Mr. 9:40.

Ayetzin xjal kyojjo tq'ijil ja'lin, manyor aj ilqe. Nkyqanin jun techil wipi'n, me mi txi nyek'i'n jun techil, qala' o'kx jun techil tze'nku te Jonás.^w ³⁰Qu'n ikytzi'n te Jonás ok te' te jun yek'b'il kyxol xjal te Nínive,^x ex ikyx wejji'y, a Tk'wal Ichin, ok kchin okila te jun yek'b'il kye' xjal tojjo tq'ijil ja'lin.

³¹Toj tq'ijil pa'b'in, ok kchi okil tkyaqil xjal atxix t-xe tnejil toj pa'b'in twutz Dios, junx kyuk'a aye' loqe nchi anq'in kyojjo tq'ijil ja'lin. Ok kjawil we'ksjo qya, a nmaq kawil tzajnin te najchaq te twutz tx'otx', tu'n kykub' tz'axqjal toj kyil tu'n, aye' ite' kyojjo q'ij ja'lin. Qu'n ajo qya anetzi'n b'e'x xi' b'ilte t'nab'lxix qtzan Salomón.^y Me ajo t-xilin nab'l wi'ja ja'lin, nimxixtl toklin tze'nku te Salomón. ³²Ex ikyqex kye' xjal toj tnam Nínive kyojjo q'ij te Jonás kchi jawil we'ks toj tq'ijil pa'b'in, aj kyokxjal toj xjelb'il twutz Dios, aye' ite' kyojjo q'ij ja'lin, tu'n kykub' tz'aq toj kyil kyu'n. Qu'n ayetzinxjal toj Nínive b'e'x ajtz ti'j kyanmin, tej t-xi tq'ma'n Jonás Tb'anil Tqanil Dios kye.^z Ex ajo Tb'anil Tqanil wi'ja ja'lin nimxixtl toklin tze'nku toj tq'ijil Jonás.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'jjo tu'n qka'yin te qib' ti'j tkyaqil nya wen
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³Xi tq'ma'n'l Jesús kyjalu'n: Mix a'l jun xjal aku tz'ok txqonte jun tzaj, exsin b'e'x kxel tewi'ntz, mo tu'n tku'x tjaq' jun kax; qala' tu'n tkub' q'oyit jawnin twi' jun xtanko'l, tu'ntzin tspiky'b'ajtz tkyaqil toj ja.^a ³⁴Ajo kywutza tze'nku jun tzaj te kyxmilila ex te kyanmi'n. Qa wen kywutza, at spiky'in toj kyanmi'n tu'n tel kyniky'a ti'j tkyaqiljo wen. Me qatzin ma txi kyq'o'n amb'il te kywutza noq tu'n tka'yin ti'jjo nya wen, ex ikyx ok k-okil kyanmi'n te nya wen, ex toj qxopin. ³⁵Kyka'yinktzin kyib'a tu'n mi qe kyk'u'ja ti'j jun kyanmi'n nya wen, qu'n kchi k'wel sb'u'n tu'n, tu'n kyxi ti'n toj manyor qxopin. ³⁶Qatzin toj

spiky'in ta'ye kyximb'itza exsin tkyaqiljo kychwinqila, ex nti' ch'in qxopin toj; okpen k-elil kyniky'tza ti'j tkyaqiljo nya wen, tze'nku tu'n kyb'eta toj jun tqan tzaj.

Tej tyolin Jesús kyij Parisey ex xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷Atzaj te' tkub' qen Jesús tu'n tyolin, b'e'x xi txko'n wa'l tu'n jun Parisey. Atzaj te' tkanin tzma tja Parisey, okxsintz tuja, exsin ok qetz wa'l ti'j me'x. ³⁸Me atzin tej Parisey noqx jaw ka'ylaj te', qu'n tu'n mix i ele ttxjo'n te Jesús tq'ob', tze'nku nb'anttaq kyu'n, te' tok ten wa'l. ³⁹Xitzin tq'ma'n qAjaw te kyjalu'n: Atzin kye', a ayi'y Parisey, tb'anilx kyka'yajtz kywutzxjal, tze'nku jun vas ex jun laq manyor txjonx ti'j, me atzin tojxi, manyor tzu'jx. Ikytzin kyeji'y toj kyanmi'n; nojnin ite'ya tu'n nknet kyu'n tu'n kyelq'b'i'n, ex tu'n kyb'inchb'i'n nya b'a'n. ⁴⁰iNti' kynab'la! ¿Ma mi'tzin b'i'n kyu'n, qa ikyqejiy tze'nku jun vas? Il ti'j tu'n tel txjetjo tojxi tze'nkuxjo ti'jxi. Junch'in tumil at, qu'n junch'inte xkub' b'inchin te' a q'anacha'l, exsin nya q'anacha'l, ex kykab'il il ti'j tu'n tel txjet. ⁴¹Tu'npetzi'n, tnejilxix, kyq'onxsinji'y oyaj te mojb'il tuk'a jun kyanmi'n txjonxix, ex noq tu'n ikyjo, tkyaqilx kychwinqila ok k-elil saqix.

⁴²B'isb'ajilxla kye'y, ayi'y Parisey. Qu'n nxi kyq'o'n twutz Dios tlajajin tnej tal menta, tal rud ex tkyaqil wiq itzaj, tze'nkuxjo ntq'ma'n toj ojtxe kawb'il.^b Me mi nxi kyq'o'n amb'il ti'jjo xnaq'tzb'il, a nimxixtl toklin toj kawb'il: A tu'n kynaja'n tz'aqle, ex tuk'a tq'aq'b'il kyk'u'ja ti'j Dios. Atzin tu'n tb'antjo kyu'n, ex tu'n mi kyij kytzapinji'y txqantl.

⁴³B'isb'ajilxla kye'y, ayi'y Parisey. Qu'n o'kx kyaji'y tu'n kykub' qe'y kyib'ajjo me'x tb'anilqex wen, aj kyxi'y toj mu'x ja te na'b'l Dios. Ex kyaj tu'n

^w 11:29 Mt. 16:4; Mr. 8:12. ^x 11:30 Jon. 3:4. ^y 11:31 1Re. 10:1-10; 2Cr. 9:1-12. ^z 11:32 Jon. 3:5.

^a 11:33 Mt. 5:14-16; Mr. 4:21; Lc. 8:16. ^b 11:42 Lv. 27:30.

kyq'olb'inxjal kye'y tuk'a kymutxb'il kyib' kyojile b'e.

⁴⁴B'isb'ajilxla kye'y, ayi'y Parisey. Qu'n aye xjal mi na'n kyu'n til'jjo kyanmi'n, a nya wen. Qu'n ikyqexixji'y tze'nqeku kyjulil kyimnin, a nya q'ancha'lqe, a tzunx nchi b'etjexjal kyib'aj. Me mina n-el kyniky' te, qu'n tu'n nya q'ancha'lqe.

⁴⁵At jun te xnaq'tzil til'j kawb'il, xi tzaq'winte Jesús. Chi' kyjalu'n: Xnaq'tzil, ex majqox qe' ma qo ok tyiso'n, chi'.

⁴⁶Me atzin te Jesús xi ttzaq'win kyjalu'n: Ex b'isb'ajilxla kye'y, a ayi'y xnaq'tzil til'j ojtxe kawb'il, qu'n nxi kyq'o'n nimku nuk'b'il, a kujxix wen, kyib'ajxjal, nyakuj jun iqtz, a nlay ky'isje kyu'n. Ex ayenajtzin kyetzta, nipe jun tal twi' kyq'ob'a n-ok aq'le til'jjo iqtz anetzi'n.

⁴⁷Ex b'isb'ajilxla kye'y, a tu'n njaw kyb'inchinli'y kyja kyimnin, a yolil Tyol Dios, aye i k'monte Tyol ojtxe. ¿Ma nyatzin ayexjo ojtxe kychma'n i kub' b'yonkye? ⁴⁸Tu'npetzi'n, ikyx kyximji'y, ex ikyx kyaq'nb'inji'y tze'nqec b'yol xjal ojtxe, qu'n aye kychma'n i kub' b'yo'nkye, ex ayetzinl kyetzta njaw kyb'inchin' kyja te jun nab'lkye.

⁴⁹Tu'npetzi'n, b'e'x tq'ma te Dios, a nimx t-xilin ttab'l. Chi' kyjalu'n: Ok kchi xel nchq'o'n we' nyolila exqetzi'n nxnaq'tzb'i'n. Me ite' junjun kye kchi k'wel b'yo'n, ex ite' junjuntl ok ktzyetil kylajche. ⁵⁰Me ayetzin kye' xjal, a loqe nchi anq'in ja'lin, ok k'wel tz'aq tkawb'il Dios kujxix kyib'aj tu'n tpaj kychky'eljo jni' yolil Tyol Dios ojtxe, atxix t-xe tnejil, ⁵¹tze'nku qtzan Abel^c ex qtzan Zakariy, a kub' b'yo'n tojx tnejil ja te na'b'l Dios ex twutz t-altar.^d

Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n kye'y, aj qa kchi okila toj pa'b'in twutz Dios ti'j kykyimlin' qtzan xjal lo, ktzajil tq'o'n Dios kujxix tkawb'il kyib'aja te chojb'il, a ayi'y ite' tojjo tq'iljil ja'lin.

⁵²Ex b'isb'ajilxla kye'y, a ayi'y xnaq'tzil til'j ojtxe kawb'il, tu'n a ma

kub' kyetzinji'y tumiljo tze'n tu'n tela kyniky'xjal til'j Dios. Me majqexpe kye', mi n-el kyniky' te tumil, ex nchi ok kymeqo'nji'y txqantl, a kyaj tu'n tel kyniky' til'j Dios.

⁵³Atzaj te' tb'aj tq'ma'n Jesúsjo jni' yol lo, ayetzaj jni' xnaq'tzil til'j ojtxe kawb'il exqetzi'n Parisey nimx kyq'oj tzaj. Tu'ntzi'n, b'e'x i ok ten qanilte noq ti'chaqku ti', ⁵⁴qu'n kyajtaqjo xjal anetzi'n, tu'n tkub' tz'aq Jesús kyu'n toj til kyu'nxjo tyol.

Mi qo xmiletz'in

12 ¹Kyojjo q'ij anetzi'n, jaw kychmo'n jun jte' milxla xjalla, noqx jaw kylimo'n kyib', junjun tuk'a juntl. Ex ok ten Jesús yolil kye' t-xnaq'tzb'in. Chi' kyjalu'n: Kykloom kye' kyib' te' kytx'amil xjal Parisey, a kyxmiletz'il, a cheb'e n-el lemimin kyil'ja.^e ²Qu'n nti' jun ti' toj ewajil ta'ye, a nlay tz'el tqanil. Ex nti' jun ti' ewin ta'ye, a nlay tz'etz toj q'ancha'l.^f ³Tu'npetzi'n, jotxjo kye', a o b'aj kyq'ma'n toj ewajil, ok kb'ijtajil te' toj tqan q'iljil. Ex jotxjo, a o b'aj kyjask'i'n tuja, exsin ewinnaj ta'ye kyu'n, ok ktzajil xch'i'n te' tzmax toj twi' ja, tu'n tb'ijte kyu'nxjal.

T-xnaq'tzb'il Jesús til'j alqe tu'n qxob'a (Mt. 10:26-31)

⁴Tu'npetzi'n, nxi nq'ma'n kye'y, ayi'y wuk'a, tu'n mina chi tzaj xob'a kye' xjal, a aku chi kub' b'yo'n kyu'n. Qu'n nti'l aku b'ant kyu'n, aj tkyimjo kyxmilila. ⁵Me ok kxel nq'ma'n we' kye'y, alqe tu'n kytzaja xob'i'y. Chi xob'tzi'n te', a at toklin tu'n kykyimxjal tu'n, ex at toklin tu'n kyxi q'o'nxjal tu'n toj q'aa' te jun majx, aj tkyimjo kyxmilil. Twutzx te, antza chi xob'a kye'.

⁶Kanqetzin kye' tal pich'. ¿Ma nyatzin jwe' kye' tal kyb'aj nk'ayajtz tu'n kab'e tal pwaq? Me i'chaqx nya tal wi'yilqetz, mix a'lx junte n-el naj toj tk'u'l qMan Dios. ⁷¿Yajtziljo kyetzta? Majqexpe' jni'

^c 11:51 Gen. 4:8. ^d 11:51 2Cr. 24:20-21. ^e 12:1 Mt. 16:6; Mr. 8:15. ^f 12:2 Mr. 4:22; Lc. 8:17.

tsmal kywi'y ajla'nqemile tu'n Dios. Tu'npetzi'n, mina chi tzaj xob' kye', qu'n tu'n nimxixtl kye' kyoklin kywutzjo txqan tal pich'.

Mi kub' qewin Jesús kywutzxjal
(Mt. 10:19-20, 32-33; 12:32)

⁸Kxel nq'ma'n kye'y ja'lin, chi Jesúsjo, ankye te mi kub' tewin kywutzxjal, qa nimil wi'ja, a ayi'n Tk'wal Ichin, ex ikyx weji'y mi kub' wewi'n twutz t-angel nMa'n, a at toj kya'j. ⁹Me ante' k'wel ewinte kywutzxjal qa ojtzqi'nqi'n tu'n, ex ikyx weji'y, k'wel wewi'n twutz t-angel nMa'n, a at toj kya'j.

¹⁰Ex qa at jun xjal xjaw yolb'in wi'ja, a ayi'n Tk'wal Ichin, okpe k'wel najsin te' til tu'n Dios, qa ma tz'ajtz ti'j tanmin ti'l'jjo til. Me ante', a k-elil iky'in te Xewb'aj Xjan, nlayxpen kub' najsit te' til.^g

¹¹Mina chi jaw b'isi'n, aj kyxi q'i'n tojjo mu'x ja te kynab'l Judiy Dios, mo kywutzjo much' kawil mo kywutzjo nmaq kawil. Ex mi chi jaw lu'li'n ti'j ti' yol tu'n t-xi kyq'ma'n te kolb'il kye'y. ¹²Qu'n aj tpon kani'n amb'il, a ja' tu'n kyyoliniy, ate Xewb'aj Xjan ok ktzajil q'mante kye'y ti' tu'n t-xi kyq'ma'n.^h

T-xnaq'tzb'il Jesús tu'n qka'yin
te qib' ti'j qq'inimil

¹³At junte xjal kyxoljo xjal, xi q'mante te Jesús kyjalu'n: Xnaq'tzil, q'manxa te ntzikya tu'n ttzaj tyek'in alkye we' wetz'b'il, a at wokli'n ti'j, ti'l'jjo tq'inimil qtzan tatiy.

¹⁴Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Ay wuk'a, ¿Ankye we' ma tz'ok q'onwe te kawil kyxola, tu'n tkub' npa'nji'y, a at kye'y?

¹⁵Ex xi tq'ma'n'l kyjalu'n: Kyka'yink kyib'a; mi pon kye' kyk'u'j ti'j q'inimil, qu'n nya tzmaxi ktenb'il kyeji'y kychwinqil, qa ma ten kyq'inimila.

¹⁶Ex kub' tyolin Jesús jun techil kye. Chi' kyjalu'n: Attaq jun xjal q'inin; nimxjo twutz tawal ttx'otx' chmet.

¹⁷Oktzin ten q'inintz ximil: ¿Tze'ntzin k-okile wu'n ja'lin? Qu'n mix ja' tu'n tokxi nk'u'nji'y twutz wawala, chi'.

¹⁸Ex kub' t-ximinl kyjalu'n: Ma tzul toj nnab'la ti' tu'n tkub' nb'inchi'n, chi'. Ok chi k'wel nxitinji'y jni' ntx'utx'a, exsin ma tijqe ch'intl kchi k'wel nb'inchi'n, tu'ntzintla kykux b'ajjo jni'xjo kywutz wawala kyoj, exsin jotxjo jni' at we'y.

¹⁹Ex kxel nq'ma'n te wanmi'n kyjalu'n: Ay q'aye, nimx te ti' ma k'u'yit te, te nimku ab'q'e. Atzi'n ja'lin, kuxsin tz'ajlantza, kuxsin wa'ntza, kuxsin tx'u'jte ch'intza ex kuxsin tzalajtza.

²⁰Me atzin te Dios tzaj tq'ma'n tej q'inin kyjalu'n: Ay nti' t'nab'la, texjo qniqy'in lo, ok kkyimila. ¿Anqe kyjele tq'onejiy a ma b'aj k'u'yit tu'n? ²¹Ikytzin tchwinqil jun q'inin, a noqx n-ok ten chmol txqan tq'inimil noqx te teku; me toj tanmin twutz Dios, manyor tal yajx.

Nchi ok tka'yinte Dios tk'wal
(Mt. 6:25-34)

²²Tb'ajlinxi' ikyjo, tej t-xi tq'ma'n'l Jesús kye t-xnaq'tzb'in, chi' kyjalu'n: Kxel nq'ma'n kye'y: Mina chi jaw melj kye' ti'l'jjo wab'j, a tu'n t-xi kywa'n, ex mina chi jaw melja ti'l'jjo kyxb'ali'n tu'n tok. ²³¿Ma nya nimxixtl toklin kychwinqila tze'nku' wab'j, exsin nyapela nimxixtl te' kyxmilila tajb'in tze'nku' kyxb'ali'n? ²⁴Kyka'yinktzin kyeji'y kychwinqil joj: Mina nchi awan, ex mina nchi chmon twutz kyawal. Nti' jun kyk'ub'l te tkub'il kywa, ex nti' jun kytx'utx'. Me ate Dios nxi q'onte kywa. ¿Yajtziljo kyetzta? ¿Ma nyapela nimxtl kye' kyoklin kywutzjo jni' joj? ²⁵Qu'n mixpetzin tu'n chi ja meljtza, ¿Ma akutzin txi nimix toj kychwinqila nipela jun q'ij? ²⁶Qatzin nlay b'ant tu'n t-xi laq'e ch'intljo kychwinqila kyu'n, ¿Ti'tzin qu'niltz nchi jaw melja, tu'n tb'antjo a txqantl kyu'n?

²⁷Kyka'yinktzi'n tze'n nchi ch'iy'e' jni' t-xmakil k'ul. Mina nchi aq'nin ex mina nchi chub'in. Me kxel nq'ma'n kye'y, qa

^g 12:10 Mr. 3:29. ^h 12:12 Mt. 10:19-20; Mr. 13:11; Lc. 21:14-15.

a qtzan nmaq kawil Salomón ojtxe, tuk'a tkyaqil tq'inimil, s-ok tktxu'n tib' tuk'a t-xb'alin tb'anilx wen;ⁱ me mix kanine tqoptz'ajiyil t-xb'alin, tze'n ka'yi'n jun tal t-xmakil k'ul. ²⁸Qatzin qa nchi ok tktxu'n Diostzjo tal t-xmakil k'ul ikyjo, a loqe tzunx nchi milinx toj koj'b'il ja'lin, me meljo nchi'lj, b'e'x kchi k'wel b'olj tu'n q'aq'; ¿Yajxsila kyetzta? ¿Nyapela kchi okil ktxu'n kye' tu'n Dios? Qu'n qa noq o'kxtza nchi b'isiniy ti'ljjo tkyaqiljo lo, atzin nyek'ine qa noq tal ch'in kynimb'ila.

²⁹Tu'npetzi'n, mina chi jaw melj kye' noq ti'ljjo ti' tu'n t-xi kywa'n, ex noq ti'ljjo ti' tu'n t-xi kyk'wa'n. ³⁰Qu'n ayetzin kye' txqantl xjal, a nya nimil, toj tkyaqil twutz tx'otx', nimx nchi jaw melj kye' ti'lj tkyaqiljo lo. Me metzi'n kyetzta, at jun kye' kyMan, a ojtzqi'n tu'n alkyye atx taj kye'y. ³¹Kyjomtzi'n Tkawb'il qMan Dios, ex ok ktzajil tq'o'n tkyaqiljo at tajb'in kye'y.

A qq'inimil toj kya'lj
(Mt. 6:19-21)

³²Mina chi tzaj xob'a. Nchin ka'yi'n kyi'lja, qu'n tal nritq'iy, a nya ila' tal kyb'aja. Me noq tu'njo twenil Manb'aj, a at toj kya'lj, nimx ntzalaj tu'n t-xi tq'o'n kyokli'n tojjo Tkawb'il. ³³Kyk'ayinxji'y tkyaqil at kye'y, ex kyq'onxa kye' jni' yaj. Ikytzi'n kchmetila kyq'inimilji'y twutz Dios toj kya'lj, a nlay b'aj. Tz'ok tilil kyu'n tu'n tkub' kyb'inchinjji'y a taj Dios tzalu'n twutz tx'otx', qu'n atzin k-okiljo te kyq'inimila, a k'wel tk'u'n Dios toj kya'lj, a ja' nlay tz'okxi ileq' elq'il, ex nlay b'ajjo q'inimil anetzi'n tu'n pok'. ³⁴Qu'n ja' ta'yex kyq'inimila, axsa kxel lipeye kyanmi'n.

Tok tilil qu'n tu'n qayo'n tulil qAjaw

³⁵Kyb'inchimtzin kyib'tza, ex kyktxunktzin kyib'tza, ex tuk'a kytzaja nk'ant wen.^j ³⁶Chi oka tze'nqeku' taq'nil jun xjal, a loqe nchi ayon tu'n toktz jqetjo tjpel ja, aj tmeltz'ajjo tajaw

aq'untl toj jun meheb'lin. Jun paqx k-okitz jqon ja te, noq aj tok twok'chin.^k ³⁷Jun tzaljb'ilx te' kye' taq'niljo xjal, aj qa itz'qe, ex qa nchi ayon, aj tpo'n tajaw aq'untl. Kxel nkujsin kye'y, aj qa b'e'x aku txi q'ma'n kye' tal aq'nil anetzi'n tu'n tajaw aq'untl, tu'n kyok qe wa'l ti'lj meḡ, ex axla tajaw aq'untl aku txi sipinte kywa.

³⁸Jun tzaljb'ilx te kye' aq'nil, a qa itz'qe aj kyel jyet tu'n tajaw aq'untl, jni'chaqxla ortz kanin, exla qa niky'jin aq'wil mo ch'ixtaq qsqixj. ³⁹Ex b'inkuxjo lo kyu'n, chi Jesúsjo: A noqit b'i'n te tajaw ja tu'n, jni'xix or kanin ileq' elq'il toj tja, akula kub' ten xqu'uilte, ex nlayla ttziye tu'n tetz elq'in toj tja. ⁴⁰Ikytzi'n kyetzta ja'lin, kyxqu'inkutzin kyetzta kyib', qu'n noqx kynab'inkuxa aj wula ayi'n, a Tk'wal Ichin.^l

Jun techil tu'n Jesús ti'lj jun aq'nil
wen ex ti'lj juntl, a nya wen
(Mt. 24:45-51)

⁴¹Xitzin tqanin Pegr kyjalu'n: Taa, ¿Ma noqtzin qe'y ma tzaj tq'manejiy techil lo, mo te tkyaqilxj?

⁴²Chitzin Jesúsjo, a tAjaw Tkyaqil, kyjalu'n: ¿Ankye te ka'yil aq'untl, a q'uqle tk'u'lj tajaw aq'untl ti'lj, qu'n tu'n njapin b'ajxix taq'in? ¿Nyapela atz kyjel q'o'n nejinel kyib'ajjo txqantl aq'nil, tu'n t-xi q'oyit kywa toj tumilxix? ⁴³Nim tzaljb'ilx te' aq'nil te, a qa tzun nb'inchin tuk'a tumil, aj tel jyet tu'n tajaw aq'untl. ⁴⁴Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, chi Jesúsjo, kxel tq'o'n tajaw ja toklin te nejinel tib'aj tkyaqiljo at te. ⁴⁵Metzin qa ajo aq'nil ma tz'ok te nya wen, xkub' t-ximin toj tanmin: Yajla tzul te tajaw ja, qa chi', ex k-okil ten yisol kye' txqantl aq'nil, aye' ichin ex qya, exsin qa b'e'x s-ok tentz wa'l ex k'wal ex majxpe k-okil ten tx'ujtil. ⁴⁶Exsin noqx t'nab'inkuxt, aj tul kani'n tajaw aq'untl, qu'n tu'n nti'taqx ch'in b'i'n tu'n, ti' q'ijil ex jni'taq or tu'n tul. Tu'npetzi'n, b'e'x k'wel kawin kujxix, ex b'e'x kxel xo'n te

ⁱ 12:27 1Re. 10:4-7; 2Cr. 9:3-6. ^j 12:35 Mt. 25:1-13. ^k 12:36 Mr. 13:34-36. ^l 12:40 Mt. 24:43-44.

jun majx junx kyuk'a xjal aj il, a mib'in chi nimin.

⁴⁷Atzin tej aq'nil, a n-el tniky' te, ti'ixixo taj tajaw aq'untl, me mina nkub' tb'inchin tib', ex mib'in nimin, ok kb'ajil jikytz'in ila' maj. ⁴⁸Me atzi'n te' aq'nil, a nkub' tb'inchin jun ti'la a at tilil, me nkub' tb'inchin qu'n tu'n mina n-el tniky' te, a qa nya b'a'n, ok kb'ajil kawin, me nyala ch'intl kxel jikytz'in te'. Tu'npetzi'n, alkye te' ma tzaj q'o'n ch'intl te, ex nim ch'intl te' ktzajil tqanin Dios te. Ex alkye te' ma nintz xi oqxenin, ex ma nintz te' ktzajil qanin te, chi Jesúsjo.

At pa'b'l qxol kyuk'a txqantl, tu'n tpaj qnimb'il
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹Ma chin ula tzalu'n twutz tx'otx', tze'nku jun q'aq' njulin wen te kolb'il ex te joyb'il q'oj kyxolxjal. iMe atla waji'y noqit nk'ant ja'lin! ⁵⁰Nimx kyixk'oj kky'elix wu'n, ex nimx b'is nna'n ja'lin tzman aj tjapin b'aj. ⁵¹¿Tze'ntzintz toj kywutza? ¿Ma man chin k'u'l wetza noq tu'n kytzalajxjal tzalu'n twutz tx'otx'? Me twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa iMina! Qala' ma chin k'u'l we' noq tu'n tpa'yit kynab'l'xjal. ⁵²Tu'npetzi'n, texjo q'ij ja'lin, nya junx t-xilin kynab'l' jwe' xjal, a najleq toj junx ja, qu'n tu'n oxe mikyxil kynab'l'jo tze'nqeku kab'el. Ex ayetzin kye' kab'el mikyxi chi nab'li'n tze'nqeku oxel. ⁵³Okpe k-elil ti'jlin te manb'aj tk'wal, ex ikyx te k'walb'ajjo ti'j tman. Ex okpe k-elil ti'jlin tetxin ttxu, ex ikyx te txub'ajjo ti'j tal. Ex okpe k-elil ti'jlinte ilib'j ilib'ilte, ex ikyx te ilib'iljo ti'j tlib'.^m

Tej tyolin Jesús kyi'jjo techil te twutz tx'otx'
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴Ex xi tq'ma'nl Jesús kyexjal kyjalu'n: Lu' jb'al tzul, chi chiji'y, tze'nku nxi kyka'yi'n, aj qa ma tzaj qxope twutz kya'l' tu'n muj tumiljo ja' n-exe q'ij.

Ex ikyx nb'ajjo; b'e'x ntzaj jb'al. ⁵⁵Ex nimx kyaq ktzajil ja'lin, chi chiji'y, aj qa antza saja kyq'iq' kub'l. Ex ikyx te nb'ajjo; nimx kyaq ntzaj. ⁵⁶iXmiletz'qi'y ikyjo! Qu'n tu'n n-el kyniky'a ti'j ti' tzul kyu'njo techil, a nkylo'n twutz kya'l' exsin nkylo'n twutz tx'otx'. ¿Tze'ntzin tten mi n-el kyniky'tza kyi'jjo techil nb'ant wu'n kyi'jjo tq'ilil ja'lin?

Qq'onk tilil tu'n tchewx kyanminjo qajq'oj
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷¿Tiqu'n mina nkub' kyximin kyxolxa, alkyexixo b'a'n tu'n tkub' b'inchit? ⁵⁸Qu'n qa ma txi q'i'n jun kyxola tu'n jun tajq'oj twutz kawil, i tok tilil tu'n, tu'n tkyij toj wen tuk'a patilte, a na'mxtaq kyanin. Qu'n qa mina, b'e'xsin kpomil q'intz tzman twutz kawil, ex b'e'xsin kxel q'ontz toj kyq'ob' xq'uqil tnam tu'nj kawil, tu'ntzin tku'x toj tze. ⁵⁹Ok kxel nq'ma'n kye'y, nlay jatz toj tze, aj qa mina xchjet tk'as tkyaqil.

Ilxix ti'j tu'n tajtz ti'j qanmin, ex tu'n qxi lipe ti'j Dios

13 ¹Texjo q'ij anetzi'n, ite' junjun xjal i pon kanin lol Jesús. Xitzin kyq'ma'n te, a qa ite'taq junjun xjal aj Galiley otaq chi kub' b'yo'n tu'n Pilat, ex qa otaq txi smo'n kychky'el tuk'a kychky'el alu'mj, a otaq chi kub' kyb'yo'nj xjal anetzi'n te chojb'il il twutz Dios.

²Xitzin tq'ma'n Jesús kye kyjalu'n: ¿Ma man txi kynimin kye', qa iky ma tziky' kyi'jjo ichin aj Galiley lo, tu'npela' nimx ch'intl kyil, tze'nkuqeljo txqantl xjal te' tnam anetzi'n? ³Ok kxel nq'ma'n kye'y, qa mina, chi Jesúsjo. Qu'n ikyqex kyeji'y, ok chi kyimil kye', qa mina s-ajtz ti'j kyanmi'n tuk'a Dios. ⁴Yajqetzin kye wajxaqlajaj ichin toj tnam te Siloé, ayej i kyim, tej ttzaj yuch'j jun ja, a jun tijxtaq twe', kyib'aj. ¿Tze'ntzinla ch'in kye' toj kywutz? ¿Ma tu'npetzila' nimxixtl kyil tze'nqekuljo txqantl xjal, aye' najleqetaq

^m 12:53 Mi. 7:6.

toj Jerusalén? ⁵Twutzx kxel nq'ma'n kye'y, qa mina, chi Jesúsjo. Qu'n ikyqex kyeji'y, ex ok chi kyimil kye', qa mina s-ajtz ti'j kyanmi'n tuk'a Dios.

**Jun techil tu'n Jesús ti'jjo
jun tqan iw, a nti' twutz**

⁶Kub' tyolin Jesúsjo techil lo kywutzxjal. Chi' kyjalu'n: Jun ichin kuk tawa'n jun tqan iw kyxol tawal. Atzaj te' t-xi' jjol jun twutz te tlo', nti' knet tu'n. ⁷Tu'npetzi'n, xi tq'ma'ntz te xq'uqil awal kyjalu'n: Oxe ab'q'e ma jawil wu'n, a kukx nchin ulji'y jyolte jun nlo'y ti'jjo tze lo, me mix jun n-el jyet wu'n. Tu'npetzi'n, tx'eminksa. ¿Qu'n ti'qe tkub' te tzqijisil tx'otx'? ⁸Xitzin ttzaq'win tej ichin, a tzuntaq nxq'uqin ti'j awal. Chi' kyjalu'n: Taa, q'onk juntl ab'q'ela; k'a' jaw waq'nin we' ti'jile, ex k'a' tz'ok nq'o'n we' tz'is t-xe tqan. ⁹Qapetla iky aku tz'ele twutzjo; qatzin qa minatz, k'a' jaw ttx'emintza.

**Tej tkub' tq'a'nin Jesús
jun qya tal kox ti'j**

¹⁰Jun majjo ikyjo, toj jun q'ij te ajlab'l, otaq tz'ok ten Jesús xnaq'tzil toj jun mu'x ja te kynab'l Judiy Dios. ¹¹Ex antza, ta'taq jun qya, a otaqxi b'aj wajxaqlajaj ab'q'e tyab'tlin. Otaq tzaj k'olpaj ti'j tu'n jun taq'nil tajaw il, ex nti'xtaq tumil tu'n tjikyimix tzkyel ti'j. ¹²Atzaj te' tiwle tu'n Jesús, b'e'xsin tzaj ttxko'n, exsin xi q'ma'n te kyjalu'n: Ay qya, ma tzaqpaj te tojjo yab'il anetzi'n. ¹³B'e'xsin i kub' tq'o'n Jesús tq'ob' tib'aj, ex texjo paq anetzi'n, b'e'x jikyimix tej qya tzkyel ti'j, ex b'e'xsin ok tentz nimsil tb'i Dios. ¹⁴Atzin tej kynejil xq'uqil mu'x ja te kynab'l Judiy Dios b'e'x tzaj te' tq'oj, qu'n tu'n toj jun q'ij te ajlab'l, kub'e tq'anin Jesúsjo qya. Xitzin tq'ma'n kyexjal kyjalu'n: Qaq q'ij q'o'ntz tu'n qaq'nin.^a Tu'npetzi'n, chi ul kye' q'anil kyib'a kyojjo q'ij anetzi'n, ex nya toj jun q'ij te ajlab'l.

¹⁵Xitzin ttzaq'win Jesús, a tAjaw Tkyaqil, kyjalu'n: Xmiletz'qe kye'. ¿Ma nti'najtzin jun kye' n-el tzaqpinte jun twakix mo jun tchej toj q'ij te ajlab'l, tu'n t-xi q'iyit k'wal a'? ¹⁶¿Yajtzin te' qyatz lo, a tzajntxtz tyajil ti'j qtzan Abraham, exsin wajxaqlajajtaq ab'q'e otaq tz'ok xkye yab'il ti'j tu'n tajaw il? ¿Ma nyapetzila iltaq te' ti'j, tu'n tel tzaqpet tjaq' tyab'il toj q'ij te ajlab'l? ¹⁷B'e'x i jaw tx'ixwe kyej tajq'oj Jesús, tej tb'aj tyolin Jesúsjo tyol kye. Ayetzin kye' txqantl xjal, a ite'taq antza, b'e'x i jaw tzalaj kye', tej kylon te' tb'inchb'in Jesús, a nimxix kyoklin.

**Jun techil tu'n Jesús ti'j tal tijaj mistas
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)**

¹⁸Xi tq'ma'n'l Jesús kyjalu'n: ¿Tze'nxsila' Tkawb'il qMan Dios, ex anquk'a aku tz'oke qmujb'ine? ¹⁹Ikytzi'n tze'nku jun tal twutz mistas, aj tkux tawin jun xjal toj tx'otx'. Ex ajtzin tch'iytz, kyinx njapine twe' tze'nku jun ma tij pujin tze, a ja' n-okxi kyb'inchin pich' kypaqb'il kyxol tq'ob'.

**Juntl techil ti'j tze'n nch'iyte Tkawb'il
Dios tzalu'n twutz tx'otx'
(Mt. 13:33)**

²⁰Xi tq'ma'n Jesús juntl majl kyjalu'n: ¿Anquk'a aku tz'ok qmujb'ine' Tkawb'il qMan Dios? ²¹Qu'n iky te Diosjo Tkawb'il tze'nku' ttx'amil wab'j, a nkux tq'o'n jun qya toj oxe malb'il jarin. Ex ajtzin tb'aj tsmo'n, tkyaqiljo tq'otjil wab'j ktx'amixil, ex nch'iy wen.

**A tal much' tjpel te chwinqil
(Mt. 7:13-14, 21-23)**

²²Tej t-xi' Jesús tzma Jerusalén, iky' xnaq'tzil kyexjal kyojile jni' tnam ex kyojile jni' kojib'il, a nqayintaq ite'ke ttxlajile tb'e. ²³At jun xjal xi qaninte te. Chi' kyjalu'n: Taa, ¿Me nyala ila' te kkletil?

Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: ²⁴Ky'q'onk kye' tilil tu'n kyokxa tojjo

^a 13:14 Ex. 20:9-10; Deu. 5:13-14.

tal tjpel ja tal much' te chwinqil. Ex twutzx kxel nq'ma'n kye'y, qa nimx xjal k-okil tilil kyu'n, tu'n kyokx, me nlay chi okx. ²⁵Qu'n pon kanin jun te q'ij, ja' tu'n tjpete ja wu'n, a ayi'n tajaw ja. Me ayetzin kyetza, a kchi kyjela pe'n, oktzin k-okix kyq'olb'in, ex chi chilajiy kyjalu'n: Taa, jqonkxa ja qe'y. Me atzin we' k-elitz ntzaq'win kyjalu'n: Nya b'i'n wu'n ja' tzajninqe kye'. ²⁶Me ayetzin kyetza okla kchi okil te'n q'malte kyjalu'n: Taa, ¿Ma nyatzin ma qo wa'n, ex ma qo k'wa'n jun tuk'iy? Ex ma qo b'aj t-xnaq'tzi'n kyojjo jni' b'e, a ite' toj qanima. ²⁷Me metzin we', a ayi'n tajaw ja, a k-elitz ntzaq'wi'n kyjalu'n: Ma txi nq'ma'n kye'y, qa nya b'i'n wu'n ja' tzajninq'iy. Tu'npetzi'n, kypa'mil kyib'a wi'ja, ayi'y, b'inchil il.^o

²⁸Aj kyb'intejily jni' yol lo, okxpetzin kchi oq'iltza, ex okxpetzin kchi ju'ch'il kystetza tu'n nimx kyixk'oj, qu'n o'kqex Abraham, Isaac, Jacob ex kykyaqiljo jni' yolil Tyol Dios ojtxe, ok kchi kylab'ila tojjo Tkawb'il qMan Dios. Me ayetzin kyetza axsa kchi kyjela tzaqpininy pe'n.^p ²⁹Ite' xjal kyja' kchi tzajile jawnix, kumnix, elnix ex oknix, ex ok kchi ul, tu'ntzin kyoq qetz wa'l ti'lj me'x tojjo Tkawb'il Dios.^q ³⁰Kyojjo q'ij anetzi'n, ite' junjunkte, a njaw kynimsin kyib' ja'lin, me nlay tzaj q'o'n'jo kyoklin te tnejil. Ex ite' junjuntl, a nyakuj nti' kyoklin ja'lin, me nimxix kyoklin ktzajil q'o'n kyojjo q'ij anetzi'n.^r

**Tej tjaw oq' Jesús kyil' xjal toj
Jerusalén
(Mt. 23:37-39)**

³¹Ex texjo paq anetzi'n i pon kanin jun jte'b'in Parisey tk'atz Jesús, exsin xi kyq'ma'n kyjalu'n: Kux tz'exa tojjo tnam lo, qu'n taj Herodes tu'n tkub' b'yo'n tu'n.

³²Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Kux che'xa, ex k'a' txi kyq'ma'n te Herodes, a sb'ulxix tnam, qa ja'lin ex nchi'lj ok kchi elitz taq'nil tajaw il wu'n

toj kyanminxjal, ex qa ok kchi k'wel nq'ani'n yab'. Ex kab'jxi japin b'aj wu'n. ³³Me twutzxix, qa il ti'lj tu'n t-xi wi'n wib'a, qu'n tu'n il ti'lj tu'n nkani'n nchi'lj mo kab'j tzma Jerusalén, qu'n nlay kyim jun te xjal, a tok toklin te yolil Tyol Dios, toj junxil tnam.

³⁴Ex chi Jesúsjo kyjalu'n kyil'xjal te Jerusalén: ¡Ay! Jerusalén, Jerusalén, ay b'iyil kyil'j yolil Tyol Dios, ex nchi ok kyxo'nji'y tsan qMan tuk'a ab'j; jte'lixla majxla x'in b'aj lab'tiy kyil'ja, tu'n kytzaj laq'ey nk'atza, tze'nku jun ttxu eky' nchi kub' tpaqin tal tal tjaq' t-xiky', me mi xkytziyiy ikyjo. ³⁵Kyka'yinktzi'nji'y kynajb'ila kyjel naj te jun majx. Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, texjo q'ij ja'lin, mixla chin kyla'b'ilix jun majla, qa nya axji tpon tq'ijil aj kyq'mantiy: Ky'iwlinox te', a tzul toj tb'i qAjaw.^s

**Tej tkub' tq'anin Jesús jun
yab' toj q'ij te ajlab'l**

14 ¹Toj jun q'ij te ajlab'l, okx Jesús wa'l toj tja jun xjal nejinel kyxol Parisey. Me ite'taql txqantl Parisey nchi ka'yin ti'lj, ti'taqjo tu'n tkub' tb'inchin toj tq'ijil ajlab'l. ²Ex antza ta'yetaql jun xjal, a yab'taq tu'n malil. ³Xitzin tqanin Jesús kye' xnaq'tzil ti'lj ojtxe kawb'il junx kyuk'a jni' Parisey. Chi' kyjalu'n: ¿B'a'npela toj kywutza, tu'n tkub' q'anit jun yab' toj q'ij te ajlab'l, mo minaj?

⁴Me ayetzin kyej xjal anetzi'n, noq i kub' mutxe tu'n. Atzin te Jesús b'e'x tzaj ttzyu'n yab', ex b'e'x kub' tq'anin. Atzaj te' tq'anit, xi tq'ma'n Jesús te tu'n taj tja. ⁵Ex xi tq'ma'n kye Parisey kyjalu'n: ¿Altzin jun kye', a nya b'e'xkux aku jatz q'inte jun tk'wal mo jun twakix, a kuxit tz'aq toj jun jul, exla qa toj q'ij te ajlab'l?'

⁶Ex mix a'lx jun tzaj tzaq'winte jun tyol.

**Jun techil tu'n Jesús tu'n
mi qnimsin qib'**

⁷Tlonte te Jesús, qa ataq kyajjo jni' txokenj, tu'n kykub' qe kyib'ajjo tb'anil

^o 13:27 Sal. 6:8. ^p 13:28 Mt. 22:13; 25:30. ^q 13:29 Mt. 8:11. ^r 13:30 Mt. 19:30; 20:16; Mr. 10:31.

^s 13:35 Sal. 118:26. ^t 14:5 Mt. 12:11.

q'uib'il, a ite'kutaq kyi'jile meċ te wab'l. Tu'ntzi'n, xi tq'o'n jun tumil kye, tu'n mi kynimsinxjal kyib': ⁸Aj qa at jun xi txkontiy toj jun nintz q'ij te mejeb'lin, nya b'a'n tu'n tkub' qey tib'aj jun tb'anil q'uib'il, qu'n yajtzaj qa xpon kaninku juntl txokenj, a nim ch'intl toklin tze'nku te, ⁹ex atzi'n xjal, a xtxokin kyi'ja kykab'ila, aku tzaj q'mante tey kyjalu'n: iWe'ksa! Q'onx tq'uqila teljo juntl lo chitjo tey. Ex tuk'atzin ttx'ixewtza, b'e'x aku txi'y qeb'il twi' q'uib'il, a at tzma ti'jxi. ¹⁰Qala' qa ma txi txkon tu'n jun a'la, antza we kub'e qe te kyib'ajjo q'uib'il, a ite'ku tzma ti'jxi, qu'n tu'ntzin aj tuljo a xi txkontiy, aku tzaj q'ma'n tey kyjalu'n: Ay wuk'a, ku tiky'tz te qeb'il kyib'ajjo tb'anil q'uib'il loch. ¹¹Ikytzin kjawil nimsinji'y kywutzjo jni' txqantl xjal, a kchi okil qe tuk'iy ti'j meċ. ¹²Qu'n ankye te' kjawil tnimsin tib' til tib'x, nti' ch'in te' toklin aku tzaj q'o'n toj kya'j. Me metzin te' xjal, a n-ok tq'o'n tib' te nti' toklin, apente xjaljo ok kjawil nimsin. ¹³

¹²Ex ikyx xi tq'ma'n Jesúsjo te Parisey, a xi txkonte, tu'n t-xi' tja. Chi' kyjalu'n: Aj tb'aj jun nim wa'n toj t'jaj, mina chi tzaj ttxko'njiy jni' tuk'iy, ex mina qe' jni' ttzikya ex titz'i'n ex qe' jni' xjal, a at tlonte tib'a kyuk'a, exqetzi'n jni' t-xjalila ti'jiliy, a q'ininqe. Qu'n aye xjal lo, b'e'x aku txi txko'nla wa'l kyuk'a, tu'ntzin b'e'x kchjetiljo wab'l, a otaq txi toyi'n kye. ¹³Mikyxi tz'oka tu'n; qala' aj tkub' tiky'sin te jun nintz q'ij toj t'jaj, txkonqetz tejij jni' qe xjal yaj, jni' qe xjal, aye' mi nb'antl kyb'et, jni' qe kox exqetzi'n moċ. ¹⁴Tu'n ikyo, nimx tze'jb'il ktenb'il tey, qu'n exla qa nlay b'ant tchjetjo wab'l, a kxel toyin kye xjal anetzi'n, me nimxix tumil t-xel ok ktzajil q'o'n tey tu'n Dios tojjo q'ij, ja' kchi jawitze anq'in juntl majljo xjal, a tz'aqleqe.

**Jun techil tu'n Jesús ti'jjo nintz wa'n
toj Tkawb'il Dios**
(Mt. 22:1-10)

¹⁵Tej kyb'ij te' yol lo kyu'n xjal, a q'uuqleqetaq ti'j meċ, at junte, xi q'ma'nte

te Jesús kyjalu'n: iKy'iwlinxla te' xjal, a ok k-okil qe wa'l ti'jjo meċ, a ok ktenb'il toj Tkawb'il qMan Dios!

¹⁶Xitzin ttaq'win Jesús kyjalu'n: Jun ichin kub' tb'isin tu'n tkub' b'inchit jun nim wa'n toj tja, exsin xi tq'o'n txokb'il kyi'j nimku xjal.

¹⁷Atzaj te' tpon or tu'n tb'aj wa'n, xitzin tchq'o'n jun taq'nil txkol kye' jni' xjal, a otaq chi txket. Chi' kyjalu'n: Kux chi tzaja ja'lin, qu'n lu' te wab'l ma b'ant, chichkuji'y. ¹⁸Me kykyaqilxjo txokenj i q'mante qa nti'taq amb'il kyi'j tu'n kykanin tojjo nintz wa'n. Atzin te' tnejil iky tq'ma kyjalu'n: Chjonte te, me nlay chin kani'n, tzmaxix ma nloq'a ch'in ntx'otx'a, ex il ti'j tu'n nxi'y lolte; noqx che'wx tk'u'ja wi'ja, chichkuji'y.

¹⁹Atzin te' juntl iky te' tq'ma kyjalu'n: Nlay chin kanin we', qu'n ma nloq'a jwe' muj nwakixa te kjol, ex ma chink ch'in lolkye qa b'a'n chi kjon; noqx che'wx tk'u'ja wi'ja, chichkuji'y. ²⁰Iky te' juntl tq'ma kyjalu'n: Tzmaxix ma chin jaw we' we'. Tu'ntzi'n, nlay chin pon kanin we'.

²¹Tej tmeltz'aj aq'nil, a xi chq'o'n, b'e'xsin ok tentz q'malte te' tajaw ja jotxjo jni' tzaj q'ma'n te. Tu'n ikyo, b'e'x tzaj tej tajaw ja tq'o'j, exsin xi tq'ma'nlz tej taq'nil kyjalu'n: Liweyxix kux txi'y toj tnam ex txkonqetzjiy jni' qe' xjal yaj, jni' qe' xjal, a mi nb'ant kyb'et, jni' qe' xjal moċ exqetzi'n jni' xjal kox, a ite' kyojile' nim b'e ex kyojile' much' b'e, a ite' antza. ²²Tmeltz'ajxitzin aq'nil, iky xi tq'ma'n te tajaw ja kyjalu'n: Taa, ma chin meltz'aj we' ja' x'in xi tchq'oniy, ex iky xkub' nb'inchinji'y tze'n saj tq'ma'n, me na'mx tok noj te meċ ti'jile.

²³Xitzin tq'ma'n'ljo tajaw ja te' taq'nil kyjalu'n: Kux txitla kyojjo jni' nim b'e ex kyojjo jni' tq'ob' b'e, ex q'manxa kye' xjal, qa il ti'j tu'n kyoktz, qu'n waj we' tu'n tnoj nja'y. ²⁴Qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa mix jun te' xjal kyojlo xi txket wu'n te tnejil, ok kchi wa'l ti'jjo wab'l, a ma b'ant wu'nch, chi Jesúsjo kyexjal.

⁸ 14:10 Pr. 25:6-7. ⁹ 14:11 Mt. 23:12; Lc. 18:14.

**Il ti'j tu'n qxi lipe ti'j Jesús tuk'a
tkyaqil qanmin**
(Mt. 10:37-38)

²⁵Nimku xjal ok lipe ti'j Jesús, ex ajtz meltz'aj ti'jxi, ex xi tq'ma'n kye kyjalu'n:
²⁶Qa at jun xjal taj tu'n tok lipe wi'ja, me nya k'u'jlinqi'n tu'n tuk'a tkyaqil tanmin, qala' o'kxtza toka tk'u'j ti'j tman, ti'j ttxu, ti'j t-xu'jil, kyi'l'jqe tk'wal, kyi'l'jqe ttziky ichin ex qya, kyi'l'jqe titz'in ichin ex qya, mo qa axsa q'uqle tk'u'j ti'jx; nlay tz'okjo xjal anetzi'n te nxnaq'tzb'i'n, chi'. ²⁷Ex alkyye jun xjal mi xi tq'o'n tib' tu'n t-xi lipe wi'ja toj tkyaqil, exla qa ma kyim tze'nqeku xjal, aye' xi kyiqin kycruz tu'n kykyim, nti' toklin tu'n tok te we'y, chi Jesúsjo.^w ²⁸Qa at jun kye' taj tu'n tjaw tb'inchin jun ja, a ma tijxix twe', ¿Ma nyapela nej k'wel qe ximilte jni' pwaq kb'ajil tu'n, exsin k'wel t'nab'lintz qa ok kkanilixjjo tpwaq at? ²⁹Me me qa o'kxjo tq'uqil ja xb'ant, exsin mina xjapin b'antjo jni' txqantl, jotxjo jni' xjal, a nchi ka'yink ti'jjo aq'untl anetzi'n, noqx kchi jawil xmayinx ti'jjo xjal lu'n, tu'n mina xjapin b'aj taq'in. ³⁰Chi chila' kyjalu'n: Ax te' xjal chi', ma tzyetnajo tb'inchajtz tja, me mina xjapin b'aj tu'n, chi chila'. Ikytzi'n, il ti'j tu'n tkub' kyximi'n wen qa tu'n kyxi lipey wi'ja. ³¹Ex ikyxjo, qa at jun nmaq kawil tib'aj jun ma tij tnam, taj tu'n t'jyon q'oj tuk'a juntl nmaq kawil, ¿Ma nyapetzila nej k'wel qe ximilte, aj qa tuk'a lajaj mil xo'l q'aq', aku xkye ti'l'jjo tajq'oj, a lipche winqin mil xo'l q'aq' ti'j? ³²Exsin aj tkub' t'nab'lin qa nlay xkye ti'jjo tajq'oj, b'e'x aku chex tchq'o'n jte'b'in tsan q'malte te tajq'oj, a na'mtaq ch'intl kyul kanin, tu'n tel kyniky' ti' kyaj tu'n tchewxjo q'oj. ³³Tu'npetzi'n, qa at jun kye' tky'e' tu'n tkyij ttzaqpi'n tkyaqil at te, nlayxpetzin tz'ok te' te nxnaq'tzb'i'n.

**Qo ok tze'nku atz'in kywutzxjal te
twutz tx'otx'**
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴Tb'anilx te atz'in. Me qa ma tz'el najjo tpitz'mejiltz, nti'l'xla tajb'in. ³⁵Qu'n qa nti' aku tz'okine atz'in, nlay tz'okin

te tx'otx', ex nlay tz'okin te tz'is. O'kxjo noq tu'n t-xi xo'yit. Ankye' ite' t'lxkin, in tok tb'i'n nyola, ex in tkub' tb'inchin.

Jun techil tu'n Jesús ti'jjo rit xi naj
(Mt. 18:10-14)

15 ¹Jotqexjo jni' xjal, a nya wenqe kywutz txqantl, junx kyuk'a' aye' nchi peyin pwaq tu'n tajb'in kye aj Rom, i xi laq'e b'il te' Tyol Jesús. ²Tu'n ikyyo, nimx i jaw yolb'in Parisey ti'j Jesús junx kyuk'a' xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il. Chi chi' kyjalu'n: Ajo ma' xjal lo, nchi tk'mo'n jni' xjal aj il, exsin nwa'ntz kyuk'a, chi chi' kyxolile.^x

³Tu'npetzi'n, kub' tyolin Jesúsjo jun techil lo kyexjal. Chi' kyjalu'n: ⁴Altzin jun kye', a atit jun jwe' k'al' trit exsin txi najit juntz, ¿Ma nyapetzila nej kchi okil tchmo'n b'el'jalajaj toj jwe' k'al' trit, tu'n kywa'n junx toj chq'ajaj, exsin kxe'ltz jyol te' tal trit, a otaq txi naj? ¿Ex ma nyapetzila tzmaksi kmeltz'ajiljo aj tjyet tu'n? ⁵Ex ajtzin tjyettz tu'n, nimx kjawil tzalaj, ex kjawix tq'o'n ti'j t'qul. ⁶Exsin aj t'kanintz tja, b'e'x aku chi tzaj ttxko'n jni' tuk'a exqetzi'n jni' t-xjalil ti'l'jile, ex okla kxel tq'ma'n kyjalu'n: Chi tzalaja wuk'iy, qu'n ma knet tej tal nrita, a otaq txi naj.

⁷Noq jun techil te' lo, chi Jesúsjo. Me kxel nq'ma'n kye'y, qa nimxixtl te' tzaljb'il kb'ajil toj kya'j ti'j jun aj il qa ma nimin, tze'nkuljo kyi'jjo b'el'jalajaj toj jwe' k'al' xjal, a b'a'n kyten toj kywutz.

**Jun techil tu'n Jesús ti'j jun
qya, a ma txi naj jun tpwaq**

⁸Lu juntl techil lo, chi Jesúsjo: Qa at jun qya, a atit lajaj tpwaq a saqppwaq, txi najit jun, ¿Ma nyapetzila b'e'x aku jaw ttxqo'n ttzaj? ¿Ex ma nyapetzila b'e'x k-okil ten misolte toj tja, ex cheb'e k-okil ten jyol te' tpwaq? ⁹Exsin aj tjyettz tu'n, ok chi tzajil ttxko'n jni' tuk'a exqetzi'n jni' t-xjalil ti'l'jile, ex ikyla aku txi tq'ma'n kye kyjalu'n: Chi tzalaja junx wuk'iy, qu'n tu'n ma jyet tej npwaaq, a otaq txi

^w 14:27 Mt. 16:24; Mr. 8:34; Lc. 9:23. ^x 15:2 Lc. 5:27-32. ^y 15:4 Jwe' k'al, 100 n-ele. ^z 15:4 B'el'jalajaj toj jwe' k'al, 99 n-ele, ex ikyxjo toj v. 7.

naj. ¹⁰Oktzin kxel nq'ma'ntza kye'y, chi Jesúsjo, qa ikyx te' toj kya'j; nimx te tzaljb'il nten kyxol t-angel Dios, ti'j jun aj il qa ma nimin.

Jun techil tu'n Jesús ti'j jun manb'aj, a kub' tnajsin til tk'wal

¹¹Ex at juntl tyol Jesús b'aj tq'ma'n. Chi' kyjalu'n: At jun xjal ataq kab'e tk'wal. ¹²Atzin te' much'taq ch'intl iky xi tq'ma'n te tman kyjalu'n: Taa, q'ontzinjiy we' wetzb'il, a at wokli'n ti'j, chi'.

Kub'tzin tpa'n manb'ajtz jotxjo jni' tq'inimil kyxoljo tk'wal. ¹³Nyataq ila' q'ij otaq tziky', tej t-xi tk'ayin tej itz'inb'aj ajo tetz'b'il, a otaq tzaj q'o'n, exsin b'e'x xi'tz toj junxil nmaq tnam najchaq wen. Ex antza b'aje tyajine' jotxjo jni' pwaq, a otaq tzaj q'o'n te, tej t-xi tk'ayin tetz'b'il, qu'n noqx ok ten achil tojjo nya b'a'n te twutz tx'otx'. ¹⁴Me atzaj te' tel b'ajjo tpwaaq, ul kanin nim wa'yaj tojjo tkyaaqil nmaq tnam anetzi'n. Tu'npetzi'n, nimx wa'yaj iky'x tu'n.

¹⁵Xi'tzintz jyol jun taq'in tuk'a jun ichin, a antza najletaq tojjo tnam anetzi'n. Tzaj q'o'n tetz taq'in me noq te kyik'lel kyil'j kuch. B'e'xsxin xi chq'o'ntz tzmax toj koj'b'il, ja' ite'yetaqjo kuch. ¹⁶Tzunxtaqx npon tk'u'j ti'jjo kyk'wa' kuch n-ok, qu'n tu'n tzunxtaqx nq'aaq'in tk'u'j wen, me mix a'lxtaq jun xjal ntzaj q'onte ch'in twa. ¹⁷B'e'xpetzin ul julka'ajtxz toj tk'u'j, ex chi' kyjalu'n: ¿Jte'xsxin aq'n'il at toj tja nma'n, a mina nb'ajxjo kywa? Ex ayintzinl wetza ch'ix wel kyima tu'n wa'yaj tzalu'n kyxol kuch. ¹⁸Tunpetzi'n, ok chin ajil meltz'ajla toj tja nma'n, ex kxel nq'ma'n te kyjalu'n, aj npon kani'n: Taa, ma chin b'inchinx we' il twutz Dios ex ikyxjo twutza; ¹⁹nti'l we' woklin tu'n wokla te tk'wala; qala' iky chin tq'onkeji'y tze'nku jun taq'nila.

²⁰B'e'xkux kub' b'e tu'n, tu'n tpon kanin juntl majl toj tja tman. Me na'mxtaq tu'n tpon kanin, tej tiwle tu'n tman. B'e'x tzaj q'aq'in tej manb'aj tk'u'j ti'j. Tu'ntzi'n, b'e'x xi rinin k'lelte; ok tchle'n, exsin el tma'tzin. ²¹Atzin tej

k'walb'aj iky xi tq'ma'n kyjalu'n: Taa, ma chin b'inchinx we' il twutz Dios ex ikyxjo twutza; nti'l we woklin tu'n wokla te tk'wala.

²²Me atzin tej manb'aj b'e'x xi tq'ma'nkye taq'n'il kyjalu'n: Jun paqx kyintzji'y a tb'anil xb'alín, ex kyq'onka ti'j. Ex kyq'onka jun xmilq'ob'aj tb'anilx wen ti'j twi' tq'ob', ex kyq'onqekji'y t-xjab'. ²³Ex kyintzji'y tal wakx, a ma' q'e'sxix, exsin kyb'yonkutza. Okxpetzin qo wa'l'xte, ex ok qo iky'sil nintz q'ij, ²⁴qu'n atzin nk'wala lo, kyimnintaq toklin qu'n, me ma jaw itz'je juntl majl. Otaq txi naj, me atzin ja'lin, ma jyetl qu'n. B'e'xsxin ok tentz iky'sil nintz q'ij.

²⁵Ataqtzin tej itzikyb'aj, ataq te' toj koj'b'il. Atzaj te' tmeltz'aj, exsin ul kanin nqayin tk'atz ja, xi tb'i'n tq'ajq'ojil chnab', ex tb'i' qa tzuntaq nchi b'ixin xjal tuja. ²⁶Tzajzin tq'olb'intz jun taq'n'il ttata, exsin xi tq'anin ti'taqjo nb'aj. ²⁷Iky xi tq'ma'n aq'n'il te kyjalu'n: Qala' a tej titz'in ma tzul, ex qu'n tu'n b'a'n s-ula, b'e'x saj tq'ma'n ttatyi, tu'n tkub' b'yetjo a ma q'e's tal wakx.

²⁸B'e'xpetzin tzajx tej itzikyb'aj tq'oj tu'n ikyjo, ex mixtaq tziye tu'n tokx tuja. Tu'npetzi'n, b'e'x etzjo ttata kub'sil twutz te, tu'n tokx. ²⁹Iky xi tq'ma'n te ttata kyjalu'n: Mi n-el nniky'a te. B'i'n te tu'n, jte'xitzin ab'q'e o chin ajb'i'n tey, ex mix jun maj o chin jawa nim twutza. Ex nti'x ch'in o tzaj tq'o'n we'y i'chaqpetla jun tal tal chivtz, tu'n wiky'si'n nintz q'ij kyuk'a wuk'iy. ³⁰Qalatziljo, ma kub' tb'yonjiy ma q'e's tal wakx te iky'sb'il, te' tulin tk'wala, a ma b'aj tyajinxjo tpwaaq kyuk'a tky'a'j.

³¹Xitzin ttzaq'win manb'aj kyjalu'n: Ay nk'wal, lu' te majx at wuk'iy, ex te tejij jotxjo jni' at we'y. ³²Me il ti'j tu'n tkub' iky'sit jun nintz q'ij ja'lin, ex b'a'n tu'n qtzalaj, qu'n tu'n ma jaw anq'in juntl majljo titz'i'n, a kyimnintaq toklin qu'n; otaq txi naj, me ma jyetl ja'lin, chi'.

Jun techil tu'n Jesús ti'j jun ka'yil aq'untl

16 ¹Kub' tq'ma'n Jesús jun techil kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Attaq

jun xjal n-aq'nintaq te ka'yilte taq'in jun q'inin. Me b'e'x xtaj patb'aj kyu'nxjal te' tajaw aq'untl, qu'n tu'n otaq tz'ok ten yajil te' tq'inimil tajaw aq'untl. ²Tzajtzin txko'n tej ka'yil, exsin xi q'ma'ntz te kyjalu'n tu'n tajaw aq'untl: ¿Tze'ntzin tz'elpine a ma b'aj kyq'ma'nxjal we'y ti'ja? Q'onqetzjiy jni' u'j nchi ajb'in tu'n, ex q'mantza tze'n ta'ye jni' aq'untl, qu'n atzi'n ja'lin nlay tz'okla te' ka'yilte waq'i'n. ³B'e'x kub' mutxe tej ka'yil aq'untl ximilte. Chi' kyjalu'n toj t'nab'l: ¿Ti'tzila wetza k'wel nb'inchin' ja'lin, qa ma tz'el q'in waq'i'n lo tu'n tajaw aq'untl? Nti' we' wipin tu'n taq'nit tx'otx', ex b'e'x aku chin tzaj tx'ixwi'y tu'n nxi'y mo'l. ⁴Me ma tzul wetza jun tumil toj nnab'l: Ok chin jyol we' kyil'j txqan wuk'i'y, tu'ntzintla nkub' wutzli'n kyu'n toj kyja, aj qa mataqx tz'el q'in waq'i'n. ⁵I tzajtzin ttxko'n tej ka'yil aq'untl jotqexjo jni' xjal, a attaq kyk'as te' tajaw aq'untl; junjunku i txokle tu'n. Iky xi tqani'n te' tnejil kyjalu'n: ¿Jte'tzin te tk'as te tajaw aq'untl? ⁶B'apetzin wetza, jun jwe' k'al^a ma tij xöq' aseyt we' nk'as, chi'. Twutzx, chtej ka'yiltaq aq'untl, qu'n ikyxjo tz'ib'in toj u'jch. Qekuy ja'lin, exsin b'inchinkul juntl tu'ja, nya jun jwe' k'al tk'asa k'welix tq'on, qala' noq lajaj toj ox k'al. ⁷Xitzin tqaniltz te juntl k'asb'inel. Chi' kyjalu'n: ¿Yajtzin te, jte'tzin te tk'as? Atzi'n we' jun jwe' k'al milon triy we' nk'as, chi', te txi ttzaq'win. Lu' te tu'jil tk'as lo, chtej ka'yiltaq aq'untl. Me tx'ixpinksa, o'kx jun mutx'^c ktzajil tchjo'n, chi'. ⁸Tej tb'inte ex ok tka'yin tajaw aq'untl, b'e'x el tniky' te qa manyor xtijxtaq t'nab'ljo xjal, tu'n t'nab'lin jun ti', a tu'n tkub' tb'inchin.

Noqtzin tu'ntz, chi Jesúsjo, aye xjal nya nimil, manyor xtijqex ti'j kyaq'in tzalu'n twutz tx'otx' tze'nqekuxljo nimil.

⁹Jun tumil kxel nq'ma'n kye'y, chi Jesús. B'a'n tu'n toki'n q'inimil kyu'n, a at tzalu'n twutz tx'otx', a jun paqx k-iky'il, te mojb'il kye txqantl toj tb'i

qAjaw. Qu'n ajtzin kykyima, atitla jun q'olb'il kye'y te jun majx toj kya'j tu'n Dios, noq tu'n mojb'il, a xi kyq'o'n kye txqantl ojtxe toj tb'i.

¹⁰Qu'n qa tuk'a tumil njapin b'aj jun xjal toj jun ti' tal much', ex ikyxjo tuk'a tumil kjapin b'ajjo toj jun ti', a nimxix toklin. Tu'npetzi'n, aku tz'ok qe qk'u'j ti'j. Qala' atzinl te' nya b'a'n tb'inchb'in toj jun ti' tal netz', ex nya b'a'n k'wel tb'inchine toj jun ti', a nimxix toklin.

¹¹Tu'npetzi'n, qa nya b'a'njo xkub' kyb'inchin' tuk'a q'inimil, a at tzalu'n twutzjo tx'otx', ¿Me altzin kye jun aku tz'ok qe tk'u'jtz kyil'ja, tu'n ttzaj q'o'n q'inimil kye'y, a nlayx b'aj? ¹²Exsin qa nya b'a'n kyb'inchb'in tuk'a q'inimil, a oqxenin kye'y, ¿Altzin kye jun a'la aku tzaj q'onte kyq'inimila?

¹³Mix a'l jun aq'nitl aku tz'ajb'in te kab'e tajaw aq'untl. Qu'n k-elil ti'jlin tnejil, ex k-okil tk'u'jlin tkab'; mo k-okil tz'aqle tuk'a tnejil, me b'e'x aku tz'el ti'jli'nlo tkab'. Nlayx b'ant tu'n tokin te Dios ex te pwaq.^d

¹⁴Noqx i jaw xmayin kyej Parisey ti'j Jesús, tej tok kyb'i'n yol lo, qu'n tu'n o'kxtaqta q'uqle kyk'ul'j ti'j kypwaq.

¹⁵Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye kyjalu'n: Kyajnaj kye' tu'n tok kyq'o'n kyib'a te tb'anil xjal kywutzjo txqantl, me ojtzi'n kye' kyanmin tu'n Dios; qu'n tkyaqil, a manyor wenxix kywutzxjal, b'e'x n-el i'jlin te' tu'n Dios.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'j toklin ojtxe kawb'il

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁶Ojtxe, a na'mxmaq tul Juan, a Jawsil A', o'kx yek'inte Diosjo t-xilin tajb'il noq tu'n ojtxe kawb'il, a xq'umlaj tu'n Moisés ex kyu'n yolil Tyol Dios. Me tej tul Juan, ok ten tyolajtzjo Tb'anil Tqanil Tkawb'il Dios, ex atzin ja'lin tkyaqilx kyexjal n-ok tilil kyu'n tze'nx tu'n kyokxi toj.^e

¹⁷Me kxel nq'ma'n kye'y. Jun paqx aku naj te kya'j exsi'n jni' tx'otx', me mexjo kawb'il, a xi ttziyin Dios ojtxe, nipe

^a 16:6 Jwe' k'al, 100 n-ele. ^b 16:6 Lajaj toj ox k'al, 50 n-ele. ^c 16:7 Jun mutx', 80 n-ele. ^d 16:13 Mt. 6:24. ^e 16:16 Mt. 11:12-13.

jun tal tãkyin yol, a tz'ib'inku, nlayx tziyajttx te', tu'n mi japin b'aje.^f

¹⁸Kxel nq'o'n jun yek'b'il ti'ljo lo: Qu'n qa at jun ichin ma kub' tpa'n tib' tuk'a t-xu'jil, exsin qa ma tz'ok meje tuk'a juntl qya, ma ky'a'ji'n ichin anetzi'n. Exsin qa at junltz s-ok meje tuk'a jun qya, a o kub' tpa'n tib' tuk'a tchmil, ex ikyxjo, ma ky'a'jintl te', chi Jesúsjo.^g

Jun yol ti'j Lázaro ex jun q'inin

¹⁹Attaq jun xjal q'inin, tb'anilqextaqjo t-xb'alin nchi ok, exsin twi' wi'yilqetaq. Tkyaqil q'ij tzuntaq n-iky'sin nintz q'ij, ex tb'anilxtaq wa'n nb'aj toj tja. ²⁰Ex ikyxjo, attaq juntl ichin yaj, Lázaro tb'i, a otaqx tz'el b'o'lin ti'j tuk'a txqan tx'a'k. Twutz tx'otx' nkub'e qeyetaq, ex axixtza ttzi tja q'inin qanil mojb'il kye xjal.

²¹Tajtaq te' tal yaj anetzi'n, tu'n tnoj tk'u'j tu'n jni' tb'uchil wab'l, a n-eliktaq tz'aq tib'aj tme'x q'inin, me mi xi tq'o'ne jun ti' te, ex majqexpe' ttx'yan q'inin nchi pon laq'etaq leq'il te' ta'ljo tx'a'k.

²²Ul kanin jun te q'ij, ex b'e'x kyim te Lázaro. Xitzin q'i'ntz kyu'n t-angel Dios tzmax toj kya'j, ja' ta'yetaq Abraham. Ex ikyxjo b'e'x kyim te q'inin me noq kux muqu'n te' toj tx'otx'.

²³Tzunxtaqx yajlajtz te q'inin tojjo q'aq', ja' nchi pon kanine nya nimil najal. I jawtzin ti'n twutz jawl, jax tka'yin tzmax toj kya'j, exsin iwle Abraham tu'n, ex majx Lázaro q'u'qlek tk'atz. ²⁴B'e'xpetzin jaw xch'intz, ex chi' kyjalu'n: iAy, Tata Abraham, q'aq'intzin te' tk'u'j wi'ja! Sma'ntzin te Lázaro nk'atza, ex q'manxin te, tu'n tkux tak'sin twi' tq'ob' toj a', exsin tu'n tkub' tq'o'ntz tib'aj waq'a tu'ntzintla t-xi chewx, qu'n loq'in ma chin tzaj b'ant-x tojjo q'aq' lo. ²⁵Tzajtzin ttzaq'win Abrahamtz kyjalu'n: iAy nk'wal! Na'ntzinjij tchwinqila, tej na'mxtaq tkyima; noqx toj tb'anilx xteniy. Me metzi'n te Lázaro, nya toj tb'anil s-anq'ine te'. Tu'npetzi'n, nq'uqb'ajtz te Lázaro tk'u'j tzalu'n ja'lin, ex atziljo te,

lu' te tzunx n-iky'x yajb'il tu'n tzachi'n.

²⁶Ex nya noq o'kx te', qala' at jun tij xaq, a jun tijx t-xe tku'x xqol. Tu'npetzi'n, mix tu'n kyajku kye', a ite' tzalu'n tu'n kyiky'x tzachi'n, nlay chi iky'x. Ex nlay b'ant tu'n kyiky'tzjo a ite' tzachi'n tzalu'n.

²⁷Xitzin ttzaq'winljo q'inintz kyjalu'n: Ay, Tata Abraham, okx chin kub'sil we' nwutz tey; chq'onsin te Lázaro tzmax tja ntatiy, ²⁸qu'n ite'x jwe'l we' witz'in. Ma'tzintla yolín Lázarotz kyuk'a, tu'ntzintla mi chi tzaje tzalu'n, tojjo najb'il te nimx kyixk'oj. ²⁹Tzajtzin ttzaq'winl Abraham: Nya il ti'j tu'n t-xi q'umb'aj kye, qu'n tz'ib'in ta' tu'n Moisés, ex kyu'n kyyol yolil Tyol Dios. Tu'npetzi'n, b'a'n tu'n t-xi kynimi'n yol anetzi'n. ³⁰Xitzin ttzaq'winl q'inintz kyjalu'n: Ay, Tata Abraham, aku txi kynimin kyetz, me tzmaxi noqit aku jaw anq'in jun kyimnin, exsintla xi'tz yolil kyuk'a.

³¹Tzajtzin ttzaq'win Abrahamtz: Qa kyky'e' tu'n t-xi kynimi'n jni' tz'ib'in ta'ye tu'n Moisés ex kyu'n yolil Tyol Dios, mixla tu'n jatz anq'in jun kyimnin, nlay txi kyinimi'n a kxel q'ma'n kye.

Jun techil tu'n Jesús, tu'n mi qox tz'aq toj il

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 ¹Xi tq'ma'n Jesús kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Kxel nq'ma'n kye'y, kukx at te iljo tzalu'n twutz tx'otx', me b'isb'ajilxla te' xjal, a kchi k'wel tz'aqjo txqantl toj il tu'n tpaj. ²B'a'ntla tu'n tok tk'lo'n jun ma tij ab'j te cheb'l triy ti'j tqu, ex tu'n t-xi t-xo'n tib' toj ttxuyil a' tu'n tkyim, tze'nku tu'n tokx toj pa'b'in twutz Dios tuk'a til, a tu'n tjaw tz'aq jun ne'x nimil toj il tu'n tpaj. ³Kyka'yinktzin kyib'a, chi Jesúsjo.

Aj qa ma tz'ok tb'inchin jun tuk'iy jun nya b'a'n ti'ja, ku txi'y yolil tuk'a, tu'n tajtz ti'j tanmin.^h Me k'wel tnajsi'n til, a qa ma ttx'ixpe t'nab'l exsi'n tb'inchb'in. ⁴Expela qa wuq maj xb'inchin il ti'ja toj

^f16:17 Mt. 5:18. ^g16:18 Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12; 1Co. 7:10-11. ^h17:3 Mt. 18:15.

jun q'ij, me qatzin ma tzul wuq majltz q'malte tey kyjalu'n: Noqx che'wx tk'u'ja wi'ja kyu'n nb'inchb'i'n nya b'a'n ti'ja, me nlay chi kub' nb'inch'i'ntla chitjo, il ti'j tu'n kykub' tnajsi'n til.

Jun techil tu'n Jesús ti'j tze'n tu'n tch'iyé qnimb'il

⁵Chi chi' t-xnaq'tzb'in te Jesús, a tAjaw Tkyaqil, kyjalu'n: Taa, q'ontza txqantl qnimb'ila.

⁶Chi tAjaw Tkyaqiljo kyjalu'n, tej ttzaj ttzaq'win: Noqit at-xix kye' kynimb'il, i'chaqxpeta kyi'n tze'nku jun tal twutz mistas, aku txi kyq'ma'n te' tqan tx'i'x wech lo, kyjalu'n: Xb'oqinktz tib'a tzalu'n, exsin awankux tib'tza tzman toj ttxuyil a', ex akula chi kub' nimi'n tu'n.

⁷A qa at jun kye', a atit jun taq'nil, a lu ma meltz'aj kjol mo kyik'lel wakx toj chq'ajlaj, ¿Ma akutzin txi tq'ma'n te kyjalu'n: Kux tz'oktza, ex kux kub' qey wa'l? ⁸Nlay txi tq'ma'n ikyjo. Ikyla aku txi tq'ma'n kyjalu'n: B'inchim tib'a, tu'n tkub' tb'inch'i'n nwa'y te qale, ex tenkuy nk'atza tu'ntzintla ttzaj tse'njy jotxjo jni' k-ajb'il we'y. Ajxitzin nb'aj wa'ntza ex nb'aj k'wantza, k'a'pen txi' tetza wa'l ex k'wal. ⁹Ex nixpe ch'in chjonte aku txi tq'o'n te' aq'nil anetzi'n, tu'n otaq kub' tb'inchin jotxjo jni' otaq txi tq'ma'n te. ¹⁰Ex ikytzin kyeji'y, aj tjapin b'ajjo jni' kxel q'ma'n kye'y tu'n qMan Dios, iky kxel kyq'ma'nji'y kyexjal kyjalu'n: Awoqeji'y aq'nil, a nti' qokli'n, qu'n tu'n o'kx aq'untljo ma b'ant qu'n, ajo saj q'ma'n qe'y.

Tej tkub' tq'a'nin Jesús lajaj xjal, a yab'qetaq tu'n tx'a'k, a noqx n-el lemimin

¹¹Tej kyja'taq t-xi' Jesús toj tnam te Jerusalén, antza b'ete tojjo b'e tku'x kyxol tnam te Samaria ex Galiley.

¹²Atzaj te' tkanin toj jun kojb'il, b'e'ex i tzaj laq'e lajaj ichin tk'atz, aye' yab'qetaq tu'n tx'a'k, a noq n-el lemimin. Najchaq i tzaje we'ye, ¹³exsin i jaw

¿ch'intz kyjalu'n: iJesús! Ay Xnaq'tzil, q'aq'intzin te' tk'u'j q'ija.

¹⁴Atzaj te' kyiwle tu'n Jesús, iky xi q'ma'n kye kyjalu'n: Kux che'xa, exsin kyyek'inx kyib'tza kye pale.ⁱ

Tzuntaq nchi b'etjo ichin anetzi'n, tej kykub' q'anin. ¹⁵Tej tna'nte jun, qa otaq kub' q'anin, b'e'ex aj meltz'aj, ex jaw tnmisi'n tb'i qMan Dios tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen. ¹⁶Kub' meje, ex kupi'n twi' tzman twutz tx'otx', tej t-xi tq'o'n chjonte te Jesús. Te' aj Samariataq te ichin anetzi'n, a iky'i'n kyu'n aj Israel.

¹⁷Chi Jesús kyjalu'n: ¿Ma nyatzin lajajtaq kyej ichin kyb'aj xi q'anit? ¿Jatzila ite'yiljo b'eljal? ¹⁸Mix a'l juntl te xmeltz'aj nimsil tb'i Dios, qala' o'kxl te' b'etin xjal lo.

¹⁹Xitzin tq'ma'n Jesús te' b'etin xjal kyjalu'n: Kux jaw we'ksa, ex kux txi'y. Axjo tnimb'ila ma kub' q'anintiy.

Tze'ntzin tq'ijil aj tul Jesús juntl majl (Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰Xi kyqanin Parisey te Jesús jtojtaq tu'n tul kani'n Tkawb'il qMan Dios.

Xitzin ttzaq'win Jesús kye kyjalu'n: Nlay q'anchar'lix te' Tkawb'il qMan Dios, aj tul kanin. ²¹Mix a'l jun te' kq'malte kyjalu'n: Lu' lo, chitjo, mo lu' chi'n, chitljo;^j qu'n ajo Tkawb'il qMan Dios lu' noql at toj kyanmin nimil.

²²Xitzin tq'ma'n Jesús kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Pon kanin jun te q'ij, ja' kyaji'y tu'n wok kyka'yi'n, a ayi'n Tk'wal Ichin, i'chaqxpeta noq jun q'ijtz, chichkulaji'y, me nlayx kylonti'y. ²³Ite' junjun kchi q'malte kyjalu'n: Lu at tzalu'n, mo lu at tzachi'n, qa chi'. Me ayetzin kye' mina che'xa lolte, ex mina chi ok lipey kyijjo kchi q'malte ikyjo.

²⁴Qu'n ajtzin wul juntl majl we', a ayi'n Tk'wal Ichin, ikytzin wulilji'y tze'nku xloq'lin kya'j, a qa ma jaw qoptz'aj toj jun plaj t-xe kya'j, ex b'e'ex npon qoptz'aj tojjo juntl. ²⁵Me nej, k-iky'ix nim yajb'il wu'n, ex tu'n wel i'jli'n kyu'nxjal, a loqe nchi najan kyojjo q'ij ja'lin. ²⁶Iky

ⁱ17:14 Lv. 14:1-32. ^j17:21 Mr. 13:21-22.

kb'ajiljo tojjo q'ij, aj wul juntl majla, chi Jesúsjo, tze'nku iky' kyoyjo q'ij, tej tten Noé ojtxe.^k ²⁷Mi xi kyq'o'n amb'il te Dios, qala' nchi wa'ntaq kyexjal aj ilqe; nchi k'wantaq; nchi jaw mejetaq, ex nxi kyq'o'ntaq kyal toj mejeb'lin, tzmaxi tej tokx Noé toj ma tij bark tu'n kyklet. Ayetzin kyej txqantl xjal jox i kyim tu'n q'aaqab'il.^l ²⁸Ex ikyx b'ajjo tej tnajan Lot: Noq o'kxtaqtaza otaq tz'ok b'aje kyexjal kywutz ti'l kywa, ti'l kyk'wa'; noq o'kxtaq kyajjo tu'n kyloq'in ex tu'n kyk'ayin; tu'n kyawan ex tu'n kyb'inchin kyja. ²⁹Me atzaj te' tetz Lot toj tnam te Sodoma, b'e'x tzaj chitj q'aaq' toj kyal' tuk'a nimx tk'ok'jil tz'e'naq, ex b'e'x i b'aj kyim kykyaqilx.^m ³⁰Ex ikyxsin te kb'ajiljo, aj wul juntl majla, a ayi'n Tk'wal Ichin, chi Jesúsjo.

³¹Tojjo q'ij anetzi'n, a qa at jun xjal tokxtaq twi'lja, nlay b'ant tu'n tku'tz tuja q'il te' jni' at te. Exsin qa attaq juntl, a tzunxtaq n-aq'nin toj ttx'otx', ex nlay b'ant tu'n tajtz meltz'aj tja.ⁿ ³²Kyna'ntzinji'y jni' iky' ti'l t-xu'jil Lot.^o ³³Qu'n ankye te taj noq tu'n ttzalaj toj tchwinqil tzalu'n twutz tx'otx', ok knajil te' te jun majx. Ex ankye te mi s-ok tilil tu'n ti'ljo tkyaqil te twutz tx'otx' noq tu'n npaja, ok knetil te' tchwinqil te jun majx.^p

³⁴Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, chi Jesúsjo, qa tojtaq qniky'in xin uli'y, exla qa kab'etaq xjal junx ku'le tib'aj jun watb'il, junch'in te' kxel q'i'n; atzin te' juntl, axsa kyjele q'o'ne te'.

³⁵Exla qa kab'e qya junx nchi che'n, junch'in te' kxel q'i'n; atzin te' juntl, axsa kyjele q'o'ne te'. ³⁶Exla qa kab'e ichin junx nchi aq'nin toj kyaq'nin; junch'in te' kxel q'i'n; atzin te' juntl, axsa kyjele q'o'ne te'.^q

³⁷Xitzin qanintz te Jesús kyjalu'n: Taa, ¿Ja'tzila kb'ajile ikyojo?

Ikytzin xi ttzaq'win Jesúsjo kyjalu'n: Ok k-elil kyniky'a te ja' kb'ajile, ikyxjo tze'nqeku k'lutz n-el kyniky' te ja' ta' jun kyimnin.

Jun techil tu'n Jesús tu'n kukx tu'n qna'n Dios

18 ¹Kub' tyolin Jesús jun techil lo kywutz t-xnaq'tzb'in, tu'ntzintla tel kyniky' te', qa il ti'l tu'n kukx tu'n kyna'n Diosjo junjun q'ij, ex nya tu'n kykub' numj. ²Chi' kyjalu'n: Toj jun tnam attaq jun kawil, a mina ntzajx tchewil Dios ti'l, ex nti'xtaq ch'in kyiwle jni' xjal te. ³Ex tojxjo tnam anetzi'n, attaq jun tal meb'e qya, a otaq kyim tchmil, a attaq tq'oj tuk'a juntl xjal. Tu'ntzi'n, xi' tuk'a aj kawil, tu'ntla tkub' q'o'n jun tumil kyxol, a toj tumilix. ⁴Ila'xitaq q'ij otaq tziky', ex mix ja'xitaq n-oke b'i'nna' tal meb'e qya. Me cheb'e kub' mutxe tej kawil b'isilte kyjalu'n: Exla qa mina ntzaj we' tchewil Dios wi'l, exla qa nti'x ch'in kyiwle jni' xjal we'y, ⁵me k'wel nb'i'nji'y ma' meb'e qya lo, qu'n tu'n noqx ma tz'ok ten lab'til wi'lja tu'n tkub' nnik'u'nji'y kyten. Ok kchin kolila ti'l, tu'ntzintla mina tzul juntl majltz tzalu'n b'ajsilte nk'u'ja.

⁶Atzin te qAjaw ikyl te' tq'ma kyjalu'n: Ikytzin tq'ma' aj kawil nya wen. ⁷A qa ikyojo ntq'ma'n, ¿Ma nyapetzila aku kolin te Diostz kyi'ljo jni', a o chi jaw tsk'o'n, a qa ma chi kub'sin kywutz q'ijl ex qniky'in? ¿Okpetzila kxel q'ma'n kye, tu'n kykub' ten ayolte nim tqan, tze'nku' tenaj tal meb'e qya? ⁸Mina, qu'n ok kxel nq'ma'n kye'y, chi Jesúsjo, a qa liweyxix kchi elil klo'n kyej xjal, a sk'o'nqe. Me aj wul juntl majla, a ayi'n Tk'wal Ichin, ¿Akupela chi jyet-xjal wu'n tzalu'n twutz tx'otx', a at kynimb'il tze'nku tnimb'iljo tal meb'e qya?

Jun techil tu'n Jesús tu'n mi jaw qnimsin qib'

⁹Ex kub' tyolin Jesúsjo juntl techil lo kyi'l junjuntl xjal, a tzunxtaq n-ok kyq'o'n kyib' te tb'anilx, me tzunxtaq nchi el kyiky'i'n jni' txqantl. Chi' kyjalu'n: ¹⁰Kab'e ichin i xi' na'l Dios tojjo tnejil

^k 17:26 Gen. 6:5-8. ^l 17:27 Gen. 7:6-24. ^m 17:29 Gen. 18:20-19:25. ⁿ 17:31 Mt. 24:17-18; Mr. 13:15-16. ^o 17:32 Gen. 19:26. ^p 17:33 Mt. 10:39; 16:25; Mr. 8:35; Lc. 9:24; Jn. 12:25. ^q 17:36 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tvol qMan ja' ta'ye v. 36.

ja te nab'l Dios: Pariseytaq te' jun; ante juntl peyil pwaqtaq te' te tnam Rom.

¹¹Atzin te Parisey wa'ltaq te', tej tok ten na'l Dios noq te nimsb'il tib', ex chi' kyjalu'n: Ay Taa, ok kxel nq'o'n chjonte tey, qu'n tu'n mikyxiqin weji'y tze'nqeku txqantl xjal, a ma' ileq'qe, nya ma wen xjalqe, ma' aj ky'a'jilqe. Ex nya ikyqin weji'y tze'nku' ma' peyil pwaq lo tok ntxlaja. ¹²Kab'e maj nkub' npa'n we' way'aj toj junjun seman, tu'n na'n Diosa, ex nxi nq'o'n tey ajo tlajajin ti'l tkyaqiljo jni' nkaneb'a. ¹³Me atzin tej peyil pwaq najchaq ch'intl tzaje we'ye te', ex mixpe jaw ka'yin ch'in twutz kya'j, qala' noq ok ten q'ajtzil ttzi tk'u'j te b'isb'ajil, exsin iky tq'ma' kyjalu'n: Ay Taa, q'aq'intzin te' tk'u'j wi'ja, a ayi'n aj ilqi'n, chi'.

¹⁴Kxel nq'ma'n kye'y, chi Jesúsjo, qa tej taj meltz'ajjo peyil pwaq tja, otaq kub' najsit til tu'n Dios. Me metzil tej Parisey mix kub' najsin te' til; qu'n qa at jun xjal njaw tnamsin tib', ok k'wel mutxsin te'. Me atzil te', a k'wel tmutxsin tib', ok kjawil nimsin te'.

Tej kykub' tky'iwwin Jesúsjo tal k'wal
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵Ex b'aj xi kyi'n xjaljo junjun tal k'wal tk'atz Jesús, tu'n tkub' tq'o'n tq'ob' kyib'aj, tu'n kykub' tky'iwwin. Me ayetzin t-xnaq'tz'b'in b'e'x i ok ten yisol kye' nchi b'aj kanintaq. ¹⁶I tzajtzin ttxko'n Jesús t-xnaq'tz'b'in, exsin xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Kytzaqpinqetzi'y tal k'wal, tu'n kyb'aj tzaj laq'e nk'atza. Mi chi kub' kymeqo'n, qu'n kykyaqiljo k'wel kymutxsin kyib' tze'nqe tal k'wal lo, ayepen kye kchi okixjo toj Tkawb'il Dios. ¹⁷Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y; qa nti' tq'uqb'il kyk'u'ja wi'ja tze'nku jun k'wal, nlay b'ant tkawin Dios toj kychwinqila.

Tej tyolin Jesús tuk'a jun kawil q'inin wen
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸Jun maj, jun kawil xi tqanin te Jesús kyjalu'n: Ay, xnaq'tzil wenxix, ¿Ti'n

k'wel nb'inchin, tu'n nkanb'intejji'y chwinqil te jun majx?

¹⁹Xi ttzaq'win Jesús: ¿Tiqu'n ntzaj tq'ma'n we'y qa wenqi'n? Nti'x jun te xjal wen tzalu'n twutz tx'otx', qala' o'kx te Dios. ²⁰Me qa taja tu'n tten jun tchwinqila te jun majx, niminqekutzinjiy ojtxe kawb'il: Mina ky'a'ji'n,^s mi b'iyi'n,^t mi tz'elq'i'n,^u mi niky'in yola kyi'l txqantl,^v niminkutzin ttatiy ex tnaney.^w

²¹Iky xi ttzaq'win ichin kyjalu'n: Tkyaqiljo lo b'e'x japin b'aj te' wu'n, atxixj tej x'in ntzaja toj nq'ayila.

²²Tej tb'inte Jesúsjo yol lo, xitzin ttzaq'win kyjalu'n: Me atx juntl ti', a na'mx tb'ant tu'n: K'layinxjiy jotxjo jni' at tey, exsin oyinxjiy tpwaqta kye jni' yaj. Qa ma b'antjo lu'n tu'n, okpetzin ktenb'il tq'inimiltza toj kya'j. Exsin ku tzajtz lipeka wi'ja.

²³B'e'x b'isinx tej ichin, tej kyok tb'i'n yol lo, qu'n tu'n manyor q'ininxtaq.

²⁴Me b'e'x el tniky' Jesús te, qa otaq jaw b'isin. Tu'npetzi'n iky xi q'ma'n kyjalu'n: Kujx tetz, tu'n tokx jun q'inin toj Tkawb'il Dios. ²⁵Kxel nq'ma'n juntl majl kye'y: Akula jun paqx tu'n tex jun chej toj toyajil jun b'aq te slepb'il b'u'x, tze'nku jun q'inin tu'n tokx toj Tkawb'il Dios.

²⁶Me atzaj te' kyb'inte xjaljo yol lo, b'e'x xi kyqanin te Jesús kyjalu'n: Qa nlay chi okx q'inin toj kya'j, ¿Yajtzila qetza? ¿Altzila kye k-okixtz?

²⁷Xi ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Nlay b'ant tu'n kyklet-xjal kyu'nx kyib'x. Me mete Dios kb'antil te' tu'n tkyaqil.

²⁸Chi Pegr kyjalu'n: Ay Taa, ma kyij qtzaqpinqetzi'y tkyaqiljo jni' attaq qe'y, ex loqo'y lipcheqok ti'ja.

²⁹Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, a qa at jun xjal ma kyij ttzaqpi'n tja, exqe ttata, ex t-xu'jil, exqe titz'in, exqe ttiziky, exqe tk'wal, noq tu'n tpaj Tkawb'il qMan Dios, ³⁰ajo xjal anetzi'n, nimx te' ktzajil q'o'n te te t-xel tzalu'n twutz tx'otx', exsin ktzajil q'o'n tchwinqil te jun majx toj kya'j.

^r 18:14 Mt. 23:12; Lc. 14:11. ^s 18:20 Ex. 20:14; Deu. 5:18. ^t 18:20 Ex. 20:13; Deu. 5:17. ^u 18:20 Ex. 20:15; Deu. 5:19. ^v 18:20 Ex. 20:16; Deu. 5:20. ^w 18:20 Ex. 20:12; Deu. 5:16.

**Tej tyolin Jesús te tox majin til'j
tkyimlin**

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹I tzaj ttxko'n Jesús o'kqexjo kab'lajaj t-xnaq'tzb'in, exsin xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Kyja' qxi' ja'llin tzmax Jerusalén. Antza japine b'ajjo jotxjo jni' xb'aj kytz'ib'in yolil Tyol Dios wi'ja, a ayi'n Tk'wal Ichin. ³²Antza ok kchin xela q'onil'y toj kyq'ob' nya Judiy; ok kchi jawil xmayin wi'ja, ok kchin okil yiso'n kyu'n, exsin ok k-okix tzub'in toj nwutza kyu'n. ³³Ok kchin b'ajil laqtz'i'n kyu'n, exsin kchin k'wel b'yo'ntza. Me ok kchin jawitz anq'i'n juntl majla toj toxin q'ij.

³⁴Ayetzin t-xnaq'tzb'in nti'x ch'in el kyniky' til'jjo otaq b'aj q'ma'n kye, qu'n tu'n nti'xtaq ch'in ojtzqi'n kyu'n ti'taqjo nyolajtz. Tu'npetzi'n, minataq n-el kyniky' te.

**Tej tkub' tq'anin Jesús jun mox toj
tnam Jericó**

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵Atzaj te' ch'ixtaq tkanin Jesús toj tnam Jericó, attaq jun mox q'uqle ttxlaj b'e, ex tzuntaq nqanin tmob'itz. ³⁶Atzaj te' tok tb'i'n, qa attaq nimxku xjal n-iky'ik antza, xitzin tqanintz ti'taqjo nb'aj. ³⁷Xitzin q'ma'n te, qa ataq Jesús, a te aj Nazaret, tu'n tiky' antza.

³⁸Jawtzin xch'i'ntz kyjalu'n: iAy Jesús, tk'wal qtzan nmaq kawil David; q'aq'intzin tk'u'ja wi'ja!

³⁹Ayetzin kyej xjal, a nejninqetaq twutz Jesús, b'e'x i ok ten miyolte, tu'ntzintla mina tz'ok tenil xch'il. Me noqx kyja jawe xch'in tej mox kujxix wen: Ay Jesús, tk'wal qtzan nmaq kawil David, q'aq'intz tk'u'ja wi'ja.

⁴⁰B'e'x kub' we' Jesús, exsin xi tq'ma'n, tu'n ttzaj q'inj mox ja' ta'yetaq. Tejtzin tpon q'i'n mox nqayin tk'atz, xitzin tqanin te kyjalu'n: ⁴¹¿Titzin taja tu'n tok nb'inchi'n ti'ja? chi Jesús.

Xi ttzaq'win mox kyjalu'n: Ay Tata, waj we' tu'n kyka'y'i'n nwutzach.

⁴²Xi ttzaq'win Jesús kyjalu'n: iMa chi jqet te twutz ja'llin! Axjo tnimb'ila ma kub' q'aninty.

⁴³Texjo paq anetzi'n, b'e'x i jqet tej mox twutz, ex b'e'xsin ok lipe til'j Jesús, ex jaw tnimsin tb'i qMan Dios. Ex jotqexjo xjal, a i lon te' lo; majqex kye' i jaw nimsinte tb'i qMan Dios.

Tej ttx'ixpit tchwinqil Zakey tu'n Jesús

19 ¹Tej tokx Jesús toj tnam Jericó, b'e'xkux ok ten b'etejil toj tnam. ²Tojjo tnam anetzi'n, antza najletaq jun ichin aj Judiy, q'inin wen, Zakey tb'i, nejineltaq kyxoljo jni' peyil pwaq, a tu'n tajb'in kye aj kawil toj tnam Rom. ³Tajtaq tej ichin anetzi'n tu'n tlonte Jesús, me mixtaq ja' nb'ante, qu'n tu'n tal much'taq twe', exsin nimxtaq texjal lipche til'j Jesús. ⁴Tu'npetzi'n, b'e'x el rinin, tu'ntzintla tnej ch'intl, ex b'e'x jax toj twi' jun wiq tze, sicómoro tb'i, tu'ntzintla tiwle Jesús tu'n, qu'n antza tu'n tiky'etaq. ⁵Atzaj te' tiky' Jesús antza, b'e'x jaw ka'yin jawl, ja' tokxitaq Zakey, ex xi tq'ma'n kyjalu'n: Kux tku'tza Zakey, qu'n il ti'j tu'n nkyija toj t'jay ja'llin.

⁶Jun paqx ku'tz te Zakey, ex b'e'x xi tk'mo'n Jesús tuk'a tkyaqil tanmin. ⁷Tej kylonte xjaljo lo, b'e'x i ok ten yolb'il til'j Jesús. Chi chi' kyjalu'n: ¿Titzila qu'n ma tz'okx Jesús qanil twatb'il, tu'n tkyij toj tja jun xjal aj il?

⁸Me ante Zakey, tej nchi wa'ntaq, b'e'x jaw we'ks te', exsin xi tq'ma'n te tAjaw Tkyaqil kyjalu'n: Ka'yintzi'n, wAjaw, niky'ji'n nq'inimila ok kxel nq'o'n kye yaj, exsin qa at jun wetza ti' o tz'el welq'in te jun a'la, kyaje maj ok k-ajil nmeltz'inlta t-xel.

⁹Chi Jesúsjo kyjalu'n: Mapetzin tzul kolb'iltz tojjo ja lo ja'llinxix, qu'n noq tu'n tnimb'il wi'ja nyek'line qa twutzxix tyajil Abraham tejo ichin lo. ¹⁰Qu'n ma chin ul we', a ayi'n Tk'wal Ichin, jyol kye' ex klol kye', a aye' otaq chi naj toj il.^x

**Jun techil tu'n Jesús tu'n tok tilil qu'n
toj qchwinqil**

(Mt. 25:14-30)

¹¹Tzuntaq nchi b'in kyexjal til'j Tyol Jesús. Tej ch'ixtaq tpon kanin Jesús

^x 19:10 Mt. 18:11.

Jerusalén, kub' tyolinljo jun techil lo, qu'n tzuntaq nchi ximinxjal qa ch'ixtaq tul kani'n Tkawb'il qMan Dios twutz tx'otx', ex b'i'ntaq kyu'n qa iltaq ti'lj tu'n tkawin Kolil te jun majx toj tnam Jerusalén.

¹²Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kyjalu'n: At jun nmaq xjal xi' toj junxil tnam najchaq, tu'ntzintla tok q'o'n toklin te nmaq kawil, me iltaq ti'lj tu'n tmeltz'aj.

¹³I tzaj ttxko'nj nmaq xjal anetzi'n, lajaj taq'nil tej na'mxtaq t-xi', exsin nimx tpwaqtz xi tq'o'n teyile junjun, ex xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Kyq'onku ch'in kye' tal kyk'a'xjil tuk'a pwaq lo, a'kxitle n-alin aj wula. ¹⁴Me iky'intaq twutzjo xjal lo, kyu'nrxjo t-xjalil. Tu'npetzi'n, b'e'x i xi sma'n jun jte'b'in xjal q'malte ti'jb'inxe. Ikytaq kyyoljo kyjalu'n: Qkye'le qe' tu'n tokjo ichin lo te kawil qib'aja.

¹⁵Me b'e'x tzaj q'o'nx tetz toklin te nmaq kawil, ex b'e'x ajtz tu'n tul kanin toj t'tanim. Atzaj te' tul, b'e'x i tzaj ttxko'n ayej aq'nil, a ja' otaq txi tq'o'ne pwaq, tu'ntzintla tb'inte jte'n otaq tkanb'e junjun. ¹⁶Uljo tnejil aq'nil, ex xi tq'ma'n kyjalu'n: Ay Taa, atzin te tpwaq lajaj maj ma tz'alín te. ¹⁷Kutzin chtej nmaq kawil te aq'nil. Jun tb'anil aq'nil te, qu'n tu'n toj tumil ma tz'aq'niniy tojjo ch'in taq'in xi nq'o'n. Tu'npetzi'n, ok k-okil nq'o'n tokli'n te kawil kyib'aj lajaj tnam. ¹⁸Tej tul kanin juntl, iky xi tq'ma'n kyjalu'n: Taa, atzin te tpwaq jwe' maj ma tz'alín te'. ¹⁹Ex ikyx te' xi q'ma'nte: Ok k-okil te te kawil kyib'aj jwe' tnam, chi'.

²⁰Me atzin te' juntl iky te tq'ma kyjalu'n: Taa, lu' te tal pwaq lo. Cheb'ex xkub' nk'u'n toj jun tal su'tj; ²¹qu'n tu'n b'e'x saj nxob'ila tey, qu'n kuj xjal te. Njaw ti'njiy, a nyay nkub' q'onte, ex njaw tchmonjiy twutz awal, a nyay nkux awante. ²²Atzin tej nmaq kawil xi tq'ma'n kyjalu'n: Ay jun aq'nil nya wen. Ayexjo tyola kchi okil wu'n te kawil'tiy. Qa b'i'ntaq tetza tu'n, qa kuj xjalqin we',

ex qa njaw winji'y a nyaqi'n xin kub' q'onte, ex qa njaw nchmo'nji'y, a nyaqi'n xin kux awante, ²³¿Ti'tzin qu'ntz mina xi ti'n we npwaq tojjo nmaq ja te k'u'b'l pwaq, exsintla saj tmeltz'intza we'y tuk'axjo jni' manb'ilte, tej xin meltz'aja njaly'?

²⁴Xitzin tq'ma'ntz kye' xjal, a ite'taq antza kyjalu'n: Kyimilji'y pwaq te, exsin kyq'onxsa te aq'nil, a lajaj maj s-ali'n npwaqa tu'n. ²⁵Ayetzin kyej xjal xi kyq'ma'n kyjalu'n: Taa, me lajaj maj te' pwaq at tuk'a. ²⁶Chi kawiljo kyjalu'n: Ok kxel nq'ma'n kye'y, alkye' xjal, a at nim at te, ok kxe'l txqantl te te; atzin te' xjal, a nya nim at te, majxpe k-elil q'iyitjo ch'in netz' at te.'

²⁷Ex ikyqexjo wajq'oja, a kykye'etaq tu'n woka te nmaq kawil, kux chi tzaj kyi'n tzalu'n, ex kyb'yonqekuy nwutzxa.

Tej tkanin Jesús toj Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸Tej tb'aj tq'ma'n Jesús tkyaqiljo lo, kub' nej kywutz t-xnaq'tzb'in, tu'n kykanin toj tnam te Jerusalén. ²⁹Atzaj te' kykanin nqayin kyk'atz tnam te Betfagé ex Betania, nqayin t-xe wutz, a Olivos tb'i; i xitzin tchq'o'ntz kab'e t-xnaq'tzb'in. ³⁰Chi' kyjalu'n kye: Kux che'xa tojjo tal koj'b'il jlajxi. Antza ok knetile jun tal bur kyu'n, k'lo'n, me mix jun xjal o chejinxi tib'aj. Kypjumila, exsin kyintza tzalu'n. ³¹Qa at jun a'la saj qaninte kye'y: ¿Tiqu'nil n-el kypju'n? qa chi'. At k-okile te qAjaw, chichkujil'y.

³²I xi'tzin kyej t-xnaq'tzb'in antza, exsin el knetj tal bur kyu'n, tze'nkuxjo otaq txi q'ma'n kye tu'n Jesús. ³³Tzuntaq nchi pjun ti'ljjo tal bur, tej ttzaj qanin kye kyu'n tajaw: ¿Tiqu'n n-el kypju'nji'y tal bur?

³⁴Xitzin kytzaq'wintz kyjalu'n: Qu'n tu'n at k-okile te qAjaw, chi chi'.

³⁵Tzajtzin ky'ntzjo tal bur, ja'taqjo ta'ye Jesús. Jax kyq'o'n jni' kytxo'w tib'aj, exsin jax qe Jesús'tz tib'aj. ³⁶Tej t-xi xkye tb'e Jesús, b'e'x i ok ten kyexjal

liky'ilte jni' kytso'w tojile tb'e. ³⁷Tej ch'ixtaq kypon kanin tu'n kyxi pich'kaj t-xe Wutz Olivos, jotqexjo jni' xjal, a lipcheqetaq ti'j, ox chi xch'inx tu'n kytzajlb'il, ex i nimsin tb'i qMan Dios, tu'n otaq kylon te' jotxjo jni' tb'inchb'in Jesús, a noqx nchi jaw ka'ylajxjal tu'n.

³⁸Iky kyq'ma' kyjalu'n:

iKy'iwlinitjo a Nmaq Kawil,
a lu' ma tzul ti'j tb'i tAjaw
Tkyaqil!^z

Noqit jun nuk'b'il toj kya'j,
ex nimxitjo toklin tb'iy toj
tnajb'ila.

³⁹Ayeqetzi'n junjun Parisey, a ite'taq kyxolxjal, xi kyq'ma'n te Jesús kyjalu'n: Ay Xnaq'tzil, miyonqexjij xjal, a noq nchi xch'in ti'ja. ⁴⁰Me atzin te Jesús iky xi tzaq'wi'n kyjalu'n: Kxel nq'ma'n kye'y, a qa mina xi jaw xch'in xjal lo, ayela kye ab'j ok chi jawil xch'in.

⁴¹Tej ch'ixtaq tkanin Jesús toj tnam Jerusalén, atzaj te' tiwlej tnam tu'n, b'e'x jaw oq' ti'j, ⁴²ex chi' kyjalu'n: Ayi'y xjal tojjo tnam chi', noqit aku tz'el kye' kyniky' ti'j tojjo q'ij ja'lin, alkye tu'n tul q'inte tnuk'b'il Dios kyxolaliy; nlayla b'ant ikyjo, qu'n ewin ta'ye, ex nlay tz'el kyniky'a te. ⁴³Tzulx jun te tq'ijil, a nim b'isb'ajil. Ayejo jni' kyajq'oja ok kjawil kyb'inchin kyb'e ti'jile kytanima; ok k-okil kytzolb'in kyib' kyi'jiliy, exsin ok kchi okil lipin kyil'ja toj tkyaqil kytxlaja. ⁴⁴Ex kchi k'wel yuch'i'n kytanima kyu'n te jun majx. Ex kchi k'wel b'yo'n jni' kyxjalila ite' toj; nti'x jun ab'j kyjel tib'aj juntl; qu'n tu'n mina s-el kyniky'a te' tq'ijil Dios, tej nte'n kyxola.

Tej kyex tlajo'n Jesús jni' k'ayil toj
tnejil ja te na'b'l Dios

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, okx Jesús tojjo tnejil ja te nab'l Dios, exsin ok ten lajol kye' jni' xjal, a tzuntaq nchi k'ayin. ⁴⁶Chi' kyjalu'n: Tz'ib'inl te' toj Tu'jil Tyol Dios:

Atzin nja'y k-okil te ja te na'b'l
Dios,^a

me ayetzin kye' ma tz'ok kyq'o'n te
kyja ileq'ch.^b

⁴⁷Kykyaqil q'ij o xnaq'tzin te Jesús tojjo tnejil ja te nab'l Dios. ^cMe ayetzin kyej jni' kynejil pale, jni'qetaqjo xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il exqetzi'n jni' nejinel toj tnam, tzuntaq nchi jyon kye' tumil tze'ntaq tu'n tkub'e kyb'yo'n. ⁴⁸Me mix jyete tumil kyu'n tze'n tu'n tkub'e b'yete, qu'n tu'n kykyaqilx xjal tzunxixtaq nchi b'in ti'jjo ntq'ma'ntaq Jesús.

Jun kyxjel Parisey ti'j toklin Jesús

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 ¹Jun maj, tej tzuntaq nxnaq'tzin Jesús kyexjal toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex tzuntaq nxi tchiky'b'i'n Tb'anil Tqanil kolb'il; i pon kanin kynejil pale exqetzi'n xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il, junx kyuk'a jni' nejinel kyxolxjal, ²ex xi kyq'ma'n te Jesús kyjalu'n: ¿Ti'n tokiy tu'n ntb'inchinjij jni' lo, a nkub' tb'inchin? ¿Ex ankye saj q'o'nte tokli'nch?

³Xitzin tzaq'win Jesús kyjalu'n: Ex ikyx wejily, kxel nqanin jun nxjelb'itza kye'y. iKytzaq'wintza! ⁴¿Ankye tzaj chq'o'nte qtzan Juan tu'n kyku'xxjal tu'n toj a' te jawsb'il a? ¿Apela Dios, mo noq ayexjal?

⁵Tej kyb'inte ikyjo, b'e'xsin ok tentz ch'otjil kyxolx. Chi chi' kyjalu'n: Qa ma txi qq'ma'n, qa Dios saj chq'onte ¿Ti'tzin qu'ntz mina xi kynimi'n? chila'. ⁶Ex nlay txi qq'ma'n qa noq aye xjal xi tzaj chq'onte qtzan Juan, qu'n qa ma txi qq'ma'n ikyjo, b'e'x aku qo kub' kyb'yo'nxjal tuk'a ab'j, qu'n tu'n kykyaqiljo ma' xjal lo i xi niminte qa ate Juan jun yolil Tyol Dios.

⁷Tu'npetzi'n, tzaj kytzaq'win kyjalu'n: Nya b'i'n qe qu'n.

⁸Xitzin tq'ma'n'l Jesús: Exsin ikyx wejily, nlay txi nq'ma'n we', alkye saj q'o'nte wokli'n tu'n tkub' nb'inchin' tkyaqiljo lo.

Jun techil tu'n Jesús kyil'jjo manil
tx'otx'

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, ok ten Jesús yolil te' jun techil lo kyexjal: At jun

^a 19:38 Sal. 118:26. ^b 19:46 Is. 56:7. ^c 19:46 Jer. 7:11. ^d 19:47 Lc. 21:37.

xjalch, kux tawa'n txqan tqan uv toj ttx'otx',^d exsin b'e'x xi tq'o'n ttx'otx' te kymajin xjal, exsin xi'tz toj jun tb'e najchaq wen. ¹⁰Atzaj te' tpon tq'l'ijil tu'n tok chmet twutz awal, tzaj tchq'o'n jun taq'n'il qanil te' manb'il tx'otx' kye manil. Me ayetzin kyej manil tx'otx' noq ok ten ky'ixsb'ilte tal taq'n'il, ex nti' ch'in xi q'o'n te, tej taj meltz'aj. ¹¹Tu'n ikyjo, b'e'x tzaj tchq'o'n tej tajaw tx'otx' juntl taq'n'il, me ikyx b'ajjo ti'lj; noqx techx b'aj yiso'n, b'aj b'yo'n, ex nti' ch'in xi q'o'n te, tej taj meltz'aj. ¹²Tzaj chq'o'n juntl, me ikyx iky'jo ti'lj, noqx techx b'aj kyb'yo'n, ex b'e'x aj kylajo'n.

¹³¿Titzila k'wel nb'inchintza? chtej tajaw tx'otx': B'a'n qa ok kxel nsma'n weji'y nk'wala, a k'u'ljlinxix wu'n; nyapela aku kub' nimin te'.

¹⁴Me atzaj te' t-xi kyka'yin manil tx'otx', te' ttzaj k'walb'aj, b'aj kub' kyyolin manil kyxolx: Ate lu'n kyjel te tajaw tx'otx'. Qo'qe, ex qb'yonku, tu'n qkyij te tajaw. ¹⁵Ikytzi'n, tzaj kytzyu'n, ex ky'i'n tзма ttxa'n tx'otx', ex kub' kyb'yo'n.

¿Tze'ntzin ch'in kye' toj kywutz? ¿Ti'tzila kb'ajil te' tajaw tx'otx' kyil'jjo manil anetzi'n? ¹⁶Ok kxe'l kyk'atzjo manil tx'otx', ex ok kchi k'wel tb'yo'n, ex ok kxel tq'o'n ttx'otx' kye junxil, chi Jesúsjo.

Tej kyb'inte Pariseyjo lo, jun paqx ma tz'el kyniky' te, ex kyq'ma kyjalu'n: iNlaynajpetzila b'aj te ikyjo!

¹⁷Atzin te Jesús, b'e'x xi kyim toj kywutz, ex xi tq'ma'n kyjalu'n: Qa nlay, ¿Tze'ntzin tz'elpine' a nq'ma'n toj Tu'l'il Tyol Dios? Chi' kyjalu'n:

A ab'j, a xi kyxo'n b'inchil ja,
a nyakuj nti'taq tajb'in;
me axixpente ab'jjo ma tz'okin te
tq'uqil t'kyin ja,
a nimxix toklin.^e

¹⁸Ex atzin ab'j jun techil wi'ja. Ankye te' k'wel t-xo'n tib' tib'ajjo ab'j, tu'n tyuch'j tu'n; axte k'wel tyuch'in tib' tib'aj. Ex qa a ab'j xkub' tz'aq tib'aj jun a'la te kawb'il kujxix, b'e'x k'wel quqix te jun majx.

¹⁹Ayetzin kyej kynejil pale exqetzi'n xnaq'tzil ti'lj ojtxe kawb'il, texjo paq anetzi'n kyajtaq tu'n tok kytzyu'n Jesús, qu'n tu'n b'e'x kanin toj kynab'l, qa kyil'jtaq nyoline' techil, a kub' tyolin Jesús. Me b'e'x tzaj kyxob'il kyexjal.^f

Jun xjelb'itz te Jesús qa wen tu'n t-xi chjet k'ayb'il

(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

²⁰I ok ten Parisey jyolte tumil, tze'n tu'n tkub'e tz'aqetaq Jesús toj til kyu'n. Tu'npetzi'n, i xi kyxq'o'n jun jte'b'in xjal b'ilte tyol Jesús. Ayejo xjal anetzi'n ok kyq'o'n kyib' te tb'anil, me o'kxtaq kyajjo tu'n tkub' tz'aq Jesús kyu'n tu'nxjo tyol.

²¹Xi kyqanin te Jesús kyjalu'n: Ay, xnaq'tzil, noq samiy; b'i'n qe qu'n, qa nyolin te' twutzxix, ex qa xnaq'tzi'n o'kx ti'ljjo tb'eyil chwinqil, a tu'n qxi' tuk'a qMan Dios. Ex mina njaw ttx'ixpi'n, noq tu'n kytzi'xjal, ex mina nchi kub' tniminjiy aye nim kyoklin, qu'n nti' jun xjal nim toklin tib'aj juntl toj twutza. ²²Tu'npetzi'n, ¿Tze'ntzin ch'in te toj twutz? ¿Wenpela tu'n t-xi qchjonji'y k'ayb'il te kawil aj Rom, mo minaj?

²³Ex b'e'x el te Jesús tniky' te, qa nya b'a'ntaqjo kyximxjal anetzi'n. Tu'npetzi'n, xi ttzaq'win kyjalu'n: ²⁴Kyyek'intza jun pwaq we'y.

Tej t-xi tzzyu'n, xi tqanin kye: ¿An qwutzb'iyiljo lo, ex an qb'i tz'ib'ink twutz?

Xitzin kytzaq'wintz kyjalu'n: Twutzb'iyil ex tb'i nmaq kawil te Rom tok ti'lj, chi chi'.

²⁵Chi Jesúsjo kyjalu'n: Tu'npetzi'n, kyq'o'nx kyeji'y a ntqanin nmaq kawil te Rom, ex kyq'o'nxsinjily a te Dios ntqanin.

²⁶Mix jyete tumil kyu'n, tze'n tu'n tkub'e tz'aqetaq Jesús kyu'nx tyol kywutzxjal. Tu'npetzi'n, b'e'x i kub' qen, ex i jaw ka'y'aj, tu'n tumil tyol Jesús, tej tok ten tzaq'wil te' jni' kyyol.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'lj qa il ti'lj tu'n qjatz anq'in juntl majl

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷Tb'ajlinxi' ikyjo, i pon kanin junjun xjal Sadusey kyb'i lolte Jesús. Aye

^d20:9 Is. 5:1-2. ^e20:17 Sal. 118:22. ^f20:19 Mt. 21:45-46; Mr. 12:12.

xjal anetzi'n minataq nxi kynimin, qa nchi jaw anq'in juntl majljo kyimnin.⁸ Tu'npetzi'n, xi kyqanin te Jesús kyjalu'n: ²⁸Xnaq'tzil, at jun te yol kyij ttz'ib'in Moisés qe'y toj Tu'l'jil Tyol Dios, a ntq'ma'n kyjalu'n: Kyij tyolin Moisés, qa aj tkyim jun ichin, ex qa nti' jun tk'wal xkyij tuk'a t-xu'jil, il ti'l' tu'n tjaw meje tuk'a titz'in mo tuk'a ttziky qtzan tchmil, qu'n tu'ntzin aj tuljo tnejil kyal, te tk'waljo qtzan tchmil tu'n toke, tu'n mi naje etzb'il kyxol t-xjalil qtzan tchmil.^h ²⁹Atzi'n ja'lin, chi chi', jun maj, attaq wuq ichin kyitz'imile kyib'. Atzi'n kytziky knet t-xu'jil, me nti' jun tk'wal kyij, te' tkyim. ³⁰⁻³¹Atzintzjo tkab' jaw meje tuk'a t-xu'jil kyij, me ikyxljjo, nti' jun tk'wal kyij, te' tkyim. Ex ikyxl b'ajjo tuk'a toxin. Ex kykyaqiljo wuq i ok meje tuk'a, me nti' jun kyk'wal kyij, te' kykyim. ³²Kykyimlinxi', ex b'e'x kyimjo qya.

³³Me atzin ja'lin, ¿Tze'ntzila tte'n tu'n tjaw anq'intl kyimnin? Qu'n, qa ikyjo, aj kyjaw itz'je juntl majl, ¿Ti'tzila kb'ajiltz? ¿Altzila kye k-okil te tchmiljo qya kyxoljo wuq ichin, qu'n kykyaqilx i ok meje tuk'a?

³⁴Xitzin ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Twutzjo tx'otx' lo, nchi jaw meje kye ichin exqetzi'n qya. ³⁵Me ayetzin kye', a ktzajil q'o'n kyoklin tu'n kyjatz itz'je juntl majl toj tkab' chwinqil te toj kya'j, nlay chi jaw mejel kye', exla qa ichin exla qa qyaq, ³⁶qu'n tu'n nlay chi kyimtl; qala' iky kchi okile' tze'nqeku' angel, ex ok kchi okil te tk'wal Dios, tu'n otaq chi jatz anq'intl kyxol kyimnin. ³⁷Ti'jjo lo, majxpe te Moisés kyij tz'ib'inte, tej ttzaj tyek'in Dios tib' toj tqan tx'i'x, a nk'anttaq ojtxe. Tu'n ikyjo, b'i'n qu'n qa nchi jatz anq'in kyimnin, qu'n axte Dios q'mante kyjalu'n: Ayin weji'y tDios Abraham, te Isaac ex te Jacob.ⁱ

Mix tq'ma qa ayintaq weji'y, qala' ayin weji'yech. ³⁸Ikytzi'n, ate Dios nya kyDios kyimnin, qala' kyDios itz', exla qa o

chi kyim tzalu'n twutz tx'otx', qu'n toj twutz Dios, itz'qe kykyaqilx.

³⁹Ite' junjun xnaq'tzil ti'l' ojtxe kawb'il xi q'mante te Jesús kyjalu'n: Ay Xnaq'tzil, b'a'n te tumil tyol.

⁴⁰Ex texjo or anetzi'n nti'l' okx kylimon kyib' tu'n kyqanin te Jesús juntl ti'.

T-xjelb'itz Jesús kye Parisey

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹Xitzin tqanin Jesús kye: ¿Ti'qu'n'il nkyq'ma'n xjal, qa t-xe'chil Crist te David, a nmaq kawil ojtxe? ⁴²Me atzin te David, iky te tq'ma kyjalu'n toj u'j te B'itzb'il:

Xi tq'ma'n qMan Dios te wAjawa:

Qekuy toj nman q'ob'a kawil wuk'iy,

⁴³ex k'wel kyil'jjo tajq'oja wu'n.^j

⁴⁴Twutzx te' qa ate Crist tyajil qtzan David. ¿Me tze'ntzin ttentz o yolín te David ti'l' Crist, a na'mtaq titz'je, ex ok tq'o'n te tAjaw?

Tej tyolin Jesús kyil'j Parisey ex

xnaq'tzil ti'l' ojtxe kawb'il

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵Jotxtaq xjal antza nchi b'intaq ti'l' Jesús, tej t-xi tq'ma'n kye t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: ⁴⁶Kyka'yink kye' kyib' kye' xnaq'tzil ti'l' ojtxe kawb'il. Qu'n axix kyajjo tu'n kyb'et tojjo ma xqer xb'alín, tu'n kyka'yinxjal kyil'j qa wenqe, ex kyaj tu'n kyq'olb'inxjal kye tuk'a kymutxb'il kyib' kyojile' b'e. Tzunxix nkyjjo'n kyq'uqil, a tnejilxix ite'ku toj mu'x ja te na'b'l Dios, exsi'n tze'nku nche'x wa'l toj nintz q'ij te wab'j. ⁴⁷Ex kukx n-el kyin kyja tal qya, a o kyim kychmil, ex nimxix tqan nchi na'n Dios, me noqtzintla tu'n mina tz'ele tniky'tzajil kyb'inchb'in, a nya wen, kywutzxjal. Me ayetzi'n xjal lo, nimxixl tkawb'il qMan ktzajil kyib'aj, a kujxix wen, chi Jesúsjo.

Qq'o'nx jun oyaj tuk'a tumil

(Mr. 12:41-44)

21 ¹Tzuntaq nka'yin Jesús kyil'jjo xjal, a q'ininqetaq, tej nku'xtaq

⁸20:27 Kyb'i. 23:8. ^h20:28 Deu. 25:5-6. ⁱ20:37 Ex. 3:6. ^j20:43 Sal. 110:1.

kyq'o'n kyoyaj tojjo tkub'il pwaq toj tja Dios. ²Ex ok tka'yin Jesús jun tal qya yajxix, a kyimnin tchmil, tej tkux tq'o'n kab'e tal netz' pwaq te toyaj. ³Chitzin Jesúsjo kyjalu'n: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y; ajo tal qya lo, nim ch'intljo toyaj ma kux tq'o'n kywutzjo txqantl. ⁴Qu'n jotxjo xjal, a ma kux q'onte toyaj, a kyoyajjo ma kux kyq'o'n, a t-xkyijlb'in; qalatzinl te' tal yaj, a ma kux tq'o'n, a attaq tajb'in te tu'n tanq'in.

Tej tyolin Jesús ti'j aj tjapin b'aj tkyaqil

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵Ite'taq junjun kyexjal nchi yolintaq ti'ljjo tnejil ja te na'b'l Dios, qu'n ponixtaq chi ka'yin kyu'n ab'j, a ite'ktaq te b'inchb'ilte, ex kyu'n jni' oyaj, a xi kyq'o'nxjal te pitxb'ilte. Chi Jesúsjo kyjalu'n: ⁶Tzul jun te q'ij, ex tojjo q'ij anetzi'n, jotxjo lo, a n-ok kyka'yi'n, tkyaqilx b'e'x k'wel yuch'in, ex nti'x jun te ab'j kyjel tib'aj juntl, aj tjapin tq'ijil.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús ti' kb'ajil, aj ch'ixtaq tjapin b'aj tkyaqil

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷Xitzin kyqanin t-xnaq'tzb'in te kyjalu'n: Ay Xnaq'tzil, ¿Tjotzila b'a'n tb'ajjo ikyjo? ¿Altzila kye techil, tu'n tok qka'yi'n, noq tu'n tel qniky'a te, qa ch'ixtaq tul kanin tkyaqiljo lo?

⁸Chi Jesúsjo kyjalu'n: Kyka'yink kyib'a qu'n noq chi kub' sb'u'n. Qu'n ila'x tzul, ex ok k-okil kyq'o'n kyib' tze'nku ayi'n. Iky ktzajil tq'ma'n junjun kyjalu'n: Ayin we' Tk'wal Diosq'in, ex apente q'ijjo ma tzul kanin ja'lin, tu'n tjapin b'aj kykyaqil, chichkula'. Me ayetzin kye' nti'x tu'n kyxi lipey kyij. ⁹Ajtzin t-xi kyb'i'n kye' tqanil jni' q'oj, ex aj kyjaw tzaqpaj xjal tu'n kyjyon q'oj kyxolile, mina chi jaw xob'a, qu'n tu'n nej kb'ajiljo jni' lo kyxolxjal. Me na'mtaqx tpon tq'ijil tu'n tjapin b'aj tkyaqil.

¹⁰Ok tenl Jesús q'malte kyjalu'n: Qu'n ilix ti'j nej tu'n kyq'o'jin junjun ch'uq

xjal tuk'a junjuntl, ex junjun ma tij tnam kq'ojlil tuk'a juntl. ¹¹Nimx kyaqnajnb', a kujxix kchi tzajil, junx kyuk'a nimx wa'yaj ex nimx yab'il, a noq ja'chaqku. Ex nim techil kylab'ila twutz kya'j, a b'e'x akux chi tzaj xob'xa kye.

¹²Me na'mxtaq txi xkye' lo, aye kye' nej kchi okil tzyu'n kyu'nxjal, ex ktzyetil kylajchiy. Ok kchi xel q'i'n tojjo mu'x ja te kynab'l Dios Judiy, tu'n kykawita. Ex ok kchi k'welix q'o'n toj tze, ex ok kchi xel pati'n kyu'nxjal kywutz nmaq kawil ex kywutzjo txqantl nejinel noq tu'n npaja. ¹³Me tojjo lo k-ajb'il te kye'y te jun yek'b'il qa ojtzqi'nqi'n kyu'n. ¹⁴Me nti' tu'n kyok ten b'isilte ja'lin, ti' tu'n t-xi kyq'ma'n te kolb'il kye'y, aj tpon q'ij anetzi'n. ¹⁵Qu'n tu'n ayin we' kchin xel q'onte kyyola, a nimxixjo kynab'l, a mix a'lx jun kyajq'oja aku tziky'x kyu'n, ex mix a'lx aku xkye tyolin kyij'a. ¹⁶Toj tkyaqiljo lo, atkula maj ayex kytatiy, ex kyitz'i'n, mo ayex kyxjalila mo jni' kyuk'iy kchi okil meltz'aj kyij'a, tu'n kyxi k'ayita. Ite'la junjun kye' ok kchi k'wel b'yo'n kyu'n, ¹⁷ex ok kchi okil iky'i'n kyu'n kykyaqilxjal, noq tu'n tpajjo kynimb'ila wi'ja. ¹⁸Me mixpela jun tal tsmal kywi'y knajil. ¹⁹iChi we'kuxixa toj kynimb'ila, tu'ntzintla kykleta!

²⁰Ajtzin t-xi kyka'yinji'y tnam Jerusalén, aj tok kytxolb'in xo'l q'aq' kyib' ti'jile, b'i'nkutzintz kyu'n, qa ch'ixtaq tkub' yuch'in. ²¹Tu'npetzi'n, jni' xjal, aye' ite' toj tx'otx' Judey, il ti'j tu'n kyex oq toj k'ul. Ex ayetzin kye', a ite' toj tnam te Jerusalén, il ti'j tu'n kyetz oq. Ex ayetzin xjal ite'taq toj koj'b'il, mi tu'n kymeltz'aj toj tnam. ²²Qu'n kyojjo q'ij lo, ok k'wel nimitjo kawb'il kyib'ajxjal, a kujxix wen, a tz'ib'in ta'ye toj Tu'jil Tyol Dios. ²³iAyex kye' tal qya, a ch'ixtaq kykub' tza'q, ex aye' tzmataq nb'aj mi'xin kyal, qu'n tu'n nimx kyixk'oj tzul tojjo tnam anetzi'n tu'njo kawb'il ktzajil, kujxix wen, kyib'ajjo jni' xjal antza! ²⁴Ite' junjun kye kkyimil tu'n kxb'il, a

^k 21:15 Lc. 12:11-12. ^l 21:22 Os. 9:7.

kab'e tste. Ex ite' junjuntl kchi xel xo'n toj tze tojile tkyaqil twutz tx'otx'. Atzin te' tnam Jerusalén, noqx techx kb'ajil wa'b'in te' kyu'nxjal aj il, ex tzmaji aj tjapin b'ajjo amb'il, a xi tq'ma'n Dios.

A tulil Jesucrist juntl majl

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵Ite' techil ok kchi okil til'j q'ij ex til'j yaye ex kyi'j che'w.^m Ex atzin te' twutz tx'otx' noqx kchi jawil najx kyexjal, ex nim kyxob'il ktzajil, qu'n tu'n okx ktinilxjo ttxuyil a', aj tok ten puljil. ²⁶B'e'x kchi tzajil numtz'aj xjal tu'n kyxob'il, aj kyok ten b'isil, ti' kky'elix tib'aj tkyaqil twutz tx'otx'. Qu'n majqexpe kye kykyaqil nchi qoptz'aj toj kya'j exsin jni' ite' antza okx kchi lu'lilx. ²⁷Aj tul kanin tkyaqiljo lo, okpetzin kchin iwilitza, a ayi'n Tk'wal Ichin, aj ntzaja toj muj twutz kya'j tuk'a tkyaqil wipi'n ex jni' nqoptz'ajiyila.ⁿ ²⁸Aj t-xi xkye' jotxjo lo, qexix kyk'u'ja, ex kyb'inchinku kyib'a, qu'n ch'ixtaqtzin tkani'n tq'ijil kolb'il.

²⁹Ex kub' tq'ma'n Jesúsjo juntl techil lo: Kyka'yinka jun tqan iw mo qa a'lchaqx kye juntl tzetz. ³⁰Aj tok kyka'yin aj ttzaj poq'le jni' t-xaq, oktzin k-elil kyniky'tza te, qa ch'ixtaq tul kanin q'ijil. ³¹Ikyxsin tte'n lo, aj tok kyka'yi'n aj tjapin b'ajjo jni' techil, tz'elkutzin kyniky'tza te, qa ch'ixtaq tul laq'e' Tkawb'il qMan Dios kyk'atza. ³²Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, a qa tzul kanin jotxjo lo, a na'mtaq kykyimxjal, a ite' tojjo tq'ijil lo. ³³A kya'j ex tx'otx' ok kchi b'ajil, me mex we' nyol nlayx chi kyij xkye', tu'n mi chi japin b'aje.

³⁴Kyka'yink kye' kyib', ex mina txi kych'u'xsin kyanmi'n tu'njo jni' achb'il at twutz tx'otx' tze'nku' tx'ujtin, ex jni' b'is tojjo kychwinqila ja'llin, qu'n nyajqa njapinkutaq tq'ijiljo lo, exsin nya b'inchin kye' kytan, b'e'x aku chi naja, ³⁵tze'nku jun txuk nkyij tjaq' jun tzu'yb'il txuk. Qu'n kykyaqilxjal, a najleqe toj tkyaqil twutz tx'otx', mi

na'b'inx kyu'n, aj kykyij tjaq' tkawb'il Dios, a kujxix wen. ³⁶Tu'npetzi'n, kyb'inchinkutzin kye' kyib', ex chi na'n Diosa tkyaqil q'ij, tu'ntzintla kytzaqpaja toj tkyaqiljo kb'ajil kyib'aj txqantl, ex tu'ntzintla kypon kani'n nwutza, a ayi'n Tk'wal Ichin, tuk'a tq'uqb'il kyk'u'ja.

³⁷Q'ijl nxxaq'tzintaq te Jesús tojjo tnejil ja te na'b'l Dios.^o Atzi'n tze'nku' qniky'in, antza nkyijetaq twi' Wutz Olivos. ³⁸Ex qlixjexix, nb'aj xi'taqxjal b'il te' tyol tojjo tnejil ja te na'b'l Dios.

Tej kykyij Judiy toj wen tu'n tkub' kyb'yo'n Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 ¹Ch'ixtaq tul kanin nintz q'ij te Wa'j Pan, a ja' n-iky'site Xjan Q'ij, tu'n kywa'nxjal pan, a nti' tx'amsb'ilte.^p ²Aye' kynejil pale exqetzi'n xnaq'tzil til'j ojtxe kawb'il nchi jyontaq tumil, tze'n tten, tu'n tkyimetaq Jesús kyu'n, qu'n tu'n attaq kyxob'il kyi'l'xjal tu'n kyxi lipe til'j.

³Okxsin tajaw il toj tanmin Judas, a Iscariot tb'i nq'olb'ajtz, ex toktaq te tkab'lajajin t-xnaq'tzb'in Jesús. ⁴Xi' te' xjal lo yolil kyuk'a kynejil pale ex kyuk'a kynejil xq'uqil te' tnejil ja te na'b'l Dios, tu'ntzintla kykyij toj wen, tze'n tten tu'n t-xi q'o'yit Jesús toj kyq'ob'jjo xjal anetzi'n. ⁵Nimx i jaw tzalajjo xjal anetzi'n, ex xi kytziyin, tu'n t-xi kyq'o'n pwaq te Judas. ⁶Xi' ttziyin te Judas ikyjo, ex jun paqx, ok ten jyol tumil tze'n tu'n t-xi q'o'yit Jesús toj kyq'ob' pale, me atla' toj ewajil, tu'n mi kylixjal.

Tej tkub' tiky'sin Jesús tnejil Xjan Wab'j

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷Ultzin kanin q'ij te Wa'j Pan, a ja' n-iky'site Xjan Q'ij, tu'n kywa'nxjal pan, a nti' tx'amsb'ilte tku'x, ex ja' tu'n tkub'e b'yete jun tal rit te iky'sb'ilte. ⁸I xi'tzin

^m 21:25 Is. 13:10; Ez. 32:7; Jl. 2:31; Tchi. 6:12-13. ⁿ 21:27 Dan. 7:13; Tchi. 1:7. ^o 21:37 Lc. 19:47.

^p 22:1 Ex. 12:1-27.

chq'o'n Pegr exsin Juan tu'n Jesús, ex xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Kux che'x kye' b'inchilte wab'lj te Xjan Q'ij.

⁹Ayetzin kyetz xi kyqani'n kyjalu'n: ¿Ja'tzin tajiy tu'n tkub' qb'inchinjily wab'lj?

¹⁰Xi ttzaq'win Jesúsjo kyjalu'n: Aj kyokxa toj tnam, ok k-okil kyk'ulb'i'n jun ichin, a q'i'n jun xq' a' tu'n. B'e'x k'a' chex lipe'y ti'lj tzma tja, ja' k-okixi.

¹¹Ex k'a' txi kyq'ma'n te tajaw ja kyjalu'n: Chitzin Xnaq'tziljo kyjalu'n: ¿Altzin kye' ja ktzajil tq'o'n, a ja' tu'n nwanij junx kyuk'a nxnaq'tzb'i'n tu'n tiky'sit Xjan Q'ij qu'n, chichkuji'y?

¹²Ktzajil tyek'in jun ja kye'y, cheb'ex b'inchin wen tib'ajxi juntl. K'a' kub' kyb'inchinjily qwa antza.

¹³B'e'xsin i xi', ex jyet kyu'n tze'nkuxjo otaq txi q'ma'n kye, tu'n Jesús. Oktzin ten b'inchil te' wab'lj te iky'sb'ilte Xjan Q'ij.

¹⁴Atzaj te' tkanin or, oktzin qe Jesús ti'lj me'x junx kyuk'a t-xnaq'tzb'in.

¹⁵Chi Jesús kye kyjalu'n: Jte'la majxla o kub' nb'isi'n tu'n nwa'n junx kyuk'i'y, tu'ntzintla tkub' iky'sitjo Xjan Q'ij, a na'mxtaq nkyima. ¹⁶Qu'n twutzx kxel nq'ma'n kye'y, qa nlay kub' wiky'si'n juntl majla tzmaxi chin wa'l juntl majli'y ti'lj, aj t'apin b'aj t-xilin Xjan Q'ij tzma toj kya'lj.

¹⁷Ex jaw ttzyu'n Jesús jun tk'wel vin. Atzaj te' tb'aj q'on chjonte te Dios ti'lj, xi tq'ma' kyjalu'n: Kytzyunxji'y lo, exsin kysipinxa kyxoliliy; ¹⁸qu'n twutzx kxel nq'ma'n kye'y, qa nlay txi nk'wa'n juntl majli'y k'wab'lj lo, tzmaxi' aj qk'wan junx kyuk'i'y tzma toj Tkawb'il qMa'n toj kya'lj.

¹⁹Ex jaw ttzyu'n jun pan. Atzaj te' tb'aj q'on chjonte te Dios ti'lj, kub' tpi'xin, exsin xi tq'o'ntz kye. Chi' kyjalu'n: Atzin weji'y nxmilil lo, a kxel q'o'n tu'n tkyim, noq tu'n kykleta. Kyb'inchim kyeji'y lo, noq te na'b'l we'y.

²⁰Ikyx kub' tb'inchin Jesúsjo tuk'a k'wab'lj, kyb'ajlinxi' wa'n. Chi' kyjalu'n:

Ajo k'wab'lj lo, atzin jun ak'aj tumiljo, a b'antnin ti'lj tu'n Dios, tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a.^q Ajo nchky'ela, a k-elil chitj te kolb'il kye'y, atzin k-okiljo te kujsb'ilte yol anetzi'n.^r ²¹Me ajo xjal, a kxel k'ayin we'y, lu q'uqlik junx wuk'i'y ti'lj me'x. ²²Twutzxix te', qa kchin xel q'o'n we', a ayi'n Tk'wal Ichin, toj kyq'ob'xjal, tze'nkuxjo tz'ib'i'n ta'ye toj Tu'lil Tyol Dios;^s me b'isb'ajilxla te' ichin, a kxel q'on we'y toj kyq'ob'xjal.

²³Ayetzi'n t-xnaq'tzb'in b'e'x i ok ten qanilte kyxolx, alkye' kxel q'onte Jesús toj kyq'ob'xjal.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'jjo ankyexixtl at toklin qxol

²⁴Nim ch'in ch'otjin tzaj kyxoljo t-xnaq'tzb'in Jesús, qu'n kyajtaq tu'n kyb'inte alkyexix nim toklin kyxol.^t ²⁵Chi Jesúsjo kye kyjalu'n: Aye nmaq kawil, a nya nimil, toj nmaq tnam, nchi kawin nyakuj tajaw tnamqe, ex n-ok kyq'o'n kyib' te tb'anil xjalqe. ²⁶Me ayetzin kye', mina chi ok kye' ikyjo. Qu'n alkye' nim ch'intl toklin kyxola, il ti'lj tu'n tok tq'o'n tib' nyakutlaj jun ku'xin. Ex alkye te', a ktzajil q'o'n toklin te nejinel kyxol txqantl, il ti'lj tu'n tok tq'o'n te' tib' te aq'n'il.^u ²⁷¿Me altzila kye' nim ch'intl toklintz? ¿Apetzila' a k-okil qe wa'l ti'lj me'x, mo a nsipin wab'lj? ¿Ma nyapetzila a te nim ch'in toklin toj kywutza, a k-okil qe wa'l ti'lj me'x? Me metzin we', a te nim tokli'n a n-ajb'in kye txqantl tze'nku we'.

²⁸Ayetzin kye' kukx o chi ten kye' wuk'i'y toj tkyaqiljo yajb'il, a o tzi'ky'x wu'n. ²⁹Tu'npetzi'n, kxel nq'o'n we' kyokli'n toj nkawb'ila, tze'nkuxjo ma tzaj q'o'n we' woklin toj Tkawb'il nMa'n. ³⁰Ex kxel nq'o'n kyokli'n tu'n kywa'n ex tu'n kyk'wa'n wuk'i'y tojjo Kawb'il anetzi'n. Ex kchi k'wel qe'y toj q'uib'il tu'ntzin kykawi'n wuk'i'y kyib'ajjo kab'lajaj ch'uq xjal, a tzajnin ti'lj te qtzan qxe'chil Israel.^w

Tej t-xi tq'ma'n Jesús, qa tu'n tkub' tewintaq Pegr

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹Ex ikyl tq'ma tAjaw Tkyaqiljo kyjalu'n: Simun, Simun, b'intza: Ma

^q22:20 Jer. 31:31-34. ^r22:20 Ex. 24:6-8. ^s22:22 Sal. 41:9. ^t22:24 Mt. 18:1; Mr. 9:34; Lc. 9:46.

^u22:26 Mt. 20:25-28; 23:11; Mr. 9:35; 10:42-44. ^v22:27 Jn. 13:12-15. ^w22:30 Mt. 19:28.

qanajtz te' tu'n tajaw il, tu'n tyekajtza wen, tze'nku' tu'n t-xtulit triy. ³²Me ayin we' ma chin kub'sin nwutz ti'ja te Dios, tu'ntzintla mina kub' numja toj tnimb'ila. Ex ajtzin tmeltz'aj juntl majla toj tnimb'ila, wetzin mojintltza kyuk'a tuk'iy, tu'n kywe'xix wen toj kynimb'il, chi Jesús te Pegr.

³³Me atzin te Pegr xi ttzaq'win kyjalu'n: Ay Taa, loqi'n lo, q'o'nx we' wib' tu'n nte'n junx tuk'iy toj tkyaqil, qa toj tze xpe qa ma chin kyima tuk'iy.

³⁴Xi ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Ay Pegr, twutzxix kxel nq'ma'n tey, texjo qniky'in lo, a na'mtaqx toq' tman eky', kchin k'wel tewi'n oxe maj kywutzxjal, ex kxel tq'ma'n, qa nya ojtzqi'nqi'n tu'n.

**Tej ch'ixtaq tpon amb'il
tu'n tkyim Jesús**

³⁵Ex xi tqanin Jesús kye kyjalu'n: ¿Ma attzin jun ti'la mix kanine kye'y, tej kyxi nsma'n jun maj, a nti' kypa'y, nti' kych'u'xa te tk'wel kypwaqa ex nti' kyxjab'a xi'?

Mix ti', chi chi', tej t-xi kytzaq'win.

³⁶Ex xi tq'ma'ntl Jesús kyjalu'n: Me metzi'n ja'lin, ankye te' at tpa, b'a'n tu'n t-xi ti'n, ex b'a'n tu'n t-xi ti'n tch'u'x, qa at. Exsin qa at juntz, a nti' tkxb'il, a kab'e tste, b'a'n tu'n t-xi tk'ayin jun tal tkami'x, mo jun txo'w, exsin tu'n ttzaj tlaq'o'n juntz. ³⁷Qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa il ti'l tu'n tjapin b'aj wi'ja a tz'ib'in ta' toj Tu'jil Tyol Dios, a iky ntq'ma'n kyjalu'n: Ex kxel q'oyit junx kyuk'a a nya wen xjalqe.' Oc japin b'ajx te' jotxjo jni' tz'ib'in wi'ja.

³⁸Chi chiljo t-xnaq'tzb'in kyjalu'n: Taa, loqe kab'e kxb'il lo, a kab'e kyste.

Xi ttzaq'win Jesús kyjalu'n: Kukxjo ja'lin, chi'.

Tej t-xi' Jesús na'l Dios toj Getsemani'
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹Etzin Jesús, exsin xi' twi' Wutz Olivos, tze'nxtaqjo n-oketaq tu'n; ex b'e'x b'aj iky' lipe' jni' t-xnaq'tzb'in

ti'lj. ⁴⁰Atzaj te' kykanin, iky xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Kux chi na'nqi'y Dios, tu'ntzintla mina chi kub' tz'aqa toj tq'ob' tajaw il.

⁴¹B'e'x el tlaqwin te Jesús tib' kyilj t-xnaq'tzb'in, b'alaqa jun mo kab'e echj xi laq'eye. Kub' meje, exsin ok tentz na'l Dios. ⁴²Chi' kyjalu'n: NMa'n, chin tklomila te' tkyaqil jni' kky'elix wu'n; me noqit nya a tze'nku waja, qala' atla tze'nkuxjo taja.

⁴³Tzmataq nyolin, jun paqx tzaj jun angel toj kya'l q'olte tipin. ⁴⁴Nimx jaw b'isin Jesús tu'n nimxtaqjo kyixk'oj tu'n tiky'x tu'n. Me tu'n ikyjo, jaw ti'nix tq'ajq'ojil twi' tu'n tna'n Dios. Tu'npetzi'n, ox tx'uljin a' ti'lj, nchi kub'ik tz'aq twutz tx'otx', ex ikytaq chi ka'yin tze'nku chiky'.

⁴⁵Tb'ajlinxitzin na'n Dios, jawtzin we'ksts, exsin aj meltz'aj kyk'atzjo t-xnaq'tzb'in, me noqtaql nchi ktanl kye' tu'n b'isb'ajil, tej kyel jyet. ⁴⁶Chi Jesúsjo kye kyjalu'n: ¿Tiqu'nil nchi kta'n? Kux chi jaw we'ksa, ex kux chi na'n Dios, tu'ntzin mina chi kub' tz'aq'iy toj tq'ob' tajaw il.

Te' tkux q'o'n Jesús toj tze
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷Tzunxtaq nyolin Jesús kyuk'a t-xnaq'tzb'in, tej kypon tilj txqan xjal. Ataq Judas, a attaq toklin kyxol kab'lajaj t-xnaq'tzb'in, nejnin kywutz. Ok laq'e ma'tzil te Jesús. ⁴⁸Me atzin te Jesús iky xi tq'ma'n te kyjalu'n: Ay Judas, ¿Ma noqtzin tu'n jun ma'tzj ok chin xelet q'o'nny toj kyq'ob'xjal, a ayi'n Tk'wal Ichin?

⁴⁹Ayetaqtzin kye', a ite'taq tuk'a Jesús, tej tok kyka'yin, ex tok kyb'i'n a nb'ajtaq, xi kyqanin kyjalu'n: Taa, ¿Oktzin kchi okil qtx'e'mi'n tu'n qkxb'ila, tu'n tkleta?

⁵⁰Me at jun te, a mix kub' tyo'ne, qala' b'e'x xi lipin tx'emil te' taq'nil nnejil pale. B'e'x el tjaspi'n t'xkyin, a at toj tman q'ob'.

⁵¹Me ante Jesús xi tq'ma'n kyjalu'n: Kukxjo, chi tenku xjaljo.

* 22:35 Mt. 10:9-10; Mr. 6:8-9; Lc. 9:3; 10:4. † 22:37 Is. 53:12. ‡ 22:44 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' iteye v. 43 ex 44.

Ok tmeko'n te Jesús tǎkyinj aq'nil anetzi'n, ex b'e'x q'anit tej xjal te jun majx. ⁵²Xitzin tq'ma'n Jesús kye kynejil pale, kye xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, ex kye nejinel kyexjal; aye xjal lo, a ayetaqtzi'n otaq chi ul tzyulte Jesús. Chi' kyjalu'n: ¿Tiqu'nil ma chi ula tzyul we'y, q'imila kykxb'ila ex kytze'y, nyakuj iky ma chin ele weji'y te kye'y tze'nku jun ileq'? ⁵³Kykyaqil q'ij o chin ten we' kyuk'iy tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, me mix jun maj x'in ok kytzyu'n.^a Me mapen kanin kye' kyq'ijil, tu'n tkub' kyb'inchinji'y a kyaja, qu'n atzi'n tq'ijiljo, tu'n tkawin tajaw qlolj.

Tej tkub' tewin Pegr, qa tojtzqi'ntaq Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Ok tzyu'n Jesús kyu'n, exsin xi ky'i'ntz tzma tja kynejil pale. Atzin te Pegr, najchaq xi lipeye te'. ⁵⁵Atzaj te' kykanin, b'e'x kub' kykcho'n kyq'aq' nky'aj pe'n, exsin i ok txoletz ti'lj. Ex majx te Pegr tokxtaq kyxol. ⁵⁶Me jun paqx, el tniky'tzajil Pegr tu'n jun txin, a n-aq'nintaq tojjo ja anetzi'n. Ok kyim wen ti'lj Pegr, tej q'uqlektaq ti'lj q'aq', exsin chitzjo kyjalu'n: Ex majx te' lu'n attaq tuk'a Jesúsch.

⁵⁷Me b'e'x kub' tewin te Pegr. Chi' kyjalu'n: Ay txin, nyax wojtzqi'n weji'y ichin anetzi'n.

⁵⁸A'kxtaqku te' ikyjo, tej tiwle juntl majl Pegr tu'n juntl xjal, a iky tq'ma' kyjalu'n: Ex majx te at kyxoljo xjal anetzi'n.

Me ante Pegr chi' kyjalu'n: Me mina, nyaqin weji'y.

⁵⁹B'alaqa otaq tziky' jun or ikyjo, tej tjaw ti'n tib' juntl xjal, a chi' kyjalu'n: Twutzxpen te', ajin te' xjal lo attaq tuk'a Jesús, qu'n ex aj Galiley te lu'n.

⁶⁰Xi ttzaq'win Pegr kyjalu'n: iMina! Mi wojtzqi'n we', ex nti'x n-el nniky'a te, ti' qil'jil nyoliniy.

Jun paqx, na'mtaqxpe tb'aj yolin te Pegr, tej tjaw oq' te tman eky'. ⁶¹Tzaj

meltz'aj te tAjaw Tkyaqil, exsin xi kyimtz toj twutz Pegr. B'e'xpen i ul julk'aj tej tyol Jesús toj tk'u'j Pegr, aj otaq chex tq'ma'n te kyjalu'n: A na'mxtaq toq' tman eky', ok kchin k'wel tewi'n oxe maj. ⁶²B'e'x etz ti'n te Pegr tib' kyxol xjal, exsin ok tentz oq'il wen.

Tej kyb'aj xmayinxjal ti'lj Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³Ayetzin kyej xjal, a tzuntaq nchi xq'uqin ti'lj Jesús, noqxtaq nchi jaw xmayin ti'lj, exsin n-oktaq kyb'yo'n. ⁶⁴Ok kymaqsi'n twutz Jesús, exsin xi kyqanin te kyjalu'n: Kanintzin ti'lj. ¿Ankye s-ok b'yo'ntiyeh?

⁶⁵Nimku txqantl yol te xmayb'il i b'aj ok ten q'malte te.

Tej tpon q'i'n Jesús kywutz tnejil kawil kye Judiy

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶Atzaj te' qsqix, i ok kychmo'n kye tnejil Judiy kyib', junx kyuk'a kynejil pale, exqetzi'n jni' xnaq'tzil ti'lj ojtxe kawb'il, exsin xi ky'i'ntz Jesús twutz. Atzaj te' kykanin, xitzin kyqanintz te kyjalu'n: ⁶⁷Q'mantza qe'y, ¿Aj qa ajij Crist, a at toklin tu'n Dios?

Chi Jesús kye kyjalu'n tej t-xi ttzaq'win: Qa ayi'n, qa nchiji'y, nlay chinx kynimi'n. ⁶⁸Ex qatzin ma txi nqanintza jun nxjelb'itza kye'y, nlay chin tzaj kytzraq'wi'n. ⁶⁹Me texjo q'ij lo, toj tman q'ob' qMan Dios, a nimxix tipin; ok kchin k'wel qeyi'y kawil tuk'a, a ayi'n Tk'wal Ichin.

⁷⁰Tej kyb'inte ikyjo, kykyaqilx xi qaninte te kyjalu'n: ¿Apela tejitzza k'walb'aj te Dios?

Xi ttzaq'win Jesús kye kyjalu'n: Twutzx te', ayinqin weji'y, ikyxjo tze'nku ma tzaj kyq'ma'n.

⁷¹Chi chiljo kyjalu'n: ¿Me ti' til txqantl tstiylitz te qe? A tojx ttzi ma chi b'ajetza jni' xol' yol tu'n ti'lj Dios, a ma chi qb'i, chi chi'.

^a 22:53 Lc. 19:47; 21:37.

Tej t-xi q'i'n Jesús twutz Pilat

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 ¹I jaw we' kykyaqilx, exsin xi kyi'n Jesús tzmax twutz Pilat. ²Twutz Jesús i b'aj ok ten stz'imilte jni' yol ti'j. Chi chi' kyjalu'n: Ma tz'el jyetjo ichin qu'n lo, a tokxix tilil tu'n, tze'n tu'n kyjawe naje qxjalila. Tok q'malte kyexjal, qa nya il ti'j tu'n t-xi kychjo'n k'ayb'il te' nmaq kawil, ex tzunxix ntzaj tq'ma'n, qa aku a Crist, a sk'o'nix tu'n Díos, ex qa nmaq kawil.

³Xitzin tqanin Pilat te Jesús kyjalu'n: ¿An tejiy nmaq kawil kye Judiy?

Ayi'n, ikyxjo tze'nku ma tzaj tq'ma'n, chi Jesúsjo.

⁴Xitzin tq'ma'n Pilat kye' kynejil pale, ex kye' jni' xjal, a ite'taq antza. Chi' kyjalu'n: Qa o'kxjo lo, nti' jun te' ichin til ma knettz wu'n, chi Pilatjo.

⁵Me noqx jaw kyinx kyib', tej kyb'in te' ikyjo, ex xi kyq'ma'n kyjalu'n: Me noqx ma chi jaw najx kyexjal tojjo tnam lo kyu'njo jni' t-xnaq'tzb'il. Antza tzaje xkyeye tu'n toj tx'otx' te Galiley, exsin lu'ltz lajo'n tu'n tojjo tx'otx' lo te Judey.

Tej t-xi kyi'n Jesús twutz Herodes

⁶Tej tb'inte Pilatjo yol lo, xitzin tqanintz, qa aj Galileytaq Jesús. ⁷Atzaj te' t-xi q'ma'n te qa te Galileytaq, b'e'xsin xi tsuma'ntz Jesús tzma twutz Herodes, a nmaq kawiltaq toj tnam te Galiley, qu'n kyojjo q'ij anetzi'n, ataqtza ta'ye Herodes toj tnam te Jerusalén.

⁸B'e'x jaw tzalaj te Herodes, tej tiwle Jesús tu'n, qu'n ila'xi maj tajtaq tu'n tlonte, qu'n tu'n nimku tqanil otaq tb'i ti'j Jesús, ex tajtaq tu'n tlonte jun techil tipin. ⁹Nimx ok ten qanilte te, me atzin te Jesús nti'x ch'in te' xi ttzaq'win. ¹⁰Ex majqextaq kye' jni' kynejil pale, exqetzi'n jni' xnaq'tzil ti'j ojtze kawil ite'taq antza; tzunx nchi lab'textaq wen tu'n t-xi kypatin Jesús. ¹¹Tu'n ikyjo, b'e'x ok xmayin te Jesús tu'n Herodes,

ex kyu'n xo'l q'aq', a ite'taq xq'uqilte. Exsin ok q'o'n t-xb'alin, a tzunxtaq qopinx wen, nyakutlaj nmaq kawil. Kub' kyb'inchin ikyjo, noq te kyxmayb'il ti'j. Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x tzaj sma'ntl Jesús tu'n Herodes twutz Pilat. ¹²Texjo q'ij anetzi'n b'e'x ok tuk'lin Pilat tib' tuk'a Herodes, qu'n kyajq'o'jtaq kyib'.

Tej t-xi tq'ma'n Pilat, tu'n tkub' b'yet Jesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³Ok tchmo'n te Pilat jotqexjo jni' kynejil pale, jni'qe kawil exsin tkyaqil xjal, ¹⁴exsin xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Ayi'y ma chi ul q'inte ichin lo nwutza, exsin nkyq'ma'n, qa ma jaw naj kyxjalila tu'n. Me kywutza, ma b'aj nqani'n te ti'jjo ma b'aj kyq'ma'n ti'j, me nti' jun wetza til ma tz'el jyet wu'n, ¹⁵ex ikyx te Herodesjo, nti' tilx xjyet tu'n. Qu'n tze'n ttentz saj tmeltz'intl. Kan lo, nti' tetz il ma b'ant tu'n, a atit kyimin ti'j. ¹⁶Ok k'wel nq'ma'n tu'n tjub'chit tetz, me b'e'x kxel ntzaqpi'n, aj tb'aj jub'chit.

¹⁷Toj nintz q'ij, iltaq ti'j tu'n t-xi tzaqpet jun xjal, a tku'xtaq toj tze. ¹⁸Me kykyaqilx xjal i jaw xch'in junx: iNti'pen te' ikyjo! iA te Barrabás tu'n t-xi tzaqpet!

¹⁹Atzin te Barrabás otaq kux q'o'n te' toj tze noq tu'n tpaj tjoyb'in q'oj ti'j kawil, ex tu'n otaq kub' tb'yo'n jun xjal. ²⁰Xi yolintl juntl majl Pilat kye, qu'n tu'n tajtaq tu'n t-xi ttzaqpi'n Jesús. ²¹Me noqx jaw kyi'n kyexjal tq'ajq'ojil kywi': iPejk'inksa twutz cruz tu'n tkyim! chi chi'!

²²Toj tox majin, xi tq'ma'n Pilat kye kyjalu'n: Qala!, ¿Ti'ixixsin iltz ma b'ant tu'n? Nti'x wetza til ma jyet wu'n, a atit kyimin ti'j. Ok k'wel jub'chit tetz, me b'e'x kxel ntzaqpi'n, aj tb'aj jub'chit.

²³Noq i b'aj jaw tiljx kyexjal tu'n kyxch'in. Nchi qanlaj ti'j tu'n tkub' b'yo'n Jesús twutz cruz. Nimx i xch'in tzmaxi kub' qe'n, tej ttzaj tziyi'n a

^b 23:17 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 17.

nkyqanintaq. ²⁴Xi tziyinx te Pilatjo, a ntzaj qanin te: ²⁵Jatztzin tzaqpi'n Pilatjo Barrabás, a ichin tku'xtaq toj tze noq tu'n tpaj tb'ujb'in ex tb'i'yb'in, ikyxjo tze'nku nkyqanintaqxjal, exsin kub' tb'inchin tuk'a Jesús tze'nkuxjo nkyqanintaq.

Tej tjaw pejkit Jesús twutz cruz

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-

32; Jn. 19:17-27)

²⁶Atzaj te' t-xi q'i'n Jesús tu'n tjaw pejkit twutz cruz, b'e'x ok kytzyu'n jun ichin aj Sirene, Simun tb'i, tzajnintaqjo ichin anetzi'n toj koj'b'il. Jaw kyq'o'n cruz tib'aj, tu'ntzintla t-xi tiqin, ex tu'ntla tok lipe ti'j Jesús.

²⁷Ma nintz teqya ox chi oq'x, ex ox chi weqinx, tu'n kyb'isb'in ti'j. ²⁸Xi ka'yin Jesús kyi'lj, ex xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Ayi'y qya te Jerusalén, mina chi oq' kye' wi'ja, qala' chi oq'x kye' kyi'ljxa, exsin kyi'lj kyala. ²⁹Qu'n tzul kanin te tq'ljil, aj kyq'umle yol lo: Ky'iwlinqexix kye' qya, a mib'in chi alin, aye' nti' jun kyal s-ok, ex nti' jun k'wal xmi'xin kyi'lj. ³⁰Tzmaxipetzin kchi okil ten kye xjaljo xch'ilte kye wutz kyjalu'n: Ayi'y wuutz, kux kytzaj tilje qib'aja; ex icy kel kyq'ma'njo kye' much'ila wutz kyjalu'n: Qo tewinx qe. ³¹Qu'n qa icy nb'ant kyu'n xjal wi'ja ja'lin, a ayi'n nti' wila, zYajtzil tetzjo kyi'lj xjal toj Jerusalén jni'lixla kb'antile kyu'n?

³²I xi q'i'n kab'etl aj il, tu'ntzintla kyjaw pejkit twutz cruz junx tuk'a Jesús. ³³Atzaj te' kykanin twi' wutz Tb'aqil Twi' Kyimnin tb'i, jaw pejkit Jesús twutz cruz exqetzi'n kab'e aj il, jun toj tman q'ob', ex juntl toj t'xnayaj. ³⁴Na'n Jesús Dios, tej tjaw q'o'n twutz cruz, ex chi' kyjalu'n: Ay nMaan, najsimá kyil, qu'n tu'n mina n-el kyniky' ti'ljjo nkub' kyb'inchin.^d

Ayetzin kyej xjal a xo'l q'aq'qetaq i b'aj saqchan kyxol tze'n tu'n tsipe te' t-xb'alin Jesús kyxolile. ^e ³⁵Tzuntaq nchi

ka'yin kyexjal ti'taqjo nb'aj; ayetzin kyej kawilqetaq, noq nchi jaw xmayintaq kye' ti'j Jesús. Chi chi' kyjalu'n: Qa ila' xjal o klet tu'n; klomtzin tib'tza tilx tib'a ja'lin, a qa twutzx, qa Kolila, a Crist, a sk'o'nixix tu'n Dios.

³⁶Majqexpe kye' xo'l q'aq' i ok ten xmayil ti'j Jesús. Nchex laq'etaq tk'atz, exsin nxitax kyq'o'n tx'am vin te tk'wa'.

³⁷Chi chi' kyjalu'n: A qa axixtza nmaq kawil kyib'aj xjal Judiy, klomtzin tib'tza tilx tib'a.

³⁸Ex attaq jun yol tz'ib'ink tib'ajxi twi', a ikytaq ntq'ma'n kyjalu'n: Ate Jesúsjo, a Nmaq Kawil kye aj Judiy.

³⁹Atzin te' jun b'inchil il, a yo'b'inkstaq twutz cruz, tzuntaq nxmayintaq te' ti'j Jesús kyjalu'n: A qa axixjiy Crist, a Kolil, a sk'o'nixix tu'n Dios, klomtzin tib'tza tilx tib'a, ex majqoxpe qe', qo tkloma.

⁴⁰Tzajtzin tzaq'win te' juntl aj il te tuk'a kyjalu'n: zMa nti'xsin ch'in tchewil Dios ntzaj ti'ja? zMa minatzin nkub' t'nab'lin, qa ikyx kawb'iljo ma kub' q'o'n tey, tze'nku' te xjal lo? ⁴¹B'ape qetz, nqqaninku qe qu'n luqin qchjo'n ti'j tkyaqiljo nya b'a'n o b'ant qu'n. Qalatzin te' ichin lo nti' te' il ma b'ant tu'n.

⁴²Tzaj tq'ma'n'ljo xjal kab'el tyol kyjalu'n: Ay wAjaw, wexsin chin tzaj tna'n ch'in we, aj t-xi xkye' Tkawb'ila.

⁴³Xi tzaq'win Jesús kyjalu'n: Twutzxix kel nq'ma'n tey, qa b'e'xku ja'lin ok ktenb'ila wuk'iy toj kyalj.

Tej tel kyim Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴Te' tok kab'laj q'ij, ex tzmáxi toj oxo or te qale, b'e'x ok yupj twutz tx'otx'.

⁴⁵Mix qopinil te q'ij, ex b'e'x kub' laqjjo ma tij xb'alin toj niky'ljin, a tokxtaq te pa'b'l toj tnejil ja te na'b'l Dios.^f

⁴⁶Jaw ti'nixix te Jesús tq'ajq'ojil twi'. Chi' kyjalu'n: Ay Taa, toj tq'ob'a kel woqxenin we' wanim.^g

Tej tb'aj tq'ma'n tyol ikyjo, b'e'x el kyim.

^c 23:30 Os. 10:8; Tchi. 6:16. ^d 23:34 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye tnejil tnej v. 34. ^e 23:34 Sal. 22:18. ^f 23:45 Ex. 26:31-33. ^g 23:46 Sal. 31:5.

⁴⁷Atzaj te' tlonte kawil kyxol xo'l q'aq' aj Rom tkyaqiljo otaq b'aj, jaw tnmisin tb'i Dios, ex chi' kyjalu'n: Twutzxpentetz, nti'taq te' ichin til lo.

⁴⁸Jotxjo jni' xjal ite'taq antza, a kyli jni' otaq b'aj, ox tz'ok kyq'ajtzin ttzi kyk'u'lj te b'isb'ajil, tej kyajtz.

⁴⁹Me ayetzin kye xjal, a ojtzqi'ntaq Jesús kyu'n, exqetzi'n jni' qya, a i tzaj lipe til'j tzman toj tx'otx' te Galiley, najchaq ch'intl i kyije tene kye' ka'yil ti'jjo jni' nb'ajtaq antza.^h

Tej tkux muqu'n Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Toj tnam te Arimatey te tx'otx' te Judey, ataq jun tb'anil ichin, Jse tb'i. Tz'aqlexixtaqjo xjal anetzi'n, exsin toktaq te tajlajjo jun ch'uq kykawil aj Judiy. Tky'e'taq te Jse ti'jjo nb'anttaq kyu'n jni' tuk'a, qu'n tu'n tzuntaq nyon til'j Tkawb'il Dios. ⁵²Tu'npetzi'n, xi' jyolte Pilat, exsin xi tqanantz t-xmilil Jesús. ⁵³Atzaj te' tku'tz t-xmilil Jesús twutz cruz, kux tb'alq'in toj jun iqb'il tb'anilx wen, exsin okx tq'o'ntz toj jun tjulil kyimnin, a liku'nxxtaq twutz piky, a nti'taq kyimnin otaq tz'okx toj. ⁵⁴Tkyaqiljo lo kub' tb'inchin Jse liwey, qu'n nti'taq amb'il, qu'n ch'ixtaq tok qaq or te qale. Qu'n tojjo or anetzi'n, iltaq til'j tu'n t-xi tzaqpet aq'untl, tu'n t-xi xkyejo q'ij te ajlab'l.

⁵⁵Ayetzin kyej qya, a otaq chi tzaj lipe til'j Jesús tzman Galiley, i pon kanin t-xmax ttzi jul, ex ok kyka'yin tze'n oke t-xmilil Jesús, tej tkyij muqu'n. ⁵⁶Atzaj te' kypon kanin kyja, i ok ten b'inchil te' jni' q'anb'il, a n-ajb'in te k'ok'jsb'il t-xmilil jun kyimnin, exsin q'anb'il, a tu'n tok su'yit til'j, tu'n mi tzuwixe. Me b'e'x i ajlantz tojjo q'ij te ajlab'l, tze'nxjo nq'umlajtz toj Tyol Dios.ⁱ

Tej tjaw anq'intl Jesús juntl majl

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 ¹Toj tnejil q'ij te seman, qlixjexix wen, i ul kanin kyej

qya ttzi jul. Tzaj kyin jni' q'anb'il te k'ok'jsb'il, a otaq b'aj kyb'inchin. ²Atzaj te' kyul kanin, txulinx kywutz til'j, qa otaq txi yek'lj tej ab'lj, a kyij q'o'n te jupb'ilte ttzi jul. ³I okx toj jul, me nti' t-xmilil qAJaw Jesús jyet kyu'n. ⁴B'e'x i jaw xob', ex nti' tumil jyet kyu'n ti'taqjo tu'n tkub' kyb'inchinl. Ex jun paqx, kyli kab'e ichin, a wa'lqetaq kyk'atz, a tzunxtaq tilk'ajjo kyxb'alin. ⁵B'e'x tzaj txqan kyxob'il, ex i kub' muk'e tzman twi' tx'otx'. Me ayetzin kyej ichin, a wa'lqetaq antza, iky tzaj kyq'ma'n kyjalu'n: ¿Titzin qu'n nchi jyo'n kyxol kyimnin ti'jjo a itz'? ⁶Nyatza ta'ye tzalu'n, qala' ma jaw anq'in juntl majl. Kyna'ntzinjily jni' yol xb'aj tq'ma'n kye'ly ti'jjo lo, tej atxtaq toj tx'otx' te Galiley: ⁷Qa iltaq til'j tu'n t-xi q'o'n Jesús, a Tk'wal Ichin, toj kyq'ob' b'inchil il, ex tu'n tjaw pejk'in twutz tcruz; me toj toxin q'ij, iltaq til'j tu'n tjatz anq'in juntl majl.^j

⁸B'e'xpetzi'n, i ul julk'ajjo tyol Jesús toj kyk'u'lj. ⁹Ex atzaj te' kyaj meltz'aj ttzi jul, b'e'x i ok ten q'malte jni'xjo otaq kyb'i, exsin otaq kyli kye' junlajaj t-xnaq'tzb'in Jesús, ex kye kykyaqil xjal. ¹⁰Ate Mariy, aj Xle'n; Juana; Mariy, a tnana Santyaw; exqetzintljo txqantl qya, ayetzin i xi q'inte tqaniljo kye' t-xnaq'tzb'in Jesús. ¹¹Me kyky'e'taq kye t-xnaq'tzb'in tu'n t-xi kynimin, qu'n toj kynab'l nyakuj noq toj kywi'taqjo qya otaq tz'okx.

¹²Me atzin te Pegr, b'e'xkux tzaj rinin te', tu'n tul kanin tзма ttzi jul. Atzi'n te' tokx tka'yin, o'kqexjo iqb'il ite'kutaq. B'e'xsin aj meltz'ajtz tja, ex noqx jaw ka'yilaj til'j tkyaqilj lo.

Tej t-xi' Jesús kyuk'a kab'e nimil tзма toj tnam Emaús

(Mr. 16:12-13)

¹³Tojxjo q'ij anetzi'n, ite'taq kab'e nimil ti'j Jesús kyja'taq kyxi' toj jun tnam, Emaús tb'i, b'alaqa ch'ime oxo ajlab'taq ta'ye tk'atz tnam te Jerusalén.

^h23:49 Lc. 8:2-3. ⁱ23:56 Ex. 20:8-10; Deu. 5:12-15. ^j24:7 Mt. 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mr. 8:31; 9:31; 10:33-34; Lc. 9:22; 18:31-33.

¹⁴Tzuntaq nchi yolin ti'j tkyaqiljo otaq b'aj. ¹⁵Toktaq kyyol, ex tzuntaq nchi ch'otj kyxolx, atzin te Jesús cheb'e ok laq'e te' kyk'atz, ex xi lipe kytxlaj. ¹⁶Me exla qa iwle Jesús kyu'n, me atla jun ti', a mix taq'e tu'n tel kyniky' te, alkyetaqjo nb'ettaq kytxlaj. ¹⁷Xitzin tqanin Jesús kye: ¿Ti'tzin kye' nkub' kyyolin toj b'e? ¿Ex ti'tzin qu'nil nchi b'isin kye'?

¹⁸Tzajtzin ttzaq'win te' jun, a Cleofas tb'i: B'alaqa o'kx ch'in te kyxoljo b'etin xjal toj tnam te Jerusalén, a nya b'i'in tu'n ti'chaqjo ma b'aj tojjo tnam anetzi'n.

¹⁹Xitzin tqanin Jesús: ¿Ti'chaqtzin ma b'ajtz?

Chi chi' kyjalu'n: At jun te ma b'aj ti'j jun aj Nazaret, a Jesús tb'i. Nimxtaq tipin tb'inchb'in exqetzi'n jni' tyol twutz Dios ex twutz tkyaqil xjal. ²⁰Me aye kynejil pale exqetzi'n jni' kawil xi q'mante tu'n tjaw pejk'it twutz cruz, exsin tu'n tkub' b'yettz. ²¹Q'uqlexixtaq qe' qk'u'lj, qapetzin ataq tetz, tu'n tkolin kyi'ljo aj Israel. Me ma b'ant-xi oxe q'ij te' lo tb'ajlin, exsin nti'ltz ma qli'y. ²²Ex mape qo jaw xob' qe ja'llin kyu'n junjun qya, a ite' kuk'iy. Chi txa'lj qlixjexix ttzi jul, a ja' okxi muqet. ²³Ex b'e'x xi ajtz meltz'aj, qu'n tu'n nti' t-xmilil xknet kyu'n. Me atzin ja'llin, tzun nchi yolin ti'j, qa ma chi iwle kab'e t-angel Dios kyu'n, ex ma tzaj q'ma'n kye, qa itz' te Jesús. ²⁴Ex ite' junjuntl qe' kuk'a, a chi txa'lj ttzi jul anetzi'n, ex ikyx s-iwle kyu'n, tze'nku otaq b'aj q'ma'n kye kyu'n qya. Ex ikyxjo mina s-iwle Jesús kyu'n.

²⁵Chitzin Jesús kye kyjalu'n: Nti'xla kye' kynab'l, ex yajx nxi kyniminji'y tkyaqiljo, a xb'aj kyq'ma'n yolil Tyol Dios ojtxe. ²⁶¿Ma nyatzin iltaq ti'j tu'n tiky'x tu'n Kolil, a Crist nej, a na'mxtaq tjaw nimsin?

²⁷Tb'ajlinxi' ikyjo, oktzin ten Jesús chiky'b'ilte kye jotxjo jni' ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, aye' jni' yol, a nchi yolin ti'ljo tchwinqil; tzajx xkye tu'n kyojjo tu'lj Moisés, exsin toj kyu'ljo jni' txqantl yolil Tyol Dios.

²⁸Atzaj te' kykanin tojjo tnam, a ja' tu'nntaq kyxi'ye, majx tqanku xi'l te Jesús,

nyakutzintlaj najchaq ch'intl tu'n tpone. ²⁹Me ayetzin kyej xjal, ox chi lab'tex tu'n tkyij Jesús kyuk'a. Chi chi' kyjalu'n: Ku tkyija kuk'iy, qu'n tu'n ma qoqix ja'llin; noq kyja qok yupjte. B'e'xsin okx Jesús tuja, tu'n tkyij kyuk'a. ³⁰Tetzi'n kyok qetz ti'j me'x, jawtzin ttzyu'n Jesús jun wab'lj, exsin xi tq'o'n chjonte te Dios ti'j. B'e'x kub' tpi'xin, exsin xi tq'o'ntz kye. ³¹Tzmaxipetzin jqet kywutzjo tu'n tel kyniky' ti'j Jesús, me texjo paq anetzi'n, b'e'x kub' naj te Jesús kywutz. ³²Ex i jaw yolin kyxolx: ¿Ma nyatzin twutzx, qa ma qna' jun nim tzaljb'il toj b'e, tej s-ok ten chiky'b'il te' t-xilin yol, a nyolajtz ti'j toj Tu'jil Tyol Dios?

³³Nti' ch'in kub' kyayo'n. B'e'xkux kub' b'e kyu'n, tu'n kymeltz'ajl toj Jerusalén. Ex antza ch'uqleqetaqjo junlajaj t-xnaq'tzb'in Jesús, junx kyuk'a txqantl kyuk'a. ³⁴Xi kyq'ma'n kye kyjalu'n: Twutzxix tetz qa ma jatz anq'in juntl majl te qAjaw, ex qa ma tz'ok tyek'in tib' te Simun.

³⁵Kyka'b'iltzintz i ok ten txolb'ilte ti'ljaqjo otaq tziky' kyi'lj toj b'e, ex kyq'ma tze'n tten el kyniky' te Jesús, tzmaksi' te' tkub' tpi'xin wab'lj.

Tej tkub' tyek'in Jesús tib' kye t-xnaq'tzb'in

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶Tzunxtaq nchi yolin ti'ljo otaq tziky' kyi'lj, tej tkub' we' Jesús kyxol, exsin q'olb'in kye. Chi' kyjalu'n: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n, chi'.

³⁷Me ayetzin kyetz nimx kyxob'il tzaj, qu'n kub' kyb'isin qa noq jun klelin otaq kyli. ³⁸Me atzin te Jesús iky xi tq'ma'n kye kyjalu'n: ¿Titzin qu'n ma chi jaw xob'a? ¿Ex ti'tzin qu'n ma jaw ka'min kyanmi'n? ³⁹Kyka'yintzi'n nq'ob'a ex kyka'yinkuy nqa'n. Ayinqinx weji'y. Chin kytzyu'nka ex chin kyka'yinka, qu'n jun klelin nti' te' tchib'lil ex tb'aqil, tze'nku ma kyli'y wi'ja.

⁴⁰Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, b'e'xsin i xi tyek'intzjo tq'ob' exqetzi'n tqan. ⁴¹Nimx i jaw ka'ylaj, ex nimx tze'jb'il kynal. Tu'n

ikyjo, mix ja' nxi kynimine tkyaqil, qa ataq Jesúsjo. Tu'npetzi'n, chi Jesúsjo kye kyjalu'n: ¿Nti'tzin ch'in wab'j kyuk'iy tzalu'n te nwa'y?

⁴²Xitzin q'o'n ch'in kyix' te, a tzq'ajsin toj q'aq', ⁴³ex xi ttzyu'n, exsin xi tchyo'ntz kywutz. ⁴⁴Xitzin tq'ma'n kyjalu'n: Atzi'n ma tziky' toj nchwinqila ja'lin, atzaj b'aj nq'ma'n kye'y tej intintaqxa kyuk'iy: Qa iltaq til'j tu'n tb'ajjo jni' tz'ib'in wi'ja toj tkawb'il Moisés, kyoj kyuj' yolil Tyol Dios, ex kyojjo jni' U'j te B'itz.^k

⁴⁵Kub'sin tyolin Jesúsjo lo, tu'ntzintla tel kyniky'jo t-xnaq'tzb'in til'jjo jni' tz'ib'in toj Tu'l'il Tyol Dios ⁴⁶Chi' kyjalu'n: Tz'ib'in ta' te', qa iltaq til'j tu'n nkyima, ayi'n Crist, me toj toxin q'ij, iltaq til'j tu'n njatz anq'i'n juntl majl kyxol kyimnin.^l ⁴⁷Ex qa toj tumil nb'i'y, il til'j tu'n t-xi yolit kye' jni' xjal, a ite' toj tkyaqil twutz tx'otx', qa il til'j tu'n tajtz til'j kyanminxjal tuk'a Dios, tu'ntzintla tkub' nnajsi'n

jni' kyil. Antza tu'n ttzaj xkye tq'umle yol lo toj tx'otx' te Jerusalén. ⁴⁸Aye kye' aku chi ok te kujsil te' tkyaqiljo lo. ⁴⁹Ayinku we' aku chin tzaj sma'n te' a saj tziyin kye'y tu'n nMa'n. Me il til'j, tu'n kykyija tzalu'n tojjo tnam te Jerusalén, ex tzmaksi aku chi exji'y, aj kyk'mo'nteji'y tipin, a ktzajil toj kya'j.^m

Tej tmeltz'aj Jesús toj kya'j
(Mr. 16:19-20; Kyb'i. 1:6-11)

⁵⁰Tb'ajlinxitzin lo, i tzaj tkle'n Jesús najchaq ch'intl tk'atz tnam, tzmaksi toj Betania. I jawtzin ti'n Jesús tq'ob' twutz kya'j, exsin i kub' tky'iwli'ntz. ⁵¹Ex tzmataq nky'iwlin, b'e'xsin el tpa'n tib'tz kyil'j, ex texjo paq anetzi'n, b'e'x xi q'i'n toj kya'j. ⁵²Tej kyb'aj k'ulin twutz, b'e'xsin i meltz'ajtz toj tnam te Jerusalén, me ox chi tzalajx wen. ⁵³Axsintza, i kub'e tene tkyaqil q'ij toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex nimx i q'o'n chjonte te.

^k 24:44 U'j te B'itz, *Salmos* tb'i toj kastiy. ^l 24:46 Sal. 16:10; Is. 52:13–53:12. ^m 24:49 Kyb'i. 1:4.

Tu'j Juan

Juan tb'i jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a k'u'jlinxixtaq tu'n (13:23; 19:26; 21:7, 20, 24). Kub' ttz'ib'in u'l' lo, a tkyajin Tb'anil Tqanil, a miyxi ch'intl'jo tze'nqeku oxel. Ate Juan ntzaj q'ma'nte qa kub' ttz'ib'in u'l' lo noq tu'n t-xi qninin qa a Jesúsjo a Crist, a Tk'wal Dios. Qu'n qa ma txi qninin ikyjo, ktenb'il qchwinqil, a nlay b'aj (20:31).

Nimxix nyoli'n u'l' lo ti'l'jo tb'inchb'in ex tyol Jesús, a mi nchi jyet kyojjo txqantl Tb'anil Tqanil, aye' Tu'j Matey, Marks ex Lucas. Ex ayetzin t-xnaq'tzb'il Jesús nya noqx jun techil ex junjun xnaq'tzb'il tze'nku kyojjo txqantl Tb'anil Tqanil, qala' yolinku Jesús kyuk'axjal, a Nicodem (cap. 3), ex a qya aj Samaria (cap. 4), ex a qya aj ky'a'jil (cap. 8), ex kyuk'a txqantl.

Ex ikyxjo, nimxix nyolin Juan tojjo tu'l' ti'l' taq'inb'in qAjaw kyxol t-xjalil toj Judey; ex ntzaj tq'o'n nim yol tze'n tu'n tjapin b'aj tq'ijil Jesús toj Jerusalén, a na'mxtaq tkyim, ex tu'n t'jatz anq'in kyxol kyimnin. Tze'nku jun tumil nimxix tojjo Tu'j Juan, a tulil ex taq'b'in Xewb'aj Xjan, a tzaj tziyin Jesús tu'ntaq ttzaj tchq'o'n.

Ila'ku maj toj Tu'j Juan, ntq'ma'n Jesúsjo yol: Ayin weji'y, tze'nku lu'n: Ayin weji'y Wab'j, a q'olte chwinqil; Ayin weji'y Tzaj te tkyaqil xjal twutz tx'otx'; Ayin weji'y Tjpel Ch'laj kye rit; Ayin weji'y Tb'anil Kyik'lel, ex txqantl.

Atzin Tu'j Juan ntzaj tyek'in ankyexixjo Jesús, qu'n toj tnejil capítulo nyek'in qa aku Jesúsjo Tyol Dios, a at te jun majx, a s-ok te xjal, ex ma najan kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx'.

A Tyol qMan ma tz'ok te xjal

1 ¹Te tnejil, te' na'mxtaq tkub' b'inchit tkyaqil, noql attaqjo Tk'wal Dios, ax tb'i, a Yol. Atzi'n Yol lo junx ate tuk'a Dios, ex ax Diosjo. ²Atzin Yol lo at junx tuk'a Dios te tnejil. ³Noq tu'n te' Yol b'ante tu'n Dios tkyaqil. ⁴Noqit nya Yol b'inchin te' tkyaqil, nti'tla te at. ⁴Tu'n te' Yol at tkyaqil chwinqil, ex atzi'n chwinqil n-el spiky'e te jun yek'b'il ti'l' Dios toj kynab'l'xjal.

⁵Ex tzunx nqoptz'ajxjo spiky'in toj kyanminxjal, a o noj tu'n qxopin tu'n il, me atzin qxopin nlay yupixjo spiky'in tu'n.

⁶At jun ichin tzaj chq'o'n tu'n Dios, atzin tb'i Juan. ⁷Atzi'n ichin ul q'mal tqanil Jesús, ex nkub' tyolin kywutzxjal qa ax Jesúsjo a spiky'in, ex qa il ti'l' tu'n kyxi lipe ti'l'. ⁸Nya ate Juan spiky'in, noq ul chiky'b'il te' tqanil. ⁹Ataqz'i'n spiky'in lo a twutzix, a ch'ix tkub'

tyek'in tib' tzalu'n twutz tx'otx', q'ol te' tspiky'imil Dios kye kykyaqil xjal. ¹⁰Ataqz'i'n Yol atx te' ojtxe, qu'n a kub' b'inchin te' tkyaqil twutz tx'otx'. Me mix ele kyniky'xjal te. ¹¹Atzin tAjaw tkyaqiljo twutz tx'otx', qu'n a B'inchilte. Me atzaj te' tul, mix kub'e nimin kyu'n t-xjalil, aye aj Judiy. ¹²Me ayetzinl kye', a i xi niminte, b'e'x ok tq'o'nku kyoklin te tk'wal Dios. ¹³Qu'n b'e'x i itz'je juntl majl tu'n Dios, ex nya kyu'n xjal mo noq tu'n t-xim jun ichin.

¹⁴Atzi'n Yol ok te xjal, ⁶najan qxol, ex awoqoxixa o lonte nim t-xilin toklin; a toklin akuxixjo Tk'wal qMan Dios, nimxix t-xtalb'il ex twutzxtaqjo Tyol.

¹⁵Kub' tyolin Juan, a Jawsil A', ti'l' Jesús kywutz xjal, ex iky tq'ma' kyjalu'n: Ayetz'i'n, a tzuntaq chi b'i'n wi'ja, tej tb'aj nq'ma'n kye'y: Aj lipchetz wi'ja, nimx te' toklin nwutza, qu'n noql at te', tej na'mtaq wul itz'ji'y, nchiji'y kye'y. ¹⁶Qu'n tu'n qkyaqilx ma qo k'monte

^a 1:3 Gen. 1:1-31; Col. 1:15-17. ^b 1:6 Mt. 3:1; Mr. 1:4; Lc. 3:1-3. ^c 1:14 1Jn. 1:2.

nimx tky'iw'b'il qAjaw, noq tu'n nim t-xtalb'il qil'. ¹⁷Atzi'n ojtxe tkawb'il Dios, a ul q'o'n te Moisés, a nlay b'ant tu'n tjapin qu'n. Me atzin ja'lin, ma tzaj tq'o'n Jesucrist Tqanil twutzxix til' jun najsb'il qil ex til' jni' t-xtalb'il qMan. ¹⁸Mix a'lx o tli jun maj twutz Dios, me ma tzaj tchq'o'n Tk'wal, tu'n tyek'in te qe, tze'n t-xilin tten, qu'n ax Diosjo.

Tej tyolin Juan til' Jesucrist
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹Ayetaqzti'n xjal Judiy ite' toj tnam Jerusalén, i tzaj kychq'o'n junjun pale ex junjun aj Leví, xjelilte ankyetaqjo Juan.

²⁰I xitzin ttzaq'win; nti'x kub' tewin, ex twutzxix xi tq'ma'n: Nyaqin weji'y a Crist, a at toklin tu'n Dios.

²¹Nxiku kyqanin juntl majl te: ¿Tze'ntzin ttentz? ¿Me qa atejiy Elías?^d I xi ttzaq'win Juan. Nyaqin weji'y. ¿Me qa atejiy Tsan Dios, a attaq tulil?^e Ex xi tq'ma'n'l Juan: Mína.

²²Xitzin kyqaniltz te: ¿Me ankye tetza? Q'mantza qe'y, tu'ntzin t-xi qi'n tqanil kye' a saj chq'o'n qe'y. ¿Ankye tetza toj twutza?

²³I xitzin ttzaq'win Juan: Ayin weji'y tq'ajq'o'jil wib'aj, a kyij ttz'ib'in Isaías, a yolil Tyol Dios ojtxe, tej tq'ma:

Ex b'ijte tq'ajq'o'jil twi' jun a'la kujxix wen tojjo tzqij tx'otx', ja' nti'ye kynajb'ilxjal toj, a chi' kyjalu'n:

Kyb'inchim kyte'n twutz qAjaw, qu'n ch'ix tul tzalu'n twutz tx'otx'.^f

²⁴Ex ayetzi'n i xi chq'o'n kyu'n Parisey tu'n kyo'lin tuk'a Juan xi kyqanin te:

²⁵Qa nya tejy Crist mo Elías mo jun yolil Tyol Dios, ¿Ankye saj q'onte tokli'n tu'n kykux tq'o'n'xjal toj a', te jawsb'il a'?

²⁶I xi ttzaq'win Juan: Ma chi ku'xxjal toj a' wu'n, te jawsb'il a', me at juntl kyxola, a mi ojtzqi'n kyu'n, ²⁷a lipchetz wi'ja, a nimxix toklin. Nti' wokli'n nixpe tu'n woka te taq'nil.

²⁸Tkyaqiljo ikyjo; b'aj tojjo tx'otx' Betania, a at tlajaxi' Nim A' Jordán,

ja' nchi kuxe tq'o'n Juan xjal toj a' te jawsb'il a'.

A Jesús tal Tal Trit Dios

²⁹Toj junxil q'ij, xi tka'yin Juan Jesús kyjataq ttzaj laq'e tk'atz, ex xi tq'ma'n Juan kyexjal: Kyka'yinxá. Kyja tzaj laq'e' tal Tal Trit Dios, a k-elil q'inte kyilxjal toj tkyaqil twutz tx'otx', tze'nqeku tal tal rit, a kub' kyb'yo'n'xjal, atxix ojtxe te chojb'il kyil. ³⁰Qu'n atzin o txi nq'ma'nji'y kye'y, qa at juntl, a iltaq til' tu'n tul, ex qa attaql te' nim toklin nwutza, qu'n noql at te', tej na'mtaq wul itz'ji'y, nchiji'y kye'y. ³¹Ex nya wojtzqi'n'l we' twutz, me nchi kux nq'o'n xjal toj a' te jawsb'il a', tu'ntzin tel kyniky' aj Israel te, tze'nku tzalu'n: ³²Qu'n nli'y Xewb'aj Xjan, tej tku'tz toj kya'j tze'nku jun palom, ex kub' we' tib'aj Jesús. ³³Na'mx tel nni'ky'a te ankye te Crist, me akux Dios, a tzaj chq'o'n we, tu'n kyku'xxjal toj a', te jawsb'il a', o tzaj tq'ma'n wey nej: Qa ma tlijy Xewb'aj Xjan tu'n tku'tz, ex tu'n tkub' ten tib'aj jun xjal, axixsinte xjaljo at toklin tu'n tkux q'o'n'te Xewb'aj Xjan toj kyanminxjal te jun majx. ³⁴Ma nli'y, ex ayinkuxixa xin lonte qa a Jesúsjo Tk'wal Dios.

Tej kytzaj ttxko'n Jesús tnejil t-xnaq'tzb'in

³⁵Toj junxil q'ij, attaq Juan kyuk'a kab'e t-xnaq'tzb'in. ³⁶Tej t-xi kyka'yin nb'et Jesús, xi tq'ma'n Juan kye: Kyka'yinxá atzin ichin chi', atzin tal Tal Trit Diosjo. ³⁷Tej kyb'inte t-xnaq'tzb'in Juan yol ikyjo, b'e'x i xi lipe til' Jesús. ³⁸Ajtz meltz'aj Jesús ka'yil til'xi, xi tka'yin lipcheqe til', ex xi tqanin kye: ¿Ti'tzin nkyjyo'nch?

Jun paqx xi kytzaq'win: Ay Xnaq'tzil. ¿Ja'tzin ta' te tja?

³⁹Xi tq'ma'n Jesús kye: Ku kytzaja loltech.

Ex b'e'x i xi lipe ka'yilte ja' najle Jesús. Ex tej kykanin, b'e'x i kyij ten tuk'a

^d1:21 Mal. 4:5. ^e1:21 Deu. 18:15, 18. ^f1:23 Is. 40:3.

tzmaxi tex q'ij, qu'n otaq qoqix kye; qu'n otaq tz'ok kyaje or te qale.

⁴⁰Kyxoljo kab'e ichin anetzi'n, a Andrésjo jun, a titz'in Simun. ⁴¹Jun paqx, xi' Andrés jyolte Simun. Tetz'i'n tknet tu'n, xi tq'ma'n te: Ma jyet Crist qu'n, a sk'o'nxix tu'n Dios. ⁴²B'e'xsin xi k'le'n Simun tu'n Andrés tk'atz Jesús. Tetz'i'n tok ka'yin te' tu'n Jesús, xi tq'ma'n te: Simun, ay tk'wal Jonás. Me atzin ja'l'in k-okil nq'o'n juntl' b'iy, a Cefas, a ntq'ma', ab'l' toj qyol, mo Pegr.

**Tej kytzaj ttxko'n Jesús
Lip ex Natanael**

⁴³Toj junxil q'ij, kub' t-ximin Jesús tu'n t-xi' toj tx'otx' te Galiley. Antza oke tk'ulb'in Lip, ex xi tq'ma'n te: Lipeka wi'jach.

⁴⁴Antza najle te Lip toj Betsaida, axjo ttanim Andrés tuk'a Pegr. ⁴⁵Ex xi' te Lip jyol Natanael. Tej tel jyet tu'n, xi tq'ma'n te: O jyet qe' Crist qu'n, aj tze'nku kyij ttz'ib'in Moisés exqetzi'n jni' yolil Tyol Dios toj Tu'jil Tyol: Jesús aj Nazaret tb'i, a tk'wal Jse.

⁴⁶B'e'x xi tq'ma'n Natanael te Lip: ¿Ma akupela tz'etz jun nmaq xjal tojjo much' tnam Nazaret?

Ex xi ttzaq'win Lip: Ku tzaja wuk'iy; k-elil tniky'a te.

⁴⁷Tej t-xi tka'yin Jesús ch'ixtaq tpon Natanael tk'atz, ex ok tq'ma'n ti'l: Lu jun xjal lo, jun aj Israel tuk'a tkyaqil tanmin, mina njawje tk'u'lj.

⁴⁸Tej tb'inte Natanael ikyjo, xi tq'anin te Jesús kyjalu'n: ¿Tze'ntzin tten el tniky'a wi'ja?

Xi tq'ma'n Jesús te: Qu'n ma nli'y tokxtaqa t-xe tq'an iw, tej na'mtaq tok k'ulb'in tu'n Lip.

⁴⁹Xitzin ttzaq'win Natanael te Jesús: Ay Xnaq'tzil, Tk'wal Dios te, ex Nmaq Kawil kye aj Israel.⁸

⁵⁰Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma man txi tnimi'n noq tu'n t-xi nq'ma'n tey, qa o tz'iwliw wu'n t-xe tq'an iw? Me tzalu'n ok tla'b'ila txqantl' ti', a nimixixtl' tze'nku lo.

⁵¹Me twutzix kxel nq'ma'n tey: Tkyaqil t-xilin kya'l' ktzajil nyek'in te'y, nyakuj aye t-angel Dios nchi jax ex nchi ku'tz nk'atza, ayi'n Tk'wal Ichin, noq tu'n tkujisit nyola.^h

**Tej tkub' ttx'ixpin Jesús
a', tu'n tok te vin**

2 ¹Tb'ajlinxi' oxo q'ij, b'aj jun mejeb'lin toj tnam Caná, toj ttx'otx' Galiley, ex antza ta'yetaqjo tnana Jesús. ²Ex ikyx te Jesúsjo kyuk'a t-xnaq'tzb'in i tzaj ttxko'n toj mejeb'lin. ³Ex tej tel b'ajjo vin, xitzin tq'ma'n tnana Jesús te: Ma tz'el b'aj tej vinch.

⁴Me xi ttzaq'win Jesús: Ay qya, ¿Ti' qaj ti'l'jjo lo? Qu'n na'mx tpo'n amb'il tu'n t-xi xkye waq'i'n.

⁵Me b'e'x xi tq'ma'n tnana kye' nchi sipintaq: Kyb'inchinkuy tkyaqil a tze'nkuxjo ktzajil tq'ma'n kye'y.ⁱ

⁶Ex attaq qaq ma tij xöq' tkub'il a', ab'l' julsinqe, ex nchi ajb'in te kytx'ajb'il xjal Judiy, tze'nkuxtaqjo ojtxe tumil kyu'n. Teyile junjun nkux b'aj junjun winqin xöq' a' toj. ⁷B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye' nchi sipintaq: Kynojnsinqekuxji'y xöq' tuk'a a'. Ex i b'aj noj kyu'n wen. ⁸Ex xi tq'ma'n'l kye: Kyplu'nktz ch'in, ex kyinxax te tnejil nuk'il. Ex kub' kyb'inchin ikyjo. ⁹Ex atzin te' tnejil nuk'il kub' niky'b'in te' a', a otaq tz'ok te vin, nti' b'i'n tu'n ja' otaq tzaje, me ayetzin kye sipil b'intaq kye kyu'n, qu'n o kyli kye' ja' otaq chi meltz'aje kye' q'a'yil.

Ex atzin tnejil nuk'il te mejeb'lin, tzaj ttxko'n chmill'aj, a tzmataq njaw meje, ¹⁰ex xi tq'ma'n te: Kykyaqil xjal nxi kysipin nej a tb'anilx vin; ex ajtzin kyb'aj k'wa'n txokenj toj jun mejeb'lin, nxi kysipin vin, a nya wiyil, tu'ntzin mi kyna'ye ttxutxjil. Me atzin te, ma kub' tk'u'n tejiy vin tb'anilix, tu'n tokin tzmax tzalu'n.

¹¹Atzin lo tnejil techil tipin Jesúsjo b'ant toj najb'il Caná toj ttx'otx' Galiley, ex tu'n'jo lo xi tyek'ine' nim toklin kye' t-xnaq'tzb'in. Ex tu'n ikyjo, b'e'x xi kynimin qa Tk'wal Dios.

⁸ 1:49 Mt. 16:15-16. ^h 1:51 Gen. 28:12. ⁱ 2:5 Gen. 41:55.

¹²Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x xi' Jesús tojjo tnam Capernaum, tuk'a tnana, kyuk'a titz'in ex t-xnaq'tzb'in./ Antza i tene jun jte'b'in q'ij.

Tej kyex tlajo'n Jesús jni' k'ayil toj tnejil ja te na'b'l Dios

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³Tej ch'ixtaq tk'ul kani'n nintz q'ij te Wa'l Pan kye Judiy,^k jax Jesús tojjo tnam Jerusalén. ¹⁴Ex okx tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, ja' ate junjun sb'ul nchi b'aj k'ayin alu'mj te chojb'il kyilxjal, tze'nku wakx, rit ex palom. Ex ikyxjo, ok tka'yin aye xjal nya wen q'uqeqe tx'ebx'il pwaq. ¹⁵Tej tok tka'yi'n tkyaqiljo ikyjo; kub' tb'inchin jun asyal te poq'chb'il, ex i b'ajetz tlajo'n xjal ite' toj tja Dios, tuk'a jni' kyk'a'xjil, kywakix ex kyrit. Ex ja ttolpin kymexjo tx'ebx'il pwaq, ex b'aj kub' chitjjo pwaq twutz tx'otx'. ¹⁶Ex xi tq'ma'n kye' nchi b'aj k'ayin palom: Kyimetza kykyaqiljo lo tzma pe'n. ¿Ma mitzin nchi tx'ixwe'y tu'n ma tz'ok kyq'o'n tja nMa'n te jun k'ayb'il?

¹⁷B'e'xsin tzaj kyna'ntz t-xnaq'tzb'in, aj tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios:

Ay, Dios, Nimxix nchin xky'aqi'n ti'l Tjaych.^l

¹⁸B'e'xsin xi kyq'ma'n Judiy te: ¿Ti'tzin jun yek'b'il k'wel tq'o'n qwutza, qa at tokli'n tu'n tkub' tb'inchinji'y lo?

¹⁹I xi ttzaq'win: Kyuyuch'inkutzinji'y tnejil ja te na'b'l Dios lo, ex toj oxo q'ij otaq japin b'antl wu'n.^m

²⁰Xi kyq'ma'n Judiy te: Taj qaq toj ox k'alⁿ ab'q'e tu'n tjapin b'ajjo ja lo. ¿Ma akutzin japinte tu'n, toj oxo q'ij?

²¹Mix ele kyniky' ti'l t-xilin tyol, qu'n mi nyolin ti'l jun ja twutz tx'otx'; qala' ti'ljo t-xmilil. ²²Me yajxi, tej tjaw anq'in Jesús juntl majl kyxol kyimnin, ul julk'aj toj qk'u'ja, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ti'ljo yol lo, a otaq tzaj tq'ma'n qe'y. Ex tu'n ikyjo, xi qnimi'n a Tu'jil Tyol Dios ex tkyaqil tyol Jesús.

Ojtzqi'n tu'n Jesús tze'n tten junjun xjal

²³Kyojjo q'ij te Wa'l Pan lo, kub' tb'inchin Jesús nim techil tipin, ex

nimxjal i nimin ti'l. ²⁴Me mix oke qe tk'u'l kyil', qu'n el tniky' ti'l kynab'l kykyaqilx. ²⁵Nya il ti'l tu'n t-xi tq'ma'n jun a'la te, tze'n tten jun xjal, qu'n ojtzqi'n tu'n, tze'n t-xilin kyxim toj kyanmin.

Tej tyolin Jesús tuk'a Nicodem

3 ¹At jun ichin, Nicodem tb'i, jun Parisey nejinel kyxol aj Judiy. ²Kanin Nicodem tk'atz Jesús toj qniky'in, ex xi tq'ma'n te: Xnaq'tzil, b'inqe qu'n qa a Dios saj chq'o'nti'y te xnaq'tzil qe'y; qu'n mix a'l jun xjal aku tzaj yek'inte tipin tuk'a nim techil tze'nku nb'ant tu'n, qa nya qMan tuk'a.

³Xi ttzaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n te'y: Ankye te' mi tz'itz'je juntl majl,^o nlayx tz'el tniky' ti'ljo Tkawb'il Dios.

⁴B'e'x xi tq'aninku Nicodem te: ¿Tze'ntzin tten ikyjo; jun xjal ma tijin tu'n titz'je juntl majl? ¿Ma akutzin tz'okx toj tk'u'l ttxu, tu'ntzintla titz'je tkab' majin?

⁵Xi ttzaq'win Jesús te: Twutzxix kxel nq'ma'n tey, qa nlayx tz'okx jun xjal toj Tkawb'il Dios, qa mina s-itz'je te twutz tx'otx' ex tu'n Xewb'aj Xjan. ⁶Ankye te' ma tz'itz'je kyu'n manb'aj, at tchwinqil te twutz tx'otx'. Ex ankye te ma tz'itz'je tkab' majin tu'n Xewb'aj Xjan, at chwinqil te jun majx. ⁷Mi jaw ka'min tk'u'ja ti'ljo ma txi nq'ma'n tey: Tkyaqilx tetz il ti'l tu'n tjaw itz'je tkab' majin. ⁸Qu'n ikyxjo tze'nku te kyq'iq' njamin wen, me mina nqlo'n ja' ntzaje ex tze'n txi', ex ikyqetzin kye' aye nchi itz'je tu'n Xewb'aj Xjan.

⁹Xi tq'anin juntl majl te Jesús: ¿Tze'ntzin ttxoliljo ikyjo?

¹⁰Xi ttzaq'win Jesús: Ay Nicodem, jun tnejil xnaq'tzila kyxol aj Israel, exsin ¿Mi n-el tniky'a ti'ljo lo?

¹¹Twutzxix kxel nq'ma'n tey, anqej'i'y nqyolin, a b'i'n qu'n. Ex anqej'i'y nkub' qchiky'b'in a o qli'y. Me ayetzin kye mi nxi kyniminji'y a nxi

/2:12 Mt. 4:13. ^k2:13 Ex. 12:1-27; Deu. 16:1-8. ^l2:17 Sal. 69:9. ^m2:19 Mt. 26:61; 27:40; Mr. 14:58; 15:29. ⁿ2:20 Qaq toj ox k'al, 46 n-ele. ^o3:3 1Pe. 1:3, 23.

qq'ma'n. ¹²Ex qa mina xi tniminjiy a xb'aj nq'ma'n tey ti'jjo kyq'iq' te twutz tx'otx', ¿Tze'ntzin ttentz tu'n t-xi tniminji'y, a kxel nq'ma'n ti'jjo te toj kya'j? ¹³Qu'n mix a'l jun tetz o jax toj kya'j q'il tqanil; qala' o'kqinx we, a ayi'n Tk'wal Ichin, ñin ku'tz tzalu'n twutz tx'otx', qu'n toj kya'j intinetaqa ojtze. ¹⁴Qu'n ikytzi'n tze'nku te Moisés jax tyob'in toj tzqij tx'otx' jun twutzb'iyil kan ti'j jun tze, te jun q'anb'il kyexjal;^p ikytzin weji'y, a ayi'n Tk'wal Ichin, kchin jawil yob'i'n twutz jun cruz,^q ¹⁵tu'ntzin tkyaqiljo kchi nimil wi'ja mi chi naj; qala' ktenb'il kychwinqil te jun majx.

**Tq'aq'b'il tk'u'j qMan kyi'j
tkyaqilxjal twutz tx'otx'**

¹⁶Qu'n nimxix tq'aq'b'il tk'u'j Dios kyi'jxjal tzalu'n twutz tx'otx', ma chin tzaj tchq'o'n, a ayi'n Tk'wal junch'in, tu'ntzin kykyaqiljo a kchi nimil wi'ja nlay chi naj, qala' ktenb'il kychwinqil te jun majx. ¹⁷Qu'n atzin t-xim Diosjo lo, nya tu'n nkawi'n kujxix wen kyib'ajxjal; qala' tu'n kyklet tkyaqilxjal wu'n. ¹⁸Qu'n ankye te' knimil wi'ja, nlay naj te'. Me ankye te' tky'e' tu'n tnimin, at tkawb'il Dios tib'aj, a kujxix wen, noq tu'n ma chin el ti'jli'n, ex tu'n mi xi lipe wi'ja, a ayi'n Tk'wal Dios, a o'kxjo junch'in. ¹⁹Axixsin t-xilin tkyaqiljo lo: Ma chin kanin tzalu'n twutz tx'otx' te jun spiky'in kyexjal. Me ayetzin xjal kyky'e' ti'jjo spiky'in; qala' tok tilil kyu'n tu'n kykyij toj qxopin, qu'n nya wenjo kyb'inchb'in. ²⁰Qu'n tkyaqilxjo nchi b'inchin nya wen, n-el kyi'jlin spiky'in, ex kyky'e' tu'n kytzaj laq'e tk'atz, tu'ntzin mi tz'ele tniky'tzajiljo kyb'inchb'in nya wen.^r ²¹Me ayetzin kye nchi b'et tojjo Yol twutzxix, nchi tzaj laq'e tk'atz spiky'in, tu'ntzin tel tniky'tzajil qa a Dios at kyuk'a toj tkyaqil.

**Tej tyolin Juan, a Jawsil
A', juntl majl ti'j Jesús**

²²Tb'ajlinxitzin yolin ikyjo, b'e'x xi' Jesús quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in, toj tx'otx' Judey. Kub' ten quk'iy antza, ex i ku'xxjal tu'n toj a' te jawsb'il a'. ²³Ex ikyx te Juan n-aq'nin toj junxil tx'otx', Enón tb'i, nqayin tk'atzjo tnam Salim. Nchi kux tq'o'n te' xjal toj a' te jawsb'il a', qu'n nim a' attaq antza. ²⁴O b'ajjo ikyjo, a te' na'mx tk'u'x Juan toj tze.^s

²⁵Jawtzin anq'in jun yol kyxol t-xnaq'tzb'in Juan, a Jawsil A', kyuk'a junjun kyxol aj Judiy, kyi'jjo a nb'ant kyu'n ojtze, tu'n kyel wen twutz Dios. ²⁶I ul t-xnaq'tzb'in Juan tuk'a, ex xi kyq'ma'n te: iXnaq'tzil, ka'yinx! A xjal at tuk'iy jlajxi Nim A' Jordán, aj tq'may qe'y qa wen; nimxjal nchi ku'x tq'o'n toj a' te jawsb'il a', ex tkyaqilxjal ma che'x lipe ti'j. Ajo lo nya wen toj qwutza.

²⁷Me i tzaj ttzaq'win Juan: Mix a'l junte at toklin tu'n'x tib'x; qala' o'kx Dios ntzaj q'on te' toklin. ²⁸Qu'n ayeku kye' i b'inte, tej t-xi nq'ma'n kye'y, qa nyaqin weji'y a Crist; qala' noq jun taq'nil ul nej twutz. ²⁹Te we'y, ikyxjo lo tze'nku jun mojl tuk'a chmilb'aj toj jun mejeb'lin: Tkyaqil xjal ma chi ok tze'nku jun xu'jb'aj. Nchin tzalaja, aj t-xi lipexjal ti'j Jesús, tze'nkujo mojl ntzalaj aj t-xi lipe xu'jb'aj ti'j tchmil. Tu'npetzi'n, tzunx nchin tzalaja tu'n nxi nb'i'n tqanil, qa tkyaqilxjal ma txi lipe ti'j Jesús. ³⁰Qu'n te we'y, tb'anilx tu'n tch'iy toklin Jesús, exla qa kyja tkub' b'aj we woklin.

A Jesús tzaj toj kya'j

³¹A Jesús tzaj toj kya'j, ex at toklin tib'aj tkyaqil; ayintzin we' te twutz tx'otx', ex o'kx nchin yoli'n ti'jjo te twutz tx'otx'. Qala' atzin te' a ntzaj toj kya'j at te toklin tib'aj tkyaqil. ³²Qu'n ate Jesús tzaj ti'n tqanil ti'jjo tkyaqil a o tli ex o tb'i toj kya'j, me mix a'l'x jun nxi niminte. ³³Me qa at jun xi tnimin, a ntkujsin qa twutzxixjo Tyol Dios. ³⁴Qu'n

^p 3:14 Num. 21:9. ^q 3:14 Is. 52:13; Jn. 8:28; 12:32-34. ^r 3:20 Job 24:13-17. ^s 3:24 Mt. 14:3; Mr. 6:17; Lc. 3:19-20. ^t 3:28 Jn. 1:20.

atzin a tzaj chq'o'n tu'n Dios o'kxtza nyoline Tyol qMan, qu'n ax Dios saj tq'o'n T-xew tib'aj te jun majx. ³⁵Nimxix nq'aq'in tk'u'lj qMan Dios ti'lj Tk'wal, ex o tzaj tq'o'n toklin tib'aj tkyaqil.⁴

³⁶Ankye te kxel nimin te' Tk'wal Dios, at jun tchwinqil te jun majx; me atzi'n'l te, a tky'e' txi tnimin, nti' te' toklin ti'jjo chwinqil anetzi'n, qala' ktzajil tq'o'n Dios tkawb'il kujxix tib'aj, a nlay b'aj.

**Tej tyolin Jesús tuk'a
jun qya aj Samaria**

4 ¹Pon tqanil kyuk'a Parisey, qa nimxtaql te Jesús xjal lipchek ti'lj, ex nimxtaql xjal nchi ku'x toj a' tu'n, te jawsb'il a', tze'nku te Juan. ²Me nya aku te Jesús ku'x q'o'n kyexjal toj a', qala' awo ke', a t-xnaq'tzb'in. ³Tej tb'inte Jesús tqanil ikyjo, b'e'x etz toj ttx'otx' Judey, ex b'e'x xi' majl Galiley. ⁴Me ilx ti'lj nej tu'n tiky' toj ttx'otx' Samaria. ⁵Pon kanin Jesús toj tnam Sicar toj ttx'otx' Samaria,^v nqayin tk'atzjo tx'otx', a o kyij tq'o'n qtzan Jacob ojtxe te Jse, a tk'wal. ⁶Antza ta'yetaq jun xoch, a toktaq tb'i: T-xoch Jacob. Ex tzajnin Jesús toj tb'e, otaq sikyte. Kub' qe ajlal ttzi xoch; b'alaqa otaq tz'ok kab'laj.

⁷⁻⁸Nti'qotaqa awo'y t-xnaq'tzb'in antza, qu'n otaq qo'xa toj tnam laq'ol ch'in qwa'y. Ex ultzin jun qya aj Samaria q'a'yil toj xoch, ex xi tq'ma'n Jesús te: Q'ontza ch'in nk'wa'y che'we.

⁹Me atzin te' qya xi tq'ma'n te: ¿Ti'tzin qu'n ntzaj tqanin tk'wa'y che'we we'y? Qu'n aj Judiy te, ex ayintzin we' jun qya aj Samaria (qu'n kyojjo q'ij anetzi'n nimxtaq q'oj at kyxol aj Judiy ex aj Samaria).^w

¹⁰Ex xi ttzaq'win Jesús: Noqit o tz'el tniky'a ti'jjo a tzaj tq'o'n Dios, ex noqit aku tz'el tniky'a wi'ja, a nxi nqani'n nk'wa'y che'we tey, atla te saj qanin te we'y, ex matla txi nq'o'n we' che'we itz' tey.

¹¹Xi ttzaq'win te' qya: Ay Tata, noqittzin at pulb'ilte tu'n, qu'n ma tij te

xoch t-xe. ¿Ja'tzin ktzajile che'we tu'n, a itz', tu'n tzaj tq'o'n we'y? ¹²¿Ankyenaj te? ¿Ma nimxixnajtzin te toklin tze'nku qtzan qxjalil Jacob, a xkyij q'on te' xoch lo, ja' xk'wa'ne kyuk'a jni' tk'wal majqexjo talin?

¹³Xi ttzaq'wi'n Jesús: Kykyaqiljo nchi b'aj k'wan ti'jjo che'we lo, ktzajil majl k'waj kyij. ¹⁴Me ankye te' kxel k'wan te' che'we kxel nq'o'n, nlaypen tzaj jun majl te' k'waj ti'lj. Qu'n atzi'n che'we kxel nq'o'n te, kpujlil toj tanmin, tze'nku' xlok' a', tu'n tten tchwinqil te jun majx.^x

¹⁵Tu'npetzi'n, xi tq'ma'ntljo qya te: Ay Tata, q'o'ntzinjiy che'we we'y, tu'ntzintla mina tzajitl k'waj wi'ja, ex tu'ntzintla mi chin tzajitla q'a'yil tzmax tzalu'n.

¹⁶Ex xi ttzaq'win Jesús te: Ku txi'y q'olb'il te' tchmila; ex ku kytzaja tzalu'n.

¹⁷Tzajzin ttzaq'win qya: Nti' we' nchmil.

Ex xi tq'ma'n Jesús te: Twutzx te ma tzaj tq'ma'n qa nti' tchmila. ¹⁸Qu'n jwe' tchmila o tziky', ex atzi'n mujle tuk'iy ja'lin nya tchmilku. Twutzx te ma tzaj tq'ma'n.

¹⁹Tej tb'inte qya ikyjo, xi tq'ma: Ay Tata, ma tz'el we nniky' te, qa atejij jun yolil Tyol Dios, tze'nku ojtxe. ²⁰Qa ikyjo, at jun nxjela te'y: Ayetzi'n qxe'chila aj Samaria i k'ulin te Dios twi' wutz lo; me ayetzin kye' aj Judiy nkyq'ma'n qa noq o'kx toj Jerusalén aku qo k'uline.

²¹Xitzin tq'ma'n Jesús te: Ay qya, noqit aku chinx tnimi'n, qu'n tzul kanin jun q'ij, ja' tu'n kyk'uliniy twutz qMan Dios, nya noq o'kx twi' wutz lo, ex nya noq toj Jerusalén; qala' toj tkyaqil twutz tx'otx'. ²²Ayetzin kye' aj Samaria, mi n-el kyniky'a te alqe nchi k'uliniy. Me metzin qe', a awo'y aj Judiy, ma tz'el qe qniky' te alqe nqo k'uliniy, qu'n antza tzajnin te' tkolb'il qMan noqx kyun aj Judiy. ²³Me ma pon kanin jun q'ij, ex atzin q'ijjo ja'lin, ex ayetzi'n a kxel kyq'o'n kyib' twutz qMan tuk'a tkyaqil kyanmin, ayexixsin kye kchi k'uliljo tuk'a tumil, exla qa noq ja'chaqku ite'ye,

^v 3:35 Mt. 11:27; Lc. 10:22. ^w 4:5 Gen. 33:19; Jos. 24:32. ^x 4:9 Esd. 4:1-5; Neh. 4:1-2. ^x 4:14 Jer. 2:13; 17:13; Jn. 7:37-39.

qu'n ikytzin te Diosjo taj. ²⁴Qu'n ate Dios nya q'ancha'l te', exla at toj tkyaqil tch'i'ysb'in. ¿Ma akutzin qo k'ul'in twutz noq tuk'a qtzi? Qala' tuk'a tkyaqil qanmin, ex tuk'a jun qnimb'il twutzxix.

²⁵Xitzin tq'ma'n qya te: B'i'n we' wu'n qa tzul Kolil, a Crist. Ex aj tul, okla ktzajil tchiky'b'in tkyaqil.

²⁶Xitzin tq'ma'n Jesús te: Ayin weji'y Crist, a nchin yoli'n tuk'i'y.

²⁷Tzmataq nyolin, tej qmeltz'aja. B'e'x o jaw ka'yajaja tu'n nyolin Jesús tuk'a jun qya. Me mix a'l jun qe' ten tipin tu'n t-xi qaninte te, ti' taj, mo tiqu'n nyolin tuk'a.

²⁸Ex jun paqx kyij ttzaqpi'n tej qya t'xoq', ex b'e'x xi rinin tzmax toj tnam q'malte kyexjal. ²⁹Tej tkanin, xi tq'ma'n kye: Ku kytzaja lolte jun xjal, a ma b'aj tq'ma'n tkyaqiljo nya wen o b'ant wu'n ojtxe. ¿Nyapela Cristjo, a at tulil?

³⁰Ex jun paqx i b'ajetzxjal toj tnam, ex i xi' ja' ta'ye Jesús.

³¹Tzmataq nchi b'aj ulxjal, awotzin qe' t-xnaq'tzb'in, o kub'sin qwutza te: Xnaq'tzil, ku tzaja wa'l jun twa'y nej, qo chiji'y.

³²Me ante Jesús tzaj tq'ma'n qe'y: At jun we' nwa, a mi ojtzi'n kyu'n.

³³Awotzin qe' o ok te'n qanilte qxolilixa: ¿Ma atpela jun a'la ma tzaj q'inte twa'?

³⁴Atzin te Jesús tzaj tq'ma'n qe'y: Axixsin weji'y nwa, noq tu'n tkub' nb'inchin' tajb'iljo a saj chq'o'n we'y, ex tu'n tjapin b'ajjo taq'in wu'n.

³⁵Xi qka'y'i'n kumnix kyja' tzaje laq'e txqan xjal tokx kyxb'alin sjanin wen, ex tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: ¿Ma nyapela kyaje xjaw tu'n tjaw awal? Me kxel nq'ma'n kye'y: Kyka'yinx kumnix, qu'n ma kub' sjane' awal ja'lin tu'n tjaw chmet. ³⁶Mi nchin yolin we' ti'ljo awal te twutz tx'otx', qala' kyil'jo xjal tu'n kynimin, ex tu'n tten kychwinqil te jun majx. Ayetzin kye, a nchi aq'ni'n ti'ljo aq'untl lo, ktzajil kytzyu'n kye twi' kyk'u'j, junx kyuk'a a xi ex xiky'b'inte aq'untl. ³⁷Qu'n twutzxixjo

jun yol nkyq'ma'nxjal kyjalu'n: Junxilte nkux awante, ex junxilte njaw chmon te' twutz, me junx twi' kyk'u'j ktzajil kytzyu'n ti'lj.

³⁸Ma chex nchq'o'n kye tu'n kyxi'y chmol twutz awal kyxolxjal, a ja' mi xi aq'nini'y ti'lj, qu'n junxilte xkux awante Tyol Dios kye. Me tzunx nchi tzalaj kye' ti'ljo kyaq'nb'in, qu'n noqit nti' kjol ex awal, nti'tla kye' tu'n tja kychmo'n.

³⁹Nim aj Samaria i nimin ti'lj Jesús, noq tu'n tyoljo qya, tej t-xi tq'ma'n kye, qa o b'aj tq'ma'n Jesús tkyaqiljo nya wen o b'ant tu'n ojtxe. ⁴⁰Atzi'n tej kyul aj Samaria tk'atz Jesús, i ok ten kub'sil kywutz te, tu'n tkyij ten kyuk'a. Ex axsa kyije ten kab'e q'ij kyxol. ⁴¹Ex nimxjal i nimin, tej kyb'in te' Tyol.

⁴²Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n te qya: Atzin ja'lin mapen txi qniminx qe nya noq tu'n saj tq'ma'n qe'y; qala' awokuxix qe ma qo ok b'inte te, ex ma tz'el qniky'a te, qa twutzxix ate Cristjo, a Kolil te tkyaqilxjal twutz tx'otx'.

Tej tkub' tq'anin Jesús tk'wal jun taq'nil nmaq kawil

⁴³Tb'ajlinxi' kab'e q'ij, etz Jesús toj ttx'otx' Samaria, ex xi' toj ttx'otx' Galiley. ⁴⁴Me aku Jesús tzaj q'ma'nte qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in, qa jun yolil Tyol Dios nlay tz'ok k'u'jlin kyu'n t-xjalil.^y

⁴⁵Me tej tponl Jesús toj Galiley, kub' kywutzli'n aye najleqe antza, qu'n otaq kyli tb'inchb'in tipin tzma Jerusalén toj nintz q'ij te Wa'l Pan, qu'n ajinquetaq ite' antza.^z

⁴⁶Ul meltz'aj jun majl Jesús toj tnam Caná, toj ttx'otx' Galiley, ja' o tx'ixpit a' te vin tu'n.^a Ex tk'atz Caná at juntl tnam, Capernaum tb'i. Antza ta'ye jun xjal nim toklin, te taq'nil nmaq kawil, ex at jun tk'wal iltaq ta' tu'n yab'il. ⁴⁷Atzin te tok tb'i'n te' aq'nil qa o tz'ajtz Jesús Judey, tu'n tpon kanin toj Galiley, b'e'x xi' lolte, ex kub'sin twutz te, tu'n t-xi' q'anil te' tk'wal tzma tja, qu'n ch'ixtaq tkyim.

^y 4:44 Mt. 13:57; Mr. 6:4; Lc. 4:24. ^z 4:45 Jn. 2:23. ^a 4:46 Jn. 2:1-11.

⁴⁸Atzin te Jesús xi tq'ma'n te: Nlayx txi kynimin kye, qa nti' jun techil wipi'n tu'n tb'ant.

⁴⁹Me atzin tej aq'nil jun paqx xi tq'ma'n te: Ay Tata, ku tzaja ja'linxix; ch'ix tkyim we' nk'wal.

⁵⁰Xitzin tq'ma'n Jesús te: Kux tz'aja tja'y. Lu te tk'wal itz'. Ma tzul Dios te.

Ex b'e'x xi tnimin tej ichin tyol Jesús, ex b'e'x aj.

⁵¹Ex ch'ixtaq tkanin tja, i etzjo taq'nil k'lulte, ex xi kyq'ma'n te: Lu tej tk'wala; ma tzul Dios te.

⁵²Atzin te' ichin xi tq'anin kye' taq'nil jni' or tchewx kyaq ti'j.

Ewe tiky'linxi kab'laj, chi chi'.

⁵³B'e'xsin pon kanin toj t'nabl'jo ttata' k'wal, qa ax orjo ttzaj tq'ma'n Jesús te, qa ma tzul Dios te tk'wal. Tu'n ikyjo, b'e'x xi tnimin tej ichin kyuk'a kykyaqil najleqe toj tja. ⁵⁴Atzin lo tkab' techil tipin b'ant tu'n Jesús, tej tajtz Judey, ex pon kanin Galiley.

Tej tq'anin Jesús jun kox

5 ¹Tb'ajlinxitzin ikyjo, tzmataq nchi iky'sin aj Judiy jun nintz q'ij toj Jerusalén, aj meltz'aj Jesús antza. ²Toj Jerusalén, at jun tkub'il a' ma tij, tkub' tk'atz jun ma tij tjpel ja, Tjpel Tja Rit tb'i. Ajo a' tok tb'i: Betzata toj kyyol aj Judiy. Attaq jwe' tqan ja anetzi'n. ³Antza kuñeje txqan yab': Moñ, kox, ex junjun noq o tz'el kyim t-xmilil. Nchi ayo'n ti'j, tu'n tja yekj a' toj tkub'il. ⁴Qu'n chitzin qa attaq jun t-angel Dios nk'u'ltaq tzi tkub'il a' junjun maj, te yekilte. Noq aj t-xi yekjjo a', ankye te nxi t-xo'n tib' tnejil, b'e'x tzul Dios te a'lchaqx kye yab'iltz ti'j.^b

⁵At jun ichin tzi tkub'il a', o b'ant-xi wajxaqlajaj toj ka'wnaq^c ab'q'e tyab'tlin.

⁶Tej tiwle tu'n Jesús kuñle, ex el tniky' te qa ojtxe tkub'lin yab'te, xi tqanin te: ¿Tajtzin tu'n tq'anita?

⁷Tzajtzin ttzaq'wi'n yab': Ay Tata, mix a'l jun mojjil we', tu'n nku'xa toj tkub'il a', aj tjaw yekj. Ajtzin tjaw yekjjo a',

waja tu'n t-xi nxo'n wib'a toj, me junxil nxi t-xo'n tib' nej.

⁸Ante Jesús xi tq'ma'n te: Kux jaw we'ksa, q'inqeksiy tkuñila, ex kux b'eta.

⁹Texjo paq, ex ul Dios te ichin; jaw ti'n tkuñil, ex b'e'x ok ten b'etil.

Ataqtzi'n q'ij ikyjo, te ajlab'l.

¹⁰Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n Judiy te ichin otaq q'anit: Q'ij te ajlab'l te ja'lin. Nya wen te' toj kawb'il, tu'n tkub' qb'inchin jun ti',^d ex tu'n tjaw tiq'in tkuñila.

¹¹I xi ttzaq'wi'n ichin: Ajo xjal, a xkub' q'anin we'y, saj q'mante we'y, tu'n t-xi wiji'n nkuñila, ex tu'n nb'eta.

¹²Ayetzin kye' Judiy xi kyqanin te: ¿Ankye xq'mante te'y, tu'n t-xi tiqin tkuñila, ex tu'n tb'eta?

¹³Me ante ichin mi b'i'n tu'n ankye o kub' q'aninte, tu'n nimx txqan xjal at, ex otaq tziky' Jesús antza.

¹⁴Yajxi, el jyetjo ichin tu'n Jesús tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, ex xi tq'ma'n te: Ka'yinktzi'n. Ma tzul Dios te'y. Mitzin b'inchintla il, tu'ntzin mi tzaje juntl ti' tj'ja kujxix wen.

¹⁵Ex antza ele tniky' te, qa a Jesús otaq q'aninte, ex xi tq'ma'n tqanil kye aj Judiy. ¹⁶Tu'ntzin ikyjo, tzaj kyq'oj ti'j Jesús, ex kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n, qu'n tu'n nchi kub' tq'anin xjal toj q'ij te ajlab'l.

¹⁷Tu'ntzi'n ikyjo, xi tq'ma'n Jesús kye: Te nMa'n kukx o tz'aq'nin te' tzmax tzalu'n, ex ikyx weji'y nchin aq'ni'n, exla qa q'ij te ajlab'l mo minaj.

¹⁸Tu'ntzin tpajjo ikyjo, nimx tzaj kyq'ojxjal ti'j, tu'n tkub' kyb'yo'n, nya noq tu'n tkub' tq'anin jun xjal toj q'ij te ajlab'l, qala' tu'n tyol, ok tq'on tib' te Dios, te' t-xi tq'ma'n qa aku Dios te ttata.

Tej tyolin Jesús ti'jjo toklin tu'n Dios

¹⁹Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa ayi'n Tk'wal Dios, nlay b'ant tu'n nb'inchin jun ti' noq wu'nx wib'xa; qala' o'kx nkub' nb'inchinj'y a n-ok nka'yi'n te nMa'n. Qu'n tkyaqilxjo nb'ant tu'n

^b 5:4 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 4. ^c 5:5 Wajxaqlajaj toj ka'wnaq, 38 n-ele. ^d 5:10 Neh. 13:19; Jer. 17:21.

nMa'n, ex ikyxjo nb'ant wu'n, ayi'n Tk'wal. ²⁰Nimxix nchin ok tk'u'ljli'n tu'n nMan Dios, qu'n ayin we' Tk'wal; ex ntzaj tyek'in we'y tkyaqiljo nb'ant tu'n. Ex okpe ktzajil tyek'in nimxixtl techil wipi'n, tze'nku xb'ant wu'n ti'jjo kox lo, noqx tu'n kyjaw ka'y'laja ti'j. ²¹Qu'n ikyjo tze'nku' te Dios, nchi jaw anq'in kyimnin tu'n, tu'n t-xi tq'o'n kychwinqil, exsin ikyx weji'y, a ayi'n Tk'wal Dios, aku txi nq'o'n chwinqil noq alqe wajily tu'n t-xi nq'o'n. ²²Ex nya te Dios tu'n tkawin toj q'ij te pa'b'in; qala' tzaj tq'o'n Dios wokli'n tu'n nkawi'n tib'aj tkyaqil. ²³Kub' tb'inchin Dios ikyjo, tu'ntzintla tjaw nimsi'n nb'i'y kyu'nxjal, ikyxjo tze'nkuxjo njaw nimsin tb'i qMan kyu'n. Qu'n ankye te mi xjaw nimsin te tb'i K'walb'aj, ex mina xja tnimsin tb'i qMan, a tzaj chq'o'n we'y.

²⁴Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Ankye te' nkub' tb'in nyola tuk'a tkyaqil tanmin, ex k'wel tnimin a saj chq'on we'y, atpen te' tchwinqil te jun majx. Ex nlay txi q'o'n toj najin, qu'n o tx'ixpit tanmin te kyime tu'n tok te chwinqil. ²⁵Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ma pon kanin jun q'ij ex atzin q'ijjo ja'llin, tu'n kyb'inte a kyimninque toj kyanmin tq'ajq'o'jil nwi'y, ayi'n Tk'wal Dios. Ex ayetzi'n kchi k'wel niminte nyola, okpin kchi anq'il kye'. ²⁶Qu'n atzin qMan Dios, at te' tchwinqil tu'nx tib'x, ex aku ttxuyil chwinqil. Ex ikyxjo, o tzaj tq'o'n wokli'n, a ayi'n Tk'wal, tu'n tten nchwinqila wu'nx wib'xa. ²⁷Ex nya noq o'kx Tk'wal Diosq'i'n; qala' Tk'wal Ichin. Ex tu'n ikyjo, ma tzaj tq'o'n wokli'n tu'n nkawi'n tib'aj tkyaqil.

²⁸Mi chi jaw ka'y'laja ti'j tkyaqiljo lo, qu'n pon kanin jun q'ij nimxixtl tze'nku lo, aj kyb'inte tkyaqil kyimnin muqu'nqekux toj tx'otx', tq'ajq'o'jil nwi'y, ²⁹ex kchi jaw anq'intl. Aye' wen kyb'inchb'in, kchi jawil anq'in, tu'n tten kychwinqil te jun majx. Ex ayetzi'n nya wen kyb'inchb'in, ex kchi jawil anq'in kye, tu'n kyxi' toj najin te jun majx. ^e

Tej tyolin Jesús kyijjo kujsb'ilte Tyol

³⁰Ex nlay b'ant jun we' ti' wu'n wu'nx wib'xa. Ex aj nkawi'n, mi chin kawin we' wu'nx wib'xa. Qu'n nky'e'y tu'n tkub' nb'inchi'n tze'nkuxjo waja, qala' tze'nkuxjo taj qMan, a tzaj chq'o'n we'y. Tu'npetzi'n, aj nkawi'n, tz'aqlexix we' nkawb'il. ³¹Qu'n qa ma chin kujsi'n nyola wi'l'xa, nti'la tajb'in nyola tu'n tok te kujsil we'y. ³²Me at juntl nkujsinte tyol wi'l'a, a Juan Jawsil A'. Ex b'i'n we wu'n a ntq'ma'n wi'l'a twutzxix, ex at tajb'in te kujsil we'y. ³³Ex ayekuy i xta'l'j qanilte te Juan qa wenqe nyola; ex atzi'n tzaj ttaq'win kye'y qa twutzxix te'.^f ³⁴⁻³⁵O yolin Juan b'a'n wi'l'a, qu'n ate Juan tze'nku jun tzaj, a nqoptz'aj tuk'a jun yol twutzxix wi'l'a kywutzxjal. Ex ma chi tzalaja jun jte'b'in q'ij ti'jjo tyol. Q'uqle kyk'u'l'a ti'jjo t-xnaq'tzb'il Juan, ex ntzaj nna'n kye'y, noq tu'n kykleta. Me mi q'uqle nk'u'l'a ti'jjo jun xjal, exla qa Juan, nyakuj qa il ti'j tu'n tkujisitjo nyola tu'n jun xjal. ³⁶Qu'n at jun we' kujsilwe nimxixtl toklin tze'nku te Juan, qu'n tkyaqiljo techil wipi'n a nb'ant wu'n, ikyxjo tze'nku tzaj toqxenin qMan we'y; atzi'n nkujsin te' qa a Dios saj chq'o'n we'y. ³⁷Ex ikyx te qMan Diosjo, a tzaj chq'on we'y, ntzaj tq'o'n kujsil we'y qa twutzxix nyola,^g me na'mx kyb'inti'y nipela jun maj tq'ajq'o'jil twi', ex na'm kylontiy tze'n iky ka'y'in. ³⁸Ex na'mx tkyijjo Tyol toj kyanmi'n, qu'n na'mx kynimi'n wi'l'a, a ayinkuy xin tzaj tchq'o'n Dios. ³⁹Qu'n cheb'ex nkux kyxpich'inji'y Tyol Dios, qu'n toj kywutza antza kkneta kychwinqila te jun majx, me mi n-el kyniky'a te, qa antza nyoline' Tyol Dios wi'l'a.^h ⁴⁰Qu'n ayetzin kye kyky'e'y tu'n kyxi lip'e'y wi'l'a, tu'n kyten kychwinqila te jun majx.

⁴¹Nlay kub' nwutzlinji'y nimsb'il we'y ntzaj kyu'nxjal, ⁴²qu'n ojtzqi'nqily wu'n, ex ojtzqi'n wu'n qa nya k'u'ljlin Dios kyu'n. ⁴³Ma chin tzaj chq'o'n we'

^e 5:29 Dan. 12:2. ^f 5:33 Jn. 1:19-27; 3:27-30. ^g 5:37 Mt. 3:17; Mr. 1:11; Lc. 3:22. ^h 5:39 Deu. 4:1; 8:1; 30:15-20.

tu'n nMa'n, me mi xin kub' kywutzli'n; qatzin ma pon kanin juntl kyxola tu'n x tib'x ex nya chq'o'n tu'n Dios, atzin kyeji'y nkub' kywutzlin. ⁴⁴¿Ma attzin tumil tu'n kykleta, qa noq kyaja tu'n kyela wen kywutzxjal, ex nya twutz qMan Dios, a junch'in?

⁴⁵Ma qe kyk'u'ja ti'jjo t-xnaq'tzb'il Moisés tu'n kykleta, qu'n toj kywutza qa ayi'n we' nchinx patin kye'y twutz Dios. Me mina, qu'n atzin kpatil kye' toj pa'b'in twutz Dios, aku Moisés, qu'n mi njapin b'ajjo t-xilin t-xnaq'tzb'il kyu'n. ⁴⁶Qu'n noqit ma txi kynimin kye' tkyaqiljo kub' ttz'ib'in Moisés, matla txi kynimin kye nyola, qu'n wi'jxa xyoline Moisés. ⁴⁷Me mi nxi kyniminji'y a xkyij ttz'ib'i'n Moisés. ¿Tze'ntzin ttentz tu'n t-xi kynimi'n a xi nq'ma'n?

Tej kyk'a'chit jwe' mil ichin tu'n tipin Jesús

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 ¹Tb'ajlinxitzin ikyjo; b'e'x iky'x Jesús tjlajxi Nijab' te Galiley, ex axjo Tiberias tb'i. ²Nimku xjal lipchex ti'j, qu'n o b'aj kyka'yi'n yek'b'il te' tipin o b'ant, tej kyb'aj q'anj yab' tu'n. ³Ex b'e'x jax twi' wutz, ex antza kub'e qe quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in. ⁴Ch'ixtaq tul kani'n nintz q'ij te Xjan Q'ij, a n-iky' kyu'n aj Judi, te na'b'lte kyelintz ojtxe toj Egipto.

⁵Atzaj te' t-xi tka'yin Jesús, nimxtaqxjal o tz'ok lipe ti'j, xi tq'ma'n te Lip: ¿Ja'tzin ktzajile qlaq'on kywa txqan xjal lo?

⁶Xi tq'ma'n Jesús ikyjo, noq tu'n tniky'b'ajtz Lip ti' ktq'ma' ti'jjo lo, qu'n b'intaql te Jesús tu'n, ti' tu'n tkub' tb'inchin.

⁷Xitzin ttzaq'win Lip: ¿Ma attzin qpwaq tu'n t-xi loq'b'aj txqan wab'j, tu'n txi' tal kyinchaqjo kye'?

⁸Xitzin tq'ma'n'ljo junl t-xnaq'tzb'in, Andrés tb'i, a titz'in Simun Pegr: ⁹Lu jun q'a lo, q'in jwe' wab'j tu'n, junxte nmaq triy, ex q'i'n kab'e tal netz' kyix tu'n, me ¿Ma akutzin kanin kyxoljo txqan xjal lo?

¹⁰Tzaj ttzaq'win Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Kyq'ma'nxa kye', tu'n

kyb'aj kub' qe kykyaqil, qu'n attaq tal k'ul antza. B'e'xsin i kub' qe' xjal, b'alaqa jun jwe' mil ichin.

¹¹I jaw ttzyu'n Jesúsjo wab'j, ex xi tq'o'n chjonte te Dios ti'j. Tb'ajlinxi na'n Dios, tzaj tq'o'n qe'y, ex xi qsi'pi'n kyxoljo a q'uqejqetaq. Ex ikyx kub' tb'inchin kyuk'a tal kyix; ex tzaj tq'o'n qe'y tu'n t-xi qsi'pi'n, noq jni' tu'n tb'aj kyu'n.

¹²Atzaj te' kyb'aj noj wen, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Kychmo'nksji'y tb'uchil, a ma kyij, tu'ntzin nti'x ch'in tu'n tkub' naj.

¹³Atzaj te' tjaw b'aj qu'n, i noj kab'lajaj chi'l ti'jjo tb'uchil jwe' wab'j kyb'ajlin xi wa'n kykyaqil xjal.

¹⁴Tej tok kyka'yin tkyaqil xjal techil tipin Jesús, xi kyq'ma'n: Twutzxpentetz qa a ichin lo, a yolil Tyol Dios, a iltaq ti'j tu'n tul klolqe.

¹⁵Me liwey el tniky' Jesús ti'j kyximxjal, qa kyajtaq tu'n tok kyq'o'n te nmaq kawil kyib'aj te jun majx. Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x el tpa'n tib' Jesús kyil'j, ex b'e'x jax twi' wutz tjunalx.

Tej tb'et Jesús tib'aj a'

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶Atzaj te' qok yupj, b'e'x o ku'xa, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ttzi nijab', ¹⁷ex antza o okxa qe'y toj jun bark, tu'n qpon kani'n jlajxi tзма toj tnam Capernaum. Ex otaq qo ok qxopexix wen, ex na'mtaq tmeltz'aj Jesús. ¹⁸B'e'x tzaj jun nim kyq'iq' xupil te a', tu'n tja pulj ti'j bark. ¹⁹Tzmataq jun ajlab' tuk'a niky'jin qxilin b'eta tib'aj nijab', tej t-xi qka'yi'n Jesús, nb'ettaq tib'aj a', tu'n tpon kanin tk'atz bark; ex b'e'x o jaw xob'a te, qu'n mix ele qniky'a ti'j.

²⁰Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Mina chi jaw xob'a. Ayin weji'y.

²¹Ex b'e'x tzaj qk'mo'n Jesús tuk'a tzaljb'il tu'n tokx toj bark, ex jun paqx o po'n tjlajxi a', ja' iltaq ti'j tu'n qpon kani'n.

Tej kyjyo'nxjal ti'j Jesús

²²Toj junxil q'ij, a yetzin xjal otaq chi kyij tjlajxi nijab', tzaj kyna'n'l qa noq junch'in bark attaq qniky'in iqil kyexjal, a ja' o xiyiy, ex nyajin Jesús okx quk'iy.

²³Ex ax q'ijjo i kanin junjun bark, a tzajninqe toj tnam Tiberias, nchi pon kanin tzi tx'otx', nqayin ja' o qo b'aj wa'ni'y, tej t-xi tq'o'n Jesús chjonte kyil'j wab'j. ²⁴Tej tb'aj kyka'yin qa nti'taq Jesús, ex nti'qotaqla, b'e'x i okxkux kyoj bark tu'n kypon kanin jyolte toj tnam Capernaum.

Tej tyolin Jesús ti'jjo wab'j, a q'ol chwinqil

²⁵Tej kyjlajinxjo xjal, jyet Jesús ky'u'n, ex xi kyq'ma'n te: ¿Xnaq'tzil, jtojetzin tkanli'n tzalun'?

²⁶I xi ttzaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa nchi jyo'n wi'ja noq tu'n noj kyk'u'ja wu'n, ex nya tu'n ma tz'el kyniky'a ti'jjo t-xilin techil wipi'n. ²⁷Tu'npetzi'n, mi tz'ok tilil ky'u'n ti'jjo wab'j te twutz tx'otx', a kb'ajil; qala' tz'okx tilil ky'u'n ti'jjo wab'j te kyanmi'n, a kolb'il te jun majx. Qu'n a Dios saj sma'n we'y, a ayi'n Tk'wal Ichin, tu'n nq'o'n chwinqil kye'y, tze'nku jun oyaj te jun majx. Qu'n noq tu'n techil wipi'n, nyek'ine qa ayi'n Tk'wal Dios.

²⁸Xi kyqanin xjal te: ¿Ti'tzin tu'n tkub' qb'inchin' tu'n ttzalaj Dios qil'ja, ex tu'n tzaj tq'o'njo oyaj anetzi'n?

²⁹Ex i xi ttzaq'win: Atzi'n taj Diosjo tu'n tkub' kyb'inchin', noq tu'n kynimi'n wi'ja, a ayi'n xin tzaj sma'n tu'n.

³⁰Xitzin kyq'ma'ntz te Jesús: Qa twutzxix qa ma tzaj sma'n tu'n Dios, ¿Ti'tzin jun techiltz ktzajil tyek'i'n qe'y, noq tu'n qlontiy, ex tu'n t-xi qnimintza? ¿Ti'tzin ch'in ma b'antz tu'n?

³¹Qalatzin kye qtzan qta'x ojtxe i wa'n ti'jjo wab'j, a maná, a xi' tq'o'n Moisés tojjo tzqij tx'otx',ⁱ ikyxtaqjo tze'nku' ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios: Xi tq'o'n kywa, aj ku'tz toj kya'j.^j

³²Xi ttzaq'win Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, nya te Moisés saj q'o'nte wab'j te toj kya'j, qala' aku te nMa'n. Ikytzin weji'y, ma chin tzaj tchq'o'n we' te jun wab'j, a twutzxix te toj kya'j. ³³Qu'n atzi'n wab'j, a maná, xi

tq'o'n chwinqil kye xjal aj Judiy ojtxe, noq te jte'b'in q'ij; me ante' saj sma'n tu'n Dios, apente wab'jjo, a ayi'n, a ktzajil tq'o'n chwinqil te jun majx.

³⁴Xitzin kyqanintz te Jesús: Ay Tata, q'ontzjiy wab'j qe'y junjun q'ij, a xku'tz toj kya'j.

³⁵B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye: Ayin weji'y a Wab'j, a q'olte chwinqil. Ankye te' ma tzaj lipey wi'ja nlayxpen tzaj te wa'yaj til'j; ex ankye te' knimil wi'ja, ex nlayxpen tzaj te k'waj til'j. ³⁶Me ma txi nq'ma'n kye'y, me mi nchinx kynimi'n, exla qa ma chin kyli'y. ³⁷Qu'n tkyaqiljo o tzaj tq'o'n qMan Dios we'y, ktzajil lipe wi'ja; ex ajo ktzajil lipe wi'ja, nlayx chi ex nlajo'n. ³⁸Qu'n nya ma chin tzaj we' toj kya'j, tu'n tkub' nb'inchin' noqx alkye waja; qala' o'kx tu'n tkub' nb'inchin' a tajjo Dios, a saj sma'n we'y. ³⁹Ex atzi'n taj nManji'y, a saj sma'n we'y, tu'n mi naje jun xjal, aye' ma chi tzaj tq'o'n we'y; qala' tu'n kyjaw anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalun' twutz tx'otx'. ⁴⁰Qu'n atzin taj nManji'y, tu'n kykyaqilxjo ma chi tzaj lipe wi'ja, ayi'n Tk'wal Dios, ex nqe kyk'u'j wi'ja toj tkyaqil, atpen kye kychwinqil te jun majx, ex kchi jawil anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalun' twutz tx'otx'.

⁴¹Junjun aj Judiy i ok ten yolb'il ti'j Jesús, tu'n otaq tq'ma qa aku wab'j ma ku'tz toj kya'j. ⁴²Exsin i ok tentz yolb'ilte kyxolile: ¿Nyapela a Jesúsjo lo, aj tk'wal Jse? Ex ojtzqi'n ttata qu'n, tuk'axjo tnana. ¿Tze'ntzin ttentz ntq'ma'n qa toj kya'j ma ku'tze?

⁴³B'e'xsin i xi ttzaq'wi'n Jesús: Kytzaqpinxa tu'n kyyolb'i'n. ⁴⁴Mix a'l jun aku tzaj lipe wi'ja, qa nya nMa'n saj q'mante. Ex qa ma qe kyk'u'j wi'ja, kchi jawil anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalun' twutz tx'otx'. ⁴⁵Qu'n kyojjo u'j kyij kytz'ib'i'n yolil Tyol Dios ojtxe, ntq'ma'n kyjalun': Chi xel t-xnaq'tzin Dios kykyaqilch.^k

Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n kye'y qa kykyaqiljo ma tzaj xnaq'tzin tu'n Dios,

ⁱ6:31 Ex. 16:4, 15. ^j6:31 Sal. 78:24. ^k6:45 Is. 54:13.

ex qa ma kub' kyb'i'n tuk'a tkyaqil kyanamin, okpin kchi tzajil lipe kye' wi'ja. ⁴⁶Mix a'l jun o tli twutz qMan Dios, qala' o'kqinx, ayi'n, a xin tzaj tsma'n. ⁴⁷Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye kxel nimin we'y, atpen te chwinqil te jun majx. ⁴⁸Ayin weji'y a wab'l, a q'ol te' chwinqil anetzi'n. ⁴⁹Ayetzin qtzan kyta'xa ojtxe, i b'aj wa'n ti'ljo wab'l, a maná, a tzaj sma'n tu'n Dios toj tzqij tx'otx' te q'ol chwinqil te twutz tx'otx'; me kykyaqilx b'e'x i b'aj kyim. ⁵⁰Me metzin we', ayin weji'y, a wab'l xku'tz toj kya'j. Ankye qe kchi wa'l ti'l, nlayxpin chi kyim kye'. ⁵¹Ayin weji'y wab'l itz', a ku'tz toj kya'j te q'ol te kychwinqilxjal. Ankye te' kxel wa'nte, k-anq'il te' te jun majx. Atzin wab'l kxel nq'o'n, aku nchib'jila, a kxel nq'o'n te q'ol chwinqil tkyaqilxjal twutz tx'otx'.

⁵²Me junjun kyxol aj Judiy i ok ten yolb'ilte kyxolile: ¿Tze'ntzin tten tu'n t-xi tq'o'n xjal lo tchib'jil tu'n t-xi qwa'n?

⁵³Atzin te Jesús xi tq'ma'n kye:

Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa mi xi kywa'nji'y nchib'jila, a ayi'n Tk'wal Ichin, ex qa mi xi kyk'wa'nji'y nchky'ela, nti' t-xilin kychwinqila tzalu'n twutz tx'otx', ex nti' kyokli'n ti'ljo chwinqil te jun majx toj kya'j. ⁵⁴Ikytzi'n, alkye te kxel wa'n te' nchib'jila ex kxel k'wan te' nchky'ela, at te' tb'anil tchwinqil te jun majx; ex kjawil anq'intl wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'. ⁵⁵Qu'n ajo nchib'jila, ante wab'ljo, a twutzxix, ex ajo nchky'ela, ex ikyxjo, ante k'wab'ljo, a twutzxix.

⁵⁶Ankye te kxel wa'n te' nchib'jila, ex kxel k'wa'n te' nchky'ela, ante ma tz'ok tmujb'in tib'jo wuk'i'y, ex ayi'n ma tz'ok nmujb'in wib'a tuk'a. ⁵⁷Qu'n ajo wipi'n ex ajo nchwinqila tzajninque tu'n qMan Dios itz', a saj sma'n we'y. Ikytzin weji'y, alkye te' kwa'l wi'ja, at chwinqil te jun majx wu'n. ⁵⁸Ayin weji'y wab'l, a twutzxix, a ku'tz toj kya'j te q'ol chwinqil te jun majx. Mikyxi' tze'nku te maná, a q'ol chwinqil te twutz tx'otx', a xi kywa'n qtzan qta'x. Qu'n ayetzin qta'x, exla qa i

wa'n ti'l, me b'e'x i b'aj kyim. Me ankye te kwa'l ti'ljo wab'l lo, atpen te' chwinqil te jun majx. ⁵⁹Tkyaqilxjo lo b'aj tq'ma'n Jesús, tej tb'aj xnaq'tzin tojjo ja te na'b'l Dios toj tnam Capernaum.

**Tej tkyij kytzaqpi'nxjal
Jesús, noq tu'n Tyol kuj**

⁶⁰Atzin tej qb'intejily' xnaq'tzb'il lo, ila'ku lipcheqetaq ti'l xi kyq'ma'n: Kujxix te' yol lu'n, tu'n t-xi qninin. ¿Ma atpela jun aku txi b'inte?

⁶¹Ex liwey el tnyik' Jesús, qa ayex o chi ok ten ch'otjil ti'l, ex xi tqanin kye: ¿Nyapela wenjo nxnaq'tzb'ila toj kywutza? ⁶²B'alaqa tu'n n-ok kyka'yi'n nyakuj jun xjalqi'n te twutz tx'otx'. ¿Me ti'tzila kyq'ma'y, aj nxi kyka'yi'n, aj njaxa toj kya'j, ayi'n Tk'wal Ichin, q'uqleqinkxa toj nq'uqb'ila, a ja' intinetaqa te tnejil?

¿Akupela txi kyq'ma'n qa nya wenjo nxnaq'tzb'ila? ⁶³Ajo Xewb'aj Xjan ntzaj tq'on te' chwinqil te jun majx; atzin te' qxmilil te twutz tx'otx' te', ex nti' tajb'in ti'ljo chwinqil anetzi'n. Ex ikyxjo, ayejo nxnaq'tzb'ila twutzxix, qu'n tzajninque ti'ljo Xewb'aj Xjan. Qa ma qe kyk'u'ja kyij', at kychwinqila te jun majx. ⁶⁴Me at junjun kyxola, a mi nxi kynimin.

Xi tq'ma'n ikyjo, qu'n ojtzi'ntaq tu'n atxix te' tzaj xkye taq'in, alkye mi chex niminte, ex alkye tu'n t-xi k'ayinte toj kyq'ob' tajq'oj.

⁶⁵Ex xi tq'ma'n: Tu'npetzi'n, o txi nq'ma'n kye'y, qa mix a'l jun aku tzaj lipe wi'ja, qa nya nMa'n saj q'mante.

⁶⁶Ex tej tb'aj tq'ma'n Jesús tkyaqiljo ikyjo, ila'ku lipcheqetaq ti'l el kypa'n kyib' ti'l.

⁶⁷Tu'npetzi'n, tzaj tqanin Jesús qe'y, a awo'y kab'lajaj t-xnaq'tzb'in: ¿Yajtzi'n kye', majqexpela kye kchi xel lipe kyij'?

⁶⁸Me ante Pegr xi tzaq'win: Tata, ¿Altzin qi'l qo xela lipel'y? Qu'n noq o'kx te at t-xnaq'tzb'il, a ntzaj tq'o'n qchwinqila te jun majx. ⁶⁹Ex ma txi qnimi'n, ex ma tz'el qniky'a te, qa a tejiy Crist, a xjanix, a Tk'wal Dios itz'!

¹6:69 Mt. 16:16; Mr. 8:29; Lc. 9:20.

⁷⁰Tzaj ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin ayi'n o chin jaw sk'o'nte kab'lajaj kyb'aja? Me atzi'n ja'lin, at jun kye' ma txi tq'o'n amb'il te tajaw il, tu'n tokx toj tanmin tu'n tb'inchin il wi'ja.

⁷¹Tq'ma Jesúsjo ikyjo, qu'n ataqtza nyoline ti'l Judas Iscariot, a tk'wal Simun, qu'n ataq Judas tu'n t-xi k'ayinte Jesús toj kyq'ob' tajq'oj, exla qa attaq toklin qxola, a awo'y kab'lajaj t-xnaq'tzb'in.

**Tej t-xi' Jesús toj jun nintz
q'ij kye aj Judiy**

7 ¹Tb'ajlinxi' tkyaqiljo ikyjo, nb'ettaq Jesús toj ttx'otx' Galiley; qu'n tky'e'taq tu'n tkyij ten toj ttx'otx' Judey, qu'n at junjun kyxol aj Judiy kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n. ²Ch'ixtaq tul kanin nintz q'ij kye aj Judiy, a ja' nchi najan toj tal pach toj k'ul, noq te jun na'b'l ti'ljo tej kyten qtzan qta'x toj tzqij tx'otx' ojtxe.^m ³Antza toj Galiley, b'e'x i jaw xmayin titz'in Jesús ti'l, ex xi kyq'ma'n kyjalu'n: Mi kyij ten te tzalu'n; qala' ku txi'y toj ttx'otx' Judey, tu'ntzin tok kyka'yin a lipcheqek ti'ja tkyaqiljo nb'ant tu'n. ⁴Qu'n qa taja tu'n tok ka'yin tu'n kykyaqilxjal ti'ljo nb'ant tu'n, mi kub' tewin tib'a tzalu'n toj Galiley; qala' q'imix tib'a, ex yek'inkuy kywutz kykyaqilxjal. ⁵Xitzin kyq'ma'n titz'in te ikyjo, qu'n na'mxtaq txi kynimi'n t-xilin t-xnaq'tzb'il.

⁶Atzin te Jesús xi tq'ma'n kye: Na'mx tpon kanin we' amb'il we. Me metzin kye', tkyaqil q'ij wen te kye'y tu'n kyxi'y. ⁷Qu'n nlay chi el iky'in kye' kyu'nxjal. Me metzin we', nchin el iky'in kyu'n, qu'n nxi nq'ma'nji'y kykyaqil kyb'inchb'in nya wen.

⁸Tu'npetzi'n, kux che'x kye' toj nintz q'ij. Mina we', qu'n na'm tjapin b'aj tq'ijil amb'il te we'y.

⁹Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús ikyjo; axsa kub'e tene toj ttx'otx' Galiley.

**Tej tyolin Jesús ti'l'xjo
t-xnaq'tzb'il toj nintz q'ij**

¹⁰Kyjawlinxitzin b'aj titz'in tzma toj nintz q'ij, ex ikyx te Jesúsjo b'e'x xi', me nya kywutzxjal, qala' toj ewajil. ¹¹Ex i ok ten aj Judiy jyolte Jesús toj nintz q'ij, ex xi kyq'ma'n: ¿Ja'tzila ta' tej ichin?

¹²Ex kykyaqil xjal antza i ok ten yolil ti'l; ataq junjun nq'mante: Ajo ichin wen, chi chi'. Ex ataq junjuntl nq'mante: iMina! Qu'n nya wen te' ichin a, qu'n noq tok sb'ul kyexjalch.

¹³Me mix a'l jun xi tkujsin tyol ti'l kywutzxjal, noq tu'n kyxob'il kye kynejil aj Judiy.

¹⁴Tzmataq niky'jin nintz q'ij, te' tokx Jesús toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex ok ten xnaq'tzil. ¹⁵Ex nimx aj Judiy jaw ka'yilaj ti'l t-xnaq'tzb'il, ex kyq'ma: ¿Tze'ntzin tten nimx tumil toj ttab'l ichin lo, ex nti' o tz'okx toj xnaq'tzb'il?

¹⁶I xi ttzaq'win Jesús: Ajo xnaq'tzb'il ma txi nq'o'n, nya wekuy; qala' te Dios, a tzaj chq'o'n we'y. ¹⁷Alkye te taj tu'n tkub' tb'inchin a taj Dios, atzin te k-elil tniky'jo ti'l, qa te Dios nxnaq'tzb'ila, mo qa ayinx a nchin kub' ximinte. ¹⁸Alkye jun xjal nyolin tu'nx tib', ntjyo'n tu'n tjaw nimsin kyu'nxjal. Me ante' xjal taj tu'n tjaw nimsin toklin tu'n a saj chq'onte, ante twutzxix tyoljo, ex nya sb'ul. ¹⁹Qalatzin kye' nchi yolil ti'l, tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés kyu'n, me mix a'l jun kye' ma japin tu'n. Qu'n noqit ma japin kyu'n, mitla n-ok tilil kyu'n tu'n nkub' kyb'yo'ntza.

²⁰Xitzin kytzaq'winxjal: ¿Qape yab' te? ¿Ankye taj tu'n tkub' b'yontiy?

²¹Ex xi tq'ma'n Jesús kye: ¿Ma noq tu'n tq'anit jun xjal wu'n toj q'ij te ajlab'l, ma chi jaw lab'tey ti'l? ²²Kxel nyek'i'n jun ti' kye'y: Ate Moisés kyij q'mante kye'y tu'n tok qitit kyechiljo tal q'a toj twajxaqin q'ij titz'jlin.ⁿ Ex qa toj q'ij te ajlab'l xjapine ikyjo, me nkub' kyb'inchin, noq tu'n tjapin tkawb'il Moisés kyu'n (me nya tu'n Moisés

^m 7:2 Lv. 23:34; Deu. 16:13. ⁿ 7:22 Lv. 12:3.

tzajni'n tumil lo, qala' tu'n Abraham exqetzi'n txqantl qtzan qta'x^o). ²³Me atzi'n ja'lin, qa nchi aq'ni'n toj jun q'ij te ajlab'l noq tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés ti'l'jo tu'n tqitit tal netz' techil ti'l'jo t-xmilil jun tal q'a, ¿Tiqu'ntzin nchi q'ojle'y wi'ja, noq tu'n xq'anit tkyaqil t-xmilil jun xjal wu'n toj q'ij te ajlab'l? ²⁴Mi chi kawi'n wib'aja noq tu'n n-ok kyka'yi'n; qala' chi kawi'n tuk'a jun tumil tz'aqlexix.

**Tej kyjaw lab'texjal ti'l', qa ax
Cristjo a Jesús, mo minaj**

²⁵Attaq junjun xjal najleqe tojx Jerusalén i ok ten qanilte kyxol: ¿Nyapetzila' ichin lo a nchi jyo'nxjal ti'l', tu'n tkub' kyb'yo'n? ²⁶Lu'tzin nyolin kywutzxjal kykyaqil, exsin nti' ch'in nxi kyq'ma'n te. ¿Nyapela ma txi kynimin aj kawil qa axix Cristjo lo, a at toklin tu'n Dios? ²⁷Me metzi'n qe' b'i'in qu'n ja' tzajnin ichin lo; me aj tul te' Crist, chitzin qa mix a'l te' b'ilte ja' tumil ktzajila, chi chi'.

²⁸Atzaj te' tb'inte Jesús ikyjo tzmataq nxnaq'tzin tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, xi tq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: B'alaqa ojtzqi'nqi'n kyu'n, ex b'i'in kyu'n ja' xin tzaji'y. Me nya wu'nx wib' we' xin saj; qala' ma chin tzaj chq'o'n we' tu'n jun, a mi ojtzqi'n kyu'n, a twutzxix Tyol. ²⁹Noq o'kqinx we ojtzqilte, qu'n atzin intinetaqa tuk'a toj kya'l, ex atzi'n ja'lin ma chin tzaj chq'on tu'n, tzalu'n twutz tx'otx'.

³⁰Tu'ntzi'n tyol Jesús ikyjo, kyajtaq tu'n tok kytzyu'n, ex tu'n tkux kyq'o'n toj tze; me mix a'l jun aq'pin tq'ob' ti'l', qu'n na'mx tpon kanin tq'ijil, tu'n tkyim.

³¹Me nimxxjal i nimin ti'l', ex kyq'ma: Ax twutz ate Cristjo. ¿Ma akupela b'ant nim techil tipin juntl, tze'nku te' ichin lo?

**Tej kyajtaq Parisey tu'n
ttzyet Jesús kyu'n**

³²Atzaj te' kyb'inte Parisey kyyolxjal nkyq'ma'n ti'l' Jesús, i jaw lab'te ti'l', ex

i kyij toj wen kyuk'a kynejil pale, tu'n tkux kyju'n toj tze. B'aj xi kychq'o'n xq'uqil te' tnejil ja te na'b'l Dios, tu'n tok kytzyu'n.

³³Me tzunxtaq yolin te Jesús, ex tq'ma: Noq jun jte'b'in q'ij kchin tenb'iltla kyxola, qu'n kchin ajil meltz'aja tk'atzjo a saj chq'on we'y. ³⁴Ok chi jyola wi'ja, me nlay chin kneta kyu'n, qu'n nlay che'xa ja' kchin tenb'iliy.

³⁵Tu'ntzin ikyjo, i ok ten Judiy qanilte kyxolx: ¿Ja'tzila kxela qa nlay knet qu'n? ¿Me' qa antza kanin kyxol aj Judiy, noq ja'chaqku najleqe kyojile tnam kyxol amaq' xjal, moj qa ma txi' xnaq'tzil kye xjal nya Judiy? ³⁶¿Tze'ntzila t-xilin tyol, a saj tq'ma'n qe, qa kqo jyol ti'l', ex nlay knet qu'n, ex qa nlay qox ja' ktenb'ile?

Tej tyolin Jesús ti'l'jo a' itz'

³⁷Toj b'ajsb'il q'ij, atzin q'ijjo nimxixtaq toklin toj nintz q'ij,^q jaw we' Jesús, ex xi tq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: Qa ite' junjun at k'waj kyil' toj kyanmin, ku kytzaja wuk'iy, ex chi k'wa'n. ³⁸Alkyejo knimil wi'ja, k-anq'il jun xlok' a' itz' tojxi tanmin, ikyxjo tze'nku nyolin toj Tu'jil Tyol Dios.^r ³⁹Atzin tz'elpine' tyol Jesús ikyjo: Ayetzi'n kchi xel niminte, iltaq ti'l' tu'n t-xi kyk'mo'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin, tze'nku jun xlok' a' te chews'b'ilkye. Qu'n na'mtaq tul Xewb'aj Xjan, qu'n na'mxtaq taj Jesús toj tqoptz'ajiyil kya'l.

Kab'e kyximxjal ti'l' ankye te' Jesús

⁴⁰Tej tb'aj kyb'i'n tyol, attaq junjun kyxol xjal kyq'ma: Twutzxix qa ajo ichin lo atzin yolil Tyol Dios, a iltaq ti'l' tu'n tul.^s

⁴¹Me attaq junjuntl nq'mante kyjalu'n: Mina. Qala' aku te Cristjo, a sk'o'nxix tu'n Dios te Klolqe.

Me attaq junjuntl nq'mante: ¿Tze'ntzin tten ikyjo, qu'n aj Galiley te xjal lo? ¿Ma tojtzin tx'otx' Galiley ktzajile te Crist? ⁴²Qu'n ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa t-xe'chil David te Crist, ex qa iltaq ti'l'

^o7:22 Gen. 17:10. ^p7:23 Jn. 5:9. ^q7:37 Lv. 23:36; Num. 29:35. ^r7:38 Ez. 47:1; Zac. 14:8. ^s7:40 Deu. 18:15.

tu'n titz'je tojxjo tnam Belén, a ttanim David. ⁴³Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x b'aj kub' kypa'nxjal kyib' noq tu'n tpaj Jesús.

⁴⁴Attaq junjun a kyaj tu'n t-xi ky'i'n toj tze, me mix a'l jun ok tzyunte.

Aye kawil mi xi kynimin Jesús

⁴⁵Ayetzin xq'uqil te tnejil ja te na'b'l Dios, i meltz'aj ja' ite'yetaq Parisey exqetzi'n kynejil pale, ex xi kyqanin kye'. ⁴⁶Tiqu'n mi saj kyinjil'y ichin, a xi qq'ma'n kye'y?

⁴⁶Xitzin kytzaq'win xq'uqil: Qu'n tu'n b'ajxi qb'i'y txqan yol tb'anilqex tze'nku tyoljo xjal lo.

⁴⁷Ayetzin kye Parisey xi kytzaq'win: ⁴⁸¿Majqex kye ma txi kyq'o'n kyib' tu'n kykub' sb'u'n tu'n? ⁴⁸¿Ma attzin jun qnejil mo jun Parisey o nimin ti'j? ⁴⁹Me o'kqexjo ma' xjal, a mi n-el kyniky' te Tu'jil Tyol Dios; b'a'n tu'n kyxi' toj najin te jun majx.

⁵⁰Me attaq jun Parisey, Nicodem tb'i, a xta'l yolil tuk'a Jesús toj qniky'in, ⁵¹ex xi tq'ma'n: ⁵¹¿Ma nyatzin ntq'ma'n toj qkawb'il nlay txi qq'ma'n ti'j jun xjal qa nya wen, a na'mxtaq qb'inte nej ti'tzin t-xilin t-xnaq'tzb'il?

⁵²I jaw yasin ti'j Nicodem, ex xi kyq'ma'n: ⁵²¿Mej qa aj Galiley teja? Ka'yinkuxa toj Tu'jil Tyol Dios, ex k-elil tniky'a te qa mix ti'x jun yolil Tyol Dios k-elitz antza toj tx'otx' Galiley.

⁵³Tb'ajlinxi' ikyjo; b'e'x i b'aj aj junjun kyja.

Tej tyolin Jesús tuk'a qya aj ky'a'jil

8 ¹Ex ikyxjo te Jesús b'e'x xi' twi' wutz Olivos. ²Tej qel sqix toj junxil q'ij, meltz'aj jun majl tojjo tnejil ja te na'b'l Dios. B'aj pon chmetlxjal tk'atz, kub' qe kyxol, ex ok ten majl xnaq'tzilkye. ³Ayetzin xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il exqetzi'n Parisey xi ky'i'n jun qya, a knet kyu'n tzmataq nchi ky'a'jin. Kub' kywa'b'in kyxol tkyaqilxjal, aye' ite'taq antza, ⁴exsin xi kyq'ma'n te Jesús: Ay Aj xnaq'tzil, ante' qya

lo tzmataq n-ok tilil ky'a'jin tu'n, tej s-el qk'ulb'i'n. ⁵Tojjo tkawb'il Moisés ntq'ma'n qe tu'n tok xoyit tu'n ab'j tu'n tkyim jun qya tze'nku lo. ⁶¿Yajtzin te? ⁷¿Ti'n te' ktq'mab'il ti'j?

⁶O txi kyq'ma'n ikyjo, noq tu'n tkub' tz'aq toj jun til kyu'n. Me b'e'x kub' muk'e Jesús twutz tx'otx', ex ok ten tz'ib'il tuk'a twi' tq'ob' toj quq. ⁷Me noq tu'n tzunx nchi lab'te ti'j Jesús, jaw we'ks, ex xi tq'ma'n kye: Ankye jun kye' a nti'x jun til, b'a'n tu'n tok t-xo'n tnejil ab'j ti'jjo qya lo. ⁸Ex kub' muk'e juntil majl, ex ok tenl tz'ib'il toj quq.

⁹Atzaj te' tok kyb'i'n ikyjo, b'e'x kynan toj kyanmin qa aj ilqe, ex junjunku i b'aje'tz; nejix i b'aje'tzjo xjal o chi tijin, ex b'aje'tz lipe kykyaqil. Atzaj te' kyb'aje'tz kykyaqil, tjunalx Jesús kyij ten tuk'a qya.

¹⁰Jaw we'ks Jesús, ex mix a'l jun xjal attaq, qala' o'kxtaqjo tal qya otaq kyij we'. Xi tq'ma'n Jesús te: Qya, ¹¹¿Nte'tzi'n a kyajtaq tu'n tkub' b'yo'n kyu'n? ¹²¿Ma nti'tzin jun xkub' b'yontiy?

¹¹Xi ttzaq'win tej qya: Mina, Tata; mix a'l jun.

Tu'ntzi'n, xi tq'ma'n Jesús te: Ex ikyqinx weji'y. Nlay txi nq'ma'n tu'n tkyima. Qala', kux txi'y. Mi kub' tb'inchin jun majljiy il lo.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús, qa a Tzaj te tkyaqil xjal

¹²Yajxi ch'intl, yolín Jesús kyxolxjal, ex xi tq'ma'n: Ayin weji'y Tzaj te tkyaqil xjal twutz tx'otx'. ¹³Ankye te' k-okil lipe wi'ja, atpen te tzaj toj tchwinqil, ex nlayx b'et toj qxopin.

¹³Atzaj te' kyb'inte Parisey tyol ikyjo, xi kyq'ma'n te: Axa ma kujsinte tyola ti'jxa. ¹⁴¿Nyapela noq nla'ji'n? Tu'n'petzi'n, nlayx txi qb'i'n tyola. ¹⁵I xi ttzaq'win Jesús: Ax twutz we' nyol, exla qa ayinx ma chin kujsinte wi'jxa. Qu'n toj kya'l x'in tzaja we', ex axsa kchin ajili'y. ¹⁶¿Ma akutzin chi kub' sb'u'n tu'n jun te toj kya'l? Qalatzin

¹7:42 Mi. 5:2. ²7:50 Jn. 3:1-2. ³8:1 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 7:53 tzmata toj 8:11. ⁴8:5 Lv. 20:10; Deu. 22:22-24. ⁵8:12 Mt. 5:14; Jn. 9:5. ⁶8:13 Jn. 5:31.

kye! ¿Ma b'inajtzin kye kyu'n ikyjo?
¹⁵Nchi kawil'n wi'ja tuk'a jun tumil noq te twutz tx'otx'. Me metzin we', mina kub' nb'inchin' ikyjo. ¹⁶Qala' kchin kawila tuk'a t-xilin tumil tz'aqlexix, a tzajnin te nMa'n. Qu'n nya njunalx we' kchin kawil; qala' ajin nMa'n wuk'iy, a tzaj chq'o'n we'y. ¹⁷Qu'n tz'ib'in toj kawb'il, a nimin kyu'n, qa il ti'j kab'e xjal tu'n tmeje kyyol noq tu'n tkujisinte jun ti'. ¹⁸Ikytzi'n, kab'e qe qb'aj: Ayinx wej'iy jun kujsilte wi'jxa, ex atzin juntl, a nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y.

¹⁹Xi kyqanin te: ¿Ja'tzin ta'ye tMantza?

I xi ttzaq'win Jesús: Mipe n-el kyetz kynyik' wi'ja. ¿Yajtzila' te nMa'n? Noqit aku tz'el kynyik'a wi'ja, ex matla tz'el kynyik'a te nMa'n.

²⁰Xi tq'ma'n Jesús tkyaqiljo lo, a tzmataq nxnaq'tzin tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, nqayin tk'atzjo k'u'b'l pwaq te oyaj. Mix a'l jun aq'pin tq'ob' ti'j, qu'n na'mxtaq tpon kanin tq'ijil tu'n tkyim.

Tej tyolin Jesús qa iltaq ti'j tu'n t-xi' toj kya'j

²¹Yajxi ch'intl, xi tq'ma'ntl Jesús kye: Kchin ajil we'; ex kchi jyola wi'ja, me mi chin kneta kyu'n, qu'n ja' ma chinkiy, nti'x tumil tu'n kyxi'y: Qala' axsa kchi kyimila kye' tjaq' tqanb'il kyila.

²²Ayetzin kye Judiy xi kyq'ma'n kyxolx: ¿Ma okpetzila k'wel tb'yo'n tib' tu'n x tib'x, tu'n tq'ma'n qa nlay qox, ja' tumil kxele?

²³Xitzin tq'ma'n Jesús kye: Ayetzin kye' te kumnixqe kye', te twutz tx'otx'; me metzin we' te jawnixqin we', a toj kya'j. Ikytzin te twutz tx'otx' kyokli'n; qalatzin we', nya te twutz tx'otx'qin we'.

²⁴Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n, qa mina xinx kynimi'n qa ayinj'iy, a xi nq'ma'n kye'y, kchi kyimila tjaq' tqanb'il kyila.

²⁵B'e'xsin xi kyqanin te: ¿Ankyenaj tetza?

Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin o txi nq'ma'n kye'y te tnejil? ²⁶At nimku tu'n

nkawi'n ti'j. Ex twutzxix nyola, qu'n o'kx nyolinj'iy tze'nku tzaj tq'ma'n nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y, tu'n t-xi nq'ma'n Tyol te tkyaqil xjal twutz tx'otx', qu'n tekuxix s-ok nb'ini'y.

²⁷Me mix ele kynyik'y te, qa nyolintaq Jesús ti'j qMan Dios.

²⁸Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye: Ajtzin njaw kyyo'b'i'n a ayi'n Tk'wal Ichin twutz kya'j, tzmamaxitzin k-elil kynyik'y'iy te, qa ayin wej'iy, a tze'nkuxjo xi nq'ma'n, ex qa o'kx nkub' nb'inchin'iy tze'nku tzaj t-xnaq'tzin nMa'n we'y. ²⁹Qu'n a tzaj chq'on we'y, kukx atjo wuk'iy. Mi ma chin kyij ttzaqpi'n njunalxa, qu'n kukx nkub' nb'inchin'iy a nntzalaj ti'j.

³⁰Tej tb'aj tq'ma'n Jesúsjo ikyjo, nimxjal i nimin ti'j.

Tej tyolin Jesús ti'jjo ankye te' tk'wal Dios ex tk'wal tajaw il

³¹Xi tq'ma'n Jesús kye' Judiy, aye otaq chi ok lipe ti'j: Qa ma chi we'xixa toj tkyaqiljo o txi nq'ma'n kye'y, okpin kchi okil kye twutzxix te nxnaq'tzb'i'n. ³²Ex k-elilix kynyik'a ti'jjo a twutzxix, ex atzin twutzxix ktzaqpil kye'y.

³³Xitzin kytzaq'win kyjalu'n: Tyajil Abrahamqo qe. ³⁴B'ajx txaye qk'ayinqe qib' te taq'nil jun a'la. ¿Tze'ntzin toke tyola ikyjo tu'n qtzaqpeta?

³⁴Xitzin tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Kykyaqilxjo nchi b'inchin il, ma txi kyk'ayin kye kyib' tu'n kyok te taq'nil il. ³⁵Jun aq'nil nti' toklin tu'n tok tajlal jun ch'uq xjal toj kyja. Me metzin te k'walb'aj at te' toklin toj ja te jun majx. ³⁶Tu'npetzi'n, qa ma chi tzaqpeta tu'n k'walb'aj, twutzxix ma chi tzaqpeta te jun majx, qu'n at te k'walb'aj toklin tu'n kytzaqpet-xjal tu'n. ³⁷B'i'n we' wu'n qa tyajil Abrahamqo kye', me ¿Tiqu'niltz n-ok tilil kyu'n tu'n nkub' kyb'yo'n? ¿Tinquin mi nxi kynimin'iy nyola? ³⁸Ma chin yoli'n ti'jjo ma tzaj tyek'in nMa'n we'y. Me metzin kye, atzin kub' kyb'inchin'iy a tze'nku ntzaj tq'ma'n kyma'n kye'y.

²⁶8:33 Mt. 3:9; Lc. 3:8. ²⁷8:36 Gal. 5:1, 13.

³⁹Xitzin kyq'ma'n Judiy te: A qeji'y qman, a Abraham.

Xi ttzaq'win Jesús kye: Noqit ax twutz qa tk'wal Abrahamqe kye', tzuntla nkub' kyb'inchin'a tze'nku' xb'ant tu'n. ⁴⁰Qalatzin we', ma txi nq'ma'n weji'y a twutzxix kye'y, a tzaj t-xnaq'tzin Dios we'y. ¿Tiqu'n kyajtza tu'n nkub' kyb'yo'n? Qu'n te Abraham nti'x ch'in te' xkub' tb'inchin ikyjo. ⁴¹Qalatzin kye' ayeji'y nkub' kyb'inchin tze'nku nkub' tb'inchin kyma'n.

Tu'npetzi'n xi kyq'ma'n te: Nya siky'aj k'walqo qe tze'nku te. Junch'in qe qMan at, a aku Dios.

⁴²Xi tq'ma'n Jesús kye: Noqit twutzxix kye'y qa tk'wal Diosq'i'y, matla chin ok kyk'u'ljintza, qu'n tk'atz Dios xin tzaji'y. Qu'n mi xin ula wunx wib'a tzalu'n, qala' a Dios saj chq'o'n we'y. ⁴³¿Tiqu'n mi npon nyola toj kynab'la? Qu'n mi nxi kyb'inji'y tkyaq'iljo nxi nq'ma'n. ⁴⁴Atzin kyeji'y kytata a tajaw il. Tu'npetzi'n, ma chi oka te te, ex noq o'kx kyaja tu'n tkub' kyb'inchin' tze'nkuxjo taj. Qu'n ate tajaw il o tz'ok b'yol chwinqil atxix te tnejil. Mi n-ok lippe ti'ljo twutzxix, qu'n nti' jun yol twutzxix tuk'a. Qu'n noqx niky'in yol, qu'n aku tajaw il o tz'ok te ttxuyiljo jni' sb'ub'l. ⁴⁵Me metzin we' nxi nq'manji'y a twutzxix, me mi nxi kynimi'n. ⁴⁶¿Ankye jun kye aku tzaj q'mante, qa at jun il o b'ant wu'n? Qatzin twutzxjo nyola, ¿Ti' qu'ntz mi nxi kynimintza? ⁴⁷Qu'n ayetzin kye xjal te Diosqe, nkub' kyb'i'n kye' Tyol; me ayetzin kye' nya te Diosq'i'y. Tu'ntzi'n, kyky'e'y tu'n tkub' kyb'i'n Tyol, chi Jesúsjo kye.

Tej tyolin Jesús ti'jx

⁴⁸Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n Judiy te: Twutzxla qe qyol, a nxi qq'ma'n tey, qa siky'aja, exsin qa tokx jun taq'n'il tajaw il toj tanmi'n.

⁴⁹I xi ttzaq'win Jesús: Nti' jun taq'n'il tajaw il toj wanmi'n; qala' o'kx waja tu'n tkub' nb'inchin' tu'n tjaw nimsin

tb'i nMa'n. Me metzin kye, o'kx kyaji'y tu'n wel kyij'li'n. ⁵⁰Me mi xin ula noq tu'n njaw kynimsi'n; me metzin te Dios, taj te' tu'n njaw nimsita. Ex aku kkawil kyib'aja, ayi'y nchi el i'jlin we'y. ⁵¹Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye te k'wel nimin we'y, nlayxpen kyim te'.

⁵²Xi kytzaq'win Judiy: Tzmaxpin ja'lin, kxel qnimi'n qa at jun taq'n'il tajaw il toj tanmi'n. Qu'n ate Abraham exqetzi'n nimku yolil Tyol Dios, a nimxix kyoklin ojtxe, b'e'x i kyim. Anajtzin te ntq'ma'n, ankye te' k'wel nimin we'y nlayx chi kyim, chiji'y. ⁵³¿Ma nimxixnajtztintl te toklin tze'nku qtzan qta'xa Abraham junx kyuk'a jni' yolil Tyol Dios ojtxe, a o chi kyim? ¿Ankyenaj tetza toj twutza?

⁵⁴I xi ttzaq'win Jesús: Qa ma jaw nimsin wib'a wu'nx wib'xa, nti'la tajb'in nyola. Me an weji'y ma jaw nimsinwe a nMa'n, a axjo nkyq'ma'n qa kyDiosa. ⁵⁵Me nya ojtzi'n kyu'n. Me metzin we' wojtzqi'n we'. Qa ma txi nq'ma'n kye'y qa mi wojtzqi'n, jun niky'il yolqintla'y tze'nku kye'. Me twutzxix wojtzqi'n we' ex nkub' nb'inji'y Tyol. ⁵⁶Me ante Abraham, a qtzan kyta'xa, nimx o jaw tzalaj tu'n tlontetaq wulila. Ex o tli noq tu'njo tnimb'il, ex o noj tuk'a tzaljb'il.

⁵⁷Xi kyq'ma'n Judiy te: Na'mx tjapin te lajaj toj ox k'al^b ab'q'e, exsin ¿Tq'ma'nnaja qa o tli'y Abraham?

⁵⁸I xi ttzaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Tej na'mxtaq tul itz'je Abraham, ayin we' intintaq.^c ⁵⁹Tu'npetzi'n, b'aj jaw kytzyu'n ab'j, tu'n tok kyxo'n ti'j Jesús, me b'e'x ewin, ex etz toj tnejil ja te na'b'l Dios.

Tej tq'anit jun mox tu'n Jesús

9 ¹Tej kyja'taq tiky'x Jesús toj jun b'e, xi tka'yin jun ichin mox toj titz'jlin.

²Xi qqani'n, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Ay Aj Xnaq'tzil, ¿Ti'tzila qu'n'il s-itz'je ichin mox lo; tu'npela kyiljo ttata, mo qa tu'nx til?

³O tzaj ttzaq'wi'n Jesús: Nya tu'n kyil ttata, ex nya tu'nxjo til; qala' ma tz'itz'je

^b 8:57 Lajaj toj ox k'al, 50 n-ele. ^c 8:58 Ex. 3:14.

moʻ, noq tu'n tyek'i'n tipin qMan Dios ti'j. ⁴A na'mx tex q'ij, ilx ti'j tu'n tkub' qb'inchin taq'in a tzaj chq'on we'y, qu'n tzul kanin qniky'in, aj nkyima, a ja' mix a'l jun aku b'ant taq'nin. ⁵Loqin inti'nx tzalu'n, ayin we' tzaj kye kykyaqil xjal twutz tx'otx'.^d

⁶Atzaj te' tb'aj tq'ma'n ikyjo, kub' ttzub'in twutz tx'otx', ex kub' tb'inchin ch'in xoq'l tu'n ta'l ttzi, ex ok tsu'n kyil'j twutzjo moʻ, ⁷ex xi tq'ma'n te: Kux txi'y txjol kye twutza tojjo tkub'il a', Siloé tb'i (atzin tz'elpine': Chq'o'n). Ex b'e'xsin xi' moʻ txjol twutz. Atzaj te' tmeltz'aj, otaq b'ant tka'yin.

⁸Ayetzi'n t-xjalil najleqetaq nqayin tk'atz tja exqetzi'n jni' ojtzqilte, tej nmo'ntaq, i jaw yolín kyxolx: ¿Ma nyapetzila' xjal lo a moʻtaq, a nkub' qe qanil tmob'itz?

⁹Attaq junjun nkyq'mante: Atzi'n.

Ex junjuntl nkyq'ma'ntaq: Nya te', b'a'nxi ch'ime ikyx ka'yi'n.

Me axjo ichin nq'mante: Ikytzi'n. Ayin weji'y.

¹⁰B'e'xsin xi kyqanin te: Tze'ntzin tten ma b'ant tka'yi'n, chi chi'.

¹¹Exsin i xi ttzaq'win kye: Atzin ichin, a Jesús tb'i, xkub' tb'inchin ch'in xoq'l, exsin s-ok tsu'n kyil'j nwutza, ex tzaj tq'ma'n we'y: Ku t-xi'y ttzi tkub'il a', Siloé tb'i, ex txjomil twutzach. Kutzin, nchijiy. Xinka. Atzaj te' s-el ntxjon nwutza, b'e'x b'ant nka'yi'n.

¹²B'e'xsin xi kyqanin te: ¿Ja'tzin ta'ye ichin anetzi'n?

Ex xi tq'ma'n kye: Mi b'i'n wu'nch.

**Tej tokjo moʻtaq toj
xjלב'יל kyu'n Parisey**

¹³Tu'npetzi'n, b'e'x xi kyil'j kywutzjo Parisey ajo ichin, a moʻtaq, ¹⁴qu'n toj jun q'ij te ajlab'l, kub' tb'inchin Jesúsjo xoq'l, ex kub' tq'ani'n moʻ.

¹⁵Ayetzin Parisey ok tentl qanilte te' ichin: ¿Tze'n tten otaq chi ka'yin twutz?

Ante ichin xi tq'ma'n: Ok tsu'n xoq'l kyil'j nwutza, ex el ntxjo'n. Atzi'n ja'lin, ma b'ant nka'yi'nch.

¹⁶At junjun Parisey xi kyq'ma: Ajo ichin kub' tb'inchin ikyjo, nya te Dios te', qu'n mina nkub' tminim q'ij te ajlab'l.

Me attaq junjunlxl xi kyq'ma'n: ¿Tze'ntzin tten ikyjo? ¿Akupela b'ant tb'inchin jun yek'b'il tipin nimx kyoklin, qa aj il?

Tu'ntzin ikyjo, mix mejeje kyyol, ex b'e'x b'aj kub' kypa'n kyib'.

¹⁷B'e'x xi kyqanin majl te' moʻtaq: ¿Yajtzin te? ¿Ti'tzin te ntq'ma'n tiljjo ichin, ax jqonte twutza?

I xi ttzaq'win tej ichin: B'a we wu'n jun yolil Tyol Dios te'.

¹⁸Me ayetzin kye Judiy kykye'etaq tu'n txi kynimi'n, qa ataqjo a moʻtaq otaq b'ant tka'yi'n, tzmaxix xi kyniminxjo, te' kytzaj kytxko'n ttata' a moʻtaq.

¹⁹Xi kyqanin kye: ¿Atzin kyk'walji'y lo, a nkyq'ma'n qa moʻtaq te titz'je? ¿Tze'ntzin ttentz ma b'ant tka'yi'n?

²⁰Me atzin kye ttata xi kytzaq'win: Ojtzqi'n qe qu'n, qa a qk'walji'y, a moʻ te titz'je. ²¹Me mi b'i'n qe qu'n tze'n tten xi jjet twutz, ex alkye xkub' q'aninte. Kyqaninxa te; qu'n ma b'et tab'q'e, ex ax kq'olte tqanil.

²²Xi kyq'ma'n ttata ikyjo noq tu'n kyxob'il kye aj Judiy, qu'n b'i'ntaq kyu'n, qa otaq chi kyij aj Judiy toj wen, tu'n tex lajet jun a'la toj ja te na'b'l Dios, qa ma txi kyq'ma'n qa axix Jesúsjo a Crist. ²³Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n ttata: Kyqaninxa te; qu'n ma b'et tab'q'e, ex ax kq'olte tqanil.

²⁴Ayetzi'n Judiy tzaj kytxko'n juntl majljo ichin moʻtaq, ex xi kyq'ma'n te: Q'mantza qe'y twutz Dios. ¿Ti'n b'aj ti'ja? Qu'n b'i'n qe qu'n qa ajo ichin anetzi'n aj il te'.

²⁵Ante ichin xi ttzaq'win: Qa aj il mo qa minaj; o'kx weji'y b'i'n wu'n qa moʻxqintaqa. Atzi'n ja'lin ma b'ant nka'yi'n.

²⁶Xi kyqanin majljo Parisey te: ¿Tze'ntzin s-okiy tu'n? ¿Ti'tzin xb'ant tu'n, tu'n tjjet twutza?

²⁷I xi ttzaq'win: Ma txi nq'ma'n kye'y ila' maj, me mi n-okx toj kywi'y. ¿Tiqu'n

^d9:5 Mt. 5:14; Jn. 8:12.

kyaja tu'n t-xi nq'ma'ntla juntl majl?
 ¿B'alaqa kyaja tu'n kyok lipey ti'j?

²⁸B'e'xsin i b'aj ok tentz yisolte, ex xi kyq'ma'n te: Ma txi lipey ti'jjo ma' ichin anetzi'n; me metzin qe, axsa qo xela lipe qe ti'jjo t-xnaq'tzb'il Moisés. ²⁹Qu'n b'i'n qe qu'n, aku te Dios o yolin tuk'a Moisés; me ante ichin anetzi'n, nti'x ch'in b'i'n qu'n ja' tzajnin.

³⁰Me atzin te' ichin xi ttzaq'win kye: ¿Tze'nxsin tte'n ikyjo? Mi b'in kyu'n ja' tzajnin ichin, ex ma jqet nwutza tu'n. ³¹¿Nyapela b'in kyu'n, qa mi nchi tzaj tb'in Diosjo aj il? Qala' nchi tzaj tb'i'n aye nchi k'ulin te, exqetzi'n nkub' kyb'inchin a taj. ³²Qu'n b'ajx qb'iye tqanil tzmax tzalu'n ti'j jun xjal, tu'n tjqet twutz jun xjal tu'n, a mox' te' titz'je. ³³Qa nya te Diosjo ichin lo, ¿Ma akupetla tzul Dios we'y tu'n?

³⁴Tu'npetzi'n xi kytzaq'win te: Nti' te tajb'i'n tu'n tyolin quk'iy ikyjo, qu'n manyor aj ilx te atxix te' titz'jij. ¿Ex tajnaja tu'n qkub' t-xnaq'tzi'n?

Ex b'e'x etz kylajo'n toj ja te na'b'l Dios.

Tej tyolin Jesús kyi'jjo xjal mox'qe toj kyanmin

³⁵Atzaj te' tb'inte Jesús, qa otaq tz'ex lajo'n tej ichin toj ja te na'b'l Dios, el tk'ulb'in tib' tuk'a, ex xi tqanin te: ¿Niminxsi'n Tk'wal Ichin tu'n?

³⁶Atzin te ichin xi tq'ma'n te: Tata, q'ma'ntza we'y ankye, tu'ntzintla nnimi'n ti'j.

³⁷Xi ttzaq'win Jesús te: O tlixiy, ex ayintzinji'y, a nchin yoli'n tuk'iy.

³⁸B'e'xsin kub' meje ichin twutz Jesús, ex xi tq'ma'n te: Ma txi nnimi'n, wa'jaw.

³⁹B'e'x xi tq'ma'n Jesús: Ma chin ula tzalu'n twutz tx'otx', tu'n nkawi'n tuk'a tumil, tu'ntzintla ayejo mox'qe toj kyanmin, tu'n tb'ant kyka'yin; ex ayetzi'n njaw kynimsin kyib', tu'n kyok mox' toj kyanmin.

⁴⁰Ayetzi'n junjun Parisey ite'taq tuk'a Jesús. Tej kyb'inte ikyjo, xi kyqanin te: ¿Mej qa majqox qe mox'qo toj twutza?

⁴¹I xi ttzaq'win Jesús: Noqpetzin ma tz'el kyetz kyniky' ti'j qa mox'q'iy toj kyanmi'n, matla kub' najsit kyetz a kyil. Me tu'n njaw kynimsin kyib'a, ex noq tu'n kyq'ma'n qa n-el kyniky'a te tkyaqil, at kye kypaj tu'n kyila.

Tej tyolin Jesús ti'j jun kyik'lel kyi'j trit

10 ¹Xi tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, alkye jun mi tz'okx toj tjpel ch'laj kye rit, ex qa noq s-okx tlimo'n tib' toj jun plaj, ileq' te', mo jun b'yol xjal tu'n telq'in. ²Me atzin te' n-okx toj tjpel ch'laj kye rit, atzin te b'a'n kyik'leljo, ex nchi ok tka'yin trit. ³Atzin te' xq'uqil ch'laj n-okx tjqo'n tjpel, tu'ntzin tokxjo kyik'lel, tu'n kytzaj ttxko'n trit. Kxel kyb'i'n tq'ajq'ojil twi', ex chi tzajil tq'olb'in tuk'a kyb'i, ex kchi elitz ti'n toj ch'laj. ⁴Ajtzin kyetz b'aj tu'n, k'wel nej kywutz, exsin kchi okil lipe rit ti'j, qu'n n-el kyniky' te tq'ajq'ojil twi'. ⁵Me nlayx chi ok lipe ti'j juntl, a nya kyik'lel; qala' b'e'x kchi elil oq, qu'n nya ojtzqi'n tq'ajq'ojil twi' juntl, a nya kyik'lel.

⁶Kub' tq'o'n Jesúsjo techil lo kywutzxjal, me mix ele kyniky' te, ti'taq tz'elpine' tyol ikyjo.

Jun techil tu'n Jesús ti'jx, qa a tb'anil kyik'lel

⁷Tu'npetzi'n, xi tq'ma'ntl Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ayin weji'y Tjpel Ch'laj, a ja' nchi okxi rit. ⁸Kykyaqilxjo xi ul nej nwutza ileq'q'e kye', mo b'yol xjalqe tu'n kyelq'in; me ayetzin kye rit mix xi kyb'i'n. ⁹Me metzin we', ayin we' tjpel ch'laj. Noq wu'n, aku chi okxixjal toj kolb'il, tze'nku kye rit a nchi okx ex nchi etz wu'n, exsin njyet kywa. ¹⁰Me ante' ileq' noq n-ul te' tu'n telq'in, ex b'iyil, ex yuch'il. Me metzin we', ma chin ula tu'n tten

° 9:31 Pr. 15:29.

kychwinqilxjal toj tzaljb'il tzal'u'n twutz tx'otx' ex toj kya'l' je jun majx.

¹¹ Ayin we' Tb'anil Kyik'lel.^f Jun kyik'lel tb'anil kxel tq'o'n te' tchwinqil tu'n tkyim, noq tu'n kykletjo trit. ¹² Me ante' a n-aq'nin noq tu'n tchjet twi' tk'u'j, ajtzin t-xi tka'yin aj ttzaj xo'j, b'e'x chi kyjel ttzaqpi'n rit, ex b'e'x k-elil oq, qu'n nya te kyik'leljo, ex nya teqeku rit. Tu'npetzi'n, xi tq'o'n amb'il te xo'j tu'n tokx kyxol rit, tu'n kyb'aj junjun, ex tu'n tb'ajel tiljjo txqantl. ¹³ Qu'n ante' ichin b'e'x k-elil oq, qu'n noq o'kx nkub' t-ximi'n twi' tk'u'j, ex nya tu'n kykletjo rit tu'n.

¹⁴⁻¹⁵ Ayin we' Tb'anil Kyik'lel. Iktytzi'n tze'nku te nMa'n ojtzqi'nqi'n tu'n, ex ojtzqi'n nMa'n wu'n; iktytzi'n weji'y ojtzqi'nqe we nrit, ex ojtzqi'nqi'n kyu'n.^g Ok kxel nq'o'n we' nchwinqil noq tu'n kypaj. ¹⁶ Ex ite' txqantl we' nrit, a nya ite' tojjo ch'laj lo. Me ilix ti'l' tu'n kytzaj wi'n, ex kchin k'wel nimin kyu'n. Junx ch'uq rit k-elile, ex junch'in kyik'lel.

¹⁷ Nimx tq'aq'b'il tk'u'j nMan wi'ja, qu'n kxel nq'o'n we nchwinqil tu'n tkyim, exsin tu'n tjaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin. ¹⁸ Mix a'l' jun aku tz'el q'inte nchwinqila; qala' ayinx we' kchin xel q'o'nte wib'a wunx wib'xa. Qu'n at we woklin tu'n t-xi nq'o'n wib'a tu'n nkyima, ex tu'n njaw anq'intla wu'nx wib'a. Qu'n atzin ma tzaj tq'ma'n nManji'y we'y.

¹⁹ Atzaj te' kyb'inte Judiy jni' yol ikyjo, mix mejeje kyyol ti'l'. ²⁰ At junjun q'mante: ¿Tiqu'n nxi kyb'inji'y xjal lo? ¿Nyapela at jun taq'n'il tajaw il tokx toj tanmin, mo qa ma tz'el tx'u'j twi'?

²¹ Me junjuntl q'mante: Mina, qu'n ¿Ma akutzin yolin jun xjal, a at jun taq'n'il tajaw il toj tanmin ikyjo? ¿Akutzin b'ant kyka'yin mox tu'n jun taq'n'il tajaw il?

**Kyky'e'taq aj Judiy tu'n
t-xi kynimin Jesús**

²² Jb'alilikutaq antza, ex toj Jerusalén n-iky'sittaq jun nintz q'ij tu'n tzaj

kyna'n tb'antli'n tnejil ja te na'b'l Dios. ²³ Nb'ettaq Jesús twutzjo ja anetzi'n, a nim telimitz, a tok tb'i: Te Salomón.

²⁴ Ok kychmo'n junjun aj Judiy kyib' ti'l'jile, ex xi kyqanin te: ¿Ma kukxsin ktenb'iljiy qxola tu'n tja ka'min qk'u'ja ti'l'ja? Qa axixji'y Crist, a tu'ntaq tul te Kolil, q'mantza qe'y te jun majx ja'lin.

²⁵ I xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin o txi nq'ma'n kye'y? Me mi nchinx kynimi'n. Tkyaqilxjo nb'ant wu'n noq tu'n tipin nMan, atzin nyek'in te' qa ayinji'y. ²⁶ Me mi nxi kynimi'n, qu'n na'm kyoka te nrita, tze'nkuxjo xi nq'ma'n kye'y te tnejil. ²⁷ Qu'n noqit o chi oka te nrita, matla txi kyb'i'n tq'ajq'ojil nwi'y. Qu'n wojtzqi'nqejil'y we', ex nchi ok lipe wi'ja toj tkyaqil.

²⁸ Ex kxel nq'o'n kychwinqil te jun majx, ex nlayx chi kyij naj. Ex mix a'l'x aku tz'el q'inkye toj nq'ob'a. ²⁹ Ma chi tzaj tq'o'n nMa'n we'y, a nimxix toklin tib'aj tkyaqil. Qu'n tkyaqiljo a ma tzaj lipe wi'ja teqe nMa'n, ex mix a'l'x aku tz'el q'inkye toj tq'ob'. ³⁰ Qu'n junxch'in qe' qte'n tuk'a nMa'n.

³¹ Tu'ntzin ikyjo, b'e'x b'aj jaw ky'i'n Judiy ab'j tu'n tkub' kyb'yo'n. ³² Me ante Jesús xi tq'ma'n kye: Nimku techil tb'anilxix ma kub' nb'inchi'n kywutza, noq tu'n tipin nMa'n. Kyxol tkyaqiljo lu'n, ¿Ankye jun nya wen toj kywutza, tu'n wok kyxo'n tu'n ab'j?

³³ Xi kytzaq'win Judiy te: Nlay tz'ok qxo'n te tu'n ab'j noq tu'n wen nb'ant tu'n; qala' noq tu'n nxo'n yol ti'l' Dios tu'n tyola,^h a noq jun tal ichin tze'nku qe'. ¿Me ma tz'ok tq'o'nna'j tib'a te Dios?

³⁴ Xi tq'ma'n Jesús kye: ¿Ma mi'tzin nkux kyu'ji'n toj Tu'jil Tyol Dios, a ja' tz'ib'ine kyil'j junjun xjal, tej t-xi tq'ma'n Dios kye, qa diosqe?ⁱ

³⁵ Atzi'n ja'lin, b'i'n qu'n, a tz'ib'i'n toj Tu'jil qMan, tz'aqlexix ex nti' tky'i. Qu'n qa ax Dios ok q'o'nte kyb'i' te diosqe, a aye' i xi' k'mo'nte Tyol ojtxe, ³⁶ ¿Ti'tzin qu'ntz ma tzaj kyq'ma'n we'y, qa nchin xo'n yol ti'l' Dios, noq tu'n xi nq'ma'n qa

^f 10:11 Is. 40:11; Ez. 34:11-12. ^g 10:14-15 Mt. 11:27; Lc. 10:22. ^h 10:33 Lv. 24:16. ⁱ 10:34 Sal. 82:6.

ayi'n Tk'wal Dios? Qu'n ax Dios el pa'n we'y tu'n ntzaj tchq'o'n tzalu'n twutz tx'otx'.³⁷ Qa mi xkub' nb'inchin' tkyaqil techil wipi'n tze'nkuxjo nb'ant tu'n nMa'n, nlayx chinx kynimi'n.³⁸ Me exla qa mi xinx kynimi'n, me antza k-elile kyniky'a te te jun majx, noq kyu'n jni' nb'inchb'i'n b'a'n, qa a qMan Dios mujle tib' wuk'iy, ex qa ayi'n mujleqin tuk'a.

³⁹Antza tu'n toketaq kytzyu'n juntl majl, me cheb'e el tzaqpaj toj kyq'ob'.

⁴⁰Tb'ajlinxi' ikyjo, meltz'aj Jesús tlajaxi Nim A' Jordán. Antza kyije ten tojjo tx'otx', a ja' nchi kuxa tq'o'ntaq Juan xjal toj a' te jawsb'il a'./⁴¹ Nimku xjal i xta'l lolte Jesús, ex kyq'ma: Exla qa nti' te Juan techil xb'ant tu'n a nim tipin, me tkyaqilxjo o tq'ma ti'ljjo ichin lo twutzxix.⁴² Nimx xjal i nimin ti'lj Jesús tojjo tx'otx' anetzi'n.

Tej tkyim Lázaro

11 ¹Attaq jun ichin aj Betania, Lázaro tb'i, yab'taq. Junxtaq ite' kyuk'a taneb', Mariy tuk'ax titz'in Mart.^k ²Ante' Mariy lu'n, a kub' q'o'nte jupsb'il kyib'aj tqan qAjaw, ex ok ttzqij'sin tuk'a tsmal twi'.³ Ayetzi'n kab'e qya lo xi kysma'n tqanil te Jesús: Tata, ajo tuk'iy Lázaro, a k'u'jlin tu'n, ma yab'te, chi chi'.

⁴Tej tb'inte Jesús ikyjo, tzaj tq'ma'n: Ajo yab'il anetzi'n nlay japin b'aj te' te kyimin; qala' noq tu'n tyek'i'n tipin tqoptz'ajiyil Dios, ex tu'n tjaw nimsit nb'i'y, ayi'n Tk'wal.

⁵Exla qa k'u'jlinxix Mart kyuk'ax ttziky, ⁶me tej tb'inte Jesús, qa yab'taq Lázaro, axsa kyije tenl kab'e q'ij, a ja' ta'yetaq.

⁷Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj tq'ma'n qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Qo meltz'aj majl toj ttx'otx' Judey.

⁸Awotzin qe' xi qq'ma'n te: Xnaq'tzil, ¿Ma nyatzin itzqeyin qajlantz antza, ex kyajtaqxjal tu'n tkub' b'yo'n kyu'n tuk'a ab'j? ¿Tiqu'nil taja tu'n tmeltz'aja antza?

⁹Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Ajo tspiky'in q'ij o'kx nwe' te kab'lajaj or. Qa nqo b'et

tqan q'ijil, nlay qo jaw takpaj, qu'n nqo ka'yin toj tqan q'ij, a nk'ant twutzjo tx'otx'.¹⁰ Me qa nqo b'et toj qniky'in, qo jawil takpaj, qu'n nya q'anchar'lo qb'e. Tu'npetzi'n qa nqo b'inchin tze'nku taj qMan, nti' aku tz'ok b'ajqe.

¹¹Tb'ajlinxitzin tyolin ikyjo, tzaj tq'ma'n qe'y: Ajo quk'a Lázaro, a k'u'jlin qu'n, ma ktan. Me ma chi'n k'asilte.

¹²Awotzin qe' xi qq'ma'n te: Tata, qa ma ktan, b'alaqa ma chewx yab'il ti'lj.

¹³Me atzin tz'elpine' tyol Jesús ikyjo, qa otaq kyim. Me awotzin qe, kub' qximi'n qa nyolintaq ti'ljjo watl te qxmilil.¹⁴ Tu'npetzi'n, tzajixix tq'ma'n Jesús qe'y: Ma kyim te Lázaro. ¹⁵Nim ma chin jaw tzalaja tu'n nti'qintaqa antza, qu'n wenzix te kye'y, tu'n nxi kynimi'n tuk'a tkyaqil kyanmi'n. Me qoqe lolte.

¹⁶Ante Tmas, a Kwa'ch tb'i tok, tzaj tq'ma'n qe'y: Qoqe qkyaqilx, tu'ntla qkyim junx tuk'a.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'ljjo tkab' chwinqil

¹⁷Atzaj te' qkani'n, pon qk'ulb'i'n qa otaq b'ant kyaje q'ij tkub'linx muqet Lázaro. ¹⁸Ajo tnam Betania nqayin ta' tk'atz Jerusalén, b'alaqa noq niky'jin ajlab'. ¹⁹Tu'n nqayin ta', nim xjal Judiy otaq kanin q'olb'ilkye Mart tuk'a Mariy, tu'n tchewsit kyanmin ti'ljjo tkyimlin kyxib'in.

²⁰Tej tb'inte Mart, qa ch'ixtaq tpon kanin Jesús kyja, b'e'x etz k'lelte; me atzin te Mariy kyij ten tuja. ²¹Tej tkanin tk'atz Jesús, xi tq'ma'n Mart te: Tata, noqit attaqa tzalu'n, mitla xkyim we' nxib'in, ²²qu'n b'i'n we' wu'n qa ntzaj tq'o'n Diosjo tkyaqilx nxi tqani'n te.

²³Xi tq'ma'n Jesús te: Kjawil anq'intl te t-xib'inch.

²⁴Xi ttzaq'win Mart te: Ikytzi'n. B'i'n we' wu'n qa ok kjawil anq'intl tojjo tq'ijil, a ja' tu'n kyjaw anq'intl kyimnin, aj tjapin b'aj tkyaqil tzalu'n twutz tx'otx'.^m

^j10:40 Jn. 1:28. ^k11:1 Lc. 10:38-39. ^l11:2 Jn. 12:3. ^m11:24 Dan. 12:2.

²⁵B'e'x xi tq'ma'n Jesús te: Ayi'n we' Q'ol chwinqil, ex wu'n we' kchi jawil anq'inxjal kyxol kyimnin. Ankye te' knimil wi'ja, exla qa ma kyim t-xmilil, me kjawil anq'intl wu'n, tu'n tten jun chwinqil a nlay b'aj.ⁿ ²⁶Qu'n kykyaqilxjo nchi nimin wi'ja, ex nchi b'et tze'nku waja, nlayxpe chi najx kye te jun majx. ¿Yajtzi'n te, Mart? ¿Man txi tniminji'y lu'n?

²⁷Xi tq'ma'n Mart te: Ikytzi'n Tata, ma txi nnimin we', a tejy Crist, a Tk'wal qMan Dios, a iltaq ti'j tu'n tul tzalu'n twutz tx'otx'.

Tej tjaw oq' Jesús ti'j Lázaro

²⁸Tb'ajlinxi' tyolin ikyjo, b'e'x aj Mart q'olb'il te Mariy, ex xi tjask'in te: Lu Xnaq'tzil at tzalu'n, ex luy ntxokle tu'n.

²⁹Atzaj te' tb'inte Mariy, jun paqx jaw we', ex xi' ajqelin lolte Jesús, ³⁰qu'n na'mxtaq tokx Jesús toj tnam. Axtaq'tza ta'ye ttxa'n tnam, ja' oke tk'ulb'in Mart. ³¹Atzaj te' tok ka'yin Mariy ky'u'n q'ubq'il kyk'ul'j ite'taq tuja, tej tex ajqelin, b'e'x b'aj xi lipe ti'j, qu'n kub' kyximin qa tu'ntaq t-xi' oq'il tib'ajjo muqb'in te Lázaro.

³²Atzaj te' tkanin Mariy tk'atz Jesús, b'e'x kub' meje t-xe tqan, ex xi tq'ma'n: Tata, noqit attaqa tzalu'n, mitla xkyim we' nxib'in.

³³Atzin te Jesús, tej tok tka'yin n-oq' Mariy kyuk'axjo jni' Judiy, a otaq chi kanin tuk'a, b'e'x tzaj tb'is, ex tzaj chy'o'n tanmin, ³⁴ex xi tqanin kye: Ja'tzin xkuxa kymuq'n'ch.

Xi kyq'ma'n te: Tata, ku tzaja lolte.

³⁵Ex jaw oq' Jesús.

³⁶Xi kyq'ma'n Judiy kyxolile: Kyka'yinktzi'n. Cheb'ex k'u'jlintaq Lázaro tu'n.

³⁷Me at junjuntl nkyq'ma'ntaq: A ma jqet kywutz mox tu'n'x xjal lo, ¿Ma mipetla xb'ant jun ti' tu'n, tu'n mi kyime Lázaro?

Tej tjaw anq'intl Lázaro tu'n Jesús

³⁸Atzin te Jesús, b'e'x tzaj chy'o'n juntl majl tanmin, ex b'e'x tzaj laq'e ttzi jul, a

ja' tokxitaq kyimnin, jpu'ntaq tuk'a jun ma tij ab'j. ³⁹Xi tq'ma'n Jesús kyexjal: Kyimilji'y ab'j.

Atzin te Mart; a taneb'jo kyimnin, xi tq'ma'n te: Tata, mala tzuwix, qu'n ma b'ant kyaje q'ij tkyimlin.

⁴⁰Me ante Jesús xi tq'ma'n te: ¿Ma nyatzin ma txi nq'ma'n te'y, qa ma txi tnimi'n, okpin ktlab'il te nimix tipin Dios?

⁴¹Eltzin q'i'n ab'j, ex ante Jesús jax tka'yi'n tzmaz toj kya'j, ex tq'ma: Tata, nxi nq'o'n chjonte te'y, tu'n ma chin tzaj tb'i'n. ⁴²B'i'n we wu'n, qa kukx nchin tzaj tb'inji'y, me ma txi nq'manji'y lu'n te'y, noq tu'n kypajjo xjal txolcheqek wi'ja, tu'ntzin txi kynimin qa ate ma tzaj chq'o'n we'y.

⁴³Tb'ajlinxi' tq'ma'n ikyjo, xi tq'olb'in tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: Lázaro, ku tetza antza.

⁴⁴Ex atzin tej kyimnin b'e'x etz, b'altz'inqektaqjo tq'ob' kyuk'a tqan toj t-xb'alin kyimnin, ex ptzo'ntaq twutz tuk'a su'tj. B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye: Kypoq'imila, ex kytaqpinxa.

Tej kykyij Judiy toj wen tu'n tkub' kyb'yo'n Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵Tu'ntzi'n ikyjo, nimx Judiy, ayej o chex lipe ti'j Mariy, ex ok kyka'yi'n b'ant tu'n Jesús, i nimin ti'j. ⁴⁶Me attaq junjuntl kyxol b'e'x i xi' q'malte kye Parisey ti' otaq kub' tb'inchin Jesús tuk'a Lázaro. ⁴⁷Tu'npetzi'n, aye Parisey exqetzi'n kynejinel pale, b'e'x ok kycho'mo'n kyib' kyuk'a jni' Judiy aj kawil. I ok ten yolil kyxol: ¿Ti'tzin kb'antil qu'n ti'ljo ma' xjal lo? Nimku techil nb'ant tu'n, tu'n kyka'y'ajxjal ti'j. ⁴⁸Qa ma kyij qq'o'n kukxjo, tkyaqilx'ajxjal knimil ti'j. Ex ayetzi'n aj kawil toj Rom, kchi tzajil qib'aj q'il qoklin toj tja Dios, ex tu'n tkub' kyyuch'in qtanim.

⁴⁹Me attaq jun kyxol, a Caifás tb'i, toktaq te kynejilxix pale tojjo ab'q'e

ⁿ 11:25 Ro. 6:4-5; Col. 2:12; 3:1.

anetzi'n, ex xi tq'ma'n kye: Nti'x kye kynab'l. ⁵⁰¿Ma mixsin n-el kyniky'a ti'lj, qa wenxitla te qe, tu'n tkyim jun ichin te qxel, tze'nku tu'n tkub' yuch'j kykyaqil qtanim?

⁵¹Me ante Caifás nya tu'n x tib'xtaq nyolin; qala' tu'n Dios. Qu'n tu'n toktaq te tnejilxix pale, tzaj tq'o'n Dios tqanil te, qa iltaq ti'lj tu'n tkyim Jesús te kyxel xjal aj Judiy, ⁵²Junx kyuk'a' a kchi nimil ti'lj toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n kymujb'in te kyib' toj kynimb'il.

⁵³Tu'npetzi'n, ax q'ijjo anetzi'n, b'e'x i kyij aj kawil toj wen, tu'n tkub' kyb'yo'n Jesús.

⁵⁴Tu'npetzi'n, mix tenil Jesús kyxol Judiy; qala' b'e'x etz tojto tx'otx' Judey, ex b'e'x xi' ttxa'n tzqij tx'otx' toj jun tnam, Efraín tb'i. Axa kyije tene junx quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in.

⁵⁵Nyataq ila' q'ij tu'n tul kanin Xjan Q'ij kye Judiy. Tu'npetzi'n, nimku xjal aj Judiy b'e'x i xi' toj Jerusalén, tu'n kyb'inchin kyten tze'nkuxtaqjo nb'ant ky'u'n. ⁵⁶Tkyaqilxjal nchi jyo'ntaq ti'lj Jesús toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex nxi kyqanintaq kyxolx: ¿Tze'ntzin kye toj kywutz? ¿Jawilpela toj nintz q'ij mo minaj?

⁵⁷Qu'n ayetzi'n Parisey exqetzi'n kynejinel pale otaq kub' kyq'o'n jun kykawb'il, qa attaq jun xb'inte ja' ta'taq Jesús, ilx ti'lj tu'n tzaj ky'i'n tqanil, tu'ntzintla tok kytzyu'n, tu'n tku'x toj tze.

Tej tok tsu'njo qya jupsb'il kyij'j tqan Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 ¹Noq qaq q'ijtaq tu'n tpon kanin nintz q'ij te Xjan Q'ij. B'e'x xi' Jesús toj koj'b'il Betania, a ja' najletaq Lázaro, a otaq jaw anq'intl tu'n Jesús toj kyime. ²Antza kub'e kyb'inchin jun wab'lj te aq'b'il chjonte te Jesús. Ate Mart nsipintaq wab'lj, ex ajin te Lázaro q'uqlektaq wa'l kyuk'a ti'lj meḥ. ³Ante Mariy tzaj ti'n jun

tk'wel q'anb'il, nardo tb'i, a jun wiq jupsb'il tb'anilxix wen ex wiyilxix. Ex kub' tq'o'n tkyaqil kyib'ajjo tqan Jesús, ex jun paqx ok tzqijsin tuk'a tsmal twi'. Ex tkyaqil toj ja kub' juptz'aj tu'n tb'anil tk'ok'jil.°

⁴Me attaq jun t-xnaq'tzb'in Jesús antza, a Judas Iscariot tb'i, a tu'ntaq t-xi k'ayinte toj kyq'ob' tajq'oj. Xi tq'ma'n te Jesús: ⁵¿Tiqu'nil mi xi k'ayitjo jupsb'il lo, a wiyilxix wen, tu'n kyxi qmojin tal yajqe?

⁶Me ante Judas nya nb'insintaq kyij'jjo yaj, qala' kub' tq'ma'n ikyjo qu'n ileq'taq. Qu'n ate Judas toktaq toklin te chmol pwaq qxola, ex tzuntaq jatz telq'in ch'in ti'ljjo a chmo'ntaq tu'n.

⁷Xi tq'ma'n Jesús te: Tenkuj. Qu'n ma kub' tk'u'n lu'n tzmax ja'llin, tu'n tb'ant nte'n te muqb'il we'y. ⁸Qu'n atzin kye yaj, axsi kchi k'wele ten kyxola, ex b'a'n tu'n kyxi kymo'ji'n noq ti' q'ijil.^p Qalatzi'n we', nya kukx kchin k'wel ten weji'y kyxola.

Tej tok kychmo'n nejinel kyib' ti'lj Lázaro tu'n tkyim

⁹Nimx Judiy i b'inte qa antza ta'ye Jesús toj tnam Betania, ex b'e'x i b'aj xi' antza lolte Jesús tuk'ax Lázaro, a otaq jaw anq'intl tu'n Jesús kyxol kyimnin.

¹⁰Ayetzi'n kynejinel pale b'e'x i kyij toj wen tu'n tkub' b'yet Jesús majx Lázaro tuk'a, ¹¹qu'n noq tu'n tpaj Lázaro, nimx Judiy otaq tz'el kypa'n kyib' kyij', noq tu'n kyxi lipe ti'lj Jesús.

Tej tkanin Jesús toj Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹²Nimkutaq xjal otaq txi' iky'sil Xjan Q'ij toj Jerusalén. Toj junxil q'ij, ok kyb'in qa tu'ntaq tkanin Jesús antza.

¹³Tu'npetzi'n, i ok ten tx'emil txqan t-xaq tze, palma tb'i, exsin i b'ajetz k'lelte Jesús, ex i b'aj xch'in kyjalu'n:

Nimxit tb'i qMan Dios.

Ky'iwlinitjo a tzul kanin toj Tb'i qAjaw.

° 12:3 Lc. 7:37-38. ^p 12:8 Deu. 15:11.

Ky'iwlínxitjo a nmaq kawil tib'aj
Israel.[¶]

¹⁴El jyet jun tal bur tu'n Jesús, ex b'e'x
jax qe tib'aj, tze'nkuxtaqjo ntq'ma'n toj
Tu'jil Tyol Dios:

¹⁵Mi chi jaw xob'a,
ayi'y najleqe toj tnam Sion.
iKyka'yinxal Lu' kyNmaq Kawila
tzul

q'uqleqx chejil tib'aj jun tal bur.^r
¹⁶Te tnejil, mix ele qniky'a ti'lj
tkyaqiljo lo, a awo'y t-xnaq'tzb'in; me
yajxi, tej tjax Jesús toj kya'j, b'e'x b'aj
ul julk'aj toj qk'u'ja tkyaqiljo tz'ib'intaq
ti'lj toj Tu'jil Tyol Dios, ex ikyixsin otaq
b'ajjo.

¹⁷Me ayeqetzi'n xjal ite'taq tuk'a Jesús,
tej ttzaj tq'olb'in Lázaro toj jul, ex tej
tjaw anq'intl tu'n, tzunx nchi yolintaq
ti'lj kyuk'a txqantl. ¹⁸Tu'ntzi'n ikyjo, i
b'ajetz xjal toj tnam k'lele Jesús, qu'n
otaq tz'ok kyb'i'n techil tipin tb'anilxix
ti'lj Lázaro. ¹⁹Ex mix ele wenjo lu'n
toj kywutz Parisey. B'aj kub' kyyolin
kyxolx: iKa'n! Nti'x jun aku b'ant qu'n
ti'lj, qu'n kyka'yinxsi'n; kykyaqilxjal ma
txi lipe ti'lj.

Tej kyyolin junjun nya Judiy tuk'a Jesús

²⁰Kyxoljo xjal a otaq chi kanin iky'sil
nintz q'ij toj Jerusalén, attaq junjun xjal
aj Grecia. ²¹Ex attaq jun quk'iy, a awo'y
t-xnaq'tzb'in Jesús, Lip tb'i, tzajnin toj
tnam Betsaida toj ttx'otx' Galiley. Aye aj
Grecia i tzaj laqe tk'atz Lip, ex i kub'sin
kywutz te: Tata, noq same, qajatl'a'y tu'n
qyoli'n tuk'a Jesús.

²²B'e'xsin xi' Lip, ex xi tq'ma'n te
Andrés, ex kykab'ilx i xi' q'malte te
Jesús.

²³Xi tq'ma'n Jesús kye: Ch'ix tul
kanin nq'ijila, ayi'n, a Tk'wal Ichin, tu'n
nkyima, tu'n njaw anq'i'n, ex tu'n njaxa
toj kya'j tuk'a tkyaqil nqoptz'ajiyila.

²⁴Qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y,
ikytzin weji'y tze'nku jun twutz triy. Qa
mix xkux miqet toj tx'otx', nlay ch'iy,

qala' o'kxjo tal junch'in ex nti' tajb'in.
Me qa ma kux miqet toj tx'otx' tu'n
tkyim, ok chmetil txqantl twutz.

²⁵Ankye te' taj noq tu'n tok tk'u'jlin
tchwinqil tzalu'n twutz tx'otx', ok k'wel
najsin tkyaqil. Me ankye te' kxel q'onte
tib' toj tq'ob' Dios, ex mi n-ok tilil tu'n
ti'ljo tchwinqil tzalu'n twutz tx'otx',
apente kkanb'il jun tchwinqiljo, a nlay
b'aj.^s ²⁶Ex ankye jun n-ok tilil tu'n, tu'n
tajb'in we'y, b'a'n tu'n tok lipe wi'ja, tu'n
tten junx wuk'iy toj tkyaqil. Ex ankye te
n-ajb'in we'y, apente kjawil nimsi'n tu'n
nMa'n.

Tej tyolin Jesús juntl majl ti'lj tkyimlin

²⁷Atzi'n ja'lin, nimx nchyo'n wanmi'n
tu'n nb'isa. ¿Ti'tzila kxel nq'ma'n? ¿Ma
okpela kxel nq'ma'n: Tata, chin tkloma,
tu'n mi tz'ikye wu'n tkyaqilxjo kb'ajil
wi'ja? iMina! Qu'n tu'npen te' lu'n
xin uliy. Qala' kxel nq'ma'n: ²⁸Tata,
nimsinks tb'iy wi'ja.

Tekuxjo xi tq'ma'n yol anetzi'n, b'ijte
jun tq'ajq'ojil wib'aj toj kya'j, a tq'ma: O
jaw nnimsi'n nb'iy, ex kjawil nnimsi'n
juntl majla.

²⁹Ayetzi'n xjal ite'taq tk'atz, te
kyb'inte yol lu'n, xi kyq'ma'n kyxolile,
qa noq jun q'anqyaq jaw tinin. Me
junjuntl q'mante qa jun angel tzaj yolin
tuk'a.

³⁰Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye:
Nya noq te q'uqb'il nk'u'ja saje yolin
te' tq'ajq'ojil wib'aj; qala' te q'uqb'il
kyk'u'ja wi'ja. ³¹Qu'n atzin ja'lin,
ch'ixix tul kanin tq'ijil te kykyaqil xjal
twutz tx'otx', tu'n kyok toj pa'b'in twutz
Dios, ex ilxix ti'lj tu'n tex lajet tajaw il,
qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa
k'wel ti'lj wu'n te jun majx. ³²Qu'n ajtzin
njaw q'o'n twutz tze tzalu'n twutz tx'otx',
ktzajil nchmo'n kykyaqil xjal wu'nx
wib'xa. ³³Tuk'a yol anetzi'n; nyek'in
Jesús tze'n tumil tu'n tkyime.

³⁴Xi kytzaq'win xjal: ¿Ma nyatzin
tzun ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa

¶ 12:13 Sal. 118:25-26. ^r 12:15 Zac. 9:9. ^s 12:25 Mt. 10:39; 16:25; Mr. 8:35; Lc. 9:24; 17:33.

ate Crist il ti'j tu'n tten te jun majx?[†]
 ¿Tze'ntzin ttentz ntq'ma'ntza, qa ajo
 Tk'wal Ichin il ti'j tu'n tjaw twutz cruz
 tu'n tkyim? ¿Tze'ntzin tz'elpine! Tk'wal
 Ichin?

³⁵Xi tq'ma'n Jesús kye: Ayin we'
 spiky'in loqi'n inti'nx kyxola. Me noq
 te jun paql inti'n kyuk'iy. Tu'npetzi'n,
 chi lipeka ti'jjo spiky'in, tu'ntzin mi chi
 kyijiy toj qxopin. Qu'n ankye te' nb'et
 toj qxopin, nti' b'i'n tu'n ja'tzin t-xiye.
³⁶Tu'npetzi'n, kyniminxijiy spiky'in, a lu'
 atx ch'intl kyuk'iy, tu'ntzin kyoka te jun
 xjal aj spiky'in.

Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús ikyjo, b'e'x el
 tewin tib' kywutz.

**Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa tkyaqilxjal
 il ti'j tu'n kynimin ti'j**

³⁷Mix tu'n nimx techil tipin Jesús o
 b'ant tu'n kywutzxjal, me mix i nimirix
 ti'j. ³⁸Tuk'ajo lo, japin b'ajjo tyol Isaías,
 a yolil Tyol Dios ojtxe, tej tkub' ttz'ib'in:

Tata, ¿Ankye ma txi niminte Tb'anil
 Tqanil ti'ja, a ma txi qq'ma'n?
 ¿Altzila qe xaye tyek'in tAjaw
 Tkyaqil toklin Tkawb'il kyib'aj?''

³⁹Exla qa ikyjo, nlayx txi kynimin,
 qu'n atx juntl yol kyij ttz'ib'in Isaías
 kyjalu'n:

⁴⁰Qu'n ax Dios s-ok moxsinte kywutz,
 ex s-ok ch'uxsinte kyanmin,
 tu'ntzin mi tz'ele kyniky' te tu'n
 kywutz.

Ex tu'n mi kyb'iyte tu'n kyanmin.
 Ex nti'x ma chi meltz'aj wuk'iy, tu'n
 kykub' nq'ani'n.°

⁴¹Kyij ttz'ib'in Isaías ikyjo, qu'n otaq
 tli nimx toklin Jesús, exsin nyolintaq ti'j,
 a na'mtaq tul kanin Jesús twutz tx'otx'.

⁴²Me kyxol tkyaqiljo lu'n, ataq junjun
 Judiy i nimirix ti'j Jesús, ex majxpe junjun
 nejinel kyxol. Me mix kub'e kychikyb'in
 kywutzxjal noq tu'njo kyxob'il kye
 Parisey, tu'n mi chi exe lajo'n ti'jjo
 kyoklin tojjo ja te kyna'b'l Dios aj Judiy.

⁴³Qu'n wenxixtaq toj kywutz, tu'n kyja
 nimsin kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx',

tze'nku tu'n kyja nimsin tu'n Dios toj
 kya'j.

**Tej tyolin Jesús ti'jjo xjelb'il
 twutz qMan Dios**

⁴⁴Xi tq'ma'n Jesús tuk'a tq'ajq'ojil
 twi': Ankye te knimil wi'ja, nya o'kqinx
 kchin xel tnimin; qala' aku nMa'n, a
 tzaj chq'on we'y. ⁴⁵Ex ankye te ma
 chin tli'y, ex ma tli Dios, a tzaj chq'on
 we'y. ⁴⁶Qu'n ayin weji'y tspiky'in Dios,
 a ma tzul tzalu'n twutz tx'otx', tu'ntzin
 alkye knimil wi'ja nlayxpen kyijx te' toj
 qxopin.

⁴⁷Me qa at jun ma b'inte nyola, ex
 mi xi tnimin, ok najil te'; me nya npaja,
 qu'n nya ma chin ula tu'n nkawi'n
 kyib'aj kykyaqil xjal, qala' noq tu'n
 kyklet wu'n. ⁴⁸Ex ankye k-elil iky'in
 we'y, ex mi xi tb'in nyola, at jun kkawil
 tib'aj; ayexjo yol, a o che'x nq'ma'n. Ex
 ayexsin kchi kawiljo ti'j toj pa'b'in twutz
 Dios, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz
 tx'otx'. ⁴⁹Qu'n ayejo nyola ex tkyaqil
 nxnaq'tzb'ila nya weqekuy; qala' te
 nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y. ⁵⁰B'i'n we'
 wu'n qa ayejo Tyol Dios ma chi tzaj
 tq'ma'n, ayetzin ttxuyil chwinqiljo te jun
 majx. Tu'npetzi'n, o'kx nxi nq'ma'nji'y
 tze'nkuxjo ma tzaj nik'u'n we'y tu'n
 nMa'n.

**Tej tel ttxjo'n Jesús
 kyqan t-xnaq'tzb'in**

13 ¹Atzin te' tjapin kanin tq'ijil
 nintz q'ij te Wa'j Pan, b'i'ntaq
 tu'n Jesús, qa iltaq ti'j tu'n tkyim, ex
 tu'n taj tuk'a tMan toj kya'j. Kukx
 nk'u'jlintaqjo kyil'jjo aye otaq chi ok lipe
 ti'j tzalu'n twutz tx'otx'. Me atzin ja'lin,
 tajtaq tu'n t-xi tyek'in tkyaqil t-xilin
 tq'aq'b'il tk'u'j.

²Ex kyja'taq qxi'y wa'l, otaq ku'x
 tajaw il toj tanmin Judas, tk'wal jun
 xjal, Simun tb'i, tu'n t-xi' k'ayilte Jesús
 toj kyq'ob' tajq'oj. ³Me b'intaq' te Jesús
 tu'n, qa tuk'a Dios otaq tzaje, ex iltaq ti'j
 tu'n taj tuk'a juntl majl, ex ax Dios o tzaj

[†]12:34 Sal. 110:4; Is. 9:7; Ez. 37:25; Dan. 7:14. [°]12:38 Is. 53:1. [°]12:40 Is. 6:10.

q'onte toklin tib'aj tkyaqil. ⁴Tu'npetzi'n, a tzmataq nqo wa'n, ja we'ks ti'l meḡ, el ti'n ttxo'w, ex ok tb'altz'in jun b'u'ḡ ti'l tk'u'l, ⁵ex kux tqo'n a' toj jun tx'ajb'il, ex ok ten txjol qqa'n, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ex i el ttzqijsin tu'n b'u'ḡ, a otaq tz'ok tb'altz'in ti'l tk'u'l.

⁶Me atzaj te' tpon kanin tu'n kyel txjet tqan Simun Pegr, xi tq'ma'n Pegr te: WAjaw, ¿Ma attzin we woklin tu'n tel ttxjo'n nqa'n?

⁷Xi ttzaq'win Jesús te: Nlay tz'el tniky'a ti'ljo nb'ant wu'n ja'lin, me yajxi, k-elil tniky'a te.

⁸Me ante Pegr xi tq'ma'n: Nlayx ntziy'i'y jun maj tu'n tel ttxjo'n nqa'n.

Xi ttzaq'win Jesús: Qa mi s-el ntxjo'n tqan, nti'xpen toklintza wuk'i'y.

⁹Xitzin tq'ma'n Pegr te: WAjaw, qa ikytzjo, nya noq o'kqex nqa'n, qala' txjonqemila nq'ob'a majx tuk'a nwi'y, tu'ntzintla at-xix woklintza tuk'i'y.

¹⁰Me ante Jesús xi tq'ma'n te: Ankye te tzmaz b'aj txjet, nya il ti'l tu'n tel txjet juntl majl, qala' o'kqexjo tqan, tu'ntzin tsaqix tkyaqil. Me tze'nku kye' ma chi saqix kye', exla qa nya kykyaqilxa. ¹¹Xi tq'ma'n ikyjo: Nya kykyaqilxa ma chi saqixa, qu'n b'i'ntaq tu'n, alkye tu'n t-xi k'ayinte toj kyq'ob' aj il.

¹²Tb'ajlinxi' ttxjo'n qqa'n, ok tq'o'n Jesús ttxo'w, ex ok qe juntl majl ti'l meḡ, ex tzaj tq'ma'n qe'y: ¿Man tz'el kyniky'a ti'ljo xb'ant wu'n kyxola? ¹³Qu'n n-ok kyq'o'n nb'i'y te Xnaq'tzil ex te kyAjawa. Twutzx kye kyu'n, qu'n ayintzinji'y. ¹⁴Exsin qa ayinji'y Xnaq'tzil ex kyAjawa, a ma tz'el ntxjo'n kyqa'n, ikyqexsin kyeji'y, b'a'ntla tu'n tel kytxjo'n kyqa'n jun tuk'a juntl.

¹⁵Ma kub' nq'o'n jun yek'b'il, tu'ntzin tkub' kyb'inchin' tze'nkuxjo ma kub' nb'inchin' kywutza. ¹⁶Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, mix a'l junte aq'nil nimxtl toklin tze'nku te tajaw aq'untl; ex mix a'l junte, a chq'o'n nimxtl toklin tze'nku saj chq'onte. ¹⁷Qa ma tz'el kyniky'a te tkyaqiljo lo, ex qa ma kub' kyb'inchin' ikyjo, at tky'iwb'il Dios kyib'aja te jun majx.

¹⁸Mi nchin yoli'n kyi'ja kykyaqila. Qu'n ojtzqi'n wu'n ankye qe o chi jaw nsk'o'n. Me ilxix ti'l tu'n tb'ajjo tze'nku ntq'ma'n toj Tu'ljl Tyol Dios: Ankye jun nwa'n wuk'i'y, kjawil meltz'aj wi'ja. ¹⁹Nxi nq'manji'y lu'n kye'y, a

na'mxtaq tb'aj, tu'ntzin aj tb'ajjo ikyjo, kxel kynimin qa ayin weji'y junx nte'n tuk'a nMa'n, a loqin nchin yoli'n kyuk'i'y.

²⁰Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Ankye te kxel k'mo'n te' a kxel nchq'o'n, ayi'n chin xel tk'mo'n. Ex ankye te kxel k'mo'n we'y, a nMa'n kxel tk'mo'n, a tzaj chq'o'n we'y. ²¹Me ante Pegr xi tq'ma'n Jesús qa a Judas tu'n t-xi k'ayinte

Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa a Judas tu'n t-xi k'ayinte

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús tkyaqiljo lo, tzaj chyo'n tanmin tu'n tb'is, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y. At jun kye' k-okil meltz'aj wi'ja.

²²Me awotzin qe', a awo'y t-xnaq'tzb'in noqx o jaw ka'ylaja toj qwutza, ex mix ele qniky'a te alqi'l nyolinetaq. ²³Me ayintaq we' inti'n antza, nchin wa'ntaqa ttxlaj Jesús. Nimx tq'aq'b'il tk'u'l wi'ja. ²⁴Tu'npetzi'n, xi tyek'in Simun Pegr tq'ob' te jun techil, tu'n t-xi nqani'n te Jesús alqi'l nyoline'taq. ²⁵Tu'npetzi'n, in xi laq'exixa tk'atz, ex xi nqani'n te: WAjaw, ¿Altzila kye?

²⁶Tzaj ttzaq'win Jesús: K'welix wak'sin ch'in pan, ex anqe kxel nq'oni'y, atzi'n.

Ikytzi'n, kux tak'sin jun piḡ pan toj laq, exsin xi tq'o'n te Judas Iscariot, a tk'wal Simun.

²⁷Tb'ajlinxi' twa'n Judas, b'e'x okx tajaw il toj tanmin. Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús te: Atzin tu'n tkub' tb'inchin', b'inchinkutzi'n ja'linxix.

²⁸Me nipe tu'n ikyjo, mix ele qniky'a te, tiqu'n xi tq'ma'n ikyjo. ²⁹Qu'n ataq Judas q'ilte ch'u'ḡ tk'wel pwaq, at junjunqe kub' ximinte, qa xi tq'ma'n tu'ntaq txi' Judas laq'olte ch'in qwa'y

* 13:15 Mt. 20:28; Mr. 10:45; Lc. 22:27. * 13:16 Mt. 10:24; Lc. 6:40; Jn. 15:20. † 13:18 Sal. 41:9.

‡ 13:20 Mt. 10:40; Mr. 9:37; Lc. 9:48; 10:16.

tu'n tajb'in toj nintz q'ij, moj qa tu'n t-xi' q'ol ch'in pwaq kye tal yaj. ³⁰Tb'ajlinxi' twa'n Judas pan, b'e'x ex toj qniky'in.

**Jun ak'aj nuk'b'il tu'n Jesús,
tu'n qmujb'in te qib'**

³¹Telintzxi Judas, tzaj tq'ma'n'l Jesús qe'y, awo'y t-xnaq'tzb'in: Ch'ix nkyim we' ja'lin, a ayi'n Tk'wal Ichin, tu'ntzin tnimsit tb'i nMan Dios. ³²Ma japin b'aj tajb'il nMa'n wu'n tzalu'n twutz tx'otx', noq tu'n tnimsit tb'i. Tu'nnpetzi'n, ktzajil tq'o'a'n wokli'n liwey, tu'n nte'n tuk'a toj kya'l'j tuk'a tkyaqil nqoptz'ajiyila.

³³Nimxix tq'aq'b'il nk'u'ja kyi'ja.^a Nya nim tqan chin tenb'iltla kyuk'iy ja'lin. Ok chi jyola wi'ja, me ikytzi'n tze'nku xi nq'ma'n kye aj Judiy, ex kxel nq'ma'n kye'y ja'lin, nlayx che'xa ja' kchin xeliy.^b

³⁴Tu'nnpetzi'n, kxel nq'o'n jun ak'aj nuk'b'il kyey: Tu'n kyk'u'jlin te kyib'a jun tuk'a juntl, ikytzi'n tze'nku ma chi ok nk'u'jli'n. Ikytzin kyeji'y, kyk'u'jlink kyib'a kyxolxa.^c ³⁵Qa ma tz'ok kyk'u'jli'n kyib'a kyxolxa, kykyaqilx xjal k-elil kyniky' kyi'ja, qa nxnaq'tzb'inqi'y.

**Tej t-xi tq'ma'n Jesús, qa tu'n tkub'
tewintaq Pegr**

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶Xi tqanin Simun Pegr te Jesús: WAjaw, ¿Ja'tzin kxela te?

Xi ttzaq'win Jesús: A ja' kchin xeli'y, nlayx txi lipey wi'ja ja'linxix, me ok kxel lipey wi'ja yajxi ch'inl.

³⁷Me ante Pegr xi tq'ma'n: WAjaw, ¿Tiqu'nil nlay chinx lipe'y ti'ja ja'lin? ¿Ma nyatzin ma b'ant we' nte'n tu'n t-xi nq'o'n nchwinqila, tu'n nkyima tu'n tpaja?

³⁸Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma ax twutz, ma b'ant te tte'n tu'n tkyima tu'n npaja? Me twutzxix kxel nq'ma'n tey, qa na'mx'taq toq' tman eky', kchin k'wel tewi'n oxo maj kywutzxjal, ex kxel tq'ma'n, qa nya ojtzqi'nqi'n tu'n.

O'kx Jesús b'a'n tu'n qxi ti'n toj kya'l'

14 ¹Mina chi jaw b'isi'n. Qe kyk'u'ja ti'l'j Dios, ex qe kyk'u'ja wi'ja. ²Qu'n toj tja nMa'n at nimku najb'il, ja' tu'n qnajane; noqit nti', matla txi nq'ma'n kye'y. Tu'nnpetzi'n, ma chinka b'inchil jun kynajb'ila. ³Ex nya noq o'kx tu'n ma chinka b'inchilte kynajb'ila; qala' ok chin ula juntl majl k'lel kye'y, tu'ntzin kyte'n junx wuk'iy te jun majx toj kya'l'. ⁴Ex ojtzqi'n b'e kyu'n, ja' kchin xeli'y.

⁵Xi tq'ma'n Tmas te Jesús: Ay wAjaw, mi b'i'n qe qu'n ja' kxeliy, ¿Tze'ntzin ttentz tu'n tel qniky'a ti'l'jo b'e?

⁶Xi ttzaq'win Jesús: Ayin weji'y B'e, ex ayin weji'y Twutzxix, ex ayi'n weji'y Chwinqil. Qu'n noq wu'n aku chi kaninxjal tk'atz nMa'n.^d ⁷Qa ma tz'el kyniky'a wi'ja, ex ok k-elil kyniky'a ti'l' nMa'n. Ex ma tz'el kyniky'a ti'l' ja'lin, qu'n kukx nchin ok kyka'yinji'y.

⁸Tu'nnpetzi'n, xi tq'ma'n Lip: Ay wAjaw; yek'intzin Manb'aj qe'y. Tuk'axjo lo, b'e'xpen k-elil qniky'tza te.

⁹Xi ttzaq'win Jesús: Ay Lip, ¿Jtojetzi'n nkub'lin ten kyuk'iy, ex na'mx tel tniky'a we'y? Qu'n alkya ma tz'ok ka'yin we'y, ma tz'ok tka'yin nMa'n. Tu'nnpetzi'n, ¿Tiqu'n tzaj tqani'n we'y, tu'n t-xi nyek'i'n Manb'aj te'y? ¹⁰¿Ma mi'tzin nxi tnimi'n, qa mujleqi'n tuk'a nMa'n, ex mujle nMa'n wuk'iy? Tu'nnpetzi'n, tkyaqiljo jni' yol nxi nq'ma'n, nya wekuy, qala' te nMa'n, a najle wuk'iy, ex aku n-aq'nin wuk'iy tu'n tb'antjo jni' tajb'il. ¹¹Kyniminkuy qa ayi'n intin tuk'a nMa'n, ex a nMa'n najle wuk'iy. Exsin qa minatz, ¿Ma nlayxsi'n txi kynimi'n tu'n tkyaqilxjo nb'ant wu'n? ¹²Ex twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye te knimil wi'ja ok kb'antil tkyaqil tu'n, tze'nku nb'ant wu'n, ex okpela kb'antil nimxixtl tu'n, tze'nku nb'ant ja'lin, qu'n ma chinka tuk'a nMa'n toj kya'l'. ¹³Ikytzi'n, tkyaqiljo kxel kyqani'n ti'l'j tumil nb'i'y, ok kb'antil wu'n, tu'ntzin t-xi nyek'i'n

^a 13:33 Jn. 15:12, 17. ^b 13:33 Jn. 7:34. ^c 13:34 1Jn. 3:23; 2Jn. 5. ^d 14:6 Mt. 11:27; Jn. 1:18; 6:46; Kyb'i. 4:12.

qa nimxix tb'i nMa'n. ¹⁴K'wel nb'inchi'n ti'chaqx txi kyqanintza ti'j tumil nb'i'y.^e

**Tej ttzaj ttziyin Jesús, tu'n
ttzaj tchq'o'n Xewb'aj Xjan**

¹⁵Ex xi tq'ma'n'l Jesús: Qa ma chin ok kyk'u'jli'n, kyniminkutzinji'y jni' nnuk'b'ila. ¹⁶Ex kchin kub'sin nwutza te qMan, tu'n ttzaj tchq'o'n juntl Onil kye'y, ex Q'ubq'bil kyk'u'ja, a Xewb'aj Xjan, a twutzxix, tu'n tten kyuk'iy te jun majx. ¹⁷Ayetzin xjal te twutz tx'otx' nlay txi kyk'mo'n, qu'n mi nchi jyo'n ti'j, ex mi n-el kyniky' te. Me metzin kye, ma tz'el kye kyniky' ti'j, qu'n loqin intin kyxola ja'lin, ex ktzajil tq'o'n Dios toj kyanmi'n, tu'n tten te jun majx. ¹⁸Nlay chi kyij ntzaqpi'n kye; qala' kchin ul meltz'aj we', tu'n nte'n kyuk'iy te jun majx, noq tu'n Xewb'aj Xjan. ¹⁹Nya ila' q'ijl tu'n nkyima. Mi chin ok kyka'yintl xjala, me metzin kye, kchin okil kyka'yintla, aj ul nmeltz'aja kyuk'iy, a otaq chin jaw anq'intla juntl majl kyxol kyimmin. Ex noq tu'n ak'aj nchwinqila, ktenb'il kye kychwinqil a nlay b'aj, qu'n itz'qin we' te jun majx. ²⁰Aj tjapin kani'n q'ij anetzi'n, apentza k-elile kye kyniky' te qa twutzxixjo nyola, qa mujleqi'n tuk'a nMa'n, ex qa mujleqi'y wuk'iy, ex ayi'n kyuk'iy. ²¹Ankye te' ma tz'el tniky' te, ex k'wel tnimin jni' nnuk'b'ila, antza k-elile tniky'tzajil, qa twutzxix tzun nchin ok tk'u'jli'n. Ex ankye te nchin ok tk'u'jli'n, ex ate nMa'n k-okil k'u'jlinte, ex ikyx weji'y kxel nyek'in te' tkyaqil wajb'ila.

²²Tej t-xi tq'ma'n Jesús ikyjo, xi tqanin Judas te (a junxil Judas, nya Iscariot): Tata, ¿Tiqu'n noq te qekuy ktzajil tyek'in tib'a, ex nya te kykyaqil xjal?

²³Xi ttzaq'win Jesús: Ankye te nk'u'jlin we'y, ex nkub' tb'i'n tkyaqiljo xi nq'ma'n, okpen k-okil k'u'jlin te' tu'n nMa'n, ex ayin we' tuk'ax nMa'n qo ul qe' najal tuk'a te jun majx. ²⁴Ex ankye te' mi n-ok k'u'jlin we'y, ex mi nkub' tb'i'n jni' nnuk'b'ila, a xi nq'ma'n.

Ex kykyaqiljo yol nche'x nq'ma'n, nya wekuy, qala' te nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y. ²⁵Nxi nq'ma'n tkyaqiljo lo a loqi'n intinx kyuk'iy tzalu'n twutz tx'otx'. ²⁶Me atzin Xewb'aj Xjan, a ktzajil tchq'o'n nMa'n toj tumil nb'i'y te Onil kye'y ex te Q'ubq'bil kyk'u'ja, ok ktzajil t-xnaq'tzin tkyaqil, ex ktzajil tna'n kye'y tkyaqiljo o b'aj nq'ma'n kye'y. ²⁷Kyjel nq'o'n jun etzb'il kye'y, a nnuk'b'ila toj kyanmi'n. Me nya ikyjo tze'nku nuk'b'il te twutz tx'otx', a njapin b'aj liwey. Ikytzi'n, mi jaw tuk'paj kyanmi'n, ex mi chi tzaj xob'a.

²⁸Ma tz'ok kyb'i'n we'y, tej t-xi nq'ma'n, qa ma chinka, ex kchin ul meltz'aja tu'n nte'n kyuk'iy juntl majl. Noqit qa twutzx k'u'jlinqin kyu'n, matla chi jaw tzalaja, aj kyb'inti'y qa ma chi'n tuk'a nMa'n, qu'n ate nimxixtl toklin nwutza. ²⁹Ma txi nnejsinji'y tqanil kye'y lo, qu'n tu'ntzin aj tjapin, okpin kxel kynimintza qa twutzxjo o b'aj nq'ma'n kye'y. ³⁰Nya nimtl tqan tu'n nyoli'n kyuk'iy, qu'n ch'ix tul kanin tajaw il, a kawil tzalu'n twutz tx'otx', b'inchil tajb'il wi'ja, exla qa nti' toklin tu'n tkub' wi'ja tu'n. ³¹Me ok kb'ajiljo ikyjo tu'n nkyima, tu'n tel kyniky'xjal te, qa k'u'jlin nMa'n wu'n, ex nkub' nb'inchi'n tkyaqiljo ntzaj tq'ma'n we'y.

iKujqexa! iQo iky' tzalu'n!

Il ti'j tu'n qmujb'in te qib' tuk'a qMan

15 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Ayin we' tze'nku jun tqan uv twutzxix, ex atzin nMa'n tze'nku jun aq'n'il ti'j. ²N-el ttx'emin tkyaqiljo tq'ob', a nti' twutz n-el. Ex tkyaqiljo tq'ob', a at twutz n-el, k-elitz ttx'emin jni' ttzajilin kyxolile, tu'ntzin twutzin nimxix. ³Me atzin kye ma chi saqixa tu'n n-xnaq'tzb'ila xi ex nq'o'n, ikyxjo tze'nku jun tq'ob' lob'j ma tz'el b'aj tzajilin. ⁴Ikytzin kyeji'y, kukx kymujb'in kyib'ji'y wuk'iy tze'nku we' kukx nmujb'in wib'ji'y kyuk'iy. Qu'n jun tq'ob' tze, nlay

^e14:14 Mt. 7:7-11; Lc. 11:9-13; Jn. 15:7, 16; 16:23-24; 1Jn. 3:21-22; 5:14-15.

tz'el twutz tu'nx tib'x, a qa nya mujlek ti'ljo tqan. Ikytzin kyeji'y, nlayx tz'elx kye kywutz toj kychwinqila, qa nya mujleqeka wuk'i'y.

⁵Ayin we' tqan uv; ayetzin kye tq'ob'.

Ankye te mujlek wi'ja, ex mujleqinka tuk'a, nimxpen te' twutz n-el. Qu'n nti'x kye aku b'ant kyu'n kyjunalxa.

⁶Ankye te tky'e' tu'n tok tmujb'in tib' wuk'i'y, okpin k-elix xoyit te', tu'n ttzqij kyuk'a txqantl tq'ob' tze, a tzqij tu'n kyxi chmet, ex tu'n kytz'e'y tu'n q'aq' te jun majx. ⁷Qa kukx kymujb'in kyib'ji'y wuk'i'y, ex qa mi s-el najjo nxnaq'tzb'i'n toj kyk'u'ja, kyqanintza noq alkye kyaja, ex ok ktzajil q'o'n. ⁸Qa nimxix kywutza s-el te nimsb'il tb'i nMa'n, antza k-elile tniky'tzajil qa twutzxix nxnaq'tzb'inq'i'y.

⁹Tzun nchi ok nk'u'jlin kye', ikytzi'n tze'nku te nMa'n nchin ok tk'u'jlin. Kukx chi lipekji'y ti'ljo tq'aq'b'il nk'u'ja, a at ky'i'ja. ¹⁰Qa ma kub' kyniminji'y jni' nnuk'b'ila, okpin kchi okil lipetza ti'ljo tq'aq'b'il nk'u'ja, a at ky'i'ja, ikytzi'n tze'nku we' nkub' nniminji'y tnu'k'b'il nMa'n, ex loqin lipcheqink ti'ljo tq'aq'b'il tk'u'j, a at wi'ja. ¹¹Nxi nyoli'n ikyjo, tu'ntzin kyjaw tzalaja wuk'i'y, ex tu'ntzin kynoja tu'n ntzaljb'ila. ¹²Atzin nnuk'b'ilji'y lo, tu'n kyk'u'jlin te kyib'a kyxolxa, tze'nku we nchi ok nk'u'jlin.^f

¹³Ex ante qk'u'jb'iljo nimxix toklin, tu'n t-xi qq'o'n qchwinqil noq tu'n tpaj kuk'a.

¹⁴Me ayetzin kye ma chi oka te wuk'i'y, qa ma kub' kyb'inchin tze'nkuxjo ma txi nq'ma'n. ¹⁵Mi chi ok nq'o'n kye ja'lin te waq'nila, qu'n mi b'inte aq'nil tu'n, ti' k'wel tb'inchin tajaw aq'untl. Qala' kchi okil nq'olb'in kye te wuk'i'y, qu'n ma txi nyek'i'n kye'y kykyaqiljo ma tzaj tq'ma'n nMa'n we'y. ¹⁶Qu'n nyaqe kye' xi jaw sk'o'n we'y; qala' ayin we' xin jaw sk'o'n kye'y. Tu'npetzi'n, kxel woqxenin kye'y, tu'n kyxi'y, ex tu'n tel kywutza nimxix toj kychwinqila, ex atzin kywutza, tu'n tten te jun majx. Ikytzi'n, ktzajile tq'o'n nManji'y tkyaqiljo kxel kyqani'n toj tumil nb'i'y. ¹⁷Atzin kxel nq'manji'y

juntl majl kye'y, tu'n kyk'u'jlin te kyib'a kyxolxa.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa nimku xjal k-okil lipin kyij' kyuk'a t-xnaq'tzb'in

¹⁸Ex tzaj tq'ma'n Jesús qe'y, a awo'j t-xnaq'tzb'in: Qa ma chi el ikyi'n kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx', b'i'niku kyu'n qa ayi'n nej ma chin el kyiky'in. ¹⁹Noqit ite'kuxa toj il, matla chi ok k'u'jlin kyu'n txqantl, tze'nkuxjo n-ok kyk'u'jlinxjal kyib' kyxolx. Me noq tu'n ayi'n xin jaw sk'o'n kye'y kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx'. Tu'npetzi'n, kchi elil ikyi'n kyu'n, qu'n nyatza iteyiy kyxol. ²⁰Mi tz'el najx toj kyk'u'ja, a xi nq'ma'n kye'y: Mix a'l jun te aq'nil nimx toklin tze'nku te tajaw aq'untl.^g Qu'n qa ma chi ok lipinxjal wi'ja, ex ikyx kyeji'y, kchi okil lipin kyij'ja. Me qa ma kub' kynimi'n nxnaq'tzb'ila, ex ikyxjo kye, ok k'wel kyb'i'n kyxnaq'tzb'ila. ²¹Tkyaqiljo lu'n k-okil kyb'inchin kyij'ja noq tu'n npaja, qu'n mi ojtzqi'n a saj chq'o'n we'y kyu'n. ²²Nti'tla kypajxjal noqit mi xin ula q'malte kye qa at kyil. Me tu'n ma chin ula q'malte Tb'anil Tqanil kye, nti' kykolb'il kyib' ti'ljo kyil. ²³Ex noq tu'n nchin el kyiky'i'n, nyek'in qa n-el kyiky'in nMa'n. ²⁴Ex nti'xitla kypaj, noqit nti'x jun ti' ma b'ant wu'n kyxol, a mix a'l juntl aku b'ant tu'n. Me exla qa ma kyli tkyaqiljo xb'ant wu'n, me n-ok tilil kyu'n tu'n wel kyiky'i'n, ex ma tz'el kyiky'in nMa'n. ²⁵Me ma b'ajjo ikyjo noq tu'n tjapi'n a yol tz'ib'in tojjo Tu'jil Tyol Dios, a b'i'n kyu'n, tej tq'ma: Kchin elil kyiky'in noq kukxjoch.^h

²⁶Me ajtzin tuljo Xewb'aj Xjan, a Onil, ex Q'uqb'il kyk'u'ja, ktzajil tq'ma'njo twutzxix wi'ja, qu'n tk'atz Dios ktzajile. ²⁷Ex ikyx kyeji'y, kchi yolil kye' twutzxix wi'ja, qu'n o chi te'n wuk'i'y atxix tej saj xkye.

16 ¹Tkyaqiljo nb'aj xi nq'ma'n kye'y, tu'n mi chi numja toj kynimb'ila wi'ja. ²Qu'n kchi elitx lajo'n kyoyjo ja te na'b'l Dios. Expe tzul kanin jun q'ij, tu'n

^f15:12 Jn. 13:34; 15:17; 1Jn. 3:23; 2Jn. 5. ^g15:20 Mt. 10:24; Lc. 6:40; Jn. 13:16. ^h15:25 Sal. 35:19; 69:4.

kykub' b'yo'n kyu'n, qu'n toj kywutz nyakuj nchi ajb'in te Dios tu'n ikyjo. ³Ok k'wel kyb'linchi'n ikyjo, qu'n mi ojtzqi'nqi'n kyu'n, ex mi ojtzqi'n nMa'n kyu'n. ⁴Xi nq'manji'y lu'n, tu'ntzin aj tkani'n tq'ijil, tzul julk'aj toj kyk'u'ja, qa otaq b'aj nq'ma'n kye'y ikyjo.

Ajo taq'in Xewb'aj Xjan

Mix kub'e nq'manji'y lu'n ojtxe, qu'n intinxtaqa kyuk'iy chewsil kyk'u'ja. ⁵Me atzi'n ja'lin, ma chinka, tu'ntzin nte'n tuk'a a saj chq'o'n we'y. Ex mix a'l jun kye ntzaj qaninte we'y, ja' ma chinkiy. ⁶Qala' noqx ma chi jaw b'isi'n tu'n xi nq'ma'n tkyaqiljo lu'n kye'y. ⁷Me twutzxixjo ma txi nq'ma'n kye'y, qa wenxix te kye'y tu'n nxi'y, qu'n qa mi xinka, nlay tzuljo Xewb'aj Xjan onil kye'y, ex q'uq'b'il kyk'u'ja. Me aj qa ma chinka, ok ktzajil nchq'o'n. ⁸Ajtzin tk'u'l, k'wel ti'j kynab'lxjal tu'n, qa aj ilqe, ex qa at jun tumil tu'n kyokxjal tz'aqle, ex qa kykyaqilxjal il ti'j tu'n kyok toj pa'b'in twutz Dios. ⁹Qu'n aj ilqe kyexjal, noq tu'n mi xinx kynimin. ¹⁰Ex k-elil kyniky' ti'jjo tumil tu'n kyokxjal tz'aqle, noq tu'n aj waja tk'atz nMa'n. Exla qa mi xinx ok kyka'yintla, me aj njaw anq'i'n kyxol kyimnin, k-okil te jun yek'b'il, qa ayin we' tz'aqlexix. ¹¹Ex k-elil kyniky' ti'jjo kujxix tkawb'il Dios, qu'n otaq kub' ti'j tajaw il wu'n, a nkawin tzalu'n twutz tx'otx', ex kxe'l toj najin te jun majx.

¹²Atx nimxku tu'n t-xi nq'ma'n kye'y, me nlay tz'el kyniky'a te ja'lin. ¹³Me aj tul Xewb'aj Xjan, ok ktzajil t-xnaq'tzin kye'y kykyaqiljo a twutzxix, qu'n nlay yolín tu'nx tib'x; qala' o'kx ktzajil tq'ma'n kykyaqiljo n-ok tb'i'n we'y. Atzi'n ktzajil tq'man kye'y ti' kb'ajil. ¹⁴Ex ok chin jawil nimsi'n tu'n, qu'n kxel tk'mo'n tkyaqiljo at we'y toj kya'j, ex atzin ok k'wel tchiky'b'i'n kye'y. ¹⁵Qu'n tkyaqiljo at te nMa'n, ex we weji'y. Tu'npetzi'n xi nq'ma'n, qa a Xewb'aj Xjan kxel tk'mo'n a at we'y, tu'n t-xi tchiky'b'in kye'y.

¹⁶Ex xi tq'ma'n'l Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Noq te jun paqkutl, mi chin ok kyka'yintla, qu'n ma chin aj we ja' ta' nMa'n; me yajxi ch'intl, ok chin okil kyka'yintla.

Ajo qb'is ktx'ixpitol te tzaljb'il

¹⁷Tu'npetzi'n, attaq junjun qxola i b'aj jaw qanlaj kyxolx: ¿Tze'ntzila tz'ele' ikyjo, a ntzaj tq'ma'n qe: Noq te jun paqkutl, mi qlitl, ex yajxi ch'intl, k-okil qka'yintl? ¿Ex ti'tzi'n x tq'ma qe, a ma chin aj we, ja' ta' nMa'nch? ¹⁸Me ok tentl qe lab'til, ex qq'ma'y: ¿Tze'nxsila tz'elpine', noq te jun paqkutl? qo chiji'y. Nlayx tz'elx qniky' te ti' qi'jil nyoline.

¹⁹B'e'x el tniky' Jesús te, qa qajtaqa tu'n txi qqani'n te ti'j tkyaqiljo lu'n. Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n: ¿Ma tzuntzin nchi lab'tiy ti'jjo yol, a xi nq'ma'n, qa noq te jun paqkutl, mi chin ok kyka'yintla, ex yajxi ch'intl kchin okil kyka'yintla? ²⁰Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa kchi oq'ila, ex kchi b'isila. Me ante jni' xjal te twutz tx'otx' okxla kchi tzalajilx. Me metzi'n kye', exla qa kchi b'isila ja'lin, me atzin kyb'isa ktx'ixpitol te tzaljb'il. ²¹Ikytzi'n tze'nku jun qya, aj tjapin tq'ij tu'n titz'je tal, tzun njaw b'isin tu'n tkyixk'ojil. Me titz'jlinxi ne'x, b'e'x el najjo kyixk'oj toj tk'u'j, tu'n ttzajlb'il ti'jjo tal, a otaq tz'itz'je tzalu'n twutz tx'otx'. ²²Ikytzin kyeji'y ja'lin, chi jawil b'isi'n; me chin ultla lol kye'y juntl majl. B'e'xpen knojil kyanmintza tuk'a tzaljb'il, a mix a'lx aku tz'el q'inte. ²³Tojtzi'n q'ij anetzi'n, mi tzaj kyqanintla jun ti' we'y, qala' teku nMa'n kxele kyqani'n. Ex ok ktzajil tq'o'n tkyaqiljo ok kxel kyqani'n toj tumil nb'i'y. ²⁴Tzmax tzalu'n, nti' jun ti' o txi kyqani'n noq toj tumil nb'i'y. Me atzi'n ja'lin, kyqaninxa, ex ok ktzajil tq'o'n, tu'ntzin kynoja tuk'a tzaljb'il.¹

Jesús at tipin tib'aj tkyaqil

²⁵Ma txi nq'ma'n tkyaqiljo lu'n kye'y, noq kyu'njo techil. Me tojjo q'ij

¹ 16:24 Mt. 7:7-11; Lc. 11:9-13; Jn. 15:7, 16; 16:23-24; Sant. 1:5-6; 1Jn. 3:21-22; 5:14-15.

anetzi'n, mi chin yolintla kyuk'a techil; qala' ayinkuxixa chin xel nik'unte kye'y ti'ljjo nMa'n. ²⁶Tojjo q'ij anetzi'n, kxel kyqani'n jun ti' toj tumil nb'i'y, me nya il ti'lj tu'n nkub'sin nwutza te nMa'n, tu'n t-xi tq'o'n kye'y, ²⁷qu'n axte nMa'n k'u'jlil kye'y, noq tu'n nchin ok kyk'u'jlil, ex ma txi kynimi'n qa tuk'a Dios ma chin tzaji'y. ²⁸Qu'n antza xin etziy tuk'a nMa'n, ex ma chin ula tzalu'n twutz tx'otx'. Atzi'n ja'lin, kyjel ntzaqpi'n twutz tx'otx', tu'n waj meltz'ajla tk'atz nMa'n toj kya'j.

²⁹Tu'npetzi'n, xi qq'ma'n awo'y t-xnaqtb'in te: B'apetzintz ja'lin. Akupetzintza ma tzaj nik'unte qe'y, ex nya tuk'a techil. ³⁰¿Mapen tz'el qniky'tza te ja'lin, qa nti' jun ti' mi n-el tniky'a te, ex nyapen il ti'ljtz tu'n ttzaj tq'ma'n jun a'la jun tumil te'y? Atzi'n ja'lin, ma tz'el qniky'a te, qa tuk'a Dios sajiy.

³¹Tzaj ttzaq'win Jesús: Tu'npetzi'n, ¿Ma man txi kynimintza? ³²Me kxel nq'ma'n kye'y, atzin q'ijjo ja'lin, a tu'n kyb'ajel tilje, ex teyile junjun kxel ti'n tb'e, ex chin kyjel kytzaqpi'n njunalxa. Me nya njunalxa chin kyjel, qu'n ajin nMa'n kukx atjo wuk'i'y.

³³Tkyaqilxjo lo ma txi nq'ma'n kye'y, tu'ntzin tknetjo nuk'b'il kyu'n. Tzalu'n twutz tx'otx' nimx kky'elix kyu'n. Me kyintz kyipi'n, qu'n ma kub' ti'lj tkyaqiljo twutz tx'otx' wu'n.^j

Tej tna'n Jesús Dios ti'ljx

17 ¹Tb'ajlinxitzin tyolin Jesúsjo ikyjo, jaw ka'yin twutz kya'j, ex tq'ma: Tata, ma pon nq'ijila tu'n nkyima: Nimsinksa nb'i'y toj nkyimil'n, ayi'n Tk'wala, tu'ntzin tjaw nnimsi'n tb'i'y. ²Qu'n ma tzaj tq'o'n wokli'n, ayi'n Tk'wala, tib'aj tkyaqilxjal, tu'n t-xi nq'o'n kychwinqil te jun majx kykyaqilxjo, a ma chi tzaj tq'o'n we'y. ³Ex atzin chwinqiljo, tu'n tel kyniky'xjal te'y, qa akuy Dios twutzxix, ex tu'n tel kyniky' we'y, ayi'n Jesucrist, a saj

tchq'o'n. ⁴Ma jaw nnimsi'n tb'i'y tzalu'n twutz tx'otx', noq tu'n xkub' nb'inchi'n tkyaqiljo xin tzaj tchq'o'n b'inchilte.

⁵Atzi'n ja'lin, ch'ix nmeltz'aja tuk'iy toj kya'j. Q'ontzi'n wokli'n tk'atza, tze'nkuxjo wokli'n, a attaq tuk'iy atxix te tnejil.

Tej tna'n Jesús Dios kyij t-xnaq'tzb'in

⁶Ex ayetzi'n xi etz ti'n kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx', tu'n kytzaj tq'o'n we'y, ma kub' nchiky'b'in kywutz, ankye te. Ex teqetaqa, me ma chi tzaj tq'o'n we'y, ex ma kub' kynimi'n Tyola. ⁷Atzin ja'lin, ma kyb'i qa tkyaqiljo ma tzaj tq'o'n we'y tuk'iy ntzaja. ⁸Qu'n ma txi nq'onji'y tqanil, a saj tq'o'n we'y, ex ma txi kynimin, ex ma tz'el kyniky' te, qa twutzxix tuk'iy xin tzaji'y, ex qa ay saj chq'o'n we'y. ⁹Nchin kub'sin nwutza te'y kyij, ex nya kyij kykyaqilxjal twutz tx'otx'; qala' noq kyijjo ma chi tzaj tq'o'n we'y, qu'n teqiy. ¹⁰Tkyaqiljo at we'y, te tejiy; ex tkyaqil at te'y, we weji'y. Ex ma jaw nimsi'n nb'iy tzalu'n twutz tx'otx' noq tu'n ikyjo. ¹¹Mi chin kyij te'n we' tzalu'n twutz tx'otx', me metzin kyetz axsa chi kyjele tene tzalu'n. Me metzin we', ma chin aj we', tu'n nte'n tuk'iy. Ay Tata xjanxix, tu'npetzi'n, klomqetzi'n tuk'a tkyaqil tipi'n, a aye xi tzaj tq'o'n we'y, tu'ntzintla kukx kymujb'in kyib'jo tze'nku qe tuk'iy.

¹²Qu'n atzi'n intintaqa kyuk'a tzalu'n twutz tx'otx'; tzuntaq nchi ok nxq'uiq'in, ex nchi el nklo'n tuk'a tipi'n, kykyaqiljo ma chi tzaj tq'o'n we'y. Ex noq junch'in ma tz'el naj, me noq tu'n tjapin b'ajjo tz'ib'in toj Tu'jlil Tyola.^k

¹³Atzin ja'lin, kyja' waja, a ja' ta'y. Ma txi nq'manji'y jni' lo, a loqin intinx ch'intl tzalu'n twutz tx'otx', tu'ntzintla kynoj tuk'a tzaljb'il tze'nku we'. ¹⁴Ex ma txi nq'ma'n Tyola kye, tu'n t-xi kychiky'b'in. Me noq ma chi el iky'in kyu'nxjal, qu'n nya kyuk'axjal ite'ye, tze'nku we', nya te twutz tx'otx'qin we'. ¹⁵Mi nxi nqani'n te'y, tu'n kyel ti'n

^j 16:33 Ro. 8:37; 2Co. 2:14; 1Jn. 4:4; Tchi. 3:21; 5:5. ^k 17:12 Sal. 41:9; Jn. 13:18.

kylxoljo xjal b'inchil il tzalu'n twutz tx'otx'; qala' noq tu'n kyel tklo'n te tajaw il. ¹⁶Qu'n nya te twutz tx'otx'qin we', ex ikyxqex kye', nya te twutz tx'otx'qe. ¹⁷Xjansinqekuy ti'ja tu'n Tyola toj kyanmin, tu'n kyokin te'y, qu'n a Tyola twutzxix. ¹⁸Ikyxjo tze'nku ma chin tzaj tchq'o'n kylxolxjal tzalu'n twutz tx'otx', ex ikyx kchi xel nchq'onji'y kylxolxjal q'malte Tyola. ¹⁹Ex noq tu'n kypaj, ma tz'el npa'n we wib' wu'nx wib'xa, tu'n wajb'i'n te'y; ikyxintla kyetz tu'n tel kypa'n kyib' noq tu'n Tyola twutzxix, tu'n kyajb'in te'y.

**Tej tna'n Jesús Dios kyij'
kykyaqil nimil**

²⁰Nya noq kyij' nxnaq'tzb'i'n nchin kub'sin nwutza te'y, qala' ikyxjo kyij'jjo kchi nimil kyu'n, aj t-xi kyq'ma'n Tb'anil Tqanil kye. ²¹Nchin kub'sin nwutza te'y, tu'n kytzaj tmoji'n, tu'ntzintla junx kyanmin toj tkyaqil, ex junx kyte'n toj kymujb'il kyib' quk'a, tze'nku we mujle wib'a tuk'i'y, ex a te wuk'i'y. Nxi nqaninji'y lu'n te'y, tu'ntzin tel kyniky'xjal te, qa ay saj chq'o'n we'y. ²²Ma txi nq'o'n t-xilin tumila kye, ikyxjo tze'nku ma tzaj tq'o'n we'y, tu'ntzintla junx kyten tze'nku qe, junx qten. ²³Noqit aku chi ten wuk'i'y, ex a te wuk'i'y, tu'ntzintla kyok tz'aqle junx kykyaqil. Qu'n ikytzi'n k-elile kyniky' xjaljo te, qa ay saj chq'o'n we'y, ex qa k'u'jlinqexix tu'n, tze'nku k'u'jlinqi'n tu'n.

²⁴Tata, ma chi tzaj tq'o'n we'y, ex wajatla'y tu'n kyten wuk'i'y, a ja' kchin tenb'iliy, tu'n tok kyka'yi'n tqoptz'ajiyil wokli'n, a otaq tzaj tq'o'n. Qu'n nimxix o chin ok tk'u'jli'n, atxix te na'mtaq tb'ant twutz tx'otx'. ²⁵Ay Tata tz'aqlexix, mi ojtzqi'n kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx'; me metzin we' wotzqi'n te. Ex ayetzi'n wuk'i'y ma tz'el kyniky' te, qa ay saj chq'o'n we'y. ²⁶Ma txi nyek'i'n kye ankye te. Ex kukx kxel nyek'inji'y, tu'ntzin a tq'aq'b'il tk'u'ja at wuk'i'y

ktenb'il kyuk'a, ex ikyx weji'y kchin tenb'ila kyuk'a te jun majx.

Tej tkux q'o'n Jesús toj tze
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 ¹Tej tb'aj na'n Jesús Dios, b'e'x o etza tuk'a, tu'n qxi'y tjlaxi xlok' a', Cedrón tb'i. Antza ta'taq jun ch'laj te awb'il tqan lob'lj, ja' o ok xi'y tuk'a. ²Ex ikyx te Judasjo, a tu'ntaq txi k'ayinte Jesús, tojtzqi'ntaq' te', qu'n ila'ku maj otaq tz'ok qchmo'n qib'a antza. ³Tu'npetzi'n, kanin Judas tuk'a jun ch'uq xo'l q'aq', ex junjun xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, a chq'o'nqce kyu'n kynejil pale exqetzi'n Parisey; q'imile kytze, ch'ut twi', ex kymachet; ex q'imile kytzaj ex kykandil njulin wen.

⁴Me ojtzqi'ntaq' te Jesús tu'n, tkyaqiljo tu'ntaq tb'aj. Tu'npetzi'n, etz laq'e k'lulkye, ex xi tqanin kye: ¿Ankye nkyjyo'n?

⁵Ajin te Judas kyuk'a, a otaq txi k'ayinte. Tu'npetzi'n xi kytzaq'win: A Jesús aj Nazaret, chi chi'.

⁶Xi ttzaq'win Jesús kye: iAyin weji'y! Jun paqx, b'aj xi pak'chaj kyij'jxi, ex i b'aj kub' lank'aj twutz tx'otx'.

⁷Xi tqanin juntl majl Jesús kye: ¿Ankye nkyjyo'nch?

Xi kytzaq'win juntl majl: A Jesús aj Nazaret.

⁸Xi tq'ma'ntl Jesús kye: Ma txi nq'ma'n kye'y, iAyin weji'y! Qa nchi jyo'n wi'ja, tzaqpi'nqexjij txqantl, tu'n kyaj.

⁹O b'ajjo ikyjo, noq tu'n tjapi'n tyol Jesús, a akxtaq tb'aj tq'ma'n kyjalu'n: Kykyaqilxjo ma chi tzaj tq'o'n we'y, nti' jun ma naj.¹

¹⁰Me ante Simun Pegr, q'i'ntaq jun tmachet. Jatz ti'n, ex el ttx'emin t'xkyin jun taq'n'il tnejil pale toj tman q'ob'. Ajo ichin lu'n, Malco tb'i.

¹¹Me ante Jesús xi tq'ma'n te Pegr: Q'onkuxjij tmacheta toj tja. ¿Ma mi'tzin nxi tnimi'n, qa il ti'j tu'n tiky'x

¹18:9 Jn. 17:12.

kyixk'oj wu'n, a ma b'ant ti'lj tu'n nMa'n?^m

Tej t-xi q'i'n Jesús twutz Anás

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹²Tb'ajlinxi' ikyjo, aye xo'l q'aaq' tuk'a kynejil, exqetzi'n xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, b'e'x ok kytzyu'n Jesús, tu'n tku'x toj tze, ex kub' kyk'lo'n. ¹³Ex jun paqx xi kyi'n tzma tja Anás. Ante Anás ttata t-xu'l'il Caifás, a toktaq te tnejinel kypale aj Judiy tojjo ab'q'e anetzi'n.

¹⁴Axe Caifásjo lo, a otaq q'mante kye aj Judiy, qa wentaq kye tu'n tkyimtaq jun ichin te kyxel tkyaqil kyxjalil.ⁿ

Tej tkub' tewin Pegr, qa tojtzqi'ntaq Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵Tej tiky' q'i'n Jesús, xi lipe Pegr ti'lj junx wuk'i'y, a juntl t-xnaq'tzb'in Jesús. Ex ojtzqi'nqintaqa tu'n tnejil pale; b'e'x in okx tzaqpi'n tuk'a Jesús tzma tuja.

¹⁶Me ante Pegr axsa kyije ten ti'l'xi t'pel ja. Tu'npetzi'n, b'e'x in etza, ex in yoli'n tuk'a txin, a xq'uqil t'pel ja, ex okx nk'le'n Pegr tzma tuja.

¹⁷Me ante txin, a xq'uqil t'pel ja, xi tqanin te Pegr: ¿Ma nyapela ajin jun t-xnaq'tzb'in xjal lo?

Xi tzaq'win Pegr: Mina, nyaqin weji'y.

¹⁸Me tu'n attaq nim che'w; ayetzin aq'nil exqetzi'n xq'uqil ja te na'b'l Dios otaq kub' kykcho'n jun q'aaq', ex wa'lqetaq ti'lj nchi b'aj xq'nentaq. Ex ikxyl te Pegrjo nxq'nentaq kyuk'a.

Tej tok Jesús toj xjelb'il twutz tnejil pale

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹Ex atzi'n tnejilix pale ok ten qanilte te Jesús, ankyeqe te t-xnaq'tzb'in ex ti'tzin xi t-xnaq'tzin kye.

²⁰Xi tzaq'win Jesús: O chin yolin we'l kywutz tkyaqilxjal, ex kukx o chin xnaq'tzinji'y kyojjo much' ja te kynab'l

Judiy Dios, ex toj tnejil tja qMan, ja' nchi chmete aj Judiy. Tu'npetzi'n, nti'l'x jun we ti' o txi nq'ma'n toj ewajil.

²¹¿Tiqu'n ntzaj tqanin' wely? Qaninx kye, a o chi b'in wi'lja. Ayetzi'n kchi q'mal te' ti' o b'aj nxnaqtzi'n, ex b'i'n kyu'n alkya o b'aj nq'ma'n.

²²Atzaj te' tb'aj tq'ma'n Jesús ikyjo, attaq jun xq'uqil ja te na'b'l Dios antza, okx ttz'ajchin toj twutz, ex xi tq'ma'n te: ¿Ma ikytzin ma txi ttzaq'winji'y te tnejil pale?

²³Xi tzaq'win Jesús: Qa at jun yol xi nq'ma'n nya wen, q'mantza ankye nya wen. Mej qa twutzxjo nxi nq'ma'n ¿Tiqu'n chin ok tb'yo'n?

²⁴K'lo'nxtaql te Jesús, tej t-xi tsma'n Anás Jesús twutz Caifás, a tnejil pale, qu'n otaq kub' kyk'lo'n, ex mix ele kytzaqpi'n.

Tej tkub' tewin Pegr kab'e majtl Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵Ex tzunxtaq xq'nen Pegr ti'lj q'aaq', xitzin kyq'ma'n juntl majl te: ¿Nyapela ajin te jun t-xnaq'tzb'in ichin lo?

Kub' tewin Pegr, ex xi tq'ma'n: Mina, nyaqin weji'y.

²⁶Tu'npetzi'n, xi tqanin jun aq'nil te tnejil pale, a attaq kylonte kyib' tuk'a ichin, a otaq tz'el tx'emin t'kyin tu'n Pegr: ¿Ma nyatzin o nli'y toj ch'laj te awb'il tqan lob'j tuk'a?

²⁷Ex kub' tewin Pegr toj tox majin. Texjo paq anetzi'n, jaw oq' tman eky'.

Tej t-xi q'i'n Jesús twutz Pilat

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸Etz kyin Jesús toj tja Caifás, tu'n tkanin toj ja te kawb'il kye aj Rom. Ex ch'ixtaq qel sqix, ex ayetzi'n aj Judiy mix i okxi tojjo ja te kawb'il, qu'n noqit i okx, b'e'xixla xi tz'ilix twutzjo kykawb'il, ex nti'tla kyoklin tu'n kywa'n ti'l'jo wab'j te Xjan Q'ij, qu'n toj kywutz, jun iljo tu'n kyten toj kyjaxjal nya Judiy.

²⁹Tu'npetzi'n, b'e'x etz Pilat yolil kyuk'a; ex xi tq'ma'n kye: ¿Ankye tiljo xjal lo toj kywutz?

^m 18:11 Mt. 26:39; Mr. 14:36; Lc. 22:42. ⁿ 18:14 Jn. 11:49-50.

³⁰Xi kytzaq'win te: Noqit nya jun b'inchil il, mitla saj qi'n twutza.

³¹Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Pilat kye: ¿Ma nti'tzin kye kykawb'il? Kyimixa kyuk'iy, ex kykawinkuy tze'nkuxjo ntq'ma'n kykawb'ila.

Xi kytzaq'win aj Judiy: Me nti' qe qoklin, awo'y aj Judiy, tu'n tkub' qb'yo'n jun a'la.

³²Ikytzi'n, o japin b'ajjo a otaq b'aj tq'ma'n Jesús, qa iltaq ti'l' tu'n tkyim twutz cruz,° qu'n ikytaqtzin tumiljo tu'n tkyim jun aj il toj kykawil aj Rom.

³³Okx juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, ex okx ttxko'n Jesús, ex xi tq'anin te: ¿Atzin tejy nmaq kawil kye aj Judiy?

³⁴Xi ttzaq'win Jesús te: ¿Ma akutzin ma tzaj qanin te we'y, mo at juntlj ma q'mante tey ikyjo?

³⁵Xi ttzaq'win Pilat te Jesús: ¿Mejq a aj Judiyqin weja tze'nku kye'? A ayeku t-xjalila exqetzi'n kynejil pale ma chi tzaj q'intiy nwutza. ¿Ti'tzin ma kub' tb'inch'i'n?

³⁶Xi ttzaq'win Jesús te: Atzi'n nkawb'ila nya tzalu'n te twutz tx'otx'. Qu'n noqit ikyjo, ayetzintla nxnaq'tzb'i'n matla chi q'ojin, tu'n mi chin tzaj q'iniy kywutz aj Judiy; me tu'n nya te tzalu'n we nkawb'il.

³⁷Tu'npetzi'n, xi ttzaq'win Pilat: ¿Aj kawiltzin tetza toj twutza?

Xi ttzaq'win Jesús: Ayin we' nmaq kawil tze'nkuxjo ntq'ma'n. Qu'n ma chin itz'je we' tzalu'n twutz tx'otx', tu'n t-xi nq'manjil'y tkyaqil twutzxix. Kykyaqilxjo xjal, a k'wel nimir te' twutzxix, ok kxel kyb'i'n kykyaqiljo a nxi nq'ma'n.

³⁸Xi ttzaq'win Pilat: ¿Ti'tzi'n a twutzxix?

Tej t-xi tq'ma'n Pilat, tu'n tkub' b'yet Jesús

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:12-25)

Tb'ajlinxi' tq'anin ikyjo, etz Pilat juntl majl yolil kyuk'a Judiy, ex tq'ma: Nti'x jun tiljo ichin ma knet wu'n lo. ³⁹Me naq'leqi'y, tu'n t-xi ntzaqpi'n jun xjal

jpu'nkux toj tze, noq tu'n tiky'sit nintz q'ij kyu'n te Xjan Q'ij. ¿Kyajtzintza tu'n t-xi ntzaqpinji'y a nmaq kawil kye'y?

⁴⁰Tu'ntzi'n, kykyaqilx i ok ten xch'il juntl majl: iMina te! Qala' tzaqpinxa Barrabás. Ex atzin te Barrabás jun toj k'ul xjaltaq te'.

19 ¹Tu'npetzi'n, etz tzyu'n Pilat Jesús, ex xi tq'ma'n tu'n tok b'yet. ²Ayeti'n xo'l q'aq' kub' kyxpatx'i'n tx'i'x, ex jax kyq'o'n toj twi' Jesús tze'nku jun toj twi' nmaq kawil. Ex ok kyktxu'n tuk'a jun xb'alin kyaq ka'yin, tze'nkuxjo kye nmaq kawil, me noq te xmayb'il ti'lj. ³Ex i b'aj xi laq'e tk'atz, ex xi kyq'ma'n te: iNimxit tb'i'y, ay, nmaq kawil kye aj Judiy!

Exsin b'aj okx kytz'ajchin toj twutz.

⁴Ex etz juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, ex xi tq'ma'n kye Judiy: Kyka'yintza, ma tz'etz wi'n tzalu'n, tu'ntzin tel kyniky'a te; qa nti' jun til ma knet wu'n.

⁵Atzaj te' tetz Jesús tuk'a' toj twi', exsin t-xb'alin otaq tz'ok q'o'n, a kyaq ka'yin, xi tq'ma'n Pilat kye: Lu ichin lo.

⁶Atzaj te' tok kyka'yi'n kynejil pale exqetzi'n xq'uqil tja Dios ikyjo, b'e'x i ok ten xch'il: iPejk'inksa twutz cruz! iPejk'inksa twutz cruz tu'n tkyim! chi chi'.

Xi tq'ma'n Pilat kye: iKutzin! Kyinx, ex kypejk'inksa twutz cruz, qu'n nti' jun til ma knet wu'n.

⁷Xi tzaq'win Pilat kyu'n aj Judiy: iMina! Qu'n at jun qe qkawb'il; ex atzi'n nq'ma'n qa il ti'l' tu'n tkyim, qu'n ma tz'ok tq'o'n tib' te Tk'wal Dios, me tze'nku nti' qe qoklin tu'n tkub' qb'yo'n jun aj il; qala' o'kqex kye'.

⁸Noq te' tok tb'i'n Pilat ikyjo, b'e'x tzaj txqantl t-xob'il.

⁹Okx juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, exsin xi tq'anin juntl majl te Jesús: ¿Ja'xixsin tumil tzajintza?

Me nti'x te Jesús xi ttzaq'win.

¹⁰Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Pilat te: ¿Tiqu'n mi nchin tzaj ttzaq'wi'n? ¿Ma

° 18:32 Jn. 3:14; 12:32.

mitzin b'i'n tu'n, qa at wokli'n tib'aja, tu'n tjaw pej'ita twutz cruz, mo tu'n t-xi ntzaqpi'n?

¹¹ Xi ttzaq'win Jesús te: Nti'xitla te tokli'n wib'aja, noqit nya Dios saj q'onte te'y. Tu'npetzi'n, a xjal saj q'on we'y toj tq'ob'a ma nimxixtl te' til tze'nku te.

¹² Texjo paq anetzi'n, ok ten Pilat jyol tumil tze'n tu'n t-xi tzaqpete Jesús. Me ayetzi'n Judiy i ok ten xch'ilte: Qa ma txi ttzaqpi'n, nya wen k-elile toj twutz nmaq kawil, a César. Qu'n alkye tz'ok tq'o'n tib' te nmaq kawil ajq'oj ti'jjo César, a manyor nmaq kawil toj Rom.

¹³ Atzaj te' tok tb'in Pilat ikyjo, xi tq'ma'n kye, tu'n tetz kyi'n Jesús tzma pe'n toj jun kol ja b'inchin toj tu'n ab'j, a Gabata n-ele toj kyyol aj Judiy, ex antza kub' qe' tojjo q'uqb'il te kawb'il. ¹⁴ Ajo q'ij, a na'mtaq ch'intl tu'n tjapin kanin nintz q'ij te Xjan Q'ij, ex b'alaqa tzmataq kab'laj or. Xi tq'ma'n Pilat kye Judiy: Lu kynmaq kawila lo.

¹⁵ Me ayetzin Judiy xi kyxch'i'n: iKyimkuj! iKyimkuj! iPejk'inksa twutz cruz!

Xi tq'ma'n Pilat kye: ¿Mej qa ayin weja, tu'n njaw pej'inte kynmaq kawila twutz cruz?

Me ayetzin kye' kynejinel pale xi kytzaq'win: ¿Mejqa at juntl qeja qnmaq kawil? Qala' o'kx César, a nmaq kawilxix toj Rom.

¹⁶ Tu'ntzin ikyjo, b'e'x xi tq'o'n Pilat Jesús toj kyq'ob' xo'l q'aq', tu'n tjaw pej'it twutz cruz.

Tej tjaw pej'it Jesús twutz cruz

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-

32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Ex b'e'xsin etz kyi'n Jesús iqin tcruz, tu'n tkanin toj jun tal tx'otx', a Tb'aqil twi' kyimnin tb'i, a Gólgota tb'i toj kyyol aj Judiy. ¹⁸ Antza jaw kypejk'in twutz cruz junx kyuk'a kab'le ichin tuk'a, junjun toj junjun plaj, ex ante Jesús toj niky'jin.

¹⁹ Ante Pilat xi tq'ma'n tu'n kypejk'it jun tz'lan tib'aj twi', tuk'a jun yol tz'ib'ink ti'j, a ntq'ma'n: Jesús aj Nazaret, a Nmaq Kawil kye aj Judiy.

²⁰ Nimx Judiy b'aj ok u'jin te' a yol, tz'ib'ink twutz tz'lan, qu'n atzi'n tal tx'otx', a ja' jawe q'o'ne Jesús twutz cruz, nqayintaq ta' tk'atz tnam, ex atzin yol tz'ib'ink twutz tz'lan toj oxo yol: Ebrey, Latín ex Griego.

²¹ Tu'npetzi'n, i aj ajqelin kynejil pale aj Judiy q'malte te Pilat kyjalu'n: Mina tz'ok ttz'ib'i'n, qa ax twutzx nmaq kawil kye aj Judiy; qala' qa ok tq'o'n tib' nyakuj nmaq kawilch.

²² Me ante Pilat xi tq'ma'n: iMina! Qu'n a ma kub' ntz'ib'i'n, nlay jaw ntx'ixpi'n; qala' kyijkuj kukxjo.

²³ Tb'ajlinxi' kypejk'in xo'l q'aq' Jesús twutz cruz, b'aj jaw kychmo'n t-xb'alin, ex b'aj kub' kysipin kyxol te kyaje elnin, junjun te junjun xo'l q'aq'. Me atx juntl kami'j kyij, a nti' slepinte; qala' junx chinb'inte tkyaqil. ²⁴ Ayetzi'n xo'l q'aq', i jaw yolin kyxolx:

Yajtzintla' mi kub' q'laqin. Wenitla tu'n qsaqchan ti'j, ankye kkanb'ilte.

Ikytzin japin b'ajjo a tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: B'aj kub' kysipin nxb'ali'n kyxol, ex i b'aj saqchan ti'jch.^p Ikyxixsin b'antjo kyu'n xo'l q'aq'.

²⁵ Ayetzi'n tnana Jesús tuk'axjo titz'in; ex tuk'a Mariy, a t-xu'jil Cleofas; tuk'ax Mariy aj Xle'n, wa'lqetaq t-xe tqan cruz, a ja' jawe pej'it Jesús. ²⁶ Tej tok tka'yin Jesús tnana wa'ltaq junx wuk'iy, a ayi'n jun t-xnaq'tzb'in, a k'u'jlinxixtaq tu'n, xi tq'ma'n te tnana: Qya, atzin ja'lin, ma tz'okjo lu'n te tala. ²⁷ Ex ikyxjo tzaj tq'ma'n'l we'y: Ajo qya lo ma tz'ok te tnaniy.

Ex atxixsi'n, b'e'x tzaj nk'mo'n tnana toj nja'y tu'n tok nka'y'i'n.

^p 19:24 Sal. 22:18.

Tej tel kyim Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸Tb'ajlinxi' ikyjo, xi tq'ma'n Jesús: At k'waj wi'ja.

Xi tq'ma'n ikyjo tu'ntzin tjapin b'ajjo tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios,⁹ qu'n b'i'ntaq tu'n qa il ti'j tu'n tjapin b'ajjo tkyaqil otaq tq'ma Dios.

²⁹Attaq jun xar tkub' antza, nojnin tuk'a jun wiq vin tx'amxix wen. Kux kymulin jun b'u'x toj, exsin ok kyk'lo'ntz ti'j jun tq'ob' tze, tu'n tjapin tzma toj tzi Jesús. ³⁰Xi ttz'ub'in, ex tq'ma: Ma japin b'aj kykyaqilx ja'lin.

Tzaj tmutxb'i'n twi', ex b'e'x el kyim.

Tej tok t-xyu'n jun xo'l q'aq' t-xuk' Jesús

³¹Atzin q'ij anetzi'n, atxtaq jun q'ij tu'n tjapin kaninjo q'ij te ajlab'l, ja' iltaq ti'j tu'n tkub' kyb'inchin tkyaqil, tu'n kyiky'sin Judiy Xjan Q'ij. Kyky'e'taq tu'n tkyij ten kyxmililjo xjal twutz cruz toj q'ij te ajlab'l, qu'n atzin q'ij te ajlab'l lo, nimxix toklin te kye. Tu'nnpetzi'n, b'e'x i xi' q'malte te Pilat, tu'n tok waq'it kykuxjo xjal ite'kxtaq twutz cruz, tu'n kykim liwey, ex tu'n teljo kyxmilil antza. ³²Tu'nnpetzi'n, b'e'x i xi' chq'o'n xo'l q'aq' b'inchilte. Nej, kub' kywaq'in tkuxjo tnejil, ex ikyxjo tkab'. ³³Me atzaj te' kyxi laq'e tk'atz Jesús, ok kyka'yin qa otaq tz'el kyim. Tu'nnpetzi'n, mix oke kywaq'ine tkux Jesús. ³⁴Me atzin jun xo'l q'aq' jun paqx okx t-xyu'n toj t-xuk' Jesús tuk'a jun tb'ujb'il, ch'ut twi', ex jun paqx, etz ulb'in chiky' tuk'a a' toj.

³⁵Ex ayinku we' in lonte. Tu'nnpetzi'n, xi nq'ma'n twutzxix, qu'n ankye ma lonte, twutzxix te tyol, tu'ntzin majqex kye, tu'n kyxi niminte. ³⁶Tkyaqiljo lo o b'aj, noqx tu'n tjapin b'aj tkyaqiljo ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: Nti'x jun tb'aqil tu'n tok waq'it.⁷

³⁷Ex toj juntl tnej Tu'jil Tyol Dios ntq'ma'n: K-okil kyka'yi'n aj tok kyxyu'n.⁸

Tej tkux muqu'n Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸Tb'ajlinxi' ikyjo, attaq jun ichin, Jse aj Arimatey, xi tqanin amb'il te Pilat, tu'n t-xi ti'n t-xmilil Jesús. Atzin te' Jse lipchek toj tanmin ti'j t-xnaq'tzb'il Jesús; me tky'e'taq tu'n tel tqanil, noq tu'n t-xob'il kye Judiy. Ante Pilat xi tq'o'n amb'il te Jse, tu'n t-xi ti'n t-xmilil Jesús. ³⁹Ikyx te Nicodemjo; a xta'j yolil tuk'a Jesús toj qniky'in,⁹ pon ti'n b'alaqa qaq alme q'anb'il te jupsb'il, sma'n tten tuk'a mir ex áloe.

⁴⁰Ikytzi'n, ate Jse tuk'a Nicodem, xi kyi'n t-xmilil Jesús, ex kub' kyb'altz'in toj iqb'il tuk'a q'anb'il te jupsb'il, ikyxjo tze'nku' kyxnaq'tzb'in aj Judiy, aj tkux muqet jun kyimnin.

⁴¹Tojjo tx'otx', a ja' jawe q'o'n Jesús twutz cruz, attaq juntl ch'laj te awb'il tqan lob'j. Ex tojtaqjo ch'laj, attaq jun tjul kyimnin otaq b'ant, a ja' nti'taq jun kyimnin otaq ku'x toj. ⁴²Ex antza kux kyq'o'ne t-xmilil Jesús, qu'n nqayin ta'taqjo jul, ex ch'ixtaq t-xi xkye' q'ij te ajlab'l, ja' mix a'l jun b'a'n tu'n tb'inchin jun ti'.

Tej tjaw anq'intl Jesús juntl majl

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 ¹Toj tnejil q'ij te seman, xi' Mariy aj Xle'n tzi jul, a na'mtaqx ch'intl qel sqix. Xi tka'yin qa otaq tz'el te ab'j, a toktaq te jupil tzi jul. ²Atzaj te' tok tka'yin qa otaq jqet, b'e'x xi rinin a ja' oto'taq, junx tuk'a Simun Pegr, a ayi'n t-xnaq'tzb'in Jesús k'u'jlinqinxix tu'n. Tzaj tq'ma'n Mariy qe'y: O tz'ex q'i'n t-xmilil qAjaw toj jul, ex nti' b'i'n qu'n jax kub'e q'o'ne.

³Tu'nnpetzi'n, b'e'x o xi'y tuk'a Pegr, exsin o pon kani'n tzma tzi jul. ⁴Junx nqo rinintaqa, me nej in kani'n ch'intl we' tzi jul tze'nku' te Pegr. ⁵Ex in kub' k'we'y ka'yilte, ex ok nka'yinj'y b'u'x, a ja' b'altz'inkutaq. Me mix in okxi'y toj

⁹ 19:28 Sal. 69:21. ⁷ 19:36 Ex. 12:46; Num. 9:12; Sal. 34:20. ⁸ 19:37 Zac. 12:10; Tchi. 1:7. ⁹ 19:39 Jn. 3:1-2.

jul. ⁶Tej tkanin Simun Pegr nk'atza, jun paqx okx toj jul; ex ikyxjo, ok tka'yin ite'kutaqjo b'u'x, a ja' b'altz'inkutaq. ⁷Ex majx tli' a b'u'x toktaq te potzb'il twi' Jesús, nya junx ite'kutaq kyuk'a' b'u'x aye ajb'in te b'altz'b'ilte; qala' tjunalxtaq tkub', cheb'ex paqtzin wen. ⁸Ex ikyx weji'y, a ayi'n in kanin nej, in okxa, ex ok nka'yin ti'jjo otaq b'aj, ex b'e'ex xi nnimi'n qa nti'taq antza. ⁹Qu'n na'mtaq tel qniky'a te a ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa iltaq ti'j tu'n tjaw anq'intl Jesús kyxol kyimnin.

¹⁰Tu'npetzi'n, b'e'ex o aja qjay.

**Tej tkub' tyek'in Jesús tib' twutz
Mariy, aj Xle'n
(Mr. 16:9-11)**

¹¹Me ante Mariy aj Xle'n b'e'ex kyij pe'n tzma ttzi jul. N-oq' wen, me tzmataq n-oq', kub' k'we' tu'n tokx tka'yin tojxi jul. ¹²Ex xi tka'yin kab'e angel, sjanin kyxb'alin tok, ex qu'leqetaq ja' okxi q'o'n t-xmilil Jesús, jun, ja' tkub'etaq twi' Jesús, ex juntl ja' ite'kutaq tqan. ¹³Xi kyqanin angel te: ¿Qya, tiqu'n n-oq'a?

Xi ttzaq'win Mariy: Tu'ntzi'n ma txi q'i'n wAjawa, ex nti' b'i'n wu'n ja' ma kub'e q'o'ne.

¹⁴Noqx nb'ajkutaq tq'ma'n lu'n, ajtz meltz'aj twutz, ex tli wa'ltaq Jesús tk'atz, me mix ele tniky' te qa a Jesús.

¹⁵Xi tqanin Jesús te: Qya, ¿Tiqu'n n-oq'a? ¿Altzin kye ntjyo'n?

Kub' t-ximin Mariy qa ataqjo xqu'qil ch'laj te tqan lob'j, ex xi tq'ma'n te: Tata, qa ay o txi q'inte, q'ma'ntza we'y, ja' xkub'e tq'oniy, tu'n nxi'y jyolte.

¹⁶Me ante Jesús xi tq'ma'n te: iMariy!

Atzin te' qya xi meltz'aj, ex xi tq'ma'n toj kyyol aj Judiy: iRaboni! Atzin tz'elpine, Xnaq'tzil toj qyol.

¹⁷Xi tq'ma'n Jesús te: Mi tzalaja noq tu'n ma chin tli'y, ex ma chin ok tmeko'n qa ayinjil'y, qu'n na'mx njaxa tuk'a nMa'n. Qu'n aj njaxa toj kya'j, tzul jun tzaljb'il nimxix te te'y, aj tul

Xewb'aj Xjan toj tanmi'n te jun majx. Me kux txi'y, ex q'ma'nxa tqanil kye nxnaq'tzb'i'n, a k'u'jlinqexix wu'n. Chkujiy kyjalun':

Kchin jawixa tk'atz Dios, a nMa'n ex kyMa'n.

Ex ma chin kani'n tuk'a nDiosa, a axjo kyDiosa.

¹⁸Ikytzi'n, b'e'ex xi' Mariy, aj Xle'n q'malte qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ex tzaj tq'ma'n: Ma nli we' qAjaw.

Ex tzaj tq'ma'n qe'y tkyaqiljo otaq b'aj tq'ma'n Jesús te.

**Tej tkub' tyek'in Jesús tib' kywutz
t-xnaq'tzb'in
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-
18; Lc. 24:36-49)**

¹⁹Ax q'ijjo, a tnejil q'ij te seman, toj qniky'in ok qchmo'n qib'a junx, ex otaq tz'etz qjpu'n ja, tu'n qxob'ila kye nejinel kye aj Judiy. Jun paqx kub' we' Jesús qxola, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n.

²⁰Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, i tzaj tyek'in tq'ob' qe'y exsi'n t-xuk'. Ex b'e'ex o jaw tzalajxa, te' tok qka'y'i'n qAjaw.

²¹Liwey tzaj tq'ma'n Jesús juntl majl qe'y: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n. Ikytzi'n tze'nku we', ma chin tzaj tchq'o'n nMa'n b'inchil tajb'il, ex ikyx kyeji'y, kchi xel nchq'o'n.

²²Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, xi t-xupin qib'aja, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Kyk'mo'nxa Xewb'aj Xjan. ²³Kxel nq'o'n kyokli'n tu'n kytzaj kyk'mo'n xjal toj nkawb'ila. Ikytzi'n, ankye te k'wel kyq'ma'n qa ma najsit til, ok k'wel najsit te til te jun majx. Ex ankye te' mi kub' kyq'ma'n qa ma najsit til, kukx kyjel ten te' tjaq' til.^a

**Tej tkub' tyek'in Jesús
tib' twutz Tmas**

²⁴Me ante Tmas, a jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a toktaq tb'i, Kwa'ch, nti'taq te', te' tul Jesús. ²⁵Atzaj te' t-xi qq'ma'n te qa otaq qli'y qAjaw, tzaj tq'ma'n qe'y: Qa mix nli'y tky'ixlb'in tq'ob', ex qa mi

^a 20:23 Mt. 16:19; 18:18.

s-okx nlimo'n twi' nq'ob'a kyojjo ja' okxi kxb'il; ex qa mi s-okx nq'o'n nq'ob'a toj t'xutil t-xuk', nlayx txi nnimi'n.

²⁶Tb'ajlinxi' wajxaq q'ij, ok qchmo'n qib'a toj jun ja. Tojjo q'ij anetzi'n, attaq Tmas quk'iy. Exla qa jpu'ntaq ja, jun paqx kub' we' Jesús qxola, ex o ok tq'olb'i'n, ex tq'ma: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n.

²⁷Ex jun paqx xi tq'ma'n te Tmas: Q'omix twi' tq'ob'a tzalu'n, ex ka'yinqetzjiy nq'ob'a. Ex nuqpinxjiy tq'ob'a, ex q'omixa toj nxuk'a. Mi jawje tk'u'ja; qala' tz'okxa jun nimil twutzix.

²⁸Tu'npetzi'n, xi tzaq'win Tmas te: Ay wAjaw, ex nDiosa.

²⁹Xi tq'ma'n Jesús te: Tmas, ¿Man txi tnimi'n noq tu'n ma chin tli'y? Me ky'iwlinqexix kye', a mi x'in kyli'y, me ma txi kynimin.

**Tej tq'ma'nte Juan tiqu'n
kub' ttz'ib'in u'j lo**

³⁰Ex kub' tb'inchin Jesús nimku techil tipin qwutza, tu'n qka'ylaja kyil', a nti' kub' tz'ib'it tojjo u'j lo. ³¹Me ayetzi'n tz'ib'inqe tzalu'n, noq tu'n t-xi kynimi'n qa a Jesúsjo a Crist, a Tk'wal Dios. Qu'n qa ma txi kynimi'n ikyjo, ktenb'il kychwinqila, a nlay b'aj.

**Tej tkub' tyek'in Jesús tib' juntl
majl kye t-xnaq'tzb'in**

21 ¹Tb'ajlinxi' tkyaqiljo lo, tzaj tyek'in juntl majl Jesús tib' qwutza, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ttzij Nijab' Tiberias. Kub' tb'inchin toj jun tumil kyjalu'n: ²Junxtaq ite! Simun Pegr; Tmas, aj toktaq tb'i, Kwa'ch; tuk'ax Natanael, aj Caná te Galiley; ex majqoxa tk'wal Zebedey; ex kyuk'al kab'e t-xnaq'tzb'in.

³Tzaj tq'ma'n Simun Pegr qe'y: Ma chinka kyixilch.

Ex xi qtzag'win te: Ikyqox qeji'y, ma qoxa tuk'iy.

B'e'x o xi'y, ex o jaxa toj jun bark. Me tojjo qniky'in, nti'xtaq jun kyix otaq tzyet.'^v

⁴Me atzaj te' ch'ixtaq qel sqix, kub' tyek'in Jesús tib' ttzi nijab', me mix ele qniky'a te qa ataq Jesús. ⁵Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n qe'y: Q'aa, ¿Nti'xsin jun kyix ma tzyet kyu'n?

Xi qtzag'wi'n: Nti', qo chiji'y.

⁶Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Xo'nkuxji'y kypa'y toj juntl ttxlaj bark, toj kyman q'ob'a, ex kchi tzyetil kyix.'^w

Ikytzin kub' qb'inchinji'y. Tb'ajlinxi' ikyjo, mix jatza pa qu'n toj a', tu'n talil txqan kyix tkuxtaq toj.

⁷Me ayin we' in xi q'ma'nte te Pegr: Ate qAjawjo, nchiji'y.

Noqx te' tok tb'i'n Pegr ikyjo, qa a qAjaw, b'e'x ok tq'o'n t-xb'alin, a otaq tz'el ti'n, ex b'e'x xi t-xo'n tib' toj a', tu'n tkanin tk'atz Jesús. ⁸Awotzin qe' o kani'n tзма ttzi a' tuk'a bark qititin tel pa tu'n bark nojnin kyuk'a kyix. Nya najchaqtaq oto'y ttzi nijab', b'alaqa noq kyaje ech. ⁹Atzaj te' qku'tza twi' tx'otx', knet jun q'aq' qu'n, otaq kub' po'nj, tokxtaq jun kyix tib'aj tuk'a jun wab'j.

¹⁰Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Kyintza junjun kyix ti'jjo tзма xjatz kyu'n.

¹¹Ante Simun Pegr jax toj bark ex tzaj qititinljo pa tu'n, tзма ttzi tz'awin. Ante pa nojntaq kyuk'a txqan kyix ma nmaq wen, oxlajaj toj wajxaq k'al' kyb'aj. Exla qa ma nintz kyb'aj, me mix laqje pa kyu'n.

¹²Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Ku kytzaja wa'l te qlixjech.

Mix jun qxola xi qaninte te: ¿Ankyetaq? qu'n b'i'n qu'n qa a qAjaw.

¹³Ex jun paqx tzaj laq'e Jesús qk'atza, ex jaw tzyu'n wab'j toj tq'ob', exsin tzaj tq'o'ntz qe'y, ex ikyx oke kyixjo tu'n.

¹⁴Atzin toxin majjo kub' tyek'in Jesús tib' qwutza, a awo'y t-xnaq'tzb'in, a otaqxi jaw anq'in kyxol kyimnin.

Tej tkyij toqxenin Jesús taq'in Pegr

¹⁵Qb'ajlinxi wa'n te qlixje, xi tqanin Jesús te Simun Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Tzuntzin nchin ok tk'u'jli'n nimxixtl tze'nku tkyaqiljo te twutz tx'otx'?

^v 21:3 Lc. 5:5. ^w 21:6 Lc. 5:6. ^x 21:11 Oxlajaj toj wajxaq k'al, 153 n-ele.

Atzin te Pegr xi tzaq'win te: Ikytzi'n wAjaw, ojtzqi'n tu'n qa nimx waja ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy tal ne'x nimil, tze'nku jun kyik'lel kyil'j tal tal trit.

¹⁶Xi tqanin juntl majl Jesús te Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Tzuntzin nchin ok tk'u'jli'n?

Xi tzaq'winl Pegr: Ikytzi'n wAjaw, ojtzqi'n tu'n qa nimx waja ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy nimil, tze'nku jun kyik'lel kyil'j trit.

¹⁷Toj tox majintl xi tqanin te Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Twutzxixsin, qa taja wi'ja?

Ante Pegr b'e'x jaw b'isin, tu'n otaq xi tqanin Jesús oxe maj te, qa n-ok tk'u'jlin. Ex xi tq'ma'n: WAjaw, a te ojtzqilte tkyaqil, ex ojtzqi'n tu'n qa wajxixa ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy nimil, tze'nku jun kyik'lel kyil'j trit.

¹⁸Ay Pegr, kxel nkujsin te'y, qa tej q'axtaqa, tzun n-ok tk'lo'ntaq tk'u'ja tu'n x tib'xa, tu'n t-xi'y noq ja' taji y tu'n t-xi'y. Me ajtzin ttiji'n, kxel k'lo'n kyu'n xjal tu'n t-xi'y toj tze, ex kxel tjajin tq'ob'a tu'n tkyima.

¹⁹Tej t-xi tq'ma'n Jesús ikyjo, xi tyek'in jun tumil tze'n tu'n tkyime Pegr, ex tze'n tu'n tjawe tnimsin tb'i Dios, aj tel tjajin tq'ob' twutz jun cruz.

Tb'ajlinxi' ikyjo, xi tq'ma'n l te: Lipeka wi'ja.

Tej tyolin Juan ti'jx

²⁰Atzaj te' tajtz meltz'aj Pegr, xi tka'yin qa lipcheqintztaqa ti'jxi Jesús, qu'n k'u'jlinqinxixtaqa tu'n. Ex ayinxji'y, a intintaq ttxlaj Jesús, tej t-xi nqani'n te: WAjaw, ¿Ankye kxel q'ontiy toj kyq'ob'xjal?

²¹Atzaj te' wok ka'yin tu'n Pegr, xi tqanin te Jesús: WAjaw, ¿Yajtzin te' lo? ¿Ti'tzila te' kb'ajil ti'j?

²²Xi tzaq'win Jesús: Qa waja tu'n tte'n, aj xi nmeltz'aja, ¿Ti'n te taj ti'j? Qala' lipek te wi'ja.

²³Tu'n petzi'n, jun paqx el tqanil kyxoljo nimil, qa ayi'n nyataq tu'n nkyima. Me atzin te Jesús, mix tq'maye ikyjo, qa mitaq tu'n nkyima. Qala' o tq'ma qa ti'taq te Pegr taj ti'j, qa intinxtaqa, aj tul Jesús mo minaj.

²⁴Ex ayinxji'y jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a ma nli'y tkyaqiljo o b'aj, ex nxi nq'o'n tqanil ti'j, ex b'i'n wu'n qa twutzxixjo tkyaqiljo ma kyij ntz'ib'i'n.

²⁵Nimku txqantl ti' o b'ant tu'n Jesús tib'aj tkyaqiljo, a ma kyij ntz'ib'i'n tojjo u'j lo. Noqit kub' tz'ib'it junjun tb'inchb'in Jesús kyojjo nimku u'j, minatla xb'ant tk'u'yitjo u'j toj tkyaqil twutz tx'otx'.